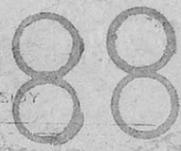

2364

ΜΙΧΑΗΛ Χ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ Ζ' ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΓΓΛΕΙΑΝ ΤΩΝ ΕΣΤΑΤΕΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ ΚΑΤ' ΕΝΕΡΓΕΙΑΝ ΝΟΜΟΥ 183

Τιμή εκδόσεως	κατ' εβδόμη και φέρου δέκα	30.30
Επιπλέον τιμή	προς Αναγν. Διεύθυν.	10.40
Αριθ. Διατάξεως	αποφάσεως	34911
Αριθ. Διατάξεως	εγκλησεως	73483
		17-9-37

ΚΑΤ' ΕΒΔΟΜΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ
ΕΚΔΟΣΕΩΝ Δ. ΚΑΜΑΝΙΩΤΗ ΣΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΣ

2364

~~1937~~

ΜΙΧΑΗΛ Χ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ Ζ' ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Αδαμαντιος Γ. Αποστολός

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΝΟΜΟΝ 3438

ΔΙΑ ΤΗΝ Α' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΕΞΑΤΑΞΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΒΔΟΜΗ

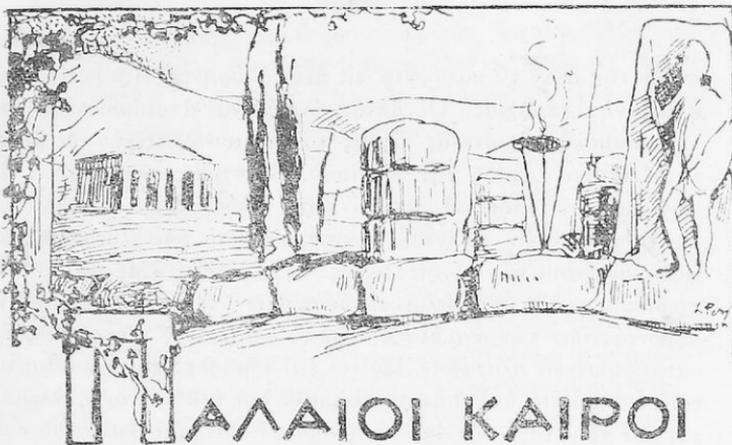
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ"
ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α. Ε.
46 - ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ - 46
1937

Τὰ γνήσια αντίτυπα φέρουν τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγρα-
φέως καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς «Ἑστίας».

Μητρονόμος

Τύποις: Κ. Σ. Παπαδογιάννη, Ψαρόν 41, Ἀθήναι.

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ

Η ΟΛΥΜΠΙΑ

Ὁ ἀνερχόμενος εἰς τὸ Κρόνιον ὄρος, τὸν λόφον, ὅστις ὑπέρκειται τῆς παραποταμίας τοῦ Ἀλφειοῦ, ἐκεῖ ὄπου συμβάλλει εἰς τοῦτον τὰ ὕδατά του ὁ ἐκ τῆς Ἡλείας κατερχόμενος Κλάδεος, ἔχει ἐνώπιόν του θέαμα ἰσχυρῶς ταράσσον τὴν ψυχὴν. Πρὸ τῶν ποδῶν του ἐκτείνεται ἡ κοιλὰς τῆς Ὀλυμπίας, ἣν οἱ ἀρχαῖοι ἐξέλεξαν ὡς τὸν κάλλιστον καὶ ἐπιφανέστερον τόπον τῆς Ἑλλάδος εἰς ἀγῶνων θέσιν καὶ πανήγυριν κοινὴν καὶ καθιέρωσαν εἰς τὸν ὕπατον τῶν θεῶν, τὸν Ὀλύμπιον Δία.

Τὸν ἱερὸν τοῦτον χώρον δαφυλῶς ἐκόσμησεν ἡ φύσις. Αἱ ἀνώμαλοι, ἀλλὰ μαλακαὶ γραμμαὶ χθαμαλῶν δειδροκόμων βουνῶν, ἀποτελοῦντων τὰς ἐσχάτας παρωρείας τῆς Ἀρκαδικῆς Φολόης, περιστέφουσιν αὐτὸν ἀπὸ βορρᾶ καὶ ἀνατολῶν. Πρὸς δυσμὰς παραρρέει ὁ Κλάδεος, διαρρήξας τ' ἀνακόπτοντα τὴν ὄρμην του κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τεχνητὰ προχώματα καὶ ἀνοίξας ἐν τῇ κοιλάδι κρημνώδη χαράδραν. Πρὸς νότον δ' ἀπλοῦται ἡ εὐρεία κοίτη τοῦ μεγίστου τῶν κατὰ τὴν Πελοπόννησον ποταμῶν, τοῦ ἐξ ἀνατολῶν ἀπὸ τῶν Ἀρκαδικῶν ὀρέων καταρρέοντος Ἀλφειοῦ, ὅστις διὰ τῶν ποικίλων ἐλιγμῶν τῶν θολῶν ρεῖθρων του σχηματίζει πληθὺν λευκαγῶν χαλιζοστρώτων νησίδων. Περαιτέρω δὲ φράσ-

σουσι τὴν θεάν τὰ κατάφυτα εἰς πεύκας ὄρη τῆς Τριφυλίας, τῆς σημερινῆς ἐπαρχίας Ὀλυμπίας, ὑψούμενα ἀποτόμως ὑπεράνω τῆς χθαμαλῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, στενὴν δὲ μόνον καταλείποντα λωρίδα γῆς ἀροσίμου. Βλάστησις πλουσία διὰ τὴν εὐυδρίαν τοῦ τόπου καλύπτει τὰ πέριξ ὑψώματα καὶ τὴν κοιλάδα. Συστάδες πευκῶν φέρονται ἀπανταχοῦ, ἀπὸ τῶν γλοερῶν γηλόφων κατεχομένων μέχρις αὐτῆς τῆς Ἄλτεως. Μὲ τὸ βαθὺ δὲ πράσινον χροῖμα τῶν βελονοειδῶν φύλλων τῶν συγκιονᾶται * τὸ πρασινοφαιον τῶν ἀγριελαιῶν καὶ τὸ ὑπόχλωρον τῶν ἀραιῶς ἐγκατεσπαρμένων πλατάνων. Πρῖνοι καὶ κόμαροι * καὶ ἄλλα θαμνοειδῆ δενδρούλλια καὶ θάμνοι πληροῦσι διὰ τοῦ πυκνοῦ φυλλώματος τῶν τὸ μεταξὺ τῶν ἀγρίων δένδρων διάστημα. Πολλαχοῦ καλλιεργεῖται ἡ ἡμερος ἐλαία καὶ ἡ ἄμπελος, καὶ παρὰ τοὺς ἀμπελῶνας γλοᾶζουσι κριθοφόροι καὶ ἀραβοσιτοφόροι ἀγροί. Ἡ δὲ χέρσος ἀδένδρος γῆ πληροῦται ὑπὸ σχίνων, σκιλλῶν*, ἀσφοδέλων, ὑπερείκων*, καὶ παντοειδῶν βοτανῶν καὶ ἀγρίων ἀνθέων. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ποικιλώτερα ἦτο ἡ βλάστησις καὶ θερπνοτέρα τῆς κοιλάδος ἡ ὄψις.

Ἄλση ἀνθοτρόφα ἐκόσμουσαν αὐτὴν καὶ δένδρα ἐκλιπόντα νῦν ἐφύοντο ἐν τῇ Ἄλτει· ἐν μὲν τῷ ἡρώφῳ τοῦ Πέλοπος λευκαὶ παρέρχουσαι τὰ εἰς τὰς θυσίας ἀναγκασιῶντα ξύλα, ἀλλαχοῦ δὲ που φοίνικες, ὧν οἱ κλάδοι ἐδίδοντο εἰς τοὺς νικῶντας ἀθλητάς, εἰς σημεῖον τῆς νίκης τῶν. Πρὸ πάντων ὅμως κατηγλάϊζον τὸν γῶρον τὰ ἔργα τῆς ἀνθρωπίνης χειρός, τὰ ἀναθήματα, ἅπερ ἐκ πάσης τῆς Ἑλλάδος ἀνετίθεντο, τὰ ἱερά, ὅσα ἡ εὐσέβεια τῶν ἀγωνοθετῶν ἴδρυσεν, τὰ λοιπὰ οἰκοδομήματα, ὅσα εἶχον ἐγεροθῆ ἐκτὸς τῆς Ἄλτεως καὶ ἐντὸς αὐτῆς, ἄλλα μὲν χάριν τῶν ἀγῶνων, ἄλλα πρὸς ὑποδοχὴν καὶ ἀναψυχὴν τῶν θεορῶν καὶ ἄλλα πρὸς ἐνοικήσιν τῶν ἱερέων. Ναοὶ καὶ βωμοί, γυμνάσια καὶ στάδια, στοαὶ καὶ ξενῶνες, θησαυροί, ἀγάλματα καὶ εἰκόνες παντοειδεῖς ἀπετέλουν περίτεχρον καὶ μεγαλοπρεπέστατον χροσοῦ, χαλκοῦ, μαρμάρου καὶ πολυχρῶμων κεράμων σύμπλεγμα, οὗ τὸ θέλημα ἔζησεν ὁ περιβάλλον αὐτὸ φυσικὸς πλοῦτος.

Τῆς ἀρρήτου ταύτης λαμπρότητος οὐδὲ μισρὸν ἔχνος ἐφαίνετο πρὸ εἰκοσαετίας περίπου. Καὶ αὐτὸ τῆς Ὀλυμπίας τὸ ὄνομα εἶχεν ἐξαιλειφθῆ ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν περιοίκων. Ἐρρημιος ἐξετείνετο ἡ πεδιάς, κεκαλυμμένον δ' ὑπὸ βαθῦ στρώμα γῆς ἐκρύπτετο

πᾶν ὅ,τι ἀφῆκεν ἀλόφητον ὁ χρόνος ἐκ τῆς ἀρχαίας Ὀλυμπίας. Διὰ τῶν ἀνασκαφῶν ὅμως τῆς Γερμανικῆς κυβερνήσεως ἀπεκαλύφθησαν δολόκληρος μὲν ὁ χώρος τῆς Ἄλτεως, τὸ μέγιστον δὲ μέρος τῶν ἐκτὸς αὐτῆς οἰκοδομημάτων. Καὶ νῦν πρόκειται πρὸ τῶν ὀμμάτων ἡμῶν στυγνὴ ἢ εἰκὼν τῆς καταστροφῆς καὶ τοῦ δλέθρου. Οὐδὲν ἀπέμεινεν ὄρθιον, ἄμορφος δ' ἐρείλιων σωρὸς καλύπτει τὸ ἔδαφος· τῶν πλείστων μὲν κτιρίων μόνα τὰ θεῦλια ἐσώθησαν, τινῶν ὑψοῦνται οἱ τοῖχοι μικρὸν ὑπὲρ τὴν γῆν, τῶν δ' ἐξηρθρωμένων κίονων ἀπλοῦνται κατὰ μήκος οἱ σπόνδυλοι. Ὀλίγιστα δὲ κολύβια καὶ περιεκοιμένα περιεσώθησαν λείψανα τῶν ἀνδριάντων τῶν ἀθλητῶν καὶ τῶν ἀναριθμητῶν ἀναθημάτων. Καὶ μόνον δύο τούτων ἀγαθὴ τις μοῖρα διετήρησεν ἄρτια σχεδόν, δύο ἀθάνατα μνημεῖα τῆς τέχνης, τὴν Νίκην καὶ τὸν Ἑρμῆν. —

Ὁ θρησκευτικὸς φανατισμὸς, ἡ ἀμάθεια, ἡ ἀπληστία καὶ ἀπειροκαλία τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶχον τὴν δύναμιν ν' ἀπεργασθῶσι τηλικαύτην καταστροφὴν· ἔπρεπε νὰ συνεπικουρήσωσι καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως καὶ ἀληθῶς σεισμοὶ καὶ ποταμῶν ὑπερχερίσεις συνετέλεσαν τὸ ἔργον τῆς ἐρημώσεως.

Τὰ περισσώθεντα ἐκ τῆς καταστροφῆς λείψανα, ὅσα ἀπεκάλυψαν αἱ ἀνασκαφαί, καταδεικνύουσι μὲν, ὅτι ἀνεπανόρθωτος εἶναι ἡ ἀπώλεια τοσούτων ἀριστουργημάτων, εἶναι δ' ὅμως καὶ διὰ τὸν ἀριθμὸν καὶ διὰ τὴν σπουδαιότητα αὐτῶν πολυτιμότητα, πολλὰ διδάσκοντα καὶ καθοδηγοῦντα ἡμᾶς εἰς τὴν ἔρευναν οὐ μόνον τῆς ἀρχαίας Ὀλυμπίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαϊότητος καθόλου.

Καθίσταται δ' αὐτως ἡμῖν δυνατόν ἐπὶ τῇ βάσει ἀσφαλῶν δεδομένων ν' ἀναζωγραφήσωμεν διὰ τῆς φαντασίας πλήρη καὶ πιστὴν εἰκόνα τῆς ἀρχαίας Ὀλυμπίας. Καθίσταται ἡμῖν δυνατόν ἐκ τῶν χύδην καταβεβλημένων ἀρχιτεκτονικῶν ἄρθρων, ν' ἀνοικοδομήσωμεν ἐν τῇ πρώτῃ θέσει αὐτῶν τὰ μεγαλοπρεπῆ ἱερὰ καὶ τ' ἄλλα τῆς Ὀλυμπίας κτίρια, νὰ καταγλαίσωμεν ταῦτα διὰ τοῦ παλαιοῦ πλαστικοῦ καὶ γραφικοῦ κόσμου αὐτῶν, ν' ἀναστηλώσωμεν ἐπὶ τῶν βῆθρων, ὧν πλεῖστα σώζονται, τὰ ἐξαφανισθέντα χαλκᾶ καὶ μαρμάρινα ἀναθήματα, νὰ ἐξωραίσωμεν δι' ἀνθέων καὶ δένδρων τὸν ἱερὸν χώρον. Δυνάμεθα ἐπὶ πλεόν νὰ λάβωμεν σαφῆ καὶ ἀκριβῆ ἰδέαν τῶν γενομένων ἐν Ὀλυμπίᾳ κατὰ τοὺς ἀγῶνας, ἂν φαντασθῶμεν πληροῦν αὐτὴν τὸ θροοῦν πλῆθος

τῶν ἀγωνιστῶν καὶ θεωρῶν, τῶν Ἡλείων ἀρχόντων, τῶν ἱερέων, ναοφυλάκων καὶ νεοκόρων, τῶν πρὸς ὕμνησιν τῶν ἐπισημίων προσδραμιέντων μουσουργῶν καὶ τῶν πολυαριθμῶν ἐμπόρων καὶ καπήλων τῶν ἀπανταχόθεν κομισάντων εἰς τὴν πανήγυριν τὰ ὄνια· τὸ πλῆθος τὸ συρρεῦσαν ἐκ τῶν ἀγουσῶν εἰς τὴν Ὀλυμπίαν ἐπὶ τὰ ὄδῶν ἢ διαπεραιωθὲν ἐπὶ ἀκατίων* καὶ λέμβων καὶ σχεδιῶν* διὰ τοῦ Ἀλφειοῦ ἐκ τῶν στομίων αὐτοῦ ἢ ἐκ τῆς Τριφυλιακῆς ὄχθης, ἄγον δὲ καὶ πυκνὰς ἀγέλας βοῶν καὶ ἄλλων βοσκημάτων ποίμνια πρὸς τὰς θυσίας καὶ τὴν διατροφήν τῶν πανηγυριστῶν. Ἐν φαντασθῶμεν σύμπαν τὸ πλῆθος τοῦτο καταλαμβάνον κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἀγῶνων ἀπὸ βαθέος ὄρθρου τὰς κλιτύας τοῦ σταδίου ἢ τοῦ ἵπποδρόμου, τὸν δ' ἄλλον χῶρον διαχεόμενον εἰς τὰ ἱερά καὶ εἰς τὴν ἐκτὸς τῆς Ἀλτεως πόλιν, τὴν συνισταμένην ἐκ ποικίλων καταλυμάτων, καλυβῶν καὶ σκηνῶν, ἄλλον μὲν ἀπερίττων, ἄλλων δὲ πολυτελῶς διὰ χρυσοῦ καὶ πορφύρας καὶ ἄλλου πλοῦτου πολλοῦ κεκοσμημένων, εἰς τὴν αὐτοσχέδιον πόλιν τὴν ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἀναβλαστήουσαν χάριν τῆς πανηγύρεως, ἀμέσως δὲ μετὰ ταῦτα ἀπανθοῦσαν καὶ ἐξαφανιζομένην. Ἐν τέλος φαντασθῶμεν εἰς τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ συνηθροισμένας μητέρας καὶ συγγενεῖς τῶν ἀθλητῶν καὶ περὶ αὐτὰς πολυπράγμονας γυναῖκας προσελθούσας ἐκ τῶν περιχώρων, ὅπως μακρόθεν βλέπωσι τὸν τόπον τῶν ἀγῶνων, οὗ τὴν πρόσσοδον ἀπηγόρευεν αὐταῖς αὐστηρότατος νόμος, καὶ ἀδυνατοῦσαι ν' ἀκούσωσι τὴν ἱερὰν σάλπιγγα καὶ τὰ κηρύγματα τῆς νίκης, ἀκούσωσι τὸν συγκεχυμένον κρότον τοῦ ἀνευφημοῦντος τοῦς νικητὰς λαοῦ καὶ μάθωσιν ὡς τάχιστα τὴν τύχην φιλιότατων ἀγωνιστῶν, λυθῆ δ' οὕτως ἢ ἐναγωνίως προσδοκία των. Ἐν ταῦτα φαντασθῶμεν, θὰ δυνηθῶμεν ν' ἀναπαραστήσωμεν τὴν εἰκόνα τῆς Ὀλυμπίας κατὰ τὸν ἀγῶνα.

Η ΠΟΜΠΗ ΤΩΝ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ

Τὰ Παναθηναία ἦσαν μεγίστη ἑορτὴ τῶν Ἀθηνῶν, διεκρίνοντο δὲ εἰς μεγάλα καὶ μικρά, καὶ τὰ μὲν μικρὰ ἑορτάζοντο κατ' ἔτος, τὰ δὲ μεγάλα κατὰ πᾶν τέταρτον ἔτος καὶ διήρουν περισσοτέρας ἡμέρας ἀπὸ τὰ μικρά.

Τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἑορτῆς τῶν μεγάλων Παναθηναίων ἐγίνοντο διάφοροι μουσικοί, γυμνικοὶ καὶ ἵππικοὶ ἀγῶνες. Εἰς τοὺς μουσικοὺς ἀπηγγέλλοντο ὑπὸ ραψωδῶν τὰ ποιήματα τοῦ Ὅμηρου καὶ ἠγωνίζοντο μεταξύ τῶν ἀθληταί, κιθαρισταὶ καὶ ἀοιδοὶ ψάλλοντες τῇ συνοδείᾳ αὐλοῦ ἢ κιθάρας. Οἱ γυμνικοὶ ἀγῶνες περιελάμβαναν τὰ συνήθη ἀγωνίσματα, ἦτοι τὸν δρόμον, τὴν πάλην, τὸ παγκράτιον*, τὸ πένταθλον*, ἠγωνίζοντο δὲ εἰς αὐτοὺς χωριστὰ οἱ ἄνδρες, οἱ ἔφηβοι, οἱ παῖδες. Οἱ ἵππικοὶ συνίσταντο εἰς ἀγῶνας ἵππων μετ' ἀναβάτου ἢ ἵππων συρόντων ἄρματα (ὄχηματα ἐλαφρά), ἀλλ' ὑπῆρχον καὶ αὐτῶν διάφορα εἶδη. Παρεκτὸς δὲ τούτων ἀναφέρονται ἀκόμη καὶ οἱ ἐξῆς ἀγῶνες: ἡ πυρρίχη, ἦτοι ὄρχησις μετ' ὄπλα, ἡ λαμπαδηδρομία, ἦτοι δρόμος ἀνδρῶν κρατούντων ἀνημμένας λαμπάδας, καὶ ὁ ἀγὼν εὐανδρίας, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐκάστη ἐκ τῶν δέκα φυλῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἦσαν διηρημένοι οἱ Ἀθηναῖοι, παρουσίαζε γέροντάς τινες, ἐνίκα δὲ ἡ ἐπιδειξασα τοὺς μᾶλλον θαλεροὺς καὶ ἀκαίους.

Τέλος, πιθανότατα ἐτελοῦντο λεμβοδρομίαι ἢ ἀγῶνες μεγαλυτέρων πλοίων. Τὰ βραβεῖα δέ, τὰ ὅποια ἐλάμβαναν οἱ νικηταί, ἦσαν στέφανοι, χρύσματα καὶ ἔλαιον ἀπὸ τὰς ἱερὰς ἐλαίας τῆς Ἀθηνᾶς, αἱ ὁποῖαι ἦσαν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν πλησίον τοῦ Κολωνοῦ.

Οἱ ποικίλοι οὗτοι ἀγῶνες ἐγίνοντο εἰς διάφορα μέρη καὶ διήρουν, ὡς εἶπομεν, ἀρκετὰς ἡμέρας, ἐτελείωναν δὲ διὰ τῆς πανυχίδος, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐτελεῖτο λαμπαδηδρομία. Τὴν ἄλλην ἡμέραν προσέφεραν οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὴν θεάν των ἐν μεγάλῃ πομπῇ τὸν πέπλον, τὸν ὁποῖον ὕφαιναν εὐγενεῖς παρθένοι τῶν Ἀθηνῶν, ἐργαστίνα ὀνομαζόμενα. Ἡ προσφορά αὐτοῦ ἦτο ὁ κύριος σκοπὸς τῆς ἑορτῆς τῶν Παναθηναίων καὶ διὰ τοῦτο ἐκομίζετο εἰς τὴν Ἀκρόπολιν μετὰ μεγάλην τελετὴν. Τὴν ἡμέραν

ἐκείνην οἱ Ἀθηναῖοι ὅλοι καὶ πλεῖστοι ξένοι συνθηροῦζοντο εἰς τὸν ἔξω Κεραμεικὸν * (πλησίον τῆς Ἁγίας Τριάδος) καὶ ἐκεῖ ἐτίθεντο εἰς τάξιν. Τὴν πομπὴν διηύθυναν ἰδιαιτέροι ἀρχοντες, ἱεροποιοὶ ὀνομαζόμενοι, ἐλάμβαναν δὲ μέρος εἰς αὐτὴν καὶ οἱ λοιποὶ ἀρχοντες τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἱερεῖς καὶ ἱερεῖαι καὶ μάντιες διὰ τὰς θυσίας καὶ κήρυκες φροντίζοντες περὶ τῆς τάξεως. Οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν πολιτῶν ἠκολούθουν ὡς ὀπλίται, φέροντες δηλαδὴ ἀσπίδα καὶ λόγχην, οἱ δὲ πλουσιώτεροι ἐφιπποῖ καὶ μεταξὺ τούτων ἦσαν οἱ λαμπρότεροι καὶ ἀριστοκρατικώτεροι νέοι τῶν Ἀθηνῶν, ἐκ τῶν ὁποίων συνέκροτετο τὸ ἵππικὸν τῆς πόλεως. Ὡδήγουν δὲ τοὺς μὲν πεζοὺς οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ ταξιαρχοὶ, τοὺς δὲ ἵππεις οἱ φύλαρχοι καὶ οἱ ἵππαρχοι. Ἄλλοι τέλος ἤρχοντο ὀχρούμενοι ἐπὶ τῶν λεγομένων πομπικῶν ζευγῶν, ἀρμάτων δηλαδὴ, ἐκ τῶν ὁποίων πολλὰ τοῦλάχιστον εἶχαν διαγωνισθῆ εἰς τοὺς ἵππικοὺς ἀγῶνας τῶν προηγουμένων ἡμερῶν.

Εἰς μόνην τὴν πομπὴν ἐλάμβαναν μέρος καὶ αἱ κληφόροι, εὐγενεῖς Ἀθηναῖαι παρθέναι φέρουσαι κάνιστρα καὶ ἄλλα σκευὴ χρήσιμα εἰς τὰς θυσίας. Ἐκ τῶν ξένων δ' ἠκολούθουν πλὴν τῶν διαρκῶς ἐν Ἀθήναις ἐγκατεστημένων καὶ τῶν γυναικῶν καὶ θυγατέρων αὐτῶν, οἱ θεωροί, ἧτοι οἱ ἀντιπρόσωποι ξένων πόλεων — ἰδίως τῶν ἀποικιῶν καὶ τῶν συμμάχων — ἀποστελλόμενοι ἐπίτηδες διὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Παναθηναίων. Τέλος, μέγα μέρος τῆς πομπῆς ἀπετέλουν τὰ ἱερεῖα, ἧτοι οἱ βόες καὶ τὰ πρόβατα τὰ προωρισμένα εἰς θυσίαν· οἱ Ἀθηναῖοι προσέφεραν ἑκατόμβην (θυσίαν ἑκατὸν βοῶν), αἱ δὲ ἀποικίαι καὶ αἱ πόλεις τῶν συμμάχων ἦσαν ὑποχρεωμέναι νὰ στέλλουν μίαν ἀγελίδα καὶ δύο πρόβατα.

Ἡ πομπὴ αὕτη, ἀφοῦ ἐτίθετο εἰς τάξιν εἰς τὸν ἔξω Κεραμεικόν, ἔξεκίει καὶ διὰ τοῦ Διυλοῦ εἰσῆρχετο εἰς τὸν δρόμον, ὅστις ἦτο πλατεῖα ὁδὸς φέρουσα εἰς τὴν ἀγορὰν (μεταξὺ Θεσείου, Στοῦς Ἀττάλου καὶ Ἀρείου Πάγου), ἀπὸ τὴν ἀγορὰν δὲ ἀνέβαιναν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Ὁ πέλλος τῆς Ἀθηνᾶς ἔως ἐκεῖ ἐφέρετο κρεμάμενος ὡς ἱστίον ἀπὸ τὰς κροαίας πλοίων κινουμένων διὰ τροχῶν, πρὸ τῆς εἰσόδου δὲ τῆς Ἀκροπόλεως κατεβιβάζετο καὶ ἐκομίζετο εἰς τὸν ναόν.

Τὰ ζῶα (βόες καὶ πρόβατα) ἀνέβαιναν ἐπίσης εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἐκεῖ ἐθυσιάζοντο, ὁ δὲ κήρυξ μεγαλοφώνως ἤχητο ὑπὲρ τῆς σωτηρίας καὶ ὑγείας τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμά-

χων των. Κατόπιν τὰ κράτα διεμοιράζοντο εἰς τοὺς πολίτας καὶ ἡ ἑορτὴ ἐπεσφραγίζετο διὰ γενικῆς εὐχίας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔπιναν ἀπὸ μεγάλα ποτήρια, τὰ ὅποια ἀπὸ τὴν ἑορτὴν ὠνομάζοντο Παναθηναϊκά.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐφιλοτιμήθησαν νὰ καταστήσουν τὴν ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων ὅσον τὸ δυνατόν λαμπροτέραν καὶ μεγαλοπρεπεστέραν. Τὸ πρόγραμμα τῶν ἀγώνων ἦτο ποικιλώτατον, κατὰ δὲ τὴν ἡμέραν τῆς πομπῆς ἡ πόλις ἐπεδείκνυεν εἰς τοὺς ξένους τὸ πλῆθος τῶν ὀπλιτῶν καὶ ἱππέων τῆς, τὸ πλῆθος τῶν ἄλλων πολιτῶν, τὸν πλοῦτον τοῦ δημοσίου καὶ τῶν ἰδιωτῶν καὶ τὸν μέγαν ἀριθμὸν τῶν ἐπληκῶν πόλεων. Τὴν λαμπρὴν αὐτὴν πομπὴν λοιπὸν ἠθέλησεν ὁ Φειδίας νὰ παραστήσῃ ἐπὶ τῆς ζωφόρου τοῦ Παρθενῶνος καὶ τὴν παρέστησε μὲ τέχνην καὶ δεξιότητα ἀξίαν τῆς μεγαλοφυΐας του, διότι δὲν προσεπάθησε ν' ἀπεικονίσῃ ὅλας ἐκεῖνας τὰς χιλιάδας λαοῦ παρελαύνοντος μὲ τάξιν καὶ ὁμοιόμορφον σχῆμα—ἡ εἰκὼν θὰ ἦτο τότε μικροπρεπὴς καὶ μονότονος—ἀλλὰ προσέθεσεν ἐκ τῆς ὅλης πομπῆς διαφόρους χαρακτηριστικὰς σκηνὰς πλήρεις ζωῆς καὶ κάλλους. Εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν, ὅπου ἦτο ἡ εἴσοδος τοῦ ναοῦ, παριστάνοντο ἡ Ἀθηνᾶ, ὁ Ζεὺς, ἡ Ἥρα καὶ ἄλλοι θεοί, ἐλθόντες νὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν ἑορτὴν καὶ τὴν θυσίαν, ἐν τῷ μέσῳ δὲ αὐτῶν εἰκονίζετο ἡ παρὰδοσις τοῦ πέπλου. Τὰς ἄλλας πλευρὰς ἐπλήρουν ἄνδρες νέοι καὶ προσβύτεροι μὲ μικρὰ ἱμάτια, στηριζόμενοι εἰς τὰς βακτηρίας των καὶ συνδιαλεγόμενοι, ἄλλοι ἔφιπποι καλπάζοντες ἢ ἐπὶ ἀρμάτων ὀχρούμενοι, ἄλλοι ὀδηγοῦντες τὰ θύματα, ἄλλοι φέροντες ἀγγεῖα πλήρη οἴνου καὶ ἄλλοι αὐλοῦντες, πρὸς τοῦτοις παρθένοι φοροῦσαι πολυπτύχους χιτῶνας καὶ βαστάζουσαι σκευὴ ἱερὰ ἢ ἡσύχως ἰστάμεναι. Ἡ μεγάλη αὐτὴ ποικιλία, ἡ θελκτικὴ σεμνότης τῶν παρθένων, ἡ ἐλευθέρη καὶ ἀβίαστος στάσις τῶν συνδιαλεγομένων ἀνδρῶν, ἡ ζωηρότης τῶν ἱππων, ἡ δύναμις τῶν δυστροποῦντων βοῶν καὶ τέλος ἡ χάρις ὅλων τῶν καὶ μορφῶν τῶν κινήσεων αὐτῶν μαρτυροῦν, ὅτι ἡ ζωφόρος εἶναι ἀληθῶς ἔργον μεγάλου καλλιτέχου.

"ΕΚ ΤΟΥ ΥΜΝΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑΝ,,

Σημείωσις. Ἡ θεὰ Ἀθηνᾶ ἀναλαμβάνουσα τὴν προστασίαν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηναίων χαιρετίζει αὐτὴν καὶ προφητεύουσα τὸ λαμπρὸν μέλλον τῆς λέγει :

«Χαρὰ σ' ἐσέ, χώρα λευκὴ καὶ χώρα εὐτυχημένη!
 Καμιὰ μεριά σ' ὅλη τῆ γῆ, καμιὰ στήν οἰκουμένη
 δὲν ἦρε τέτοιο φυλαχτὸ σὰν τὸ δικό μου μάτι.
 Ἄπ' ἄλλες χῶρες πέρασα γοργὰ γοργὰ τρεχάτη,
 καὶ μ' εἶδαν τῆς Ἑλλάδος μου τ' ἀγαπημένα μέρη
 σὰν ἄνεμο καὶ σὰν αἶτὸ καὶ σύννεφο κι' ἀστέρι.
 Ὅμως σ' ἐσέ τὸ θρόνο μου αἰώνια θεμελιώνω.
 καὶ οἷζωσ' ἢ ἀγάπη μου στὰ χρώματά σου μόνο.
 σὰν τὸ βαρὺ Ἀνκαβητὸ πὸν ξαφνικὰ μιὰ μέρα
 ἐκύλισ' ἄπ' τὰ χέρια μου καὶ οἷζωσ' ἐδῶ πέρα.
 Μέσ' στή χαρούμειη ζωὴ πὸν σέ περικυκλώνει,
 μέσα σ' αὐτὴν παντοτινὴ τῆ δύναμή μου κρύβω,
 ὅπως θὰ κρύφουν στίς μυριῖες μιὰ μέρα τὰ σπαθιά τους
 δυὸ παλικάρια ἀδάκατα γὰ νὰ σέ λευτερώσουν.
 Στοῦ λουλουδένιου πὸν Ὑμητιοῦ τὰ δροσισιμένα πλάγια
 τ' ἀγνὸ τὸ μέλ' οἱ μέλισσες ἀκούραστα δουλεύουν,
 ὅσο πὸν νῶρθῆ μιὰ στιγμή τὸ δρόμο γὰ τις δεῖξω
 γὰ πᾶν γὰ τ' ἀπιθώσουνε στοῦ Ἠλάτωνος τὰ χεῖλη.
 Πρὸς τῆς Πεντέλης τὴν κορφὴ τὰ μάτια των γοργόντας
 τῆς τέχνης τὸ μυστήριο θὰ πέρουν οἱ τεχνίτες.
 Στὰ μύρμαρά της κρύβεται τῆς ἐμορφιάς ὁ κόσμος!
 Θεὸ νᾶβγη ἀπὸ τὰ βᾶθη της ὁ Παρθενὸν μιὰ μέρα!
 Δικός σου εἶν' ὁ πολύκαρπος τῆς Ἐλευσίνος κάμπος,
 κι' ὁ Πάρνης μὲ τὰ ἔλατα καὶ τ' ἄγρια θηρία,
 κι' ἢ ἄκρ' ἢ ἀφροστέφανη τοῦ γαλανοῦ Φαλήρου.
 Δικός σου εἶν' ὁ λευκόφτερος καὶ ὁ γαλανὸς ἄερας
 πὸν σοῦ φυλάγει ἀμάραντη τῆ δροσερῇ τῆ νότιη,
 κι' ἴσα σ' ἐμὲ γοργὰ τὸ νοῦ τοῦ καθενὸς ὑψώνει.
 Διὴ σου εἶναι κι' ἡ θάλασσα, πὸν θὰ τὸν ἀϊακάστουν

μιὰ μέρα τὰ καράβια σου τὰ κοσμοξακουσμένα
 καὶ θὰ σκορποῦν σ' ἄλλες μεριές καὶ χῶρες τ' ὄνομά σου
 καὶ τρόμος θάναι στους ἐχθρούς καὶ ζήλια σὺς Νεράιδες!
 Κι' εἶναι δική σου ἐτούτ' ἡ γῆ, ὅπου γεννάει περίσσια
 σῶκα χλωρά, στάχρα ξανθὰ καὶ κόκκινα σταφύλια.
 Ξέρω μεριές, ὅπου οἱ καρπεῖ χλωρότεροι φυτρώνουν,
 μὰ ἐσ' εἶσαι ἡ πλουσιώτερη, γιατί καμιά δὲν ἔχει
 σὰν τοὺς δικούς σου τοὺς καρπούς: Ἐσῶς, ὦ Ἀθηναῖοι,
 σῶς δίνει ἡ Δήμητρα γλυκιὰ τοῦ κάμπου τὴν ἀγάπη,
 κι' ἐγὼ σῶς δίνω τὴ βαθιὰν ἀγάπη τῆς πατρίδος,
 ἄσβυστη, ἀγνή, πρωτάκουστη ἀγάπη τῆς πατρίδος,
 ἄνθος τοῦ δένδρου τοῦ ἱεροῦ, πὸν ἐδῶ φυτρώνει πρῶτα.
 Γι' αὐτὴν μιὰ μέρα ὁ Θησεύς, λεβέντης βασιλιάς σας,
 θ' ἀφήσῃ κάθε ἀνάπαυση καὶ κάθε μεγαλεῖο,
 καὶ θὰ διαλέξῃ δρόμο του τὸν δρόμον, ὅπου φέρνει
 ἴσα σὶ ἀχόραγο θηριὸ τῆς μακροσμένης Κρήτης
 Γι' αὐτὴν ὁ Κόδρος τὴν πλατιὰ βασιλικὴ χλαμύδα
 θὰ τήνε κάμη σάβανο γὰ πέση γὰ πεθάνῃ.
 Γι' αὐτὴν οἱ Ἀριστογείτονες ἀντριεύονται καὶ παίρνουν
 ἕνὸς τυράννου τὴ ζωὴ καὶ δίνουν τὴ δική τους.
 Γι' αὐτὴν γεννάει σὰν κερατὸς τοὺς στίχους ὁ Αἰσχύλος,
 γι' αὐτὴν πεθαίνει ἄκακα σὶ τὴ φυλακὴ ὁ Σωκράτης,
 κι' ἀπάνου καὶ σὶ τὸν Ὀλυμπο φτερόνεται ὁ Φειδίας
 καὶ ξαγναντεύει τοὺς θεοὺς καὶ μὲ τὸ σκαλιστήρι
 τοὺς ξαναπλάθει ξάστερους καὶ χρυσολεφαντέιους.
 Γι' αὐτὴν οἱ νοὶ θὰ δοκίζονται παλικαρίσιον ὄρκο,
 κονιάρια, ἀσπίδες καὶ σπαθιά ὀρμητικὰ κινώνας:
 «Θὰ τὰ κρατῶ τὰ ὄπλα αὐτὰ καὶ δὲ θὰ τὰ ντροπιάσω
 καὶ μόνος καὶ μὲ συντροφιά κι' ἐδῶ κι' ὅπου κι' ἂν λάχω.
 Θὰ πολεμήσω ἀκούραστα κι' ἀφρόνιστα θὰ πέσω
 καὶ τὴν πατρίδα μιὰ φορὰ μεγάλῃ θὰ τὴν κάμω
 καὶ τοὺς δικαίους θ' ἀγαπῶ καὶ θὰ τιμῶ τοὺς νόμους.
 Θὰ κατατρέχω τὸ κακό, θὰ σφάζω τὸν προδότη,
 κι' ἂν ἴσως ψέματα μιλῶ, κολάστε με, θεοὶ μου!»
 Κι' ὅταν μὲ μάτια δολερὰ σὲ ξαγναντέψῃ ὁ φθόνος
 κι' ἡ ἀκοίμητη Διχόνοια τὸ δόντι τῆς σοῦ τρίζῃ,
 κι' ὅταν βροθεῖνε στόματα κακὰ γὰ σὲ γὰ εἰποῦνε

καὶ στοχασμοὶ πρὸς τὴν ἀψηφοῦν τὴν φωτερὴν σου χάριν,
 χαρὰ σ' ἐσέ, χώρα λευκὴ καὶ χώρα δοξασιμένη,
 καὶ ἡρόθεν ἢ ὄρα ἢ φοβερὴν τὴν ἀστράφησ, γὰρ βροπιήσης,
 καὶ γὰρ θαμπώσης κάθε νοῦ, γὰρ κλείσης κάθε στόμα,
 καὶ τοὺς ἐπίβουλους θεοὺς γὰρ διώξης ντροπιασμένους.
 Ὁ ἀνάψω τρέλλα περισσὴ στὰ περσικὰ κεφάλια,
 θὰ φέρω ἀσκέρια ἀμέτρητα ἀπ' τῆς Ἀσίας τὰ βάρη,
 μὲ τὰ καράβια τῶν ἐχθρῶν θὰ κρύψω τοὺς γυαλοὺς σου
 καὶ τότε τὸ κοντάρι μου τρομακτικὰ κινώντας,
 καὶ τότε τὴν ἀστραφτερὴν ἀπλώνοντας ἀσπίδα,
 θὰ πολεμήσω ἀδελφικὰ στὸ πλάγι τῶν παιδιῶν σου.
 Καὶ θὰ περάσουν οἱ γενιὲς καὶ θὰ διαβοῦν οἱ αἰῶνες,
 καὶ στὰ βαθειά σου τὰ νερὰ καὶ στὰ ψηλὰ βουνά σου,
 θ' ἀντιλαλιέται ἡ νίκη σου, καὶ θὰ γροικιέται ἀκόμα
 ὁ ἀπελπισμένος ὁ δαυμὸς, τὸ σκούξιμο τοῦ Ξέρξη,
 γὰρ γὰρ τ' ἀκοῦν οἱ τύραννοι, γὰρ τρομοκοκκαλιάζουν!»

Εἶπες καὶ ξάφνου ἐσώπασες· ἀλλ' ὅμως πέρα ὡς πέρα
 καὶ στὰ βουνὰ καὶ στὶς καρδιὲς ἀντιλαλοῦν ἀκόμα
 τὰ λόγια σου προφητικά, μυστήριον γεμάτα.
 Ποτὲ τ' ἀνθρώπινα τ' ἀντιὰ δὲν εἶχανε γροικίσει,
 τέτοια βροπιή, πρὸς μέσα της γὰρ κλῆ τέτοι' ἁρμογία,
 καὶ σάλπισμα πρὸς γὰρ μιλή καὶ γὰρ ξεφανερῶν
 σὲ βάρη ἀγέννητον καιροῦ ἕναν καινούργιον κόσμο.

ΙΩ. ΠΟΛΕΜΗ

ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Τὸ Στάδιον

Βλέπω μπροστά στά πρόθυρα, βωμὸ αἵματοβαμμένο.
 Ἐκεῖ τ' ὀλόστραφτο σχοινί, δεμένο ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη
 προσμένει γὰ τ' ἀφήσουνε κάτω στή γῆ γὰ πέση,
 γὰ δώση αὐτὸ τὴν προσταγή, τὸ τρέξιμο γ' ἀρχίσῃ.
 Ὀλόρθη ἔμπρός του στέκεται τειράγωνη κολώνα,
 χιονόλευνη μέσα στή σκιά κι' ἀστραφτερὴ στὸν ἥλιο.
 Βουβὴ σὰν τ' ἄλλα μάρασμα δὲν εἶναι ἢ θεία χάρη
 βροντόφωνη τὴν ἔστησε κι' «Ἀρίστευε!» φωνάζει.
 Ἐχει δυὸ ἄλλες ἀδελφές, ὅμοιες μ' αὐτὴ σὴν ὄρη.
 Ἡ τρίτη στέκεται μακριὰ κατὰ τὴν ἄλλην ἄκρη,
 περὶφανε, καμαρωτὴ κι' αὐτὴ φωνάζει: «Στρεψε!»
 Ἡ δευτέρη σηκώνεται ἀνάμεσα σὺς δυὸ των,
 καὶ δίνει θάρρος καὶ ζωὴ σ' αὐτοὺς ποὺ τρέχουν πλάγια,
 καὶ λέγει στὸν καθένα των: «Βιάσου γὰ ξεπεράσης!»

Οἱ Ἑλλανοδίκαι

Τὰ χεῖλη των ἀγέλαστα, βαριὰ τὰ μέτωπά των,
 μέσα στά βάθη τοῦ μυαλοῦ κρύβουν τὴ δίκαια κρίση.
 Χιλιάδες μάτια δλόγνευε μὲ ζήλια τοὺς κοιτάζουν
 μ' αὐτοὶ κανένα δὲν θεωροῦν, μηδὲ τὸ μάτι στρέφουν,
 γιὰτὶ ἢ πορφύρα ποὺ φοροῦν δείχνει βαρὺ τὸν ὄρκο
 καὶ θέλουν γῆραι καθαρὴ ἢ ἐλεύθερη ψυχὴ των.

ἽΟ Δρόμος

Βλέπω λεβέντες φτερωτοὺς κι' ἀραδιαστὰ βαλμένους
 μὲ τῶνα πόδι παραμπρός, μὲ τ' ἄλλο παραπίσω.
 Προσμένουνε τὴν προσταγή, τὸ τρέξιμο γ' ἀρχίσουν.
 Βλέπω γὰ γέροντ' τὸ σχοινί καὶ καταγῆς γὰ πέφτη.
 Καὶ γὰ, τὰ πόδια φτερωτὰ τὸ ἕνα μὲ τ' ἄλλο ἀνοίγουν.
 Καὶ ξεκινοῦνε μονομιᾶς καὶ τρέχουν, τρέχουν, τρέχουν.
 Τρέχουν καὶ μόλις ἀκκουμποῦν τὸ πόδι των στὸ χῶμα,
 τρέχουν μ' ἀθρότητα φτερὰ καὶ μάτι δὲν τοὺς φτάνει.
 Ὀχλοβοή, κραυγὲς χαρῆς τὸ νικητὴ δοξάζουν!

Ἡ Πάλη

Καὶ βλέπω τώρα δλόγυμους ζευγαρωτὰ βαλμένους.
 Ἔχει ὁ καθεὶς τὸ ταῖρι του κι' ἕνας τὸν ἄλλον βλέπει
 καὶ καρτεροῦνε βιαστικοὶ τὸ πάλαιμα ν' ἀρχίσῃ.
 Ἀκούω τὸν κήρυκα ἀπ' ἐκεῖ τὴν προσταγὴν νὰ κραΐξῃ.
 Κι' ἀμέσως πιάνονται ἀρπαχτὰ τὰ λιπαρὰ ζευγάρια
 καὶ πότε σμίγουνε σφιχτὰ καὶ λὲς πὸς γίνοντ' ἕνα
 καὶ πότε πάλι ἀνοίγουνε μὲ τενωμένα νεῦρα.
 Κι' ἄλλος βαριά ξαπλώνεται κι' ἄλλος δλόρθος στέκει,
 κι' ἄλλο ζευγάρι κατὰ γῆς κουβαριαστὰ κυλιέται
 καὶ πότε ἀνασηκώνεται καὶ πότε πάλι γέρνει.

Τὸ Ἄλμα

Καὶ βλέπω ν' ἀγαδεύονται πίσω ἀπὸ τὸν βατῆρα*,
 τὰ γυμνασμένα σώματα, ἴδινα ἀπὸ τ' ἄλλο ἀνάγια.
 Σμίγουν οἱ δυὸ παλάμις των καὶ τρίβει ἢ μιὰ τὴν ἄλλη,
 θαρροῦνται καὶ σπαρταροῦν οἱ νευρωμένες κνήμιες
 καὶ μὲ λαχτῆρα καρτεροῦν τὸ πῆδημα ν' ἀρχίσῃ.
 Κι' ἀκούω τὸν κήρυκα ἀπ' ἐκεῖ βροντόφωνα νὰ κραΐξῃ
 κι' ἀκούω ἀχνὸ ψιθύρισμα καὶ βλέπω τὸν καθένα
 νὰ ξεκινᾷ μὲ μιὰν ὀρμὴν, μὲ μιὰν ὀρμὴν νὰ τρέχῃ
 καὶ νὰ πατῇ τὸ πόδι του στὸ φανερὸ σημάδι,
 οὔτε μιὰ τρίχα παραμπρός, οὔτε μιὰ τρίχα πίσω,
 καὶ νὰ σηκώνεται ψηλὰ καὶ χαμηλὰ νὰ πέφτῃ.

Ἡ Δίσκος

Πάλι ἡσυχία ἀπλώνεται στὰ μαζεμένα πλήθη,
 κι' ἀχόρταγα τὰ μάτια των καρφώνουν στὴ βαλβίδα*,
 ποὺ οἱ δισκοβόλοι θ' ἀνεβοῦν νὰ κρίξουνε τὸ δίσκο.
 Ἀκούω τὸν κήρυκα ἀπ' ἐκεῖ βροντόφωνα νὰ κραΐξῃ
 καὶ βλέπω τὸν ἀγωνιστὴ μὲ τὸ δεξιὸν χέρι
 νὰ παίρῃ τ' ὀλοστορόγγυλο καὶ πλακωτὸ λιθάρι,
 νὰ τὸ σηκώνῃ μονομιᾶς, χωρὶς στὸ πρόσωπό του
 παραμικρὴν ζαρωματιὰ τὸ βάρος του νὰ δείχνῃ.
 Βλέπω τ' ὀλόγυμο κορμὴν νὰ γέρῃ πρὸς τὰ κάτω,
 βλέπω τὸ πόδι τὸ δεξιὸν νὰ βγαίῃ ἐμπρός ἀπ' τ' ἄλλο
 καὶ βλέπω τὸν ἀγωνιστὴ νὰ στρέφῃ τὸ λιθάρι

καὶ νὰ τὸ φέρῃ δλόγυρα μ' ὄλη τὴ δυναμὴ του.
 κι' εὐθὺς ν' ἀνασηκώνεται καὶ νὰ τοῦ δίῃ δρόμο.
 Κι' ἀκούω τοῦ δίσκου τὸν ἀχὸ πὸν σκίζει τὸν ἀέρα
 καὶ τὸν θωροῦ νὰ χάνεται καὶ τὸν θωροῦ νὰ πέφτη.
 Καὶ βλέπω κάποιον ἀπ' ἐκεῖ νὰ βάζῃ ἕνα σημάδι
 κι' ἔρχεται τρίτος, τέταρτος, καθεὶς μὲ τὴ σειρὰ του,
 καὶ γέρονι καὶ σηκώνεται καὶ τὸ λιθάρι ρίχνει.

°Ο Στέφανος τῆς Νίκης

Βλέπω τὸν κήρυκα γοργὰ κι' δλόγυρα νὰ τρέχη,
 κι' ἀκούω νὰ κράζῃ τ' ὄνομα καθὼς καὶ τὴν Πατριδα,
 τοῦ νικητῆ πὸν νίκησε καὶ σ' ὄλα βγήκε πρῶτος.
 Καὶ βλέπω τὸν ὁμορφονὸ καὶ τ' ἄξιο παλικάρι
 νὰ ξεκινάῃ ἀπ' τὸ σωρὸ κι' ἀγάλια νὰ πηγαίῃ,
 καὶ ν' ἀκουμπᾷ στὰ γόνατα τ' ἀριστερό του χέρι,
 καμαρωτός, περήφανος, πρὸς τὸ χρυσὸ τραπέζι,
 πὸν ἀπιδωμένα ἀπλώνονται τὰ λιόφυλλα στεφάνια.
 Χαρὰ στὸ γέρο τὸ γονιὸ πὸν τὸν θωρεῖ ἀπὸ πέρα,
 χαρὰ στὴ μάνα μακριά, πὸν καρτερεῖ μὲ πόθο...
 Χαρὰ στὴ δοξασμένη του καὶ ξακουστὴ Πατριδα.
 Ὄπου γενιᾷ τέτοια παιδιὰ καὶ τέτοια παλικάρια!

Ο ΘΡΙΑΜΒΟΣ ΤΟΥ ΔΙΑΓΟΡΑ

Σημ. Περὶ τοῦ Διαγόρου καὶ τῶν υἱῶν του ὁ κ. Ἄντ. Κεραμόπουλος γράφει τὰ ἑξῆς :

«Ἐκ τῆς νήσου Ρόδου, ἡ ὁποία ἔξαπέστειλε ρωμαλεωτάτους πύκτας, ὑπερτεροῦσα ὡς πρὸς τοῦτο καὶ αὐτὴν τὴν περιόδον διὰ τοὺς ἀγωνιστάς της νήσον Ἀἴγινα, εἶναι περιφημον τὸ εὐγενὲς γένος τῶν Διαγοριδῶν.

Ὁ Διαγόρας, ἀφοῦ ἐνίκησε εἰς πολλοὺς ἀγῶνας ὡς πύκτης, ἠτύχησε νὰ ἴδῃ καὶ τοὺς υἱούς του Ἄκουσίλαον, Δωριέα καὶ Δαμάγητον καὶ τοὺς ἐγγόνους του Εὐκλέα καὶ Πεισίροδον νικῶντας εἰς τὰ Ὀλύμπια.

Λέγεται δέ, ὅτι ἀπέθανε κατὰ τρόπον εὐτυχέστατον. Εἶχαν δηλ. νικήσει εἰς τὴν Ὀλυμπίαν οἱ δύο υἱοὶ του Ἄκουσίλαος καὶ Δαμάγητος καὶ στεφανωθέντες ἐπεφημοῦντο ὑπὸ τοῦ πλήθους. Τότε οὗτοι ἀνευρίσκουν τὸν γέροντα πατέρα των, ὁ ὁποῖος παρευρίσκετο εἰς τοὺς ἀγῶνας, θέτουν ἐπὶ τῆς λευκῆς κεφαλῆς του τοὺς στεφάνους, τοὺς ὁποῖους εἶχαν λάβει, καὶ σηκώσαντες αὐτὸν εἰς τοὺς ὤμους των περιέφεραν ἐν θοιάμβῳ καὶ ἐν μέσῳ ἐπεφημιῶν περὶ τὸν βωμὸν τοῦ Διός. Τότε Λάκων τις, βλέπων τὴν μεγάλην αὐτὴν εὐτυχίαν, ἀνέκραξεν : «Ἀπόθανε πλέον, ὦ Διαγόρα ! Ἄρκετὴ εἶναι ἡ εὐτυχία σου· δὲν θὰ ἀναβῆς ἀθάνατος εἰς τὸν οὐρανόν !» (κἀπέθανε, Διαγόρα, οὐκ εἰς Ὀλυμπον ἀναβήσει). Καὶ ὁ Διαγόρας ἐξέπνευσεν ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ σταδίου ἐπὶ τῶν βραχιόνων τῶν υἱῶν του, φιλούμενος ὑπ' αὐτῶν καὶ ραινόμενος δι' ἀνθέων ὑπὸ τοῦ πλήθους».

*Μέσα στὸ στάδιο τῆς χαρᾶς σαλεύει ἡ τρικυμία
τὰ πεντελήσια μάρμαρα σκεπάζει τὰ ὀλαός.
Κι' ἀπὸ τὸ φῶς τ' ἀθάνατο ντυμένη ἡ Ὀλυμπία
φαντάζει, ἀστράφτει δλόγηρα, καὶ δείχνηται ὡς γαός.*

*Νὰ τῆς Ἑλλάδος τὰ ξανθὰ καὶ ξακουστὰ βλαστάρια,
πὸν πάλεψαν, πὸν ἀκόνησαν, πὸν ἐτρούξανε : Καὶ γὰρ
τὰ μαῦρα καὶ τὰ χάλκινα κορυμιά, πὸν παλιζάρια
τὸν Πέροση πέρα ἐσπρωξάνε στῆς Θοράκης τὰ βονιά.*

Οί παγοπλίες λάμπουνε στὸν ἥλιο καὶ τὰ τόξα,
 ποὺ νικηφόρα ἐστήσανε τὰ τροπαια ἕναν καιρὸ,
 ποὺ βροντερὰ ἀντηλάλαξαν τὴ σαλαμίνια δόξα
 καὶ ποὺ τὸν κάμπο ἐβάρυνε τὸν Θέσπιο αἵματηρό!

Καὶ γὰρ τὰ ὄραϊα γεράματα τὰ εἰρηρικὰ τριγύρα,
 ποὺ μὲ τὰ γισσοστέφανα σιὴν τίμια κεφαλή,
 ἂν εἶναι τόγχα γὰρ γὰρ βροῦν ἀπ' τῆς ζωῆς τὴ θύρα,
 ὅμως τὸ φῶς τὸ ἀνέσπερο στὰ Ἰλύσια τοὺς καλεῖ.

Ἔλα μεγάλα καὶ λαμπρὰ καὶ ἀμόλυντα καὶ ὄραϊα
 κάτω ἀπ' τὸν μάγον ἥλιον σου, Ἑλλάς μου φωτεινῆ:
 τ' ἀγάλματα, ποὺ δείχνονται πανέμορφα καὶ νέα,
 τὰ λάβαρα, ποὺ ὁ ἄνεμος μὲ ἀγάπη τὰ κινεῖ.

Γ' ἄσπρα μαλλιά καὶ τὰ ἱερὰ καὶ οἱ πορφυρὲς χλαμύδες
 καὶ οἱ σάλπιγγες ποὺ εἶναι ἔτοιμες τίς νίκες γὰρ γὰρ εἰποῦν,
 καὶ οἱ μεγαλόφυγες καρδιές, ποὺ οἱ μυστικὲς ἐλπίδες
 μὲ ἄγιο μεθύσι ἐγέμισαν καὶ ἀδιάκοπα χιτυποῦν.

Κεῖ ἦρθε στὴ μέση ὁ κήρυκας καὶ ἐστάθηκε καὶ ὑψώνει
 χρυσὸ ραβδί, καὶ ὀλόγυρα τὴν ἀγωνία θυροεῖς,
 καὶ ἦρθε στὴ μέση ὁ κήρυκας καὶ κορᾶζει: «Στεφανώνει
 τοὺς νικητὰς μὲ κότινον ἢ Ὀλυμπία πατρὶς!

Ἡ Ρόδος παίρνει σήμερον τίς δυὸ μεγάλες νίκες.
 Τοῦ Διαγόρα ἄς ἔρθουνε τὰ δυὸ παιδιὰ προστά!»
 Κεῖ ἀπὸ τὰ πλήθη ἐπρόβαλαν πρὸς τοὺς ἑλληνοδίκες
 οἱ δυὸ ἀδελφοὶ—Ἔ δίδυμα λουλοῦδια ταιριαστά!

Χαρά σ' ἐπὶ τὴν ποὺ σὰς γέννησε, καὶ ποὺ σὰς μοσκοβόλα
 τὰ πλαστικά, τ' αἰσάλινα, τὰ δυνατὰ κορμιά,
 ποὺ βγαίνουν σὰν ἡμίθεοι μὲ μάτια φωτοβόλα
 μὲ τὰ πλατιά τους μέτωπα καὶ τὰ χεῖρὰ μαλλιά!...

«Χαίρετε, ὦ Ρόδιοι χαίρετε!»—ὁ ἑλληνοδίκης κορᾶζει—
 «Τοῦ Διαγόρα εἴσαστε σεῖς τὰ φῶτρα τὰ ἱερὰ,
 ποὺ ἡ φήμη μὲ τὸ οὐράνιο φῶς πλατεῖα τίγχε σκεπάζει
 ποὺ ἐφ' ἑτά φορὲς τὴ χάριξε τῆς νίκης τὴ χαρά.

Ἄς τρικυμίσουν οἱ χαλκοί, κί' ἄς ἀντηχοῦν τὰ σείστρα,*
τὰ κύμβαλα ἄς ἠχήσουνε καὶ οἱ σάλπιγγες, ἔμπρός!»
Κί' ἀνέβη, ἀνέβη ὁ ἀλαλαγμὸς ἐπάνω ἀπ' τὴν κονίστρα,
ὅπου ὁ λαὸς ἐβόησε περιγύρα ἠχηρός.

Κί' ὅλοι κοιτάζανε δεξιὰ στοῦ γέρον τὴν κερκίδα.
Μὰ ὁ Διαγόρας ἄφθονα τὰ δάκρυα του κυλᾷ,
κί' ἀμίλητος τὰ μάτια του σφουγγαίει μὲ τὴ χλαμύδα
καὶ τοῦ κρατεῖ ἢ συγκίνηση δεμένη τὴ λαλιά.

Καὶ οἱ νικητές, μὲ τὰ χλωρὰ στεφάνια τόσρα, πᾶνε
καὶ στοῦ πατέρα τὸ λευκὸ κεφάλι τὰ φοροῦν,
κί' ὀρμητικὰ τὸν ἄρπαξαν στοὺς ὄμους καὶ περιᾶνε
κί' ὦ θρίαμβος, ἀγέρωχα στὸ Στάδιο προχωροῦν.

Γύρω τὰ πλήθη τὸ ἱερὸ μεθύσι φλέγει τόσρα
καὶ σειοῦν τοὺς κλάδους καὶ σκορποῦν τ' ἄνθια μ' ἀγνὴ χαρὰ,
καὶ κραζοῦν! «ὦ ἀπόθανε, ἀπόθανε, Διαγόρα!
ποιά δόξα ἐστὶν ὠραιότερη θὰ ἐπιθυμήσης πιά!»

Κί' ἐκεῖνος, ὡς ἐφθάσανε στὸ ἄγαλμα ἔμπρός τῆς Νίκης,
τ' ἄσπρο κεφάλι του ἔγειρε μὲ χαμογέλιο ἀχνό*
κί' ἐντυχισμένος τρεῖς φορὲς ὁ γέρο Ὀλυμπιονίκης
τὰ μάτια του παρᾶδωσε στὸ φῶς τὸ ἀληθινό.

Γύρω ἐξεσποῦσε ὁ θρίαμβος κί' ἀλάλαξαν τὰ σείστρα
καὶ τὸν παιᾶνα οἱ σάλπιγγες χτυποῦσαν ἠχηρό,
καὶ τ' ἄνθια πάντα ἐπέφτανε ἐπάνω στὴν κονίστρα
καὶ τ' ἄνθια πάντα ἐρραῖνανε τὸ γέροντα νεκρό.

Λ. ΠΟΡΦΥΡΑ

ΚΕΡΑΜΕΙΚΟΣ

"Οχι όπως λέν, ότι δὲν ζοῦν οἱ τόσο ἀγαπημένες
οἱ ἀρχαῖες οἱ Ἀττικὲς μορφές στ' ἀνάγλυφα ἐκεῖ πέρα
τοῦ λιόχαρου Κεραμεικοῦ* νοί, γέροι, νιές παρθένες,
ὄλοι τους ζοῦν καὶ χαίρονται τὸ φῶς καὶ τὸν ἀέρα.

Τὸ ξέρω ἢ γῆ τοὺς ἔλυωσε, πᾶνε καιροὶ καὶ χρόνια.
Ἄλλὰ οἱ λευκὲς τους οἱ ψυχὲς κάτω ἀπ' τὸν Ἄδη ἀγάλλ
ξεφύγαν καὶ στὰ πέτρινα κορμιά τους τὰ αἰώνια
ἐδῶ πὸν ζοῦσαν φώλιασαν, καὶ ζοῦν μαζί μας πάλι.

"ὦ! Ζοῦνε. Ἡ κόρη μὲ σκυφτὰ τὰ μάτια τὰ μεγάλα
κοιτάει τ' ἀνάλαφρο πουλί, πὸν κάπου σὲ μιὰ κόχη,
στὴ γούβα τοῦ μαρμάρου τῆς πῆγε γὰ πῆ μιὰ στάλα
ἀπ' τὸ νεράκι π' ἄφησεν ἐκεῖ τὸ πρωτοβρόχι.

Πιὸ πέρα ὁ γέρος ἄρχοντας στὸ χέρι του ἔχει κλείσει
τοῦ γιοῦ του, τοῦ μικροῦ του γιοῦ, τ' ἀγνό, τ' ἀθῶο τὸ χέρι.
Ἐἶν' ἄνοιξη κι' ἀκούει κοντὰ τῆ λεύκα ποῦχει ἀρχίσει
γὰ τραγουδάει σὶ ὀλόδροσο τοῦ Μάρτη μεσημέρι.

Κι' ἔστερα πάλι ὁ ὁμορφιοῦς, στὸ κυπαρίσσι πλάϊ,
αὐτὸς μέσα στ' ἀτέλειωτο, τὸ γαλανὸ τοῦ Ἀπείρου,
γὰ κοιτά! ἀνέβη στ' ἄτι του καὶ πάει κι' ὄλο πάει
στὸν δρόμο τὸν ἀξένιοαστο τῆς νιότης καὶ τοῦ οὐέρον.

Ο ΔΕΞΙΛΕΩΣ

Σημ. Τὸ ἀνάγλυφον τοῦ Δεξιλέω, ἐκ τῶν εἰρημάτων τοῦ Κεραμεικῷ* τῶν Ἀθηναίων παριστάνει Ἀθηναίων ἱππέα ὁρμῶντα ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν καὶ ἀνατρέποντα ἕνα ὀπλίτην Σπαρτιάτην, τὸν ὅποιον ἐτοιμάζεται νὰ κτυπήσῃ μὲ τὴν λόγχην. Πρόκειται περὶ μιᾶς ἐφόδου εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Κορίνθου κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον. Τὴν σφοδρὰν ὁρμητικότητα τοῦ Δεξιλέω μαρτυρεῖ ἡ γλαμύς, ἡ ὁποία ἀνεμίζεται εἰς ὠραίας πτυχάς. Ὁ νικητὴς Δεξιλέωσ κατὰ τὴν ἔφοδον ταύτην ἢ ὀλίγον βραδύτερον ἐφρονεύθη. Πρὸς τιμὴν δὲ αὐτοῦ ὑψώθη ἡ φέρουσα τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο στήλη, εἰς τὴν βάσιν τῆς ὁποίας ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφή:

ΔΕΞΙΛΕΩΣ ΛΥΣΑΝΙΟ ΘΟΡΙΚΙΟΣ
ΕΓΕΝΕΤΟ ΕΠΙ ΤΕΙΣΑΝΔΡΟΥ ΑΡΧΟΝΤΟΣ
ΑΠΕΘΑΝΕΝ ΕΠΙ ΕΥΒΟΛΙΔΟΥ
ΕΝ ΚΟΡΙΝΘῶ ΤΩΝ ΠΕΝΤΕ ΙΠΠΕΩΝ

Ὁ Τείσανδρος ἦτο ἄρχων τὸ 414, ὁ δὲ Εὐβολίδης τὸ 394. Ἐπομένως ὁ Δεξιλέωσ ἔπεσε μὲν εἰκοσαέτης.

Ἐκ τοῦ ἀναγλύφου τούτου ὁ ποιητὴς ἐνεπνεύσθη τὸ κατωτέρω ποίημα:

*Κι' ἀπὸ τὸ πρῶτο μάγμαρο κι' ἀπὸ τὸ πρῶτο μνήμα
ἀκούω φωνὴ πὸν χύνεται κι' ἀκούω φωνὴ πὸν λέει:
— Ἐμὲ μὲ λέν Δεξιλέων. Ἐγὼ εἶμαι τῆς Ἀθήνας
τὸ λατρεμένο τὸ παιδί, τ' ἀγένιο παλιζάρι.
Μ' ἀνάθρεψαν τὰ βροντερὰ τραγοῦδια τοῦ Τυρταίου
Καὶ τάραξαν τὸν ἕπνο μου τὰ ὄνειρα τοῦ Αἰσχύλου.
Ἐξω στὸ δρόμο, σιὴ δουλιὰ, στοῦ γάμπου τὸν ἀέρα
μοῦθρεψε ὁ ἥλιος τὸ κορμὶ καὶ τ' ἀνοιξε σὰν ἄνθος,
καὶ στὸ Γυμνάσιον ὁ Θεός, ὅπου βοηθαίει τὰ νειάτα,
μοῦ τῶπλασεν ὁρμονικά, σφιχτό, χυτὸ καὶ ὠραῖο.
Κι' ἐγὼ καβάλλα, φτερωτός, μέσα στοὺς πρώτους πρώτους,
σιντροφέψα τὸ ἱερό τῆς Ἀθηναῶς καράβι
κι' ἔλεγα: «Βάλε μου, θεά, τρανὴ καρδιά στὰ στήθη,
δῶσε φτερά στὰ πόδια μου καὶ δύναμη στὰ χέρια*

νὰ πάω καὶ ἐγὼ νὰ ἀγωνισθῶ καὶ νικητὴς νὰ λάμψω
 στὸ πῆδημα, στὸ πάλαιμα, στὸ δρόμο, στὸ λιθάρι».

Γιατὶ δὲν εἶται πιὸ ἀκριβὴ τιμὴ στὸ παληκάρι
 παρὰ καρδιά ἀπὸ σίδερο σὲ φτερωμένο σῶμα.

Κι' ἐγὼ ὄνειρεύτηκα κι' ἐγὼ τῆς δόξας τῆ λαχτάρρα.
 Ἄρχοντας, εἶπα, νὰ ὑψωθῶ καὶ στρατηγὸς νὰ γίνω,
 στὸ θέατρον ἄξιος ποιητῆς τὰ πλήθη νὰ μαγεύω.

Κι' ἐγὼ μιὰ μέρα ν' ἀκουσθῶ βροντόφωνα στὴν Πνύκα,
 ἀστροπελέκι στοὺς κακού. Καὶ μὲ τοὺς φιλοσόφους,
 ἐκεῖ πὸν τρέχει ὁ Ἰλισσὸς γλυκὰ κι' ὅπου ξαπλώνει
 δροσῶτον ἴσκιον ὁ πλάτανος, κι' ἐγὼ νὰ ξεδιαλῶν
 τὰ μυσικὰ τῆς πλάσεως καὶ τῆς ψυχῆς τὰ σκότη.

Ἄλλ' ἕνας ἀγαθὸς θεὸς, ὅπου ποτὲ τὰ μάτια
 δὲ σήκωσε ἀπὸ πάνω μου καὶ πάντα μὲ φυλάγει,
 Αὐτὸς διώρισε γιὰ μὲ μιὰ δόξα πιὸ μεγάλη:

Γιὰ τὴν Πατρίδα νὰ ἀξιωθῶ, νὰ πάω νὰ πολεμήσω!
 Καὶ νὰ, σαλπίζει ἢ σάλπιγγα πολεμιστήριον ἦχο,
 κι' ἢ Ἀθήνα μὲ τὰ ὄνειρα τοῦ Πλάτωνος, ἢ Ἀθήνα
 ξεπνᾷ γοργὰ, ἀντριεύεται, καθὼς ἢ Ἀθηναῖα τῆς,
 γαλήνια κόρη καὶ μαζὶ πρόμαχος θεωριεμένη.

Ἡ Σπάρτη ἢ ἀνυπόταχτη μᾶς φοβερίζει, ἢ Σπάρτη!
 Θυμῆθηκα τὸν ὄρκον μου κι' ἀρματωμένος τρέχω
 σὲ κυματοπλαστο ἄλογο θεσσαλικόν, ὀπῶχει
 χαρὰ στὸν πόλεμον καὶ σκάφτει, ἀττιάζεται, δὲ στέκει.

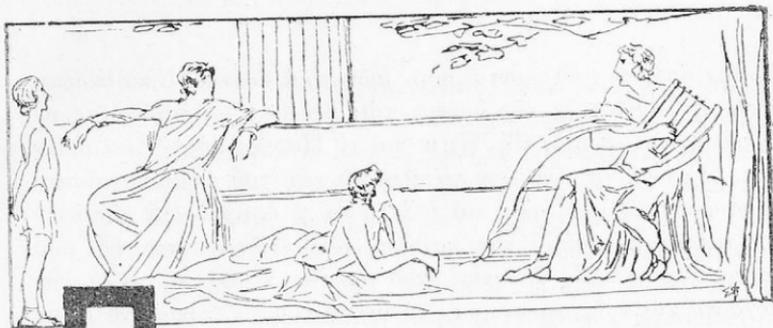
Στὸ χέρι μου ἀνυπόμονον κουνιέται τὸ κοντάρι.
 Θαρρῶ πὼς μέσα μου ἢ καρδιά βροντοχτυπάει τοῦ Κόδρου,
 θαρρῶ, εἶναι σὰν τοῦ Αἴαντος* ψηλὸ τ' ἀνάστημά μου
 θαρρῶ, τὸ δρόμον ἕνας Θεὸς μοῦ δείχνει καὶ κανένας,
 ναι, καὶ κανένας δὲν μπορεῖ νὰ κόψη τὴν ὁρμή μου.

Μὲ τὸν ἐχθρὸν ἐσμίζαμε στὸν κάμπο τῆς Κορίνθου.
 Ἡλιοκαμένος καὶ τραχὺς καὶ ἀκράτητος Σπαρτιάτης,
 βοριάς χυμᾷ ἐπάνω μου πελώριος Σπαρτιάτης.

Τὰ χρόνια μου τὰ εἴκοσι πυρώνονται καὶ βράζουν.
 Τῆς Σπάρτης ἄντρας εἰς' ἐσὺ, παιδι εἶμαι τῆς Ἀθήνας.
 Βοηθᾶτε μ', ἴσκιον πατρικοῖ τῶν Μαραθωνομάχων!
 Σφιχτὰ κρατῶ μὲ τὸ ξερβὶ τὸ χαλινάρι, χύνω
 σὰ φλόγα τ' ἄλογο, πετῶ, σκόβω, γοργὰ ιναῶζω

τ' ὀλόμαζο κοντάρι μου, κατὰσθηθα τὸν βροίσκω.
 Στὰ πόδια ἔμπρὸς τ' ἄλόγον μου κατορακνύλαιο καὶ πέφτει.
 Πέφτει, κι' ἐκεῖ πού τὸν πατῶ, χωρὰ τὸν καμαρώνω
 χωρὶς νὰ χάσῃ τὴν ὀρμή, χωρὶς μιλιὰ νὰ βγάλῃ,
 πέφτει καὶ χάνεται καὶ σβεῖ καὶ φοβερίζει ἀκόμα.
 Ἐμὲ μὲ λὲν Δεξιλέω, παιδὶ εἶμαι τῆς Ἀθήρας,
 πολέμησα καὶ νίκησα κι' ἐγὼ γιὰ τὴν πατρίδα.
 Σὲ λίγο ὁ θάνατος ὀρμάει κι' ἀλύπητα καὶ μένα
 μὲ παίρνει ἀπὸ τὴν γῆν αὐτή, μὲ φέρνει σ' ἄλλον κόσμον.
 Δὲ μ' ἔρριξε στὰ Τάρταρα,* δὲ μ' ἄφησε στὸν Ἄδη.
 Μακαρισμένο, ἀθάνατο, μ' ἀνάστησε γιὰ πάντα
 στὰ μαρμαρένια Ἡλύσια,* στὰ Ἡλύσια τῆς Τέχνης.
 Ὁ χρόνος φεύγει, ἀλλάζει ἢ γῆ, περνοῦν λαοὶ καὶ κόσμοι
 καὶ πέφτουν καὶ μαραίνονται σὰ φθινοπώρου φύλλα.
 Κι' ἐγὼ ἐδῶ ἀσάλευτος κι' ἀμάραντος προβάλλω
 καὶ τῆς πατρίδος τὸν ἐχθρὸν στὰ πόδια μου τὸν ἔχω.
 ὦ χάρι, ὦ νίκη τῆς ζωῆς, ἀνήκουστη εὐτυχία,
 Στὰ μαρμαρένια Ἡλύσια, στὰ Ἡλύσια τῆς Τέχνης !

ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΘΡΥΛΟΙ

ΑΝΔΡ. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ

Ο ΧΑΛΑΣΜΟΣ

Ἐφέρναμε γύρω τὰ Βίτικα* τότε. Μιὰ ἡμέρα ἐφθάσαμε ἀποσπεροῦ* στὸ Φαλακρὸ κι' ἐκονέψαμε. Λόγο πρὸς λόγο, ἐπάνω στὸ φαγί, ἀκούει ὁ σύντροφός μου, πὸς οἱ παλιοκλησιές, πὸν τρέχει καὶ ζητεῖ, δὲν ἦσαν παρὰ στὴν Καστανιά, μιὰμιση ὥρα μακριὰ ἀπ' τὸ χωριό.

— Καὶ εἶναι παλιές; ἐρώτησε ἀμέσως μὲ σπουδὴ καὶ ἀνυπομονησία, σὰν τὸν πεινασμένο, πὸν ἀκούει ἄξαρνα, πὸς πλάκωσε καὶ τὸ φαγί.

— Πολὸν παλιές, εἶπεν ὁ παπῶς, γέροντας σεβαστὸς καὶ πολυκάτοχος.*

— Κι' ἔχουν μέσα τίποτα ζωγραφίες;

— Οὔ, βέβαια, ἔχουν ἱστορίες· ὅλα τὰ τευχὰ εἶναι ἱστορημένα.

— Οὔμ!... ἔκαμε ὁ σύντροφός μου, ὥσάν λεοντάρι, μὲ τριπλὴ εὐχαρίστηση γιὰ τὸ νόστιμο φαγί, τὸ ξεδιαλεγμένο κροσὶ καὶ τὸ πλούσιο εὐρεμά του.

Καὶ ὅλη τὴ νύχτα τὸν ἄκουα νὰ κυλιέται ἀπάνω στὸ στρωμα του ἀνυπόμονος ἕως νὰ ξημερώσῃ. Καὶ σὰν ἐπιρ' ἡμέρα μ' ὄλο τὸ πυκνὸ πούσι*, πὸν ἐσκέπαζε τὸ χωριὸ καὶ ἀφάνιζε κάθε ἀντιχέιμενο γύρω, ἐσφίξαμε τὰ λουριὰ καὶ μ' ἓνα ὄδηγὸ ἐτραβίξαμε ἴσια στὴν Καστανιά.

Ἄχ! ἐκείνη τὴν αὐγὴ ποτὲ δὲν θὰ τὴν ξεγιάσω! Ἐκεῖνο τὸν ἀνδοσπαρμένο τόπο μὲ τὶς δροσιές καὶ τὸ χαμολόγι του ποτὲ δὲν

θά τὸν ἀφήσω ἀπὸ κοντά μου· τῶν πουλιῶν ἔκεινο τὸ λάλημα μέσα στὸ ἀγνὸ φῶς τῆς ἡμέρας ποτὲ δὲν θά τ' ἀλλάξω οὔτε μὲ ἀγγέλικη ψαλμωδία. Τί Ἐδὲμ καὶ τί Παράδεισος! Ἐκεῖ ἦσαν ὅλα, ὅλα σκορπισμένα ἀπὸ τὸ πλούσιο χέρι τοῦ Δημιουργοῦ, καὶ τὰ χρώματα καὶ τὸ φῶς καὶ ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἁρμονία μὲ τὴν τάξη του καὶ μὲ τὸ ρυθμὸ του καθένα. Καὶ ἐνῶ ὁ σύντροφός μου ἔτρεχε σὰν παλαβὸς ἀπὸ τὴν χαρὰ του ἔδω κι' ἐκεῖ μὲ τὰ στουπ-πόχαρτα καὶ τοὺς φακοὺς καὶ τὰ μέτρα του κι' ἐσκάλωνε ὡσὰν γατὶ ἀπὸ τὸν Ἁϊ-Νικόλα στὸν Ἁϊ-Γιάννη κι' ἀπὸ τὸν Ἅγιο Λιά στὸν Ἅγιο Κωνσταντῖνο καὶ στὴν Παναγία, ἐγὼ ἔμεινα ἄφωνος, ἄλαλος, μὲ μάτια ὀλάνοιχτα νὰ βλέπω γύρω τὴν οὐρανοκατέβατη ἐκεῖνη σκηνογραφία.

— Σ' ἐκείνες τίς κοντοραχοῦλες ἦταν ἀπλωμένη ἡ Χώρα· εἶπεν ἔξαφνα ὁ τσοπάνης πῶβοςκε ἐκεῖ τὸ κοπάδι του.

— Ποιὰ Χώρα; ἐρώτησα ἐγὼ μὲ ἀπορία.

— Ἡ Μεγαχώρα, ἄν ἔχῃς ἀκουστά.

— Ἄ ἐδῶ ἦταν ἕκαστα μ' ἀπορία, τάχα, γιὰ νὰ τοῦ κεντήσω τὸ λόγο.

— Ἐδῶ. Κι' ἐκείνες ἦσαν οἱ ἐκκλησιές της. Εἶχε κι' ἄλλες ἀκόμη πολλές, μὰ γκρέμισαν.

— Πότε γκρέμισαν;

— Ξέρω κι' ἐγὼ! σὲ χαλασμὸ βέβαια. Ἐχρῆς ἀγοριχτὰ γιὰ τὸ χαλασμό;

Καὶ μὲ τὸ λόγο, ἀπάν' ἀπὸ τίς δημοσοῦλες καὶ τὰ λούλουδα, κάτ' ἀπ' τὸν γλυκὸν ἥλιο τοῦ Ἀποίλη, μέσα στὸ μοσχοβόλημα τῶν βοτανιῶν καὶ τῶν πουλιῶν τὰ λαλήματα, ἄκουσα ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ βοσκοῦ τὸ χαλασμὸ τῆς Μεγαχώρας, καθὼς τὸν ἔλεγε.

Ἦταν τρανὸς βασιλιάς ὁ βασιλιάς τῆς Μεγαχώρας. Εἶχε λαὸ πολὺ καὶ ἄρματα περίσσα καὶ ξακουστοὺς ἀφεντάδες καὶ τὴ σοφὴ Δωδεκάδα* του. Εἶχε καὶ βασίλισσα ἀφέντρα καὶ κυρὰ μέσ' στὸ παλάτι· εἶχε καὶ μιὰ βασιλοπούλα, τὸ παίνεμα καὶ τὸ καμάρι τῆς Χώρας.

Φρόνιμοι ἦσαν οἱ ἀφεντάδες, φρόνιμη κι' ἡ βασίλισσα κι' ὁ βασιλιάς ἦταν φρόνιμος καὶ ἡ Δωδεκάδα του. Μὰ πιὸ φρόνιμη καὶ πιὸ πλούσια σ' ὅλες τίς χάρες ἦταν ἡ βασιλοπούλα. Ἐδιναν γνώμη οἱ ἀφεντάδες, ἔδινεν ἡ Δωδεκάδα, ἔδινεν ἡ βασίλισσα,

μὰ ὁ βασιλιάς θὰ ἔπαιρνε τὴ γνώμη τῆς βασιλοπούλας στὸ κάθε τί, γιατί ἐκείνης ἦταν ἡ πιὸ σοφώτερη γνώμη. Γιὰ τοῦτο κι' ὁ βασιλιάς τὴν ἀγαποῦσε πολὺ. Ὅλο τὸ βασιλείο του τ'ἔδινε γιὰ δαύτη. Τίποτε δὲν εἶχε στὸ νοῦ παρὰ πῶς νὰ τὴν ξεφαντώνη, πῶς νὰ τὴν κρατῆ πάντα χαρούμενη καὶ καλόκαρδη.

Σ' ἓναν καιρὸ ἤρθε πείνα γερῇ στὸ βασιλείο· πείνα ποὺ λίγον ἔλειψε ὁ ἓνας νὰ φάη τὸν ἄλλον· ἡ πείνα μάτια δὲν ἔχει, λέει ὁ λόγος. Ὁ βασιλιάς δὲν ἤξερε τί νὰ κάνη· ἡ βασίλισσα ἐγύριζε μὲς³ στὰ παλάτια της, οἱ ἀφεντάδες ἔμεναν ἀχνοί* καὶ ἀνίδεοι. Ἡ Δωδεκάδα συναζόταν κάθε μέρα· μὰ τοῦ κάκου ἔσπανε τὰ γεροντικά της κεφάλια. Ἄλλες γνώμες ἔβγαίνουν ὅσες ἤθελες· μὰ γιὰ τὸ κακὸ δὲν ἐσοφίζόταν τίποτε· ἐφίρναν * κι' ἐκεῖνα σὰν τ' ἀδιανὸ βαγένη στὸν ἥλιο τοῦ καλοκαιριοῦ.

Στὸ τέλος εἶπαν πὼς κάτι ἔβαλε τὸ καύκαλό* τους. Τραβοῦν καὶ πᾶν στὸ βασιλιά καὶ τὸν προσκυνοῦνε.

— Στους δορισμούς σου, ἀφέντη βασιλιά, καὶ κάτι νὰ σοῦ εἰποῦμε. Ἄλλη γιαιτιά δὲν βρίσκουμε παρὰ νὰ δώσης διαταγὴ νὰ σφάξῃς ὅλους τοὺς γερόντους. Οἱ γερόντοι ἄδικα τὸ τρῶν τὸ ψωμί· οὔτε γιὰ πόλεμον κάνουν, οὔτε γιὰ δουλιά. Ὅσο ψωμί θὰ φᾶν αὐτοί, τὸ τρῶν οἱ νέοι καὶ ζοῦν διπλὸ καιρὸ, ὡς πού νὰ περάσῃ τὸ κακὸ.

Ὁ βασιλιάς σὰν τ' ἄκουσε, δὲν ἔβγαλε μιλιὰ. Δὲν τοῦ φαίνονταν δίκαιη ἡ γνώμη τῆς Δωδεκάδας. Καλά, γερόντοι ἦσαν κι' ἔτρωγαν χαράμι* τὸ ψωμί, μὰ ἦσαν ἀνθρώποι κι' ἐκεῖνοι. Τραβᾶει καὶ πάει ἴσια σιτὴ βασίλισσα.

— Τὸς καὶ τὸς, κυρά μου καὶ βασίλισσα τῆς λέει. Ἡ Δωδεκάδα λέει νὰ σφάξουμε τοὺς γερόντους· οἱ γερόντοι ἄδικα τὸ τρῶνε τὸ ψωμί· οὔτε γιὰ πόλεμο κάνουν, οὐδὲ γιὰ τίποτε. Ὅσο ψωμί θὰ φᾶν αὐτοί, τὸ τρῶν οἱ νέοι καὶ ζοῦν διπλὸ καιρὸ, ὡς πού νὰ περάσῃ τὸ κακὸ!

— Τί νὰ γένη; εἶπεν ἡ βασίλισσα. Ἄς χαθοῦν ἐκεῖνοι νὰ σωθοῦμ' ἡμεῖς οἱ ἄλλοι . . .

Μὰ ὁ βασιλιάς ἦταν δίκιος, φαίνεται. Δὲν κοίταζε σώνει καὶ καλὰ νὰ σωθῆ ἔλογου του, μὰ πῶς νὰ σώσῃ τὸ λαὸ τους. Τὸ ἤφερον³ ἀπὸ δῶ, τὸ ἤφερον³, ἀπ' ἐκεῖ, μὰ πάντα δίβουλος ἔμενε. Καλά, γερόντοι ἦσαν κι' ἔτρωγαν χαράμι τὸ ψωμί· μὰ ἦσαν ἀνθρώποι κι' ἐκεῖνοι.

Κινάει νά πάη και φιλῆ τὴ βασιλοπούλα.

— Τὸς και τὸς, βασιλοπούλα και κόρη μου, τῆς λέει. Ἡ Δωδεκάδα λέει νά σφάξουμε τοὺς γερόντους· οἱ γερόντοι ἄδικα τὸ τρωῶν τὸ ψωμί. Ὅσο ψωμί θὰ φᾶν αὐτοί, τὸ τρωῶν οἱ νέοι και ζοῦν διπλὸ καιρό, ὡς πού νά περάσῃ τὸ κακὸ.

— Ἄχ, βασιλιά μου και πατέρα μου ! λέει ἡ βασιλοπούλα δακρυοσμένη, τί εἶναι τὸ κακὸ πού μελεῖς νά κάνῃς !

— Τί νά κάνω ; λέει ὁ βασιλιάς· δὲν κοιτᾶς πού πᾶμε νά χαθοῦμε ὅλοι ;

— Και γιατί νά μὴν κάνῃς τᾶλλο ; λέει ἡ βασιλοπούλα. Νά δώσῃς τὸ σίδερο και τ' ἀτσάλι στοὺς χαλκιάδες νά κάνουν λι-σγάρια* και δξίνες και τσαπιά, νά τὰ μοιράσῃς στὸν κόσμο, νά δουλέψουν τὴ γῆ κι ἡ γῆ νά τοὺς δώσῃ νά φᾶν ὅλος ὁ λαός.

— Τ' ἄκουσε ὁ βασιλιάς και τῶκανε. Σὲ λίγο ὅλη ἡ γῆ περιγύρα ἐδουλεύτηκε ἀπὸ τὶς ρεματιῆς και τὰ κορφοβούνια ψηλά κι ἔθρεψε περίσσα τὸν κόσμο κι ἐπλούτισε τὸ βασιλιά και τοὺς ἀφεντάδες και τὴ Δωδεκάδα.

Τότες πάει πιά πασίχαρο τὸ βασιλεῖο· θεὸς ἡ βασιλοπούλα. Ὁ βασιλιάς δὲν ἤξερε τί νά τῆς πρωτοκάνῃ και πῶς νά τὴν ξανταμείψῃ γιὰ τὸ κακὸ πού ἔφερε στὴ Χώρα μετὰ τὴ συμβουλή της. Τὴν ἔντυνε, τὴν ἐφρούμιζε στὰ χροσὰ και στὰ ὑφαντὰ σὰν νε-ραίδα· τῆς ἔκανε χροσὸ ἀργαστήρι νά φαίῃν τὰ προικιά της, χροσὴ ἀνέμη ν' ἀνεμίξῃ, χροσὴ ρόκα μ' ἐλεφαντένιο ἀδράχτι νά γνέθῃ τὶς ὀλόχροσες βοντάκιες* τῶν ὀλόχροσων μαλλιῶν και μιὰ κλωσὸν, χροσὴ κλωσὸν μετὰ τὰ πουλιά της ὀλόχροσα γιὰ νά ξε-φαντῶνῃ. Κι ἔλαμπε τ' ἀργαστήρι, κι ἔλαμπεν ἡ ἀνέμη και ἡ ρόκα μετὰ τὰ μαλλιά και ἡ κλωσὸν μετὰ τὰ πουλιά της γύρα στὴ χροσφορεμένη νεραίδα, πῶλαμπε κι ἐκείνη στὴν ἐμορφιά και στὴ νοστιμιὰ και στὴν καλωσύνη, σὰν τὸν ἀυγερινὸ μέσ' ἀπὸ τ' ἄλλ' ἀστέρια.

Ἄς ἔρθομε τώρα και στὸ χάλασμό. Ἦταν πεθαμένος τότε ὁ βασιλιάς κι ἡ κυρά του ἡ βασίλισσα κι ἐβασίλευε μετὰ ἀξιώτη και δικαιοσύνη τώρα ἡ βασιλοπούλα. Ἡ Μεγαχώρα ἐβούλιαζεν ἀπὸ τὰ πλούτη ὅλοι, ἀφεντάδες και λαὸς και Δωδεκάδα, ἔπλε-γαν στὸ μάλαμα και στ' ἀσήμι. Ὁλος ὁ τόπος περιγύρα ἦταν καλλιεργημένος και ἀπὸ τότε βρίσκονται ἀκόμη τὰ διαμάντια, ἀπὸ τὶς ρεματιῆς κάτω ὡς τὰ κορφοβούνια ψηλά. Τί σιτάρι, τί

κροιάφι, τί καλαμπόκι, τί ἀμπελοχώραφα; ὅ,τι ἤθελες εὐφοριζες στή Μεγαχώρα. Ὅλα ἄφθονα, ὅλα πλούσια, ὅλα μεγάλα ! . . .

Μὰ νὰ πού τ' ἄφθονα, καὶ τὰ πλούσια καὶ τὰ μεγάλα βγῆκαν σὲ κακὸ κι' ἐρήμαξαν τὸν ἄμοιρο τὸν τόπο. Βέβαια, ἂν ἦταν φτωχός, ποιὸς θὰ τὸν κοίταζε; μὰ νὰ πού ἦταν πλούσιος καὶ οἱ κουρσάφοι, πού πλοῦτος πάντα ζήταγαν κι' ἐρήμαξαν ὅλα τὰ Βάτικα τὸν παλιὸ καιρό, ἦρθαν καὶ χάλασαν κι' αὐτὴ τὴ Χώρα.

Ἦταν, μολογᾶνε, γιοργὴ στή Χώρα κι' ὄλος ὁ ντουνιας*, ἄντρες καὶ γυναῖκες καὶ παιδιά, ἦσαν μαζωμένοι κι' ἐχόρευαν στήν ἀλώνα τ' Αἰ-Νικόλα. Ψυχὴ μοναχὴ δὲν ἔμεινε σὲ σπίτι μέσα. Ἦσαν καὶ δυὸ προδότες ἀκουσμένοι μὲ τοὺς κουρσάφους. Μὰ ὁ ἓνας πὺρ χριστιανὸς ἦταν, φαίνεται; ἐσυλλογίστηκε τὸ ντουνια πού θὰ χανόταν καὶ στή τελευταία ὥρα εἶπε νὰ τὸ πῆ στὸν κόσμο, νὰ σκορπίσουν στὰ βουνά. Μὰ καὶ πῶς νὰ τὸ πῆ; Ὁ ἄλλος θὰ τ' ἄκουε καὶ θὰ τὸ ἔλεγε στοὺς κουρσάφους κι' ἀλίμονό του τοῦ ἄμοιρου. Στοιχάσθηκε λοιπὸν νὰ τοὺς τὸ πῆ μὲ τρόπο κι' ὅσοι τὸν νοιώσουν νὰ φυλαχθοῦν καὶ νὰ μὴ τὸν νοιώσῃ ὁ ἄλλος καὶ τὸ πῆ στοὺς κουρσάφους κι' ἀλίμονό του τοῦ ἄμοιρου ! Πιάνεται λοιπὸν στὸ χορὸ καὶ φέρονοντας γύρα ἄρχισε νὰ τραγουδῇ :

*Λαιμομάντιλα καὶ πέτσες,
δὲν ἀκοῦτε τίς τρομπέτες ;
Ἔστερ' ἀπὸ καμιὰ ὥρα,
νὰ εἴσαστε στήν πέρα Χώρα ! . . .*

Κι' ἐχόρευε καὶ ξανάλεγε ὄλο τὸ ἴδιο τραγούδι :

*Λαιμομάντιλα καὶ πέτσες
δὲν ἀκοῦτε τίς τρομπέτες ;
Ἔστερ' ἀπὸ καμιὰ ὥρα
νὰ εἴσαστε στήν πέρα Χώρα ! . . .*

Μὰ πού ἀγοίζαε κανένας ! Κι' ἂν ἀγοίζαε, ποῦ καταλάβαινε ! Τραγούδι, σοῦ λέει, εἶναι.

Μόνο δυὸ γοιῆς τὸ νοιώσαν τὸ τραγούδι κι' ἐπῆρε ἡ μιὰ τὰ δυὸ της τὰ κορίτσια καὶ ἔπιασε τὸ βουνὸ κι' ἡ ἄλλη κούφτηκε πίσω ἀπὸ ἓνα σπαρτό. Γιατὶ πλάκωσαν μὲ μιᾶς οἱ κουρσάφοι, ἄλλοι ἀπὸ δῶ κι' ἄλλοι ἀπ' ἐκεῖ μὲ τίς τρομπέτες καὶ τίς φω-

νές τους, ἔσφαξαν, ἄρπαξαν, ἐσκότωσαν, πήραν καὶ τὴ βασιλο-
λοπούλα, πᾶν στ' ἀνάθεμα !

Μὰ κι' ἡ κλωσού, ἡ χρυσὴ κλωσού τῆς βασιλοπούλας, μὲ τὰ
χρυσὰ πουλιά της, ἐκεῖ στὴν ἄλώνα τοῦ Ἀϊ-Νικόλα εἶναι θαμ-
μένη ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ χαλασμοῦ. Μὰ ποιὸς μπορεῖ νὰ τὴν
εὔρη, νὰ κἀνὴ τὴν τύχη του ;

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ

ΔΥΟ ΜΥΓΔΑΛΙΕΣ

Ἡ μικροπαντρεμένη κι' ὀμορφη Ἐδγενοῦλα εἶχε καυχηθῆ,
ὅτι ὁ Χάρος δὲν τὴν παίρνει. Ὁ Χάρος τᾶκουσε, πολὺ τοῦ κα-
κοφάνη.

— Ἐγὼ πεθαίνω, εἶπε στὴ μάνα της, μὰ ὅταν θὰ ἔλθῃ ὁ Κων-
σταντῆς, μὴν τὸν πικροκαρδίσης. Πές του νὰ ξαναπαντρευθῇ.

*Κι' ὁ Κωσταντῆς ἐρχότανε στὸν κάμπο καβαλλάρης,
μὲ πεντακόσιους ἄρχοντες, μὲ χίλια παλικάρια.
βλέπει Σταυρὸ στὴν πόρτα του, παπάδες στὴν ἀλλή του.
Δίνει βιτσιὰ στὸ μαῦρο του καὶ στὴν ἀλλή του μπαίνει...
κι' ἐκεῖ μαχαίρι ἐβγαλε καὶ στὴν καρδιά τὸ μπήγει.
Κι' ὅταν τοὺς κατεβάσανε μέσα στὸν ἴδιο λάκκο,
κλαίγανε ξένοι καὶ δικοί, κλαίγανε κι' οἱ παπάδες!
Ἐκεῖ πὸν θάψανε τὸ γιὸ φύτρωσε ζυπαρῖσι,
κι' ἐκεῖ πὸν θάψανε τὴ νιά φύτρωσε καλαμιώνας.
Βοργιὰς βογγίζει στὰ κλαρογιά, σκύφτουνε καὶ φιλιούνται.*

Καὶ αὐτὰ μὲν λέγει ἡ παλαιὰ ποίησις: ἡ ποίησις δηλαδή.
Δύο μυγδαλιές ὅμως πὸν εἶναι σ' ἓνα ἐρημοκλήσι, κοντὰ στὸ
Μαρούσι, διηγοῦνται καὶ κᾶτι ἄλλο.

Κάμποσο μακριὰ ἀπὸ ἐκεῖ κτιζόταν ἓνα ἐξοχικὸ σπιτάκι. Τὸ-
κτιζε ὁ πατέρας γιὰ τὴν κόρη του.

Τὰ δύο του τ' ἀρσενικὰ παιδάκια ἀνεβοκατέβαιναν στὴ σκα-
λωσιὰ καὶ κουβαλοῦσαν λάσπη.

"Εξαφρα ἀκούστηκ' ἓνα κροάκ! "Ἐπεσ' ἡ σκαλωσιά, καὶ μαζί μ' αὐτὴν ἔπεσαν καὶ τὰ δυὸ παιδάκια.

Οὔτε στεναγμοὺ μπόρεσαν νὰ βγάλουν.

Τὸ ζωοιοὺ ἦταν μακριά. Τάθαφραν στὸ σκοτεινὸ ἐρημοκκλήσι μέσ' στὸν ἴδιο λάκκο.

Τὰ παιδάκια εἶχαν μύγδαλα στὴν τσέπη τους.

Στὸ χρόνο ἐπάνω δυὸ μυγδαλιές πού φύτρωσαν ἀπ' τὸν τάφο, εἶχαν γίνει δενδράκια.

Κανένας πιά δὲν ζῆ ἀπ' αὐτὸ τὸ σοῖ, μὰ οἱ μυγδαλιές βρῖσκονται ἀκόμα, καὶ κάθε χρόνο ἀνθίζουν καί, ὅταν ὁ Βοργιαὺς ἀναταράξῃ τὰ κλαροῖά τους, αὐτὲς δὲν βαρυνγομοῦν.

Φύσα, Βοργιά, νὰ φιληθοῦν τ' ἀδέφφια!

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

ΤΟΥ ΓΙΟΦΥΡΙΟΥ ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ

Σαράντα πέντε μάστοροι κι' ἐξήντα μαθητάδες
γιοφύριον ἐθεμέλιωναν στῆς "Αρτας τὸ ποτάμι.

Ὅλημερὶς τὸ χτίζανε τὸ βράδυ ἐγκρημιζόταν.

Μοιρολογοῦν οἱ μάστοροι καὶ κλαῖν οἱ μαθητάδες.

«'Αλοῖμονο στοὺς κόπους μας, κοῖμα στίς δουλειές μας,
ὄλημερὶς νὰ χτίζουμε, τὸ βράδυ νὰ γκρημιέται!»

Πουλάκι ἐδιάβη κι' ἔκατσεν ἀντίκρον στὸ ποτάμι,

δὲν ἐκελάϊδε σὰν πουλί, μηδὲ σὰν χελιδόνι,

παρὰ ἐκελάϊδε κι' ἔλεγεν, ἀνθρώπινη λαλίτσα :

«'Ἄν δὲν στοιχειώσετε ἄνθρωπο, γιοφύρι δὲν στερειώνει

καὶ μὴ στοιχειώσετε ὄρφανό, μὴ ξένο, μὴ διαβάτη,

παρὰ τοῦ πρωτομάστορα, τὴν ὁμορφὴ γυναῖκα,

ποῦρχεται ἀργὰ τ' ἀποταχύ,* καὶ πάρωρα τὸ γόμα*».

Τ' ἄκουσ' ὁ πρωτομάστορας καὶ τοῦ θανάτου πέφτει.

Πιάνει μὴνάει τῆς λυγερῆς, μὲ τὸ πουλί τ' ἀηδόνι :

«'Ἀργὰ ντυθῆ, ἀργὰ ἀλλαχτῆ, ἀργὰ νὰ πάη τὸ γόμα,

ἀργὰ νὰ πάη νὰ διαβῆ τῆς "Αρτας τὸ γιοφύρι».

Καὶ τὸ πουλὶ παράκουσε κι' ἄλλοιῶς ἐπῆγε κι' εἶπε:

— «Γοργὰ ντύσου, γοργὰ ἄλλαξε, γοργὰ νὰ πᾶς τὸ γιόμα,
γοργὰ νὰ πᾶς καὶ νὰ διαβῆς τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι».

Νὰ τηρε κι' ἐξανάφανεν ἀπὸ τὴν ἄσπρη στοῖα.
Τὴν εἶδε ὁ πρωτομάστορας, ραγίζεται ἡ καρδιά του.
Ἐπὶ μακρὰ τοὺς χαιρετᾷ κι' ἀπὸ κοντὰ τοὺς λέει:

— Γειά σας, χαρὰ σας μάστοροι, καὶ σεῖς οἱ μαθητάδες·
μὰ τί ἔχει ὁ πρωτομάστορας κι' εἶναι βαρνωμισμένος!*

— Τὸ δαχτυλίδι τὶ πεσε στὴν πρώτη τὴν καμάρια
καὶ ποῖος νὰ μπῆ καὶ ποῖος νὰ βγῆ τὸ δαχτυλίδι νᾶβρω;

— Μάστορα, μὴν πικραίνεσαι καὶ ἐγὼ νὰ πὰ σιὸ φέρω,
ἐγὼ νὰ μπῶ κι' ἐγὼ νὰ βγῶ, τὸ δαχτυλίδι νᾶβρω.

Μηδὲ καλὰ κατέβηζε, μηδὲ στὴ μέση ἐπῆγε.

— Τράβα, καλέ μ' τὸν ἄλυσσο, τράβα τὴν ἄλυσίδα.
τί ὄλο τὸν κόσμο ἀνάγειρα καὶ τίποτες δὲν ἦρα.
Ἐνας πιχάει* μὲ μυστρί κι' ἄλλος μὲ τὸ ἀσβέστη·
παίρνει κι' ὁ πρωτομάστορας καὶ ρίνει μέγα λίθο.

Ἐλαιομόνο στὴ μοῖρα μας, κρῖμα σιὸ ριζικό μας!
Τρεῖς ἀδερφάδες εἴμαστε, κι' οἱ τρεῖς κακογραμμένες·
ἢ μιὰ χτισε τὸ Δούναβη κι' ἢ ἄλλη τὸν Ἀφράτη
κι' ἐγὼ, ἢ πιὸ στερονώτερη, τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι,
Ὡς τρέμει τὸ καρνύφυλλο, νὰ τρέμη τὸ γιοφύρι,
κι' ὡς πέφτουν τὰ δειτροφύλλα, νὰ πέφτουν οἱ διαβάτες!*

— «Κόρη, τὸν λόγον ἄλλαξε κι' ἄλλη κατάρια δῶσε,
πῶχεις μονάκριβο ἀδερφό, μὴ λάχη καὶ περάση».

Κι' αὐτὴ τὸν λόγον ἄλλαξε, κι' ἄλλη κατάρια δίνει:
«Ἄν τρέμουν τ' ἄγρια βουνά, νὰ τρέμη τὸ γιοφύρι,
κι' ἂν πέφτουν τ' ἄγρια πουλιά, νὰ πέφτουν οἱ διαβάτες,
τί ἔχω ἀδελφὸ στὴν ξενιτιά, μὴ λάχη καὶ περάση!»

Η ΞΕΝΟΥΛΑ

Ἐλένη προξεολογοῦν, Ἐλένη κάνουν ρύφη.

Μῆνες τῆς τάζουν τὰ προικιά καὶ χρόνους τ' ἀντιπροίκια,
τῆς τάζει κι' ὁ πατέρας τῆς κάτεργ'^{*} ἀρματωμένα,
τῆς τάζουν καὶ τ' ἀδέρφια τῆς καράβια φορτωμένα,
τῆς τάζει κι' ἡ μανούλα τῆς κρυφὰ δέκα χιλιάδες,
χρυσὸ θρονὶ νὰ κάθεται, χρυσὸ μῆλο νὰ παίζη.

Μᾶρθαν οἱ χρόνοι δίσεχτοι κι' οἱ μῆνες ὠρμισμένοι
κι' ἔφαγε ὁ νιὸς τὰ πλούτη του κι' ἡ κόρη τὰ προικιά τῆς, -
ἡ πεθερὰ ξενόπλενε κι' ἡ ρύφη ξεναλέθει,
ὁ πεθερὸς ξενόσκαφτε κι' ὁ νιὸς ξενοδουλεύει.

Μιὰ Κυριακὴ καὶ μιὰ λαμπρὴ, μιὰ πίσσημην ἡμέρα,
τὴν πῆρε τὸ παράπονο, πίκρα πολλὴ μεγάλη.

— «Θέλω νὰ πάω στὴ μάνα μου, νὰ πάω στὰ γονικά μου».

— «Ἐλένη, πλούσια σ' ἔφερα, φτωγὴ ποῦ νὰ σὲ πάω,
ποῦ ντρέπομαι τ' ἀδέλφια σου, φοβοῦμαι τοὺς δικούς σου;»
Κι' ἐκεῖνη δὲν τὸν ἄκουσε, μονάχη τῆς κινάει.

Παίρνει πορνὸ στρατὶ στρατὶ καὶ τ' ὄριο μονοπάτι,
στὴ στρατάν ὅπου πήγαινε τὸν Θεὸν ἐπαρακάλει:

«Χριστέ, νὰ βρῶ τίς δοῦλες μου στὴ βρύση νὰ λευκαίνουν!»

Κι' ὁ Θεὸς τὴν ἐσυνάκουσε κι' ἡ χάρη τῆς Παρθένας,
κι' ἤρθε τίς δοῦλες τοῦ σπιτιοῦ στὴ βρύση ποὺ λευκαῖναν.

— «Καλῶς τὴν τὴν ξενοῦλα μας! τί θέλεις, τί γυρεύεις;»

— «Νὰ πιῶ νερό, γιατί διψῶ κι' ἀπὸ σᾶς κουβεντιάζω
νὰ πῆτε τῆς Κυρούλας μου δούλα τῆς νὰ μὲ πάρῃ».

— «Ξένη μ', κοπέλες ἔχομε, κοπέλες καὶ κοπέλια,
καὶ σένα τί σὲ θέλομε; σὰν τί δουλιά νὰ κάνῃς;»

Σαράντα δοῦλες ἦτανε, σαράντα σικλιά^{*} φέρουν,
φέρουν καὶ τῆς καλῆς κυρᾶς τ' ὀλόχρυσο σικλάκι.*

— «Δοῦλες, ποῖος ἔπιε σὸ σικλί; χνότα καλὰ μυρίζουν».

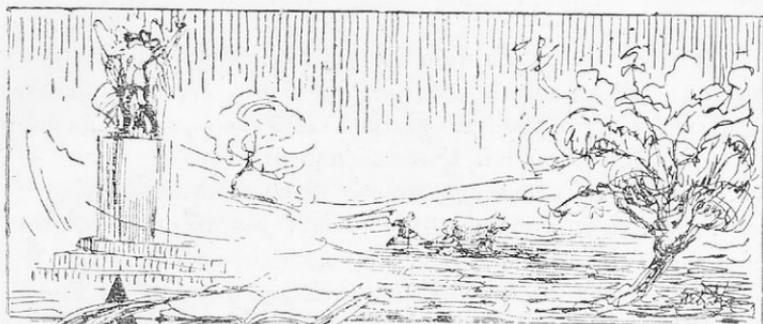
— «Κυρᾶ, μιὰ ξένην ἤθραμε στὴν βρύσην ἀποκάτου,
μιὰ ξένη ποὺ μᾶς ἔλεγε δούλα σου νὰ τὴν πάρῃς».

— «Δοῦλες, δὲν τὴν ρωτούσατε μὴν ἦταν ἡ Ἐλένη;

— «Ξωθιό, ξωθιό,* κυρούλα μου, πῶς θά'ναι τὸ παιδί σου;»

- «Σῦρτε, ρωτήσατέ τηνε, τὸ τί γὰν ἢ δουλιὰ της».
- «Ξένη, ἢ κυράτιζα μας ρωτᾷ τί ξέρεις γὰ δουλέψης».
- «Ξέρω γὰ φαίνω στὸ βλατί* καὶ φαίνω στὸ βελοῦδο».
- «Σῦρτε γὰ τήνε βάλετε στὸν ἀργαλειὸ τ'ς Ἑλένης».
- Ἐπήγαν καὶ τήν ἔβαλαν στὸν ἀργαλειὸ τ'ς Ἑλένης,
κι' ἐκείνη φαίνοντας βλατί, βλατὶν ἐμοιρολόγα :
- «Γιάγιο μου, χρυσογιάγιο μου, πάλε χρυσὸ μου γιάγιο,
βλατί μου, ὅταν σ' ἀνάσταινα, μ' ἐπροξενολογοῦσαν,
μήνες μου τάζαν τὰ προικιὰ καὶ χρόνους τ' ἀντιπροίκια,
μοῦταξεν ὁ πατέρας μου κάτεργ' ἄρματωμένα,
μοῦταξαν καὶ τ' ἀδέροφια μου καράβια φορτωμένα,
μου τάζει κι' ἡ μανούλα μου κρουφὰ δέκα χιλιάδες,
χρυσὸ θρονὶ γὰ κάθωμαι, χρυσὸ μῆλο γὰ παίζω.
Μᾶρθαν οἱ χρόνοι δίσεχτοι κι' οἱ μήνες ὄργισμένοι,
τρῶει ὁ ἄντρας μου τήν προῖκα μου κι' ἐγὼ τὸ μερικὸ του,
ἡ πεθερὰ ξενόπλενε κι' ἐγὼ ἐξεναλέθα,
ὁ πεθερὸς ξενόσκαφτε κι' ὁ νιὸς ξενοκλαδεύει.
Κι' ἡ μόνα ἐπαρამόνευε, στὸν κόρφο της τὴ βάνει.
— «Ἐσ' εἶσαι μάτια μου Λενιώ ; καλῶς το τὸ παιδί μου!»

ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

ΓΙΑΝΝΗ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ

ΤΟ ΣΚΛΑΒΟΠΟΥΛΟ

Στ' ἀκρολίμανο τὸ χαμηλὸ εἶχε συντρέξει τῆς χώρας τὸ γυναικομάνι * ἀνήσυχο. Τὸ καίκι πιά εἶχε ἀράξει, καὶ τὰ σκλαβόπουλα, ποὺ γύριζαν ἀπὸ τὴν Ἀραπιά * ξαγορασιμένα, τάχανε πάφει κι' ἔφηναν πασίχαρες οἱ μάνες τους, γῆρες οἱ περισσό-
τερες.

Ἦταν πολλές ὅμως ἐκεῖ ποὺ πρόσμεναν ἀκόμα. Καὶ τὸ πλεούμενο εἶχε ἀδειάσει τὸ ζωντανό του φῶρτωμα. Ἕνα παιδί μονάχα, πέντε ἔξι χρόνων ἀγόρι παχουλό, ποὺ τὸ καλόθρεψε ἡ σκλαβιά, περίσσειε· κι' αὐτὸ τὸ σήκωσε στὴν ἀγκαλιά του ὁ καπετάνιος καὶ τ' ἀπίθωσε στὸ χῶμα.

Σὰν πεινασμένες καρκαίξες τὸ τριγύρισαν οἱ ἄμοιρες γυναῖ-
κες. Τὸ ψηλαφοῦσαν καὶ τὸ τάραζαν. Κουρέλι σὰ νῆταν, τὸ τρα-
βοῦσαν.

Τὸ πνίγανε μὲ τὰ ἔρωτήματά τους.

— Χάνετε τὸν κόπο σας, εἶπε ὁ καπετάνιος· μὴν τὸ πολυπει-
ράζεστε, γιατί εἶν' εὐκόλο στὰ κλάματα· θὰ τῶχε χαιδεμένο ἡ κυρά
του τὸ μεγρόπουλο. Ξέχασε καὶ τὴ γλῶσσα του· ἀράπικα μονάχα
ἔφρει κάτι τί.

— Μὰ νᾶναι Μεσολογγιτάκι τάχα; ρώτησε ἓνας ἀπ' τοὺς ἄν-
τρες ποὺ παραστέκανε σ' αὐτὴ τὴ θλιβερῇ σκηνῇ.

— Αὐτὸ εἶναι βέβαιο. Ἔτσι μοῦ τὸ παραδώσανε στὴν Πά-
τρα, ποὺ τὸ φέρανε μαζί μὲ τ' ἄλλα. Τὸ λένε Γιωργο μάλιστα.

Μ. Οἰκονόμου, Νεοελλ. Ἀναγνώσματα Α' τάξ. ἔκδ. 7η 1937

Στ' ἄκουσμα τὸ τελευταῖο μιὰ γυναίκα, πὺν καθισμένη πα-
ραπέρα ἀμέτοχη κοίταζε βλοσυρά, μὰ τίποτε δὲν καταλάβαινε,
τινάχτηκε πρὸς τὸ γυναικίειο κύκλω. "Ἄνοιξε τόπο, κι' ἄρπαξε ἀπὸ
τὰ δυὸ χέρια τὸ παιδάκι. Γονάτισε μπροστά του.

— Γιώργο, Γιώργο μου, φώναξε βραχνά... εἶναι ὁ Γιώργος
μου! εἶναι τὰ χρόνια του, τὰ μάτια του, ὅλα τὰ σημάδια εἶναι
δικά του... Καρδιά μου, μίλα μου· ποῖ εἶναι τὸ νομά σου;

— Γιώργος εἶπα, φώναξε πάλι ὁ καπετάνιος. Κοτζῆμ Γιώρ-
γαρος 'κεῖ πέρα!

— Γιώργος ἦτανε καὶ τὸ δικό μου τὸ παιδί! φώναξε μιὰ
γυναίκα μέσ' ἀπὸ τὶς ἄλλες. Μπορεῖ νᾶναι καὶ τὸ δικό μου...

"Ἄρχισαν ὅλες νὰ μαλώνουν καὶ νὰ θορυβοῦνε.

— Μικρό μου, χᾶδι μου, ἔλεγε ἡ πρώτη πάντα γονατιστὴ καὶ
παρακαλεστή, μίλα μου, ἄνοιξε τὸ στοματάκι σου... θυμήσου
πὺν μ' ἔλεγες θειά, γιατί ἄκουγες τὸ μεγαλύτερο τὸ ξαδεοφάκι
σου, καὶ μίνα ἔλεγες τὴ θειά σου...

— Θειά... θειά, τὸ μικράκι ἄρχισε νὰ συλλαβίζη.

Καὶ ξέσπασε στὰ κλάματα.

— Εἶναι τὸ παιδί μου! Γνώρισε τὴ μάνα του!

Ἄορθη κι' ἄγρια τ' ἄρπαξε στὴν ἀγκαλιά της κι' ἔσκιε τὸν
κόσμο κι' ἔφυγε μὲ τὸ λάφυρό της. Καὶ κανένας δὲν τόλμησε νὰ
τῆς ἀντισταθῆ.

ΓΙΑΝΝΗ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ

ΠΕΤΕΙΝΑΡΙΑ

Οἱ δυὸ μικροὶ γειτόνοι, μὰ ὄχι καὶ παλιοὶ γνώριμοι, ὁ Γούλας κι' ὁ Γωγός, Ἀγωνιστῶν ἐγγόνια, δέσαν τὴν καινούργια τους ἀγάπη τόσο δυνατῆ, πὺν κιντύνευε κάθε στιγμή νὰ σπάσῃ. Δυὸ-τρεῖς φορὲς τὴν κάθε μέρα τὴ βάζανε σὲ σκληρὴ δοκιμὴ, χτυπώντας τὴν ἀπάνου στοῦ παιδιάτικου θυμοῦ τ' ἄμόνι. Βλαστάρια μὲ τ' ἀγκάθια τους, τὰ τρυφερά, δὲ μοιάζαν καὶ πολὺ, γιατί κρατοῦσαν ἀπὸ δυὸ ἀσυνταίριαστες γενιές, θαλασσινὴ τὴ μιὰ καὶ στεριανὴ τὴν ἄλλη. Ὁ παλπούς τοῦ Γούλα ἦτανε στρατηγός τοῦ ἀγῶνα, καὶ τοῦ Γωγοῦ ναύαρχος. Ὁ Γούλας εἶχε στήσει τὸ λημέρι του μέσ' στὴν παλιὰν αὐλή, μὲ τὴ γέρικὴ τῆς ταταλιὰ* κι' ἀπὸ τὴν ταταλιὰ ἔκοβε ὁ παλικάρος σπαθιά, τουφέκια, κι' ἔκανε ἄλογα, καὶ κυνηγοῦσε τὶς ψηλὲς τσουκνίδες τοῦ ἔρημου περβολιοῦ, θαρρώντας τες γιὰ Τούρκους. Ὁ Γωγός πάλι νιόφεροτος στὴ γειτονιά, σκάρωνε γοργὰ τὴ ναυαρχίδα του ἀπάνου στὴν ταράτσα, μὲ τὴ μαϊστρα* καὶ μὲ τὸ μεγάλο τῆς πανί — ὁ λόγος τῶκανε μεγάλο — μὲ τὰ ξάρτια καὶ μὲ τὴ σημαία κατάκοφα. Κι' ἀρμένιζε ὁ μικρὸς στὰ πέλαγα τῆς φαντασίας του, μὰ καὶ προκαλοῦσε τὸν ἄλλο τὸ μικρὸ νὰ βγοῦνε στ' ἀνοιχτὰ καὶ νὰ μετρηθοῦνε μὲ κανόνια καὶ πυρόκορα κι' ὄχι μὲ ψιλὴ φωτιά, πὺν ἔκεινος τὴν καταφρονοῦσε. Ὅμως ἡ παλικάριὰ μετροῦτανε μὲ τὸ σπαθί, σῶμα μὲ σῶμα, κι' ὄχι μὲ κανόνια, ὁ ἄλλος ἀπαντοῦσε.

Ἀφοῦ βραχνιάσανε τὶς πρώτες μέρες, μπήκανε σ' ἄλλον ἀγῶνα ὕστερα. Ποιὸς ἀπὸ τοὺς δυὸ παλποῦδες, ὁ ναύαρχος ἢ ὁ στρατηγός, ἦταν τὸ πιὸ παλικάρι :

— Ἐμέναν' ὁ παλπούς μου ἔκαψε φρεγάδες . . .

— Μὲ τὰ χέρια του τὶς ἔκαψε :

— Μὲ τὰ πυροπολιά.

— Δώ' μου κι' ἐμένα ἓνα σπύρτο νὰ κάψω ὅλη τὴν Ἀθήνα, μονοκοπανιά. Παλικάρι, ἂ εἶν' αὐτῆ :

— Παλικάριὰ δὲν εἶναι νὰ σοῦ ρίχνουνε χιλιάδες κανονιές, καὶ νὰ τραβῆς ἀπάνου, κι' ἴσα ἀπάνου :

— Φτάνει, μὴν πῶς παραπάνου! Πόσες πληγὲς ἔχει ὁ παλπούς σου :

— Πληγές . . . γιὰ νὰ ρουτσαῖνη, θάχῃ πληγές . . .

— 'Ο δικός μου ἔχει ἑφτά πληγές . . .

— Θὰ πῆ πὼς οἱ Τοῦρκοι τοῦ τις δώσανε.

— Δὲν ξέρεις ἀπὸ πόλεμο τῆς στεριᾶς, καϋμένε' σπαθιῆς στὰ κεφάλια, βόλια στὰ κορμιά, ὄχι κανονιῆς ἀπὸ μακριά.

— Λοιπόν, καὶ τις ἔφαγε ὁ παππούς σου τις σπαθιῆς!

— Καὶ τις γλύτωσε τις κανονιῆς ὁ δικός σου !

— Καὶ τις δέχτηκε ὁ δικός σου τις πληγές !

— Ἄφου δὲν ἔφευγε ; Ἄφου ἔβανε τὸ σιῆθος του μπροστά ; Δὲν τις πῆρε τις πληγές σὲ μιὰ μάχη, σὲ πολλές τις πῆρε' πῆρε κι' ἔδωσε περισσότερες. Στὸ Πέντε Ὅρνια, στὴν Καλιακούδα, στὸ Κρεμμύδι . . .

— Τί μάχες εἶν' αὐτές ; Ὅρνια, Κρεμμύδια ; Τὸ καρᾶβι τοῦ παπποῦ μου πολέμησε στὴ Χίο, στὴν Τένεδο ! Ὅχι Κρεμμύδι....

— Τὸ βλέπεις αὐτὸ τὸ κρεμμύδι ; (κι' ἔδειξε τὴ γροθιά του). Σοῦ κάνω τὸ καρᾶβι τοῦ παπποῦ σου νὰ μὴ ξεχωρίζη ἢ πλώρη ἀπὸ τὴν πρύμη . . .

Τὸ ξύλο καὶ τὰ κλάματα δὲν κρίνανε τὸ δίκιο, μὰ εἶχαν ἕνα τέλος πὸ καλό. Οἱ ἀντίπαλοι τιμήσανε τὴν πατρογονικὴ παλικαριά δένοντας τὴν ἀγάπη τους στενώτερα ἀπὸ πρῶτα. Ἡ ἀγάπη γέννησε ὕστερα τὸ σεβασμὸ στὶς γνώμες τους, ἕνας τοῦ ἄλλου.

Τέλος εἶπε ὁ στεριανός :

— Νὰ μὲ πάρης καμμιά μέρα νὰ μὲ πᾶς στὸν παππού σου, νὰ μοῦ πῆ καμμιά ναυμαχία.

— Αὐτὸς δὲ θέλει, εἶναι δύσκολος, μὰ ξέρω γὼ πὼς νὰ τὸν καταφέρω. Θὰ τοῦ πάω τὸ γάτο μας τὸν Κίτσο νὰ τόνε βάλω στὰ γόνατά του, κι' ἐκεῖ νὰ καθίση καὶ νὰ ρουθουνάη. Ὁ Κίτσος δὲν τοῦ ἀρέσει καὶ πολὺ, γιατί ὁ παππούς μυρίζει ταμπάκο. Ὅμως τόνε χαϊδεύει ὁ παππούς, καὶ κάθεται ἤσυχος. Τότε ἀρχίζει ὁ παππούς μιὰ νὰ χαϊδεύη, μιὰ νὰ λέη, μιὰ νὰ σωπαίνη.

Ἐμεῖς ὄλο καὶ θὰ τοῦ τὸ θυμάμε. «Παρακάτου, ὕστερα, παππού, τί γίνηκε ;» Κι' ὁ παππούς θὰ μᾶς ἱστορήσῃ τὴ ναυμαχία μὲ τὰ ὅλα της. Τότε θὰ καταλάβῃς πὼς γίνεται ὁ πόλεμος τῆς θάλασσας καὶ θὰ δῆς τὰ τούρκικα καρᾶβια νὰ κόβουνε φευγιό, καὶ θὰ δῆς νὰ πετᾶνε στὸν ἀέρα, νὰ βουλιάνε, φουῦντο . . . Ὁ παππούς θὰ μιλήη σιγά-σιγά, ἤσυχα-ἤσυχα, μὰ ἐσὺ θ' ἀκούς καὶ θ' ἀνατριχιάζῃς, θὰ πιστεύῃς πὼς εἶσαι μέσα στὸ καρᾶβι, καὶ πὼς πολεμᾷς κι' ἐσὺ. Ὑστερα θὰ μὲ πᾶς κι' ἐμένα στὸ δικό σου τὸν παππού.

— Ὁ δικός μου ὁ παλπούς ὄλο βογγάει, δὲ θέλει σὲ κανένα νὰ μιλάῃ. Βαστάει στὸ χέρι του ἕνα μακρὸ τσιμπούκι, κι' ἄμα τοῦ φταίξω τίποτα, μοῦ τὴν τραβάει τὴν τσιμπουκιά. Γιὰ πολέμους δὲ θέλει πιά νὰ μοῦ μιλάῃ. Ἄμα θυμώνει, κάνει τὸ σπίτι νὰ τρανιάζῃ ἀπὸ τὸ θυμὸ του. Μιά φορὰ πού τὸν παρακαλοῦσα, ἦτανε σὲ διάθεση καὶ μοῦπε: — «Πῶς τοὺς ἔχεις ἐσὺ τοὺς Τούρκους μέσ' στὸ νοῦ σου, πῶς τοὺς φραντάζεσαι;» — «Αὐτοὶ φοβόντανε μὴν τοὺς σκοτώσετε, κι' ἔσεῖς τοὺς κυνηγοῦσατε . . .» — «Λοιπὸν ἐμεῖς πολεμούσαμε μὲ φοβιτσιάσηδες;» Μιά τσιμπουκιά, καὶ τ' αὐτί μου πῆγε νὰ ξεκολλήσῃ.

— Ἐμένα ξέρεις τί μούκανε ὁ δικός μου; Ἦθελα νὰ μοῦ πῆ μιὰ ναυμαχία καὶ τοῦ πῆγα τὸ γάτο. Ἀρχίζει γιὰ ἕνα καρφί τούρκικο πού τὸ κυνηγοῦσανε πέντε δικά μας, καὶ τοῦ λέγανε νὰ παραδοθῆ καὶ δὲν παραδινόταν. Τοῦ κάμανε συντριμμία τὰ κατάρτια, κόσκινο τὸ κουφάρι του, καὶ δὲν παραδινόταν. Τέλος ρίξανε τὸ καρφί στὴ στεριά, καὶ δὲν παραδοθήκανε. Θύμωσα, τοῦ ἄρπαξα τὸ γάτο ἀπὸ τὰ χέρια. — «Ἀμέ, τί λὲς τοῦ λόγου σου, δὲν πολεμοῦσαν οἱ ὀχτροὶ μας;»

— Ὁ παλπούς σου εἶναι καλός, καὶ θέλω νὰ τόνε γνωρίσω. Τὸ δικό μου θὰ σὲ πάω νὰ τόνε δῆς ἀπὸ μακριά. Ἔχει στὸ πλάι μιὰ στενὴ κάμαρα γιομάτη ἄρματα, στοὺς τοίχους ὄλα κρεμασμένα, ἄρματα ἀσημένια καὶ χρυσά, κι' ἕνα καντήλι ἐκεῖ νὰ καίῃ. Ἐκεῖ θὰ κρυφτοῦμε καὶ θὰ τόνε δῆς.

— Ὅλα αὐτὰ τ' ἄρματα ὁ παλπούς σου τὰ φοροῦσε; Πῶς τὰ βαστοῦσε ἀπάνου του;

— Παιδί μου, ἐσὺ δὲν ξέρεις ἀπὸ ἄρματα . . . ξέρεις ἀπὸ κανόνια!

Ὁ θαλασσινὸς τὸν ἀγριοκοίταξε, μὰ ἔλα πού ἦτανε φίλοι πιά;

— Λοιπὸν πᾶμε στὸν παλπού σου; εἶπε ὁ στεριανός.

— Κίτσο, ψιφίσο!

ΣΤΟ ΓΚΡΕΜΝΟ

— Νά σᾶς τὰ πῶ λοιπόν, παιδιά μου, μιὰ καὶ καλὴ (ἄρχισε ὁ γέρος). Στὸν τόπο μας οἱ δικοὶ μας σηκώθηκαν καὶ δὲν σηκώθηκαν. Ἐκαμαν τὴ δουλιά τους μισή. Αὐτὲς οἱ μισῆς δουλιῆς ἦταν, ποὺ μᾶς ἀφάνισαν τότες.

Ἦμουνα δέκα μηνῶν νοικοκύρης, κι ἡ Χριστίνα μου εἶχε στὴν ἀγκαλιά της τὸ πρῶτο της, ἄχ, καὶ τὸ στερνό της! Μήτε χωράφι εἶχαμε, μήτε ἀμπέλι, Σερμαγιά* μας ἦταν ἡ βαρκοῦλα μου καὶ τὰ δίχτια μου. Πρὶν ἀκόμα νὰ λευτερωθῆ ἡ Χριστίνα, πέρασαν κι ἄπ' τὸ χωριό μας καὶ μάζευαν ὅ,τι μπορούσαν. Ἐδινε ὁ καθένας ὅ,τι εἶχε. Ἐμεῖς δὲν εἶχαμε τίποτις ἄλλο νὰ δώσουμε, ἔδωσα λοιπὸν τὴ βάρκα μου κι ἔμεινα μὲ τὰ δίχτια καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα, πὼς ἦρθε ἡ ὥρα μας καὶ θὰ δοῦμε κι ἔμεῖς ἄσπρη μέρα. Τὴ βλέπαμε τὴ βαρκοῦλα σὰν ἔφευγε δεμένη πίσω ἀπὸ μιὰ γολέττα,* καὶ τῆς φωνάζαμε «στὸ καλό!». Ἐπιασαν τόπο οἱ γολέττες ἐκεῖνες, τὸ ξέρω. Μὰ τί κατάλαβες, ποὺ βρεθήκαμε ἔρμοι καὶ μονάχοι σὰν πλάκωσε τὸ κακὸ ἀπ' τὴν Ἄνατολή; Τὰ ἴδια τῆς Χίος, μόνο κάτι μικρότερα.

Πήραμε ὅλοι μας τὰ βουνά. Ἦτανε νύχτα, καὶ τρέχανε σὰ λυσσασμένοι κατόπι μας. Μὰ ἔμεῖς ξέραμε τὰ κατὰτόπια κι' αὐτοὶ δὲν τὰ ξέραν. Κι' ἔτσι γλύτωσαν πολλοί, ἂν καὶ τὸ χωριό μας ρημάχτηκε. Μὰ ἐγὼ τέτοια τύχη δὲν εἶχα. Ὅτι περάσαμε ἀπὸ κάτι σπαρτὰ σκύβοντας καὶ πήραμε τὸ βουνό, ἄρχισε νὰ κλαίῃ τὸ μωρὸ στὴν ἀγκαλιά τῆς Χριστίνας. Τὶ νὰ κάνουμε τώρα! Βύζαξέ το, τῆς φωνάζω. Τοῦ κάκου δὲν σώπαινε τὸ μωρὸ! — Φράξε τὸ στόμα του, σφίξε τὸ στὴν ἀγκαλιά σου, γιὰ τὸνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ χαθήκαμε! Πάλι τοῦ κάκου! Τὸ παιδιὸ ὅλο τσίριζε.

— Αἶ, νὰ σοῦ πῶ, Χριστίνα, τῆς κάνω τότες, ἄλλον τρόπο δὲν ἔχει. Ἡ αὐτὸ θὰ πάῃ ἢ ὅλοι μας. Κάμε τὸ σταυρὸ σου καὶ πέτα το στὸν γκρεμὸ! Γλήγορα, γιατί πλακώσανε. Νά, γύρισε νὰ τοὺς δῆς ἐκεῖ κάτω. Σφίξε τὰ δόντια σου, καὶ στὸν γκρεμὸ, πέτα το, σοῦ λέω, πέτα το στὸν γκρεμὸ, στὸ γκρεμὸ, γλήγορα καὶ ἔρχονται, νὰ τοὺς!

Αὐτὴ, ποὺ ὡς τώρα μισογόγγιζε, καθὼς ἔτρεχε ἔξαφνα βγά-

ζει μιὰ φωνή πού ἀντιλάλησε τὸ βουνό. Δὲν βάσταξε πολὺ ἡ φωνή. Γυρίζω νὰ ἰδῶ, κι' ἄλλο δὲν βλέπω παρὰ τὸν γχορευμό! Τὶ ἔκανα τότε δὲν ξεύρω. Πρέπει νάπεσα κάτω' ξερός. Πρέπει νάμεινα ἐκεῖ πολλὴν ὥρα στὰ σκοτεινά. Σὰν ἦρθα στὸ νοῦ μου, τρομερὴ ἡσυχία σὲ κείνο τὸ μέρος! Τὸ μεγάλο τὸ κακὸ ἦταν τώρα κατὰ τὸ χωριό. Ἄπ' ἐκεῖ ἔβγαιναν οἱ φλόγες, ἀπ' ἐκεῖ ἤρχονταν τὰ μουγκριτὰ τῶν θεριῶν. Κάθισα νὰ συλλογιστῶ, ἂν ἦταν ἀλήθεια ἂν ὄνειρευόμουν ἢ ἤμουν τρελλός. Φώναξα τὴ Χριστίνα, τὴν ξαναφώναξα. Τοῦ κάκου, ἦταν ἀλήθεια! Γχορεμίστηκε ἡ Χριστίνα μὲ τὸ μωρό. Νά τες ὁ γχορευμός! Νά το τὸ βάραιθο! Τὶ νὰ κάμω τώρα! Ἴσως ζῆ ἡ Χριστίνα, ἴσως δὲν ἔπαθε τίποτε, ἴσως λιγοθύμησε. Ἄς κάμω πὼς κατεβαίνω, νὰ ἰδῶ, νὰ τὴν εὔρω, νὰ ζήσω ἢ νὰ πεθάνω μαζί της.

Κι' ἐκεῖ πού ἔκανα νὰ κατέβω—Μπάμ! καὶ σφυρίζει ἕνα βόλι στ' αὐτί μου. Αὐτὸ τὸ βόλι μ' ἔκανε ἔξω φρενῶν, γένηκα στ' ἀλήθεια τρελλός. Εἶχα μαζί μου μιὰ πιστόλα κι' ἕνα μαχαῖρι. Ἄδειάζω τὴν πιστόλα μὲ χίλιες κατάρες καὶ τρέχω μὲ τὸ μαχαῖρι καταπάνω στὸ κορμί, πού μισόβλεπα κατὰ τὸ μέρος ὀποῦθε ἦρθε ἡ τουφεκιά. Ὅσπου νὰ πάω κοντὰ του, αὐτὸς ξαπλώθηκε. Ὅστούσο οἱ τουφεκιῆς ἔπρεπε νάφεραν κι' ἄλλους κοντὰ μου, γιὰτὶ ἄκουα ἀντρίκες κουβέντες γύρω. Τὶ νὰ κάνω δὲν ἤξερα. Εἶπα, ἄς κρυφτῶ σὲ κανένα δέντρο ἀπάνω. Σκάλωσα λοιπὸν σὲ μιὰ ἀχλαδιὰ καὶ κρύφτηκα. Πὼς νὰ φύγω μονάχος χωρὶς τὴ Χριστίνα; Πρέπει νὰ τὴ βρῶ, ἔλεγα, καὶ θὰ τὴ βρῶ. Κάπου θὰ κοιτάται λιγοθυμισμένη. Μὰ νὰ γλυκοφέξῃ καὶ θὰ τὴ βρῶ.

Τρομερὴ κι' ἀτέλειωτη νύχτα! Κάθουμουν ἀνάμεσα στ' ἀχλαδόκλαδα καὶ τοὺς ἔβλεπα καὶ περνούσανε δυὸ δυὸ, τρεῖς τρεῖς, πότε Τοῦρκοι, πότε δικοί μας. Ὅλες τὶς κατάρες κι' ὄλες τὶς προσευχῆς τὶς ἄκουσα ἐκείνη τὴ νύχτα. Κατάντησα σὰ μεθυσιμένος. Φάντασμα θαρροῦσα πὼς ἤμουνα. Δὲν τὸ πίστευα, πὼς ἤμουν ἐγώ, πὼς ἔπαθα τίποτις.

Πῆδηξα κάτω, ἅμα γλυκοφέξε. Ψυχὴ πιά τώρα τριγύρω. Μῆτ' ἀπ' τὸ χωριὸ δὲν ἤρχονταν κανένα βοητό, καθὼς τὴ νύχτα. Ἄρχισαν καὶ κεληδοῦσαν τὰ πουλιά, σὰ νὰ μὴν ἔτρεξε τίποτα. Πῆγα πρὸς τὸν γχορευμό. Σὰν τὸ γίδι κατέβηκα. Κατεβαίνοντας κοιτάζω δυὸ ἀσπριδερά πράματα κάτω-κάτω. Μοῦ ἦρθε ζάλῃ καὶ θάπεφτα δίχως ἄλλο, μόνο πού πιάστηκα ἀπ' ἕνα ἀγριόκλαδο. Σιγὰ-σιγὰ φτάνω κάτω, μὲ τὰ χέρια ματωμένα, φο-

ρέματα σπισμένα, καρδιά μαύρη και σσοτεινή. Δεν τὸ πίστευα, πὼς ἦταν ἡ Χριστίνα ἐκείνη, μὲ τὸ μικρὸ τῆς σφιγμένο ἀκόμα στὴν ἀγκαλιά τῆς. "Ἄν δὲν ἦταν ἀπὸ τὰ ροῦχα τῆς, ἂν δὲν ἦταν ἀπὸ τὸ σφιγμένο μικρὸ, ποῦ νὰ φαντασθῶ, πὼς ὁ ματοκυλισμένος ἐκεῖνος καὶ ζωματιασμένος βῶλος ἦταν ἡ γυναικούλα μου!

Καιρὸ δὲν εἶχα γιὰ κλάφες καὶ γιὰ μοιρολόγια.

Πέτρα μ' ἔκανε ἡ νύχτα, ποῦ πέρασα. Ὁ Θεὸς μὲ λυπήθηκε καὶ βοήθησε ἕνας λάκκος κοντά μου. Τὸν ἐμεγάλωσα μ' ὅ,τι κούτσουρα βοήθα. Καὶ σὰν τᾶθαρα τ' ἀκριβά μου καὶ τὰ σκέπασα μὲ χῶμα καὶ πετράδια καὶ κατακύλισα ἀπάνω-ἀπάνω κι' ἕνα μεγάλο λιθάρι, καὶ χάραξα σταυρὸ μ' ἕνα κεραμίδι, πῆρα τὰ κλαμένα μου μάτια κι' ἔφυγα κατὰ τὰ βουνά. Παρακαλοῦσα ν' ἀνταμῶσω ἕναν τους μπροστά μου, νὰ δώσω καὶ νὰ πάρω μιὰ μαχαιριά καὶ νὰ γλυτώσω.

Γ. ΔΡΟΣΙΝΗ

Η ΠΑΤΡΙΣ ΜΑΣ

*Ξέρε, ποῦ μόνος κι' ἔρημος σὲ ξένους τόπους τρέχεις,
πὲς μου ποῖός εἰν' ὁ τόπος σου καὶ ποῖα πατρίδα ἔχεις;*

— Τῆ μακρινῇ πατρίδα μου πάντα ποθῶ στὰ ξένα.

Ἐκεῖ τὰ χρόνια τῆς ζωῆς περνοῦν ἐδλογημένα.

Ἐκεῖ κι' ὁ θάνατος γλυκός, κι' ἀφοῦ κατεῖς πεθάνη,
ἔχει στὸ μνήμα του σταυρὸ, ζαντήλι καὶ λιβάδι.

Στ' ἀγαπημένο μου χωριὸ πάντα χαρὸς καὶ γέλια,
στ' ἀλώνια τραγουδιῶν φωτές, ξεφάντωμα στ' ἀμπέλια.
Καὶ ὅταν χορεύει ἡ λεβεντιά τῆς Πασχαλιᾶς τῆ μέρα
βροπτοζοπᾶ τὸ τύμπανο καὶ κελαηδεῖ ἡ φλογέρα.

Στῆ μακρινῇ πατρίδα μου ἔχει εὐωδιά καὶ χάρη
τὸ ταπεινότερο δεινρὶ, τὸ πιὸ φτωχὸ χορτάρι
στοὺς κλώνους τῆς ἀμυγδαλιάς σμίγουν ἀνθοὶ καὶ χιόνια
καὶ φέρνουνε τὴν ἀνοιξὴ γοργὰ τὰ χελιδόνια.

Στῶν μαγεμένων τῆς βουγῶν τὰ μαρμαρένια πλάγια
 γλυκολαλοῦνε πέριδικες καὶ κλαίει ἡ κονζουβάγια.
 Ἡ ἀσημένια θάλασσα μ' ἀφροὺς τῆν περιζῶνει.
 κι' ὁ οὐρανὸς μὲ τ' ἄστρα του τῆ χροσοστεφανῶνει.

Τῆ μακρονῆ πατριδα μου, πρὶν ἢ σκλαβιά πλακῶση,
 τῆ δόξαζ' ἢ παλικαριά, τῆ φώτιξεν ἢ γνώση,
 καὶ τώρα ἀπὸ τῆ μαύρη γῆ, τῆ γῆ τῆ ματωμένη
 πρόβαλε πάλ' ἢ ἔλενθεριά σὰν προῶτ' ἀνδρειωμένη.

— Φτάνει! Τῆ χώρα ποὺ μοῦ λές, τῆ γνώρισα, τῆν εἶδα
 Τῆ μακρονῆ πατριδα σου ἔχω κι' ἐγὼ πατριδα.

Α. ΜΑΒΙΑΗ

Η ΠΙΟ ΜΕΓΑΛΗ ΔΟΞΑ

Μόνο οἱ Μαραθωνομάχοι
 δὲν σ' ἐδόξασαν, πατριδα,
 δὲν σ' ἐδόξασαν μονάχοι
 οἱ Τριακόσιοι τοῦ Λεωνίδα.

Ἐβρασιάξαν τὰ παιδιά σου,
 παλικάρια διαλεμένα,
 πάντα σὰν τὰ ἴδρυνά τοῦ δάσον,
 σὰν τοὺς βράχους ἕνα κι' ἕνα.

Ὅμοι' ἀκλόνητοι κι' ἀγνάντια
 στῶν δχτρῶν τῆν ἄγρια φόρα,
 κι' ὅμοια στέρεοι στῆ γιγάντια
 καὶ κακῆ τῆς τύχης μπόρα.

Ἄλλ' ἀκόμα πιὸ μεγάλη
 τῶν παιδιῶν σου ἢ δόξα ἐφρίνη
 εἰς μίαν ἄλλην ἄγια πάλη,
 γιὰ ἕνα πιὸ ὁμορφο στεφάνι :

*Εἰς τὴν πάλην, ὅπου τὸ πνεῦμα
τοῦρανοῦ κιχᾷ τὸν Ἄδην,
τῆς ἀλήθειας μὲ τὸ φέμα,
τοῦ φωτός μὲ τὸ σκοτάδι.*

A. P. ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΥ

ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

*Δόξα στὸ πνεῦμα τῶν ἀρχαίων,
παγκόσμιον φωτὸς πηγὴν.
Δόξα στὰ ὄπλα ἡρώων νέων,
ποὺ δόξασαν αὐτὴν τὴν γῆν.*

*Μ' ἐκείνων τὴν χρυσῆ σοφία,
μὲ τοῦτων τὴν ἀγία ὁρμή,
νέαν ἃς πλάσωμε ἱστορία,
γεμάτη δόξα καὶ τιμῆ.*

*Ἔχει στεφάνια ἡ Νίκη ἀκόμη
στὸ δένδρο τῆς τὸ ἱεροῦ.
Ἀπάτητοι τῆς Δόξας δρόμοι
προσμένον ἥρωα τολμηροῦ.*

*Ἐμπρός! στῶν ἔργων τὸν ἀγῶνα!
ἐκεῖ ἔναι ὁ πύρινος παλμός,
ἐκεῖ τῆς νίκης ἡ κορόνα,
ἀθανασίας ἀσπασμός.*

Ο ΔΗΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΡΙΟΦΙΛΙ

Ἐγέρασα, μωρὲ παιδιά. Πενήντα χρόνια κλέφτης.
 Τὸν ἕπνο δὲν ἐχόρτασα, καὶ τὴν ἄποσταμμένος
 θέλω νὰ πάω νὰ κοιμηθῶ. Ἐστέρεψ' ἡ καρδιά μου,
 Βρούση τὸ αἷμα τῶχρα, σιαλαματιά δὲν μένει.
 Θέλω νὰ πάω νὰ κοιμηθῶ. Κόφτε κλαρὶ ἀπ' τὸν λόγγο,
 νᾶναι χλωρὸ καὶ δροσερό, νᾶναι ἀνθὸς γεμάτο,
 καὶ στρωῶστε τὸ κρεββάτι μου καὶ βάλτε με νὰ πέσω.
 Ποὺς ξέρει ἀπὸ τὸ μνήμα του τὶ δένδρο θὰ φυτρώσῃ!
 Κι' ἂν ξεφυτρώσῃ πλάτανος, στὸν ἴσκιο του ἀποκάτω
 θᾶρχωνται τὰ κλεφτόπουλα τ' ἄρματα νὰ χρεμᾶνε,
 νὰ τραγουδοῦν τὰ νιάτα μου καὶ τὴν παλικάριά μου.
 Κι' ἂν κυπαρίσσι ὁμορφο καὶ μαυροφορεμένο,
 θᾶρχωνται τὰ κλεφτόπουλα τὰ μῆλα μου νὰ παίρνουν,
 νὰ πλένουν τίς λαβωματιές, τὸ Δῆμο νὰ σχωρᾶνε.
 Ἐφαγ' ἡ φλόγα τ' ἄρματα, οἱ χρόνοι τὴν ἀνδρεία μου.
 Ἦλθε κι' ἐμένα ἡ ὥρα μου. Παιδιά μου, μὴ μὲ κλάψτε.
 Τ' ἀνδρειωμένον ὁ θάνατος δίνει ζωὴ στὴ νιότη.
 Σταθῆτ' ἐδῶ τριγύρω μου, σταθῆτ' ἐδῶ σιμά μου,
 τὰ μάτια νὰ μοῦ κλείσετε, νὰ πάρετε τὴν ἐλπί μου.
 Κι' ἐν' ἀπὸ σᾶς, τὸ νιώτερο, ὡς ἀνεβῆ τὴ ράχη,
 ὡς πάρη τὸ ντουφέκι μου, τ' ἄξιό μου καριοφίλι,
 κι' ὡς μοῦ τὸ ρίξῃ τρεῖς φορὲς καὶ τρεῖς φορὲς ὡς σκούξῃ:
 «Ὁ γέρο Δῆμος πέθανε, ὁ γέρο Δῆμος πάει!»
 Θ' ἀναστενάξ' ἡ λαγκαδιά, θὲ νὰ βογγήξ' ὁ βράχος.
 Θὰ βαργομήσουν τὰ στοιχεῖά, οἱ βρούσες θὰ θολώσουν,
 καὶ τ' ἀγεράκι τοῦ βουνοῦ, ὅπου περῶ δροσαῖο,
 θὰ ξεψυχήσῃ, θὰ σβηστῇ, θὰ ρίξῃ τὰ φτερά του.
 Γιὰ νὰ μὴ πάρη τὴ βοή ἄθελα καὶ τὴ φέρῃ
 καὶ τὴν ἐμάθη ὁ Ὀλυμπος καὶ τὴν ἀκούσῃ ὁ Πίνδος
 καὶ λυώσουνε τὰ χιόνια τους καὶ ξεραθοῦν οἱ λόγγοι.
 Τρέχα, παιδί μου, γρήγορα, τρέχα ψηλά στὴ ράχη
 καὶ ρίξε τὸ ντουφέκι μου. Στὸν ἕπνο μου ἐπάνω
 θέλω γιὰ ἕστερη φορὰ ν' ἀκούσω τὴ βοή του.
 Ἐτρεξε τὸ κλεφτόπουλο, σὰ νᾶτανε ζαρκαδί

ψηλά στή ράχη τοῦ βουνοῦ καί τρεῖς φορὲς φωνάζει:
 «Ὁ γέρο Δῆμος πέθανε, ὁ γέρο Δῆμος πάει!»
 Κι' ἐκεῖ π' ἀντιβοοῦσαν οἱ βράχοι τὰ λαγκάδια,
 ρίχνει τὴν πρώτη ντουφεκιὰ κι' ἔπειτα δευτερώνει
 στὴν τρίτη καὶ στὴν ὕστερη τ' ἄξιο τὸ καριοφίλι
 βροντᾷ, μουγγρίζει σάν θεμιό, τὰ σωθικά του ἀνοίγει,
 φεύγει ἀπ' τὰ χέρια, σέρονται στὸ χῶμα λαβωμένο,
 πέφτει ἀπ' τοῦ βράχου τὸν γκρεμνὸ, χάνεται πάει, πάει.
 Ἄκουσ' ὁ Δῆμος τὴ βοή μεσ' στὸ βαθὺ τὸν ὕπνο
 τ' ἀγνό του χεῖλι ἐγέλασε, ἐσταύρωσε τὰ χέρια...
 Ὁ γέρο Δῆμος πέθανε, ὁ γέρο Δῆμος πάει!
 Τ' ἀνδρειωμένον ἢ ψυχὴ, τοῦ φοβεροῦ τοῦ Κλέφτη,
 μὲ τὴ βοή τοῦ ντουφεκιοῦ στὰ σύγνεφ' ἀπαντιέται,
 ἀδελφικά ἀγκαλιάζονται, χάνονται, σβηθῶνται, πᾶνε.

ΑΡ. ΒΑΛΛΩΡΙΤΟΥ

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΛΗ ΠΑΣΑ

Ἐπέσανε τὰ Γιάννια σιγά γὰ κοιμηθοῦνε,
 ἐσβήσανε τὰ φῶτα τους, ἐκλείσανε τὰ μάτια.
 Ἡ μάνα σφίγγει τὸ παιδί βαθιά στὴν ἀγκαλιά της,
 γιὰ εἶναι χρόνοι δίσεχτοι καὶ τρέμει μὴ τὸ χάση.
 Τραγοῦδι δὲν ἀκούγεται, ψυχὴ δὲν ἀνασαίνει.
 Ὁ ὕπνος εἶναι θάνατος καὶ μνήμα τὸ κρεββάτι
 κι' ἡ χώρα κοιμητήριο κι' ἡ νύχτα ρημοκκλήσι.
 Ἄγρυπνος ὁ Ἀλήπασσας, ἀκόμη δὲ νυστάζει
 κι' εἰς ἓνα δέσμα λιονταριοῦ βρίσκεται ξαπλωμένος.
 Τὸ μέτωπό του εἶναι βαρὺ, θολό, συγνεφιασμένο
 καὶ τῶβαλεν ἀντίστυλο τὸ χέρι του, μὴν πέση.
 Χαϊδεύει μὲ τὰ δάχτυλα τὰ κάτασπρά του γένια,
 ποὺ σέρονται στοῦ λιονταριοῦ τὴ φοβερὴ τὴ χήτη.
 Ἀγκαλιωσμένα τὰ θεριά, σοῦ φαίνονται, πὼς ἔχουν
 ἓνα χορμὶ δικέφαλο· τὸ μάτι δὲν γνωρίζει,
 πὼ τὰχα γὰν' τὸ ζωντανὸ καὶ πὼ τὸ σκοτωμένο.

ΥΣΙΣ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΑΪΟΣ

Ἦλθεν ὁ Μαΐος.

Μεγάλη ἑορτὴ εἰς τὸν δροσερὸν καὶ ἀνθοστόλιστον κήπον. Ἄνθη εἰς τὰ δένδρα, ἄνθη εἰς τοὺς θάμνους, ἄνθη εἰς τὴν γλῶν, ἄνθη παντοῦ. Τὰ χρώματα συνδυάζονται ἑναρμονίως μὲ τὰ ἀρώματα. Αἱ κατακόκκιναι παπαροῦναι ἀδελφώνονται μὲ τὰς λευκὰς μαργαρίτας, καὶ τὸ βαρὺ ἄρωμα τῶν κρίνων μὲ τὴν λεπτὴν εὐωδίαν τῶν ρόδων. Καὶ ἡ πρωϊνὴ δρόσος κατακοσμεῖ τὰ φύλλα καὶ τὰ πέταλα μὲ ἀδάμαντας, μὲ τοὺς ὁποίους παίζουν φαιδρῶς αἱ πρῶται ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου.

Εἰς τὴν καθαρὰν, τὴν γαλανὴν, τὴν εὐώδη ἀτμόσφαιραν τοῦ κήπου πετοῦν ἀναρίθμητα ἔντομα καὶ πτηνά, βομβοῦντα, τερετίζοντα, κελαδοῦντα. Ἡ συναυλία τῶν ἡ πανηγυρικὴ συμπληροῖ τὴν ὄψιν τοῦ κήπου τὴν ἑορτάσιμον· ἀντὶ τῶν ἀφώνων ἀνθέων, τὰ ὁποῖα κοιτάζουν μὲ ἀγάπην καὶ θαυμασμόν, ψάλλουν τὰ πτηνὰ τὸν ὕμνον τοῦ Μαΐου. Καὶ ἐνῶ πετοῦν μὲ κελαδήματα, πλησιάζουν τὰ ἄνθη, ὡς διὰ νὰ αἰσθανθοῦν αὐτὰ τὴν εὐωδίαν τῶν, ὡς διὰ ν' ἀκούσουν ἐκεῖνα τὸ ἄσμα τῶν.

Καὶ λέγουν τὰ ἄνθη πρὸς τὰ πτηνά:

— Σᾶς ζηλεύομεν καὶ σᾶς μᾶκαρίζομεν. Πόσον εἴσθε εὐτυχισμένα, πὺ ἔχετε λάρυγγα μουσικὸν καὶ ἠμπορεῖτε νὰ τονίζετε ἄσματα πρὸς τὸν Δημιουργόν σας. Ἡμεῖς εὐωδιάζομεν καὶ αἰσθανόμεθα· ἀλλὰ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἐκφράσωμεν ὅ,τι αἰσθανόμεθα μὲ ἄσματα.

Καὶ ἀπαντοῦν τὰ πτηνὰ πρὸς τὰ ἄνθη :

— Ἡ εὐωδία σας ἐκφράζει τὰ αἰσθήματά σας. Ἡμεῖς προσευχόμεθα μὲ ἕσματα εἰς τὸν μέγαν αὐτὸν Ναὸν τοῦ Θεοῦ ! Ἄλλὰ σεῖς εἴσθε τὰ θυμιατήρια, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκπέμπεται πρὸς τὸν οὐρανόν, μαζί μὲ τὴν προσευχὴν, ἢ εὐωδία τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης !

Καὶ τὸ ἄγνόν παιδίον, τὸ ὁποῖον ἔρχεται τὴν πρωΐνην ἐκείνην ὥραν, διὰ τὰ δρέψη τὰ ἄνθη τοῦ Μαΐου, ἀκούει, ἐννοεῖ τὴν γλῶσσαν τῶν ἀνθέων καὶ τῶν πτηνῶν, καὶ λέγει :

— Ναί, ὁ κῆπος αὐτὸς εἶναι ναός, εἰς τὸν ὁποῖον δοξάζεται καὶ ὑμνεῖται ὁ Δημιουργός. Σήμερον εἶναι ἡ μεγίστη τῶν ἑορτῶν. Ἑορτάζει ἡ φύσις : Τὰ πτηνὰ διηγούνται τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ θυμιατήρια τῶν ἀνθέων ἐκπέμπουν πρὸς Αὐτὸν τὸν λιβανωτὸν τῆς λατρείας καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης.

ΣΤΕΦ. ΓΡΑΝΙΤΣΑ

Ο ΚΟΥΚΟΣ

Ἴδου ἓνα προνομιούχον πλάσμα τοῦ Θεοῦ κοροφολογεῖ τὴν ἀνοιξιν τὸ τραγοῦδι, δίχως νὰ τὸν βαρύνῃ καμὶὰ περὶ ὑποχρέωσις· ἀκόμη καὶ τ' αὐγὰ του ἄλλοι τὰ κλώθουν, τὰ ξεκλώθουν, βγάζουν τὰ πουλιά του, τὰ ταΐζουν, τὰ ποτίζουν. Διότι, ὡς γνωστὸν, ὁ κούκος περὶ τὰ αὐγὰ του εἰς τὰς φωλεὰς τῶν ἄλλων πουλιῶν, καὶ ἀφήνει εἰς αὐτὰ τὴν φροντίδα τῶν περαιτέρω.

Ἡ λαϊκὴ φαντασία, ἡ ὁποία ἀφορμὴν θέλει διὰ νὰ πλάσῃ ἀτελειώτους ἱστορίας, ἐδημιούργησεν εἰς δόξαν τοῦ κούκου πληθὸς προνομίων. Πρῶτα-πρῶτα, ἀδύνατον νὰ πείσετε χωρικόν, ὅτι δὲν ταξειδεύει ἔφιππος. Τὸ ἄλογόν του εἶναι ἓνα μεγάλο ἄσπρο πουλί, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι γνωστὸν μὲ ἄλλο ὄνομα, παρὰ ὡς «κουκά λογο». Τὸν Μάρτιον ἔρχεται εἰς τὰ μέρη μας ὀλίγας ἡμέρας ἑνωρίτερον τοῦ κούκου, καὶ ἡ παράδοσις θέλει, ὅτι τὸ στέλλει ὁ ἀφέντης του ὁ κούκος διὰ νὰ ἐξετάσῃ, ἂν ἦλθεν ἢ ἀνοιξίς στὰ βουνά. Τὸ «κουκάλογο» περιπλανᾶται ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὰ πλάγια καὶ ἔπειτα ἐπιστρέφει διὰ νὰ μεταφέρῃ τὸν καρβαλλῶν του.

Ποτέ ὁ κοῦκος δὲν κάθεται ὅπου κι' ὅπου διὰ νὰ τραγουδήσῃ τὴν ἀνοιξιν· ἔχει ὄρισμένους λόφους καὶ ὄρισμένα δένδρα, ἀκόμη καὶ ὄρισμένους κλάδους, κατὰ τοὺς χωρικούς. Εἰς ἓνα λόφον ἀντικυρῶ ἀπὸ τὸ σπίτι μου ἦταν ἓνα γηραλέον πουρνάρι, εἰς τὸ ὁποῖον ἤρχιζε στερεοτύπως τὸ λάλημά του τὴν ἡμέραν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Κάποτε ὁ βοριάς ἔσπασε τὸ πουρνάρι καὶ ἔκτοτε ὁ κοῦκος δὲν ἐνεφανίσθη εἰς τὸν λόφον, μολονότι γύρω του εἶναι καὶ ἄλλα πουρνάρια.

Λέγουν ἀκόμη, ὅτι εἶναι τόσον ὑπερήφανος, ὥστε μίαν φρορὰν νὰ τὸν ἀποδοκιμάσουν εἰς ἓνα μέρος, δὲν ξαναπατᾶ πλέον. Κάποιος γεωργὸς μοῦ ἔλεγεν. ὅτι δίπλα ἀπὸ τὸ καλύβι του ἤρχετο χρόνια καὶ χρόνια ἓνας κοῦκος καὶ τὸν «ἐχαιρέτιζε προῦτ' πρώτ'». Ἀλλὰ μίαν φρορὰν τὸν ἐπετροβόλησε καὶ ἔκτοτε δὲν ἐνεφανίσθη πλέον.

— Γιατὶ τὸν ἐπετροβόλησες; τὸν ἠρώτησα.

— Μοῦ «κόμπωνε» τὰ παιδιὰ μου.

Γενικὴ πρόληψις ὑπάρχει, ὅτι ἅμα ἀκούσῃς τὸν κοῦκον προῦτ' πρώτ' νηστικός, θὰ κομπωθῆς, θὰ αἰσθανθῆς δηλαδὴ εἰς τὸν λαϊμὸν σου στενοχωρίαν, ἢ ὁποῖα θεωρεῖται ὡς «ἀναποδιά». Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ οἱ χωρικοὶ καὶ οἱ κυνηγοὶ τὴν ἀνοιξιν φροντίζουν νὰ μὴν ἀκούσουν τὸν κοῦκον νηστικοί.

Τόσον ἡ λαϊκὴ παράδοσις θεωρεῖ τὸν κοῦκον ὡς θεοῦθεν προνομιούχον, ὥστε νὰ παραδέχεται ἀκόμη, ὅτι ὁ Δημιουργὸς καὶ ἰδιαιτέραν τροφὴν ἐδημιούργησε δι' αὐτόν. Ἐνα μικρὸν φυτὸν, τὸ ὁποῖον φυτρώνει καὶ σταφυλιάζει τὸν Ἀπρίλιον, εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα «σταφύλι τοῦ κοῦκου».

— Μὰ εἶδατε νὰ τρώῃ ἀπὸ αὐτὸ τὸ σταφύλι ὁ κοῦκος; ἐρωτοῦσα κάποτε ἓνα τζομπάνην.

— Ἀκούς τὸν βλέπομε . . . Σάμπως τρώει τίποτε ἄλλο;

Δύσκολον πρᾶγμα νὰ πείσῃς χωρικόν, ὅτι ὁ κοῦκος εἶναι ἀδικαιολόγητος χασομέρης, ἐπιβλαβὴς εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν πουλιῶν, ὅπως ὁ κεφαλιούχος, ὁ τρώγων τοὺς τόκους δίχως νὰ ἐργάζεται. Διὰ τὴν ἀτυχῆ τρυγόναν, μάλιστα αὐτὴ εἶναι «τεμπέλα» δὲν ἐπιμελεῖται τὴν γένναν της, ὅπως πρέπει, ἀλλὰ στρώνει λίγα ξυλάκια, τὰ ὁποῖα εἶναι ἡ φωλιά της.

— Μὰ αὐτὴ ἐπὶ τέλους, ἔλεγα εἰς φιλόσοφον μυλωνὰν τοῦ χωριοῦ, ὁ ὁποῖος σχολιάζει τὰ κακῶς κείμενα εἰς τὸ βασίλειον

τῶν ζώων, μὰ αὐτὴ ἐπὶ τέλους κάνει μιὰ φωλιά, κλώθει μόνη τῆς τὰ αὐγά τῆς καὶ τραγουδάει τὴν ἀνοιξη.

— Δὲν σοῦ λέγω ὅχι... Κι' αὐτὴ καὶ τὸ ἀηδόνι τραγουδοῦν, ἀλλ' αὐτὰ πρέπει νὰ δουλεύουν κιόλα...

— Κι' ὁ κοῦκος γιατί νὰ μὴ δουλεύη;

— Γιατὶ αὐτὸς φέρνει τὴν ἀνοιξη... Τὸ πᾶν εἶναι ποιὸς θὰ κάμῃ τὴν ἀρχή... Νᾶξερὸς πῶς πηδαίει ἡ καρδιά μας, ἅμα τὸν ἀκοῦμε, ἔμεῖς ἢ τσαπατουριά*...

* Ἀλήθεισ, τί εὐαγγέλιον καλωσύνης καιροῦ, ἀληθινὴν σάλπιγξ Θεοῦ, εἶναι τὸ λάλημα τοῦ κούκου στὰ μέρη μας! * Ἄνθρωποι, βόδια, ἄλογα, ἀλέτρια χύνονται εἰς τὸν κάμπον καὶ ξεκλειδώνουν τὴν γῆν. Ἡ φωνὴ του ταράσσει τὴν σιωπηλὴν ἐρημίαν εἰς τὸ τέλος περίπου τῆς παλαιᾶς συγκομιδῆς· εἶναι ἡ ἐπαγγελία τῆς νέας ἐσοδείας τῶν χωραφίων, ὁ μακρυνὸς ἦχος τῶν ἐροχομένων ἀπὸ τὰ χειμαδιὰ προβάτων μὲ τὰ γαλακτερά μαστῶρια καὶ τὰ ἄφθονα μαλλιά.

ΑΛΕΞ. ΜΩΡΑΪΤΙΔΟΥ

ΑΛΩΝΑΡΗΣ

Αἱ θημωνίαι* τοῦ θερισμοῦ ὑψοῦνται δλόχρυσοι γύρω γύρω ὡς πύργοι εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο ὄροπέδιον, πύργοι πάγκαρποι σίτου καὶ κριθῆς, ἔτοιμοι πρὸς ἀλώνισμα, τὸν μῆνα τοῦτον τοῦ ἀλώνισματος, τὸν μῆνα τὸν Ἄλωνάρην, ἐπάνω εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο ὄροπέδιον. ὄπου δλόκληρον, θαρρεῖς, μετόρησε τὸ χωρίον, κάθε χωρικὸς μὲ τὴν θημωνίαν του, παρὰ τὴν ὁποῖαν ἔλον τὸν μῆνα τοῦτον διαιτᾶται, παρ' αὐτὴν δειπνῶν καὶ παρ' αὐτὴν καθεύδων.

Αἱ ἄλωνες* ἐδῶ καὶ ἐκεῖ λάμπουσι, σαρωμένα, κυκλοτερεῖς, ἔτοιμοι νὰ ὑποδεχθῶσι τὰ δεμάτια τῶν σπαρτῶν, μὲ τὴν αὐγὴν, νὰ ἀρχίσῃ τὸ ἀλώνισμα.

Καὶ μιὰ παμμεγίστη πέραν ἐκεῖ εἰς τὴν ἐσχατιάν, πετράλωνον μέγα καὶ πλακόστρωτον, τοῦ γέρο Δήμου τοῦ πρωτογεωργοῦ καὶ πρωτοκτηματίου, μὲ τὴν αὐγὴν, πρῶτ' πρῶτ', ἤρχισε τὸ

Μ. Οἰκονόμου, Νεοελλ. Ἀναγνώσματα Α' τάξ. ἔκδ. 7η 1937

άλωνισμα πρώτη αὐτή, με ἵππους τέσσαρας, τέσσαρας κυροξάνθους ἵππους, οἱ ὅποιοι πηδοῦν ἐπὶ τῶν δεμάτων, διαλύοντες καὶ συντριβόντες αὐτά, ἀλωνίζοντες.

Καὶ ὁ γέρο Δῆμος, κοντός καὶ παχύς, ὁ πρωτοκτηματίας καὶ πρωτογεωργός, μαστίζων ὀπισθεν, ὦθει τοὺς ἵππους εἰς τοὺς ἀτελευτήτους κύκλους τῶν, μέσα εἰς τὸ μέγα ἐκεῖνο πετρώλωνον, κινῶν τὸν φθόνον καὶ τὰ βλέμματα πάντων, πνευστιῶν, ἀσθμαίων, ἀλωνίζων, ἐνῶ οἱ παραγοῖ τοῦ παραστέκονται ὑπηρετοῦντες.

— ᾠΑ! ᾠΑ!

Ἡ φωνὴ τοῦ γέρο Δήμου πρώτη - πρώτη ἀκούεται ὀπισθεν τῶν τεσσάρων ἵππων, ἐξεγείρουσα τοὺς γεωργούς ἐπάνω εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο ὄροπέδιον, κοιμωμένους ὅλους ἀκόμη παρὰ τὰς θημωνίας τῶν. Ἡ κυρὰ Δήμαινα μ' ἕνα φορκάλι, «σάρωθρον ἀγροτικὸν» ἀπὸ ἀκανθωτῆν στοιβήν, σαροῖ τὰ στάχια, τὰ διασκορπιζόμενα, οἰκονόμος εἰς τὰς ἐσοδείας, ὡς καὶ εἰς τοὺς ἱματισμούς της πάντοτε. Σαροῖ καὶ συνάμα με τὸ φορκάλι της τὸ ἀκανθωτὸν διώκει τὸ εἰσορμῶν κοπάδιον τῶν χηνῶν, αἵτινες με τοὺς λαιμούς τῶν τεντωμένους καὶ κινουμένους ὡς ὄφεις, με τὰ ράμφη ὡς πτύα, ὀλοκλήρους τοὺς διασκορπισμένους ἀστάχως καταπίνουσι λαίμαργα καὶ ἀκάθαρτα ζῶα.

Μετ' ὀλίγον ὄλαι αἱ ἄλωνες ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν. Ὁλον τὸ ὄροπέδιον ἀντηγεῖ ἀπὸ τὰς ζωηρὰς τῶν γεωργῶν ἀνακραυγὰς, οἱ ὅποιοι μαστίζουσι τοὺς ἵππους τῶν ἀλωνίζοντες τοὺς θερισμούςτων.

— ᾠΑ! ᾠΑ!

Ἄλλὰ πρῶτος εἰς ὄλα ὁ γέρο Δῆμος, ὁ πρωτογεωργός, πρῶτος εἰς τὸ ἀλώνισμα, πρῶτος καὶ εἰς τὴν φωνήν. Αὐτὸς ἐξέχει ἐπάνω εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο ὄροπέδιον.

Κοντός καὶ παχύς, μ' ἕνα πλατύγυρον σκιαδίον, κατακόκκινος, με τὸν χιτῶνα τὸν γεράνιον, με ἀνοικτὰ τὰ στήθη, χωμένος μέσα εἰς τὰ συντριβόμενα δέματα τῶν ἀσταχῶν μέχρι τῶν γονάτων, παραπατῶν καὶ πίπτων καὶ ἐγειρόμενος, μόλις ἠμπορεῖ νὰ παρακολουθήσῃ τοὺς πτερωτοὺς τῶν τεσσάρων ἵππων τοὺς κύκλους, τοὺς ὁποίους ὅμως καταφθάνει, βαρεῖα καὶ μακρὰ μάλιστα, καὶ ἐρεθίζει ἀδστηρὰ ἢ φωνὴ του.

— Τὰ ἔλεη τοῦ Θεοῦ, γιέ μ'!

Ἀκούεται παρέκει φωνὴ τρέμουσα γραίας, ἥτις βοηθεῖ τὸν υἱὸν της τὸν Θανασόν, ὅπου μόνος μ' ἕνα ἵππον, ἀλωνίσας τὴν

μικράν του θημωνίαν, καταπατών και ὁ ἴδιος με τοὺς βαρεῖς του πόδας τ' ἀστάχια, ὄπισθεν τοῦ ἵππου, ἤδη σωρεῖ τὸ ἀλώνισμα εἰς σωρὸν ὑψηλόν, ἀκόμη ὑψηλότερον φαινόμενον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς γραιάς, ἢ ὁποία ὀνειρεύεται τὸν φρέσκον ἄρτον, ποὺ θὰ φάγη μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἀπὸ φτεινὸν σιτάρι, ἄρτον με τὸν ἰδρωτὰ τοῦ υἱοῦ της ποτισμένον, ἄρτον με τὰς μητρικὰς της εὐλογίας ἐψημένον, τὸν ἄρτον ὁποῦ εἶπεν ὁ Θεός: «Ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου σου φαγεῖν τὸν ἄρτον σου».

— Τὰ ἔλεθ' τοῦ Θεοῦ, γιέ μ'!

Ἐψώθη ὁ ἥλιος ἕως δυὸ κοντάρια εἰς τὸν ὀρίζοντα τ' Ἀλωναριοῦ. Ἄλλ' ἰδοῦ, ἔξαφνα πῆρε τὸ φρέσκο, ὅπου τόσον ζωογονεῖ τὰς καρδίας τῶν γεωργῶν, ὅσον δροσίζει τὰ στήθη των . . . Αἱ κορυφαὶ τῆς πεύκης τῆς εὐώδους ἐσείσθησαν εἰς χαίρεισμόν, πρῶται - πρῶται.

*«Χαίρεται ὁ πεῦκος χαίρεται,
χαίρεται τὸν ἄερα . . .»*

Ἄλλο ἥλιος ὑψοῦται εἰς τὸ κατακόρυφον.

Καὶ ὁ Ζέφυρος ὄλονεν δυναμιούμενος διασκελίζει τὰ βουνὰ καὶ γλυκὺ ἀκούεται τῶν πεύκων τὸ μινύρισμα δροσίζων τὰς ψυχὰς τῶν γεωργῶν.

Ἐβράδιασεν.

Ἄλλο γέρο Δῆμος ἐξεῖψε τοὺς ἵππους του τοὺς τέσσαρας, οἵτινες ἐλεύθεροι, λυμένοι ξεζαλίζονται ἀπὸ τὸ κυκλικὸν ἀλώνισμα τρώγοντες ἠρέμα νεοπατημένην καλάμην, ἐνῶ ὁ γέρο Δῆμος ἐπανακουμβήσας παρὰ τὴν ἀπομείνας ἀκόμη θημωνίαν του, ξεκουράζεται, ἵνα μετ' ὀλίγον φάγη τὸ δεῖπνον του, ὅπερ παρασκευάζει ἢ κυρὰ Δήμαινα ἐκεῖ πλησίον.

Η ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ

*Τοῦ Μαῖου ῥοδοφαίνεται ἡ μέρα
 πὸν ὠραιότερη ἢ φύση ξυπνάει
 καὶ τὴν κἀνονν λαμπρῇ καὶ γελᾷει
 πρασινάδες, ἀχτίνες, νερά.*

*Ἄνθη κι' ἄνθη βαστοῦνε στὸ χέρι
 παιδιὰ κι' ἄνδρες, γυναῖκες καὶ γέροι
 ἀσπροεντύματα, γέλια καὶ κρότοι,
 ὄλοι οἱ δρόμοι γεμᾶτοι χαρά
 ναί, χαρῆτε τοῦ χρόνον τὴ νύττη,
 ἄνδρες, γέροι, γυναῖκες, παιδιὰ.*

I. ΒΗΛΑΡΑ

Η ΑΝΟΙΞΗ

*Ἡ γλυκυτάτη ἀνοιξη
 μὲ τ' ἄνθια στολισμένη,
 ῥοδοστεφανωμένη
 τὴ γῆ γλυκοτηράει.*

*Κι' ἡ γῆ τὴ χλόη ἐντύνεται
 τὰ δάση τῆς ἰσκιώνουν
 τὰ κρῶα χιόνια λυώνουν,
 ὁ οὐρανὸς γελᾷει.*

*Τὰ λουλουδάκια βάφονται,
 τὰ πλάγια χρωματίζουν,
 κι' ἡδομικὲς φωτίζουν
 οἱ δροσερὲς ἀγρές.*

Στ' ἀγκαθερό τριαντάφυλλο
 γλυκολαλάει τ' ἀηδόνι,
 τὸ ξένο χελιδόνι
 ταιριάζει τῆ φωλιά.

Στοὺς κάμπους πλούσια κι' ἄκοπα,
 σὲ πράσινα λειβάδια,
 τὰ ζωντανὰ κοπάδια
 βελάζουν καὶ πηδᾶν.

Κι' ὁ νιὸς βοσκὸς χαρούμενος
 φυσώντας τῆ φλογέρα,
 γιομίζει τὸν ἀγέρα
 μὲ τραγονδιῶν φωνές.

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

Η ΕΛΙΑ

Εἶμαι τοῦ ἥλιου ἡ θυγατέρα
 ἢ πιὸ ἀπ' ὅλες διαλεχτή·
 ἢ τόση ἀγάπη τοῦ πατέρα
 τόσο στὸν κόσμο μὲ κρατεῖ,
 πὺν ὅσο γὰ γείρω νεκρωμένη
 αὐτὸν τὸ μάτι μου ζητεῖ·
 —Εἶμαι ἡ ἑλιά ἢ τιμημένη!

Ὅπου κι' ἂν λάχω κατοικία,
 δὲν μοῦ ἀπολείπουν οἱ καρποί,
 ὡς τὰ βαθιὰ μου γηρατεῖα
 δὲν βρίσκω στὴ δουλιὰ ντροπή!
 Μ' ἔχει ὁ Θεὸς ἐλλογημένη
 κι' εἶμαι γεμάτη προκοπή!
 —Εἶμαι ἡ ἑλιά ἢ τιμημένη!

Φρίκη, ἐρημιά, νερὸ καὶ σκότη
 τῆ γῆ ἔθαψαν μιὰ φορὰ,

πράσινη ἀγρὴ μὲ φέρνει πρώτη
τοῦ Νῶε ἢ περίστειρά.

Ὅλῃς τῆς γῆς εἶχα γρομμμένη
τὴν εὐμορφάδα καὶ χαρά.

—Εἶμαι ἢ ἐλιά ἢ τιμημένη!

Ἐδῶ στὸν ἴσκιο μου ἀποκάτω
ἦλθε ὁ Χριστὸς ν' ἀναπανθῆ.

Κι' ἀκούσθηγε ἡ γλυκιὰ λαλιά του
λίγο προτοῦ νὰ σταυρωθῆ.

Τὸ δάκρυ του, δροσιὰ ἁγιασμένη
ἔχει στὴ ρίζα μου χυθῆ.

—Εἶμαι ἢ ἐλιά ἢ τιμημένη!

Καὶ φῶς πρῶτατο χαρίζω
ἐγὼ στὴν ἄγρια νυχτιά:

τὸν πλοῦτο πιά δὲν τὸν φωτίζω
σὺ μ' εὐλογεῖς, φτωχολογιά!

Κι' ἂν ἀπ' τὸν ἄνθρωπο διωγμένη,
μὰ φέγγω ἐμπρὸς στὴν Παναγιά.

—Εἶμαι ἢ ἐλιά ἢ τιμημένη!

Α. ΠΟΡΦΥΡΑ

ΤΟ ΤΕΛΟΣ

Φτωχά μου δένδρα, έσεις, πού μ' ένα πρόσχαρο
 σᾶς πλημμυρίζει φῶς έτούτ' ή μέρα,
 άκόμα ούτε στιγμή δέ στοχαστήκατε
 τή σκοτεινή βροχή και τόν άγέρα.

Άκόμα τά κλωνάρια σας τ' ανάλαφρα
 με μιά τρελλή φιλιούνται άνατριχίλα,
 κι' όμως, από τώρα έκρυφογλύπτησαν
 στα βάθη σας τά κίτρινα φύλλα...

Κανένας δέν τά βλέπει εκεί πού φύλιασαν,
 κάτω άπ' τó πράσινό σας σκεπασμένα,
 και τά πουλιά σάν πάντα ξελογιάζονται
 μέσ' στή γιορτή του ήλιου εδνυχισμένα.

Κανείς δέν τᾶχει ριώσει! Και όμως κάποτε,
 σάν παύουν τά πουλιά τά τραγουδάνε,
 κείνα τά φύλλα, δέντρα, άργοσαλεύοντας
 τó τέλος τής γιορτής σιροχτυπάνε.

ΣΤΟ ΣΤΑΥΡΑΪΤΟ

Ἐπὸ μικρὸ κι' ἀπ' ἄφαντο πουλάκι, σταυραϊτέ μου,
 παίρνεις κορμί μὲ τὸν καιρὸ καὶ δύναμη κι' ἀγέρα,
 κι' ἀπλώνεις πῆγες τὰ φτερά καὶ πιθαμὲς τὰ νύχια
 καὶ μέσ' στὰ σύγνεφα πετᾶς, μέσ' στὰ βουνὰ ἀνεμίζεις.
 Φωλιάζεις μέσ' στὰ κρόκουρα, συγχομιλῆς μὲ τῆστρα,
 μὲ τὴ βροντὴ ξηρωτέυσαι κι' ἐπιδρομῆς καὶ παίξεις
 μὲ τ' ἄγρια ἀστροπέλεκτα, καὶ βασιλιὰ σὲ κρᾶζον
 τοῦ κάμπου τὰ πετούμενα καὶ τοῦ βουνοῦ οἱ πετρίτες.
 Ἔτσι γεννήθηκε μικρὸς κι' ὁ πόθος μου στὰ στήθη
 κι' ἀπ' ἄφαντο κι' ἀπ' ἄπλερο πουλάκι, σταυραϊτέ μου,
 μεγάλωσε, πῆρε φτερά, πῆρε κορμί καὶ νύχια
 καὶ μοῦ ματώνει τὴν καρδιά, τὰ σωθικά μοῦ σκίζει.
 Κι' ἔγινε τώρα ὁ πόθος μου αἰτός, στοιχειὸ καὶ δράκος
 κι' ἐφώλιασε βαθιὰ βαθιὰ μέσ' στ' ἄσαρκο κορμί μου
 καὶ τρώει κρυφὰ τὰ σπλάχνα μου, κρυφοβοσκάει τὴ νιότη
 Μπεζέρισα* νὰ περπατῶ στοῦ κάμπου τὰ λιοβόρια*.
 Θέλω τ' ἀνήλων ν' ἀνεβῶ, ν' ἀράξω θέλω, αἰτέ μου,
 μέσ' στὴν παλιά μου κατοικιά, στὴν πρώτη τὴ φωλιά μου,
 θέλω ν' ἀράξω στὰ βουνὰ, θέλω νὰ ζῶ μὲ σένα,
 θέλω τ' ἀήμερο καρδί, τ' ἀρκοῦδι, τὸ πλατόνι,
 καθημερινή μου κι' ἀκριβή νὰ τᾶχω συντροφιά μου.
 Κάθε βραδοῦλα, καθ' ἀγῆ, θέλω τὸ κρῶ ἀγέρι
 νᾶρχεται ἀπ' τὴ λαγκαδιά, σὰν μάνα, σὰν ἀδελφι,
 νὰ μοῦ χαϊδεύῃ τὰ μαλλιά καὶ τ' ἀνοιχτά μου στήθη.
 Θέλω ἢ βρυσούλα, ἢ ρεματιά, παλιὲς γλυκὲς μου ἀγάπες,
 νὰ μοῦ προσφέρουν γιαιτρικὸ τ' ἀθάνατα νερά τους.
 Θέλω τοῦ λόγγου νὰ πουλιὰ μὲ τὸν κεληδισμὸ τους
 νὰ μὲ κοιμίζον τὸ βραδύ, νὰ μὲ κοιμοῦν τὸ τάχυν,
 καὶ θέλω νᾶχω στρωῶμα μου, νᾶχω καὶ σκέπασμά μου
 τὸ καλοκαίρι τὰ κλαδιὰ καὶ τὸ χειμῶν τὰ χιόνια.
 Κλωνάρια ἀπ' ἀγριοπρίναρα, φουρκάλες ἀπ' ἐλάτια,
 θέλω νὰ στρώνω στοιβανὲς κι' ἀπίνου νὰ πλαγιόζω,
 ν' ἀκούω τὸν ἦχο τῆς βροχῆς καὶ νὰ γλυκοκοιμιέμαι.

Ἄπ' ἡμερόδεδρον, αἰτέ, θέλω γὰ τρώω βαλάνια,
 θέλω γὰ τρώω τριῖ ἀλαφιῶν καὶ γάλα ἀπ' ἄγριο γίδι,
 θέλω ν' ἀκούω τριγύρω μου πεῦκα κι' ὄξιές γὰ σκούζουν,
 θέλω γὰ περπατῶ γκρεμινούς, ραϊδιά,* ψηλά στεφάνια,
 θέλω κρεμάμενα νερά δεξιά, ζερβά γὰ βλέπω.
 Θέλω ν' ἀκούω τὰ νύχια σου γὰ τὰ τροχῆς στὰ βράχια,
 ν' ἀκούω τὴν ἄγρια σου κραυγή, τὸν ἴσκιο σου γὰ βλέπω.
 Θέλω, μὰ δὲν ἔχω φτερά, δὲν ἔχω κλαπατάρια,*
 καὶ τραγιέμαι, καὶ πονῶ, καὶ σβηέμαι νύχτα μέρα.
 Παρακαλῶ σε, στανραϊτέ, γὰ χαμηλώσον λίγο,
 καὶ δῶσ' μου τίς φτεροῦγες σου καὶ πάρε με μαζί σου,
 πάρε με ἀπάνου στὰ βουνά, τί θὰ μὲ φάη ὁ κάμπος!

ΑΘ. ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΧΡΟΝΟΣ ΦΕΥΓΕΙ

1. Ἡ Ἄνοιξη

Νά, γὰ τ' ἀηδονάκι
 καὶ τὸ χελιδονάκι
 ἀρχίτισε γὰ ψάλλῃ
 τῆς Ἄνοιξης τὰ κάλλη...
 Ὁ ἥλιος κατὰ τάξῃ
 μὲ τὸ λαμπρὸ ἀμάξι
 γυροῖζει κάθε μέρα
 στὴ μέση τὸν αἰθέρα.
 Κι' ἡ γῆ γελᾷ ἐμπρός του
 καὶ χαίρεται τὸ φῶς του,
 καὶ πάντοτε προβάλλει
 τ' ἀμίμητά της κάλλη.

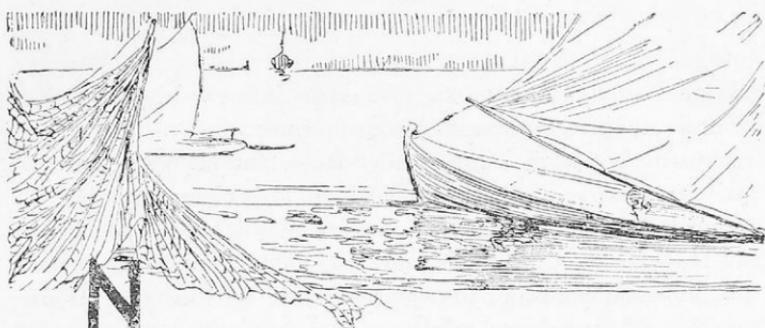
2. Ὁ Χειμώνας

Ἡ ἄνοιξη, εἶδες, πέρασε!
 Τὸ καλοκαίρι γέρασε,
 χειμώναςε, καὶ πάει.
 Καὶ τῶρ' ἀπελπισμένα
 τὰ πρόωγ' ἀνθισμένα
 τὸ χιόνι τὰ χιτυπάει.
 Τὰ χόρτα ἐξηράθησαν
 καὶ τ' ἄνθη ἐμαράθησαν
 γυμνώθηγεν ἡ γῆ.
 Τὸ κάλλος τῆς ἐσβήσθη
 τὸ χάος ἐβυθίσθη
 στήν πρώτη του πηγῆ.

3. Συμπέρασμα

Ταλαίπωρη νεότητα!
 Ἴδὲ τί ματαιώτητα!
 Τὸ κάλλος ἀπαρνάει
 καὶ τ' ἄνθος τῆς καλῆς μας
 καὶ τρυφερῆς ζωῆς μας
 μονόφορα γυρνάει.
 Ὡς ποτε δὲ χαρδιὰ κακῆ,
 καὶ πότε θὰ χαροῦμε;
 Ἡ ὥρα τρέχει καὶ περνᾷ
 καὶ αἰῶνια διαβαίνει,
 καὶ ἡ τύχη μας γερνᾷ,
 καὶ μάταια πηγαίνει.
 Κι' ἂν τὸ ἄνθος τὸ παρὸν
 πανάθλια πατοῦμε,
 εἰς ἄλλον τάχα ποιὸν καιρὸν
 ἐλπίζεις γὰρ τὸ βροῦμε;

ΝΑΥΤΙΚΑ - ΘΑΛΑΣΣΙΝΑ

ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

Τ' ΑΓΝΑΝΤΕΜΑ

Ἐπάνω εἰς τὸν βράχον τῆς ἐρήμου ἀκτῆς ἀπὸ παλαιούς λησιμονημένους χρόνους εὐρίσκεται κτισμένον τὸ ἐξωκκλήσι τῆς Παναγίας τῆς Κατενοδώτρας. Ὅλον τὸν χειμῶνα παπὰς δὲν ἤρχετο νὰ λειτουργήσῃ. Ὁ βοριάς μαίνεται καὶ βουχᾶται ἀνὰ τὸ πέλαγος τὸ ἀπλωμένον μαυρογάλανον καὶ βαθύ, τὸ κῦμα λυσσᾷ καὶ ἀφρίζει ἐναντίον τοῦ βράχου. Κι' ὁ βράχος ὑψώνει τὴν πλάτην του, γίγας ἀκλόνητος, στοιχειῶ ῥιζωμένον βαθιὰ στὴν γῆν' καὶ τὸ ἐρημοκκλήσι λευκὸν καὶ γλαρόν, ὡς φολεῖ θάλασσαιετοῦ, στεφανώνει τὴν κορυφὴν του.

Ὅλον τὸν χρόνον παπὰς δὲν ἐφαίνετο καὶ καλόγηρος δὲν ἤρχετο νὰ δοξολογήσῃ. Μόνον τὴν ἡμέραν τῶν Φώτων κατέβαιναν ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ βραχώδους βουνοῦ, ἀπὸ τὸ λευκὸν μοναστηράκι τοῦ Ἁγίου Χαράλαμπος, σεβάσμιος μὲ φτερουγίζοντα κάτασπρα μαλλιά καὶ κυματίζοντα βαθιὰ γένηια, ἕνας γέρον ἱερεὺς «ὡς νεοττὸς καλιῶ τῶν Ἀγγέλων», διὰ νὰ λειτουργήσῃ τὸ παλαιὸν λησιμονημένον ἐρημοκκλήσι. Ἐκεῖ ἤρχοντο τρεῖς, τέσσερες βοσκοί, βουνησίοι, ἀλειτούργητοι, ἤρχοντο μὲ τρεῖς φαμίλιες τῶν τρεῶν ἀνέβγαλτες καὶ ἀπρακτες, μὲ τὰ βοσκόπουλά των τ' ἀχτένιστα καὶ ἀνιφτα, πὺν δὲν ἤξεραν νὰ κάνουν τὸ σταυρὸ τους, διὰ νὰ ἀγιασθοῦν καὶ νὰ λειτουργηθοῦν ἐκεῖ καὶ εἰς τὴν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας ὁ γηραιὸς παπὰς μὲ τοὺς φτερουγίζοντας βοστρούχους εἰς τὸ φύσημα τοῦ βορρᾶ, καὶ τὴν βαθεῖαν κυμαινομένην

γενειάδα, κατέβαινε κάτω εις τὸν μέγαν ἀπλωτὸν αἰγιαλόν, ἀνάμεσα εις ἀγρίους θαλασσοπλήκτους βράχους, διὰ τὴν φωτίση καὶ ἀγιάση τὰ ἀφώτιστα κύματα. Τὸν ἄλλον καιρὸν ἤρχοντο συνήθως τὴν ἄνοιξιν γυναῖκες ναυτικῶν καὶ θυγατέρες κάτω ἀπὸ τὴν χώραν, μὲ σκοπὸν ν' ἀνάψουν τὰ κανδήλια, νὰ παρακαλέσουν τὴν Παναγίαν τὴν Κατευοδώτραν νὰ ὀδηγήσῃ καὶ κατευοδώσῃ τοὺς θαλασσοδαμένους συζύγους καὶ τοὺς πατέρας των. Ὁραῖες κοπέλλες μὲ ὑποκάμισα κόκκινα μεταξωτά, μὲ τραχηλιῆς ψιλοκεντημένες, ἤρχοντο νὰ ἱκετεύουν διὰ τὰ ἀδελφάκια των, ποὺ ἐθαλασσοπνίγοντο δι' αὐτάς, διὰ τὴν τὴν φέρουν προικιὰ ἀπὸ τὴν Πόλιν, στολίδια ἀπὸ τὴν Βενετίαν, κειμήλια ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν. «Πάντα ν'ἄρχονται, πάντα νὰ φέρουν». Νεαραὶ γυναῖκες ρεμβάζουσαι καὶ μητέρες συλλογιζόμεναι ἤρχοντο διὰ τὴν καθίσουν κι' ἀγναντέψουν.

Ἄμα εἶχαν φωτισθῆ τὰ νερὰ ἢ ὀψιμώτερα, ἀφοῦ εἶχαν περάσει καὶ αἱ Ἀπόκρεω, συνήθως περὶ τὴν δευτέραν ἐβδομάδα τῶν Νηστειῶν, ἀφοῦ εἶχαν γευθῆ πλέον ἀχινοὺς καὶ στρεϊδια ἀρκετὰ, οἱ ναυτικοὶ μας ἐπέβαιναν εἰς τὰ βόικια,* εἰς τὴν σκοῦνες* των, κι' ἐμίσειαν, ἐπήγαιναν νὰ ταξειδέψουν. Τὸν καιρὸν ἐκεῖνον καρᾶβια καὶ γολέττες «ἔδενον», μεσοῦντος τοῦ φθινοπώρου. Οἱ θαλασσινοὶ μας ἀγαποῦσαν πολὺ τῆς ἐστίας τὴν θαλπωρὴν, τὸν καπνὸν τοῦ μελάθρου.

Καὶ ὅταν ἐπανήρχετο ἡ ἀνοιξὶς εἰς τὴν γῆν, τότε αὐτοὶ ἐπέστρεφον εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἐσηκόνοντο στὰ πανιὰ τὰ αἰμοδιασμένα καὶ ναρκωμένα ἀπὸ τὴν μακρὰν ραστώνην σκάφη, ἀνὰ δύο ἢ τρία τὴν ἡμέραν, καὶ ἡ σκούνα ἔφερε βόλτες εἰς τὸν λιμένα, ἂν ἦτο ἐναντίος ἢ καὶ οὐριος ἐὰν ἦτο ὁ ἄνεμος. Ἡ βάρκα ἐπερίμενε διπλαρωμένη ἔξω εἰς τὴν προκυμαίαν. Ὁ Καπετάνιος δὲν ἐτελείωνε τοὺς ὀλοχαυρετισμοὺς εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ὁ λοστρόμος* ἐμάκρυνε τὴν μπεντάδες* εἰς τὰ καπηλειά. Κι' ἡ βάρκα ἐπερίμενε, καὶ ὁ μοῦτσος* ἔχασκεν ἐπάνω εἰς τὸ κεφαλόσκαλον. Καὶ ὁ νεαρὸς ναῦτης, ὅστις εἶχεν ἔλθει μὲ τὸν μοῦτσον τώρα ἀπὸ τὴν σκούναν, ποὺ ἦτο στὰ πανιά, ἐγένετο ἄφαντος. Δύο ἄλλοι σύντροφοι περασμένοι στὰ χαρτιά, ναυτολογημένοι, ἔλειπαν. Κανεὶς δὲν ἤξερε ποῦ ἦσαν. Καὶ μέσα εἰς τὸ πλοῖον, ὅπου ἔφερε βόλτες-βόλτες καὶ ἐστρέφετο ὡς δεμένον περὶ κέντρον ἀόρατον, τὸ κέντρον ἦτο μέσα εἰς

τὰς καρδίας καὶ εἰς τὰς ἐστίαις τῶν ναυτικῶν, ἄλλος δὲν ἦτο εἰμὴ ὁ πηδαλιούχος, ὁ μάγειρος καὶ ἕνας ἐπιβάτης, ξένος καὶ ἔρσημος, εἰς τὸν ὅποιον εἶχαν εἰπεῖ: «τώρα στή στιγμή, νὰ τώρα τώρα θὰ φύγωμε», καὶ εἶχε παρακάσει ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ δώδεκα ὥρες πρὶν!

Ὁ πλοίαρχος ἔπρεπε νὰ βάλῃ ἔμπρὸς τὴν καπετάνισσαν αὐτὴ ὄφειλε νὰ προπορευθῆ, ἐπειδὴ ἦτον τυχερή, βέβαια καὶ ἔτσι ἀπεφάσισε νὰ παρακάσει. Τέλος ἐσυμμαζεύετο ὁ λοστρόμος, ἀνεκαλύπτοντο οἱ δυὸ ἀπόντες σύντροφοι, ἐξεκολλοῦσεν ὁ πλοίαρχος, ἔπεφταν τρομπόνια* ἀπὸ τὸ πλοῖον, τρομπόνια ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν, καὶ τὸ σκάφος ἔβαζε πλώρη πρὸς βορρᾶν.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ τὰς ἄλλας ἡμέρας τῆς ἀρχῆς τοῦ ἔαρος καθαβάνια γυναικῶν, ἀσκήρια, φουσαῖτα γυναικῶν ἀνεῖθρον, ἀνέβαινον, ἀνήρχοντο, ἐπάνω εἰς τὴν ρεματιάν, τὸ ρέμα-ρέμα, τὸν ἐλικοειδῆ δρομίσκον, ὅστις διαχαράσσεται ἀνὰ τοὺς λόφους τοὺς τερπνοὺς μετὰ τὰς χιλιάδας τῶν ἐλαιοδένδρων, τὸν ἀληθῆ πρᾶσινόφαιον στολισμὸν τῆς μεγάλης κοιλάδος μετὰ τὰς ράχεις, μετὰ τὰς κορυφάς, μετὰ τὰς ἐσοχὰς καὶ ἔξοχὰς, ἀνετώτερον ἀπὸ τὴν κυματίζουσαν ποδιάν τῆς βοσκοπούλας τοῦ βουνοῦ, πολυπτυχώτερον ἀπὸ τὴν χουσοκέντητον ἐσθῆτα τῆς νύμφης.

Ἐπάνω εἰς τὸν βράχον τῆς ἐρήμου βορεινῆς ἀκτῆς, πλησίον εἰς τὸ λησμονησμένο παρεκκλήσι τῆς Παναγίας τῆς Κατενοδώτρας, ἐκεῖ ἐγένετο τὸ μάζημα τῶν γυναικῶν, ἡ σύναξις ἡ μεγάλη.

Τότε ἔλαμπον μετὰ μεγάλες φωτιᾶς τὰ κανδήλια τῆς Παναγίας τῆς Κατενοδώτρας. Ἡ γοῖα Μαλαμίτσα, ἡ κλησάρισσα τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἔβαλε τὶς φωνές, ἔκανε τὸ κακό... ἐμάλλωνε μετὰ ὅλες τὶς γυναῖκες. Αὐτὴ ἐπῆρε τὸ καλαθάκι της, τὴν ρόκαν της, τὴν ἀδοράχι της, καὶ ἦλθεν ἀπὸ τὸν Ἁγίον Νικόλαον, ἐπίτηδες, κατὰ παραγγελίαν τοῦ κυρίου Ἀγγελῆ τοῦ ἐπιτρόπου... διὰ νὰ μαλώσῃ τὶς εὐλαβητικὰς (ἀλίμονον! ἡ ἐλλάβειά μας εἶναι γιὰ τὸ συμφέρον, ἔλεγε σείονσα τὴν κεφαλὴν), νὰ μὴν τὸ παρακάσουν καὶ χύνουν λάδια πολλὰ καὶ λαδώνουν τὸ ἔδαφος τοῦ Ναοῦ, καὶ τὰ στασιδία καὶ τὸ ἀναλόγι, καὶ τὰ δύο τρία παιμπάλαια βιβλία ποὺ ἦσαν ἐκεῖ, καὶ τὰ μανάλια καὶ τὸν τοῖχον καὶ τὸ τέμπλον καὶ τὶς ποδιές καὶ αὐτὰς τὰς ἁγίας εἰκόνας. Ἄλλ' αἱ γυναῖκες δὲν τὴν ἀκουαν. Τὶ χρειάζονται τόσες φωτιᾶς, σὰν πυροφάνια; ἐφώναζεν ἡ γοῖα Μαλαμίτσα. Αὐτὴ εἶχε μάθει ἀπὸ τὸν γέροντά της τὸν πατᾶ Γεράσιμον, ὅτι οἱ φωτιᾶς τῶν κανδυλιῶν

πρέπει νά εἶναι μικρές, τόσες δά, σάν λαμπυρίδες. Τοῦ κάκου. Κανείς δὲν τὴν ἤκουεν.

Οἱ ὄρμαθοὶ τῶν γυναικῶν, ομάδες-ομάδες, συγγενολόγι, διεσπείροντο εἰς μικροὺς ὄχθους, εἰς πτυχὰς τοῦ βράχου, ἀνάμεσα εἰς θάμνους καὶ χαμόκλαδα, εἰς μέρη ὑψηλὰ καὶ εἰς μέρη ὑψη-
νεμα, ἤρχοντο μὲ τὰ καλαθάκια τους καὶ μὲ τὰ μαχαιριδία τους... διότι πολλαὶ ἐξ αὐτῶν ἠσχολοῦντο νὰ βγάλουν ἀγριολάχανα... μὲ τὰ προγεύματά τους, τὰ σαρακοστιανά, καὶ ἀφοῦ εἶχαν ἀνάψει τὰ κανδήλια τῆς Παναγίας, ἀφοῦ εἶχαν κάνει μετάνοιες πολ-
λές στρωτές κι' εἶχαν κολλήσει ἀφιερῶματα εἰς τὴν εἰκόνα καὶ εἶχαν χορτάσει τ' αὐτιά τους ἀπὸ τὰς νουθεσίας τῆς γοιὰ - Μα-
λαμίτσας, ἐστρώνοντο ἐκεῖ εἰς τὴν δροσερὰν γλόην κι' ἀγνάντευαν κατὰ τὸ πέλαιος.

Τὰ βοσκόπουλα ἐκεῖνα τ' ἀγορία κι' ἀχτένιστα κι' ἀπλοϊκὰ ποῦ τίς ἐβλεπαν ἀπὸ μακρὰν σὰ σκιασμένα ἀποροῦσαν κι' ἔλεγαν:
— Κοίτα τις! στὰ μάτια ἔκαμαν.

Ὡς τόσο αἱ γυναῖκες τῶν θαλασσινῶν ἀγνάντευαν.

Ἴδου τὸ βρῖκι τοῦ Καπετὰν - Λιμπέρριου τοῦ Λημνιοῦ· εἶχε σηκωθῆ στὰ πανιά ἀργὰ τὴν νύκτα· μὲ τὸ ἀπόγειο τῆς νυκτὸς εὔρε τὸ ρέμα καὶ ἀπεμακρύνθη κι' ἐχώνεψε. Κατευόδιο καλὸ!

Ἴδου τὸ καράβι τοῦ Καπετὰν - Σταμάτη τοῦ Σύρραζου. Ὑπερήφανα, καμαρωμένα, ἀδελφωμένα τὰ δυό, αὐτὸ κι' ὁ πλοίαρχός του, πάνε νὰ μᾶς φέρουν καλά, νὰ μᾶς φέρουν στολίδια. Στὸ καλὸ, πουλί μου, στὸ καλὸ!

Ἴδου καὶ ἡ γολέττα* τοῦ Καπετὰν - Μανώλη τοῦ Χατζηγά-
νου... Ἡ ψυχὴ μου, ἡ πνοή μου νὰ εἶναι πάντα στὰ πανιά σου ὡσάν λαμπάδα τοῦ Ἐπιταφίου, νὰ διώγῃ τὰ μαῦρα, τὰ κατακόκκινα τελώνια πρὶν προφτάσουν νὰ κατακαθίσουν στὰ πανιά σου. Σύρε, πουλί μου, στὸ καλὸ καὶ σὴν καλὴ τὴν ὥρα! Στὸ καλὸ.

Νὰ κι' ἡ σκούνα τοῦ Καπετὰν - Ἀποστόλη τοῦ Βιδελνῆ, καινούριο σακί, ἡ τετάρτη ἢ πέμπτη, τὴν ὁποῖαν κατορθώνει ἐντὸς δεκαετίας νὰ σακώσῃ μ' ὄλην τῆς τύχης τὴν καταδρομὴν. Ἔπεσε πολὺν γιαιλό, δὲν τὴν ἤρε καλὰ τὸ ἀπόγειο, κι' ἄργησε. Διακρίνεται τὸ πλήρωμα, οἱ ἄνθρωποι, ποῦ πηδοῦν ἐμπρὸς καὶ πίσω σὴν κουβέρτα. Δούλευέ τα, καπετάνιε μου! Παναγιὰ μπροστά σας! Στὸ καλὸ...

Ὁ ἥλιος ἐχαμήλωσε κατὰ τὸ βουνό, τὰ πρῶτα πλοῖα εἶχαν γίνει ἄφρανα πρὸ ὄρας, καὶ ἡ τελευταία γολέττα μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐχῶνευεν εἰς τὸ μέγα πέλαγος. Τὰ συγγενολόγια καὶ τὰ φουσαῖτα τῶν γυναικῶν, μὲ τὰ καλαθιάκια καὶ τὰ μαχαιράκια τους διεσπάρησαν ἀνὰ τοὺς λόφους καὶ ἐβγαζαν καυκαλίθρες* καὶ μυρώνια* καὶ ἐκοφταν φτέρες καὶ ἀγριομάρουλα*. Σιγὰ-Σιγὰ κατέβη ὁ ἥλιος στὸ βουνὸν καὶ αὐτοὶ κατῆλθον εἰς τὴν πολίχνην.

Ἡ νυκτερινὴ αὔρα ἐσύριζε στὰ δένδρα καὶ οἱ λογισμοὶ τῶν γυναικῶν πετοῦσαν μαζί της, καὶ ἔστελλαν πολλὰς εὐχὰς εἰς τὰ κατάρτια καὶ εἰς τὰ πανιά καὶ εἰς τὰ ἐξάρτια τῶν καραβιῶν. Καὶ βαθιά, εἰς τὴν σιωπὴν τῆς νυκτός, τίποτε ἄλλο δὲν ἠκούσθη, εἰμὴ τὸ ἀλλήμα τοῦ νυκτερινοῦ πουλιοῦ καὶ τὸ ἄσμα μιᾶς τελευταίας συντροφιάς ναυτικῶν μελλόντων ν' ἀναχωρήσουν αὔριον. «Σύρε, πουλί μου, στὸ καλὸ καὶ στὴν καλὴ τὴν ὥρα!»

ΕΜ. ΛΥΚΟΥΔΗ

ΜΑΡΑΣΜΟΣ

¹Ἦταν σ' ἓνα λιμάνι τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου ἀπάνω στὴ ρουμελιώτικὴ ἀκτὴν, σὲ μιὰ σκάλα, ὅπου ἀνάγια καθρεφτίζονται στὸ γυαλὸ σὲ μιὰ γραμμὴ τὰ σπίτια, καὶ ἄγναντεύεις ἀντικρὺ τὸ Μωριά, ποὺ στεφανώνουν ψηλὰ οἱ κορφές τῆς Ζίριας* θέλεις, πὲς πὼς ἦταν ἡ Βυτρονίτσα, θέλεις ἢ Ἰτιά.

Καμιὰν ἑκατοστὴ ὀργγιές ἀνοιχτὰ ἦταν ἀραγμένη μιὰ μπροτσέρα ὁμορφῆ, καινούργιο καραβάκι, ποὺ ὅτι λὲς καὶ εἶχε ξεγλυστρήσει ἀπὸ τὰ σκαριά τοῦ Γαλαξειδιοῦ.

²Ἦταν ἔτοιμο νὰ προιμάρη.

³Ἄξαφνα βλέπω νὰ λύνουν τὴ φελούκα* του ἀπὸ τὴν προῦμη καὶ νὰ τὴ στέλνουν ἔξω. Ἕνας μονάχα ναύτης ἦταν στὸ προυνιὸ κουπὶ μοναχό, στριφογυρίζοντάς το σὰν ἔλικα βαποριοῦ, καὶ στὴν κουπαστὴ* μπροστὰ ὀλόρθο ἓνα μαῦρο καουβόσκυλο, ποὺ οὐρλιαζε λυπητερά.

⁴Ἀκοστάει* ἡ βάρκα στὴν ἀμμονδιά, μπρὸς στὰ μαγαζιά τοῦ γυαλοῦ, καθαυτὸ μάλιστα μπροστὰ σὲ μιὰ σκιάδα, ποὺ εἶχαν

στημένα με πάλους άπάνου στη θάλασσα για να παίρνουν εκεί με το μπάτη τόν άργιλέ τους οί θεριακλήδες.

Κι' εκεί που άκοστάρησε, βλέπω τó ναύτη ν' άρπάζει τó μαύρο τó σκυλί, έτσι σαν τραγί άπό τó σβέροκο και άπό τή οράχη και να τó πετάη με δύναμη στην ξηρά. Κι' ότι τó πέταξε λάμνοντας με δυνατές κουπιές, άνοίχτηκε άμέσως και τράβαγε με βία κατά τήν μπροτσέρα.

Μά τó σκυλί έρριχτηκε στη θάλασσα, κυνηγώντας τή βάρκα, ούρλιάζοντας λυπηιερά· έλαμνε ó ναύτης με τó μονάχο κουπί, μά τó σκυλί άπελπισμένο εκτύπαι, όσο μπορούσε με τά ποδάρια στο νερό και τ'όρτασε τó φελούκι.

Τότε ó ναύτης με άγριο θυμό σηκώνει τó κουπί και τó χτυπά τó άμοιρο στο κεφάλι.

Τότε ούρλιασε τó έρημο πιό θλιβερά, θέλεις άπό πόνο, θέλεις άπό καύμό. Δέν έγύρευε ν' ακολουθήση πιά τή βάρκα, αλλά χαγλάκιζε* με τά ποδάρια τά νερά χωρίς σκοπό, χωρίς νόημα, μόνο μόνο όσο να μη βουλιάξει.

Είδα τότε τή φελούκα να άκοστάρη τήν μπροτσέρα· ó ναύτης τήν έδωσε στην πρόμη και έσαλιάρησε* άπάνω. Και ή μπροτσέρα όλο και σαλπάρει. Φυσούσε καλούτσικο· μαϊστράλι* και στη στιγμή έπληραν τά πανιά· κι' έχύθηκε σα χέλι άπάνω σα νερά ή μπροτσέρα αφήνοντας άπό τή πρόμη χοχλάτο αδλάκι, και τραβώντας γοργά κατά τó Αϊγιο.

Τό σκυλί όλο και ούρλιαζε χτυπώντας με άπελπισία τή θάλασσα και τραβώντας κατά τó πέλαγος. Άλλά έμάκραινε όλοένα γοργά ή μπροτσέρα και στο τέλος άπελπίστηκε. Έγύρισε τó κεφάλι κατά τή στεριά και με κόπο πολύ και άγωνία έφτασε να βγή και να πέση σαν ψόφιο άπάνω στις τούφρες άπό τά φύκια, όπου είχε σωριάσει ó μπάτης, άπό κάτω άπό τή σκιάδα, είδος εξέδρας, που σα; είπα, πουχε στήσει με παλούκια άπάνω στο νερό ó καφειζής άκουμπώντας τήν στο μουράγιο*.

Ότι έρτασε, έσηκώθηκε όλόρθο και τεντώνοντας τó λαϊμό όλο και ούρλιαζε σπαραχτικά, άγναντεύοντας τά άσπρα λατίνια* τής μπροτσέρας, που χώνευαν θολά στην καταχνιά του πέλαγους κι' έφρούσκωνε τή βαριά του τήν ανασανιά σα φυσερό ή κοιλιά του, και τουρτούριζε παγωμένο, ένψ έστράγγιζε άπό πάνω του τó άλμυρό νερό.

Τὸ ἔβλεπα ἐκεῖ τρεῖς ἡμέρες καθισμένο πάντα στ' ἀκρογιαλὶ νὰ ἀγναντεύῃ τὸ πέλαγο. Δὲν ἐσάλευε ἀπὸ κεῖ.

Τοῦ πήγαινα ἀπὸ κάτω ἀπὸ κείνη τὴν ἐξέδρα τοῦ γιालοῦ ψωμί, κόκκαλα, μὰ τοῦ κίκου. Δὲν ἐννοοῦσε οὔτε νὰ μυρσίη τροφή. Κι' ὄλο κι' ἐσοῦθωνε κι' ἐπεροδουκλώνουνταν ἀπὸ τὴν ἀδυναμία τὰ πόδια του, ὅταν ζητοῦσε νὰ κινηθῇ καὶ τὰ παγίδια του ἐμετριόντουσαν ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ πεσί του.

Τὰ παιδιὰ τοῦ ἔκαναν μαρτύρια, γιατί δὲν εἶχε ἀρέντη ἦταν, ἔλεγαν, σκυλί τοῦ δρόμου· βροχὴ ἔπεφταν ἀπάνω του οἱ πέτρες· τὸ κούτσειναν κιόλα γιὰ τὰ καλά. Ἄλλ' αὐτὰ, πράγμα παράξενο, δὲν ἐννοοῦσε νὰ φύγῃ. Ἐκεῖ ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν σάνιδες τῆς σκιαδάς, πάντα ἐκεῖ. Τί ξέρεις; τοῦ ἐφαίνονταν ἴσως, πὼς ἦταν ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν κουπαστὴ τῆς μπρατσέρας του, τοῦ σπιτιοῦ του. Καὶ ὅμως τοῦ ἔκαναν τόσα τὰ παιδιὰ, ὅπου κι' ἐγὼ ἀπορῶ, πὼς δὲν τὸ εἶχαν τελειωμένο.

Μιά μέρα, ἀφοῦ τὸ χὰῖδεψα πολὺ, τοῦ ἔδεσα τὸ λαιμὸ μὲ ἓνα μαντήλι καὶ ἐζήτησα νὰ τὸ πάρω μαζί μου στὸ σπίτι, πού εἶχα στὸ γιαιλὸ κοντά. Μὲ ἀκολούθησε χωρὶς ἀντίσταση κουνώντας τὴν οὐρά του. Ἄμα ἔφθασα στὸ σπίτι, τὸ ἔλυσα καὶ τὸ ἐχὰῖδεψα πολὺ. Μὲ τήραγε μὲ τὰ τίμια μάτια τοῦ σκυλιοῦ, ὄλο εἰγνωμοσύνη καὶ συμπάθεια, μάτια, πού ἂν καὶ ζῶο, ἐξωγραφίζονταν ἀπάνω τους ὄλος ὁ βαθὺς καῦμός του, πού τοῦ σπάρραζε τὴν ψυχὴ καὶ γλύφοντάς μου τὰ χέρια ἔφυγε ἀργά-ἀργά. Σὲ λίγο ἐγύρισε τὸ κεφάλι καὶ κουνώντας τὴν οὐρά μὲ ἐκοίταξε πάλι μὲ τὰ πονεμένα μάτια του καὶ ἐτράβηξε. Τὸ ἐννοιωσα τὸ δυστυχημένο. Δὲν ἤθελε νὰ τὸ παρεξηγήσω. Ἄλαλο ἦταν τὸ στόμα του, ἀλλὰ ἐκείνη ἢ θλίβεσθι ματιὰ του μοῦ ἐφάνηκε πὼς μοῦ ἔλεγε: Μὴ μὲ πάρης γιὰ ἀχάριστο· ἀλλὰ θέλω, ἐκεῖ ἀπὸ κάτω· πού μοιάζει τόσο τὸ καράβι μου, νὰ ξεψυχήσω ἐκεῖ, ἀγναντεύοντας τὸ πέλαγος καὶ ρουφώντας τὴν ἀροῦρα πού φέρνει ὁ μπότης.

Καὶ ὅμως τοῦ αἶξαινε τὰ μαρτύριά του αὐτὸς ὁ μπότης! Ἐκεῖ ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ μουράγιο ποῦχε κρυφτῆ, ὅταν ἦταν οἶχη, μὲ τραβηγμένα τὰ νερὰ ἄφηνε δύο σπιθαμὲς τόπο, ἢ θάλασσα ἔφθανε τὸν τοῖχο τοῦ μουράγιου καὶ τὸ ἐσκέπαζε ὀρθὸ ὡς τὴν κοιλιὰ.

Ἄλλὰ ἐκεῖνο δὲν τὸ ἐκοννοῦσε ἀπὸ κεῖ κάτω. Μονάχα ὅταν ἄκουε τὴν ἀλυσίδα τοῦ ἀγκουρέτου κανενὸς καικιοῦ πού ἄραζε,

ἐσηκώνουνταν, ἔβγαине ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν σκοτεινὴ τρύπα του καὶ ἀγνάντευε τὴ θάλασσα μυρίζοντας τὸν ἀέρα καὶ ὅταν ἀκοστάριζε στὸ γιאלὸ κανένα βαρκι* καὶκιουῖ ἐσουφνονταν ὡς ἐκεῖ, κουνώντας τὴν οὐρά του στοὺς ναῦτες. Ἄλλὰ τὸ ἔδιωχναν μὲ πετριές, γιατί εἶχε ὅλα τὰ σημάδια τῆς λύσσης τὸ παλιόσκυλο τὰ γουβιασμένα μάτια του ἐγυάλιζαν, χῶρια πὺ εἶχε πάντα τὴν οὐρά του ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὰ σκέλια.

Στὸ τέλος, ἐκεῖνοι πὺ εἶχαν τὰ μαγαζιά στὸ γιאלό, ἀποφάσισαν νὰ τοῦ δέσουν μιὰ πέτρα νὰ τὸ φουντάρουν ἀπὸ τὴν ἄκρια τῆς ξυλένιας σκάλας τοῦ λιμανιοῦ, γιατί οὐρλιαζε πολὺ τὴ νύχτα καὶ θὰ ἔπαιρνε κανένα ὁ χάρος μὲ τὴ γρουσουζιά του. Εἶδα καὶ ἔπαθα νὰ τοὺς ἀλλάξω τὴ γνώμη μὲ πολλὰ παρακάλια· τοὺς ἔλεγα, πὺς ἔκλαιγε ἀπὸ τὸν καῦμὸ τῆς ἐρημιᾶς του, μὰ πὺ ν' ἀκούσουν. Ἐκεῖνο πὺ τοὺς ἠσύχασε ἦταν, ὅταν τοὺς εἶπα, πὺς αὐτὸ τὸ σκυλί δὲν τρώει τίποτα καὶ σὲ δυὸ μέρες τὸ πολὺ θὰ ψοφήσῃ μοναχὸ του.

Τὴν περασμένη εἶχε ἔρθει μιὰ γαλαξειδώτικη γολέττα* καὶ τὸ ξημέρωμα, κοντὰ τρεῖς ἀπ' τὰ μεσάνυχτα, ἔρριχνα μὲ τὴ βάρκα τῆς τὰ παραγάδια. Εἶχαμε ἀνοιχτὴ ἄρκετὰ μακριά· καὶ ὅμως, ἐκεῖ πὺ ἐκυαλίριζα, τὸ στεριανὸ τ' ἀγέρι πὺ ἔβγαναν τὴν ὥρα ἐκεῖνη οἱ ξέρες μοῦ ἔφερνε ἀδύνατο, ξεψυχισμένο τοῦ σκύλου τὸ οὐρλιασμα.

Σὲ λίγο, ἂν κι' ἐπέσαμε πολὺ πιὸ γιαιό, δὲν τ' ἀκουγα πιά. Θὰ ἦταν ἀπάνω κάτω ἡ ὥρα, πὺ ἐπρόβαλε ἐκεῖ ἀπὸ τὰ βουνα τῆς Δεσφίνας ὁ ἀυγερινός.

Δὲν τὸ θυμήθηκα πιά τὸ σκυλί καὶ ψάρευα, ὅσο πὺ βγῆκεν ὁ ἥλιος. Ὅταν στὸ τέλος ἐπήραμε ἀπάνω καὶ τὰ παραγάδια, ἐτραβήξαμε κατὰ τὸ γιαιό.

Ἐκεῖ σὺν ἄμμουνδιά, ἄκρη ἄκρη ἦταν ξαπλωμένο τὸ σκυλί, σὰν καθιστό, ὅπως ζωγραφίζουν τῆς Σφίγγης μὲ τὰ πόδια ἐμπρός, μὲ τὸ λαῖμὸ τετωμένο ἀγναντεύοντας τὸ πέλαγος.

Ἄλλὰ ἦταν νεκρό. Σβυσμένα, γουρλωμένα, τὰ ὀρθάνοιχτα μάτια του, ξυλιασμένο τὸ κορμί του.

Τότε τὸ μικρὸ ναυτόπουλο πὺ μοῦ κράτοῦσε τὰ κουπιά:

— Μπιά, εἶπεν, ὁ κουτσάφτης. Τὸ κακόμοιρο τὸ σκυλί. Τὸ εἶπαν καὶ τῶκαμαν οἱ ἄπονοι.

Πολὺ βαθειὰ συμπάθεια γιὰ τὸ ναυτόπουλο μὲ ἔκαμαν

νά αισθανθῶ τὰ πονετικά του λόγια γιὰ τὸ δυστυχησμένο ζῶο.

—Τὸ γνωρίζεις, παιδί μου, αὐτὸ τὸ σκυλί;

—Ἄμ δὲν τὸ γνωρίζω; Εἶναι ὁ κουτσάφτης ἀπὸ πατριώτικο καράβι, ἀπ' τὴ μπρατσέρα τοῦ Νικολοῦ τοῦ Σταμπᾶ. Εἶχαν πει, πὼς θὰ τὸ διώξουν καὶ τῷδιωξαν.

—Καὶ γιατί τῷδιωξαν, παιδί μου;

—Νά, δὲν ἦταν διόλου κακό. Ὅσα κι' ἂν τούκαναν, καὶ ξύλο καὶ δέσιμο σφιχτὸ γιὰ ν' ἀγριέψη, οὐτὸ τίποτα.

Ἔνα καραβόσκυλο, ξέρεις, κύριε, πρέπει νὰ εἶναι ἄγριο, κακό, νὰ γανγίξη δυνατὰ καὶ νὰ δείχνη πάντα τὰ δόντια. Αὐτὸ ἦταν γεννημένο ἡμερο καὶ καλό· ὅσοι κι' ἂν ἐξύγωναν στὸ καράβι τοὺς κουνούσε τὴν οὐρά του.

Δὲν ἐλόγιαζε κανέναν γιὰ κλέφτη, δὲν ἔβαζε μὲ τὸ νοῦ του κακὸν ἀνθρώπο.

ΘΕΟΚΡΙΤΟΥ ΕΙΔΥΛΛΙΟΝ

ΟΙ ΨΑΡΑΔΕΣ

(Μετάφρασις Γ. Δροσίνη)

Ἀνὸ γέροι ψαροκνητοὶ μαζί ἦταν πλαγιασμένοι
πάνω στὰ βοῦρλα τὰ στεγνά, μέσ' στὴν πλεκτη καλύβα.
Τῆς ψαρικῆς τὰ σύνεργα εἶχαν ἐκεῖ κοντὰ τους·
τὰ κοφινάκια τὰ ρηχὰ καὶ τὰ μακριὰ καλάμια,
τ' ἀγκίστρια, τὰ δολώματα, τὶς πετιονέες, τὰ δίχτια,
τὰ βρόχια τους καὶ τὰ κουπιὰ καὶ τὴν παλιά τους βάρκα.
Καὶ κάτω ἀπ' τὰ κεφάλια τους ἀντὶ γιὰ προσζεγάλι,
ἓνα σιενὸ κοντόψαθο καὶ ροῦχο καὶ στρωσίδι.
Αὐτὰ εἰν' ὅλα σύνεργα καὶ πλοῦτῃ τῶν ψαράδων.
Δὲν ἔχουν θύρα μὲ κλειδί καὶ φέλαζά τους σκύλο,
μηδὲ φοβοῦνται ἀπὸ κλεψιές, ἢ φτώχεια τοὺς φυλάει.
Καὶ ἔπειτα δὰ καὶ γείτονα δὲν ἔχουνε κανέναν
καὶ γύρω βρέχει ἢ θάλασσα τὴ χαμηλὴ καλύβα.
Δὲν ἦτανε μεσουρανίς ἀκόμα τὸ φεγγάρι

κι' οί δυό ψαράδες ξύπνησαν ἀπ' τῆς δουλιᾶς τὴν ἔγνοια
 κι' ἐδιώξανε τὸν ὕπνο τους κι' ἀρχίσαν νὰ μιλοῦνε·
 —Ψέματα λένε, σύντροφε, πὸς τάχατες οἱ νύχτες
 τὸ καλοκαίρ' εἶν' πιὸ μικρές, πὸν μεγαλών' ἡ μέρα.
 Ἐγὼ εἶδα τόσα ὄνειρατα, κι' ἀκόμα πὸν νὰ φέξῃ!...
 Μὴν τύχη κι' ἐγελάστηκα, γιὰ μάθουναν οἱ ὄρες;
 "Ἄδικα βρίζεις, γέρο μου, τῷμορφο καλοκαίρι.
 Δὲν παραστοράτησ' ὁ καιρὸς ἀπὸ τὸν ἴσιο δρόμο,
 μόνο οἱ ἔγνοιες σὲ ξυπνοῦν καὶ τίς νυχτιὲς μακροαῖνον.
 — Μὴν ξέρεις ἀπ' ὄνειρατα; γιὰτ' εἶδα ἀπόψε κᾶτι,
 κᾶτι καλὸ στὸν ὕπνο μου καὶ θέλω νὰ τὸ μάθῃς.
 Πρέπει καθὼς μοιράζομεν οἱ δυὸ τὴν ψαρική μας,
 παρόμοια νὰ μοιράζωμε καὶ τὰ ὄνειράτά μας.
 Θὰ τὸ ξηγήσης μὲ τὸν νοῦ καὶ δὲ θὲ νὰ λαθέψῃς·
 γιὰτ' ὅποιος ἔχει δάσκαλο τὸ νοῦ σὲ κάθε κρίση,
 ἐκεῖνος εἶναι πάντοτε καλὸς ὄνειροκρίτης.
 Ἐπειτα δὰ χωρὶς δουλιὰ καὶ τί κανεῖς θὰ κάνῃ
 πάνω στὰ φύκια ξαπλωτός, κοντὰ στὸ περιγάλι;...
 — Ἐλα, γιὰ λέγε τ' ὄνειρο, κι' ἀφοῦ τὸ λὲς σ' ἐμένα,
 στὸ σύντροφό σου τὸν παλιό, καλὰ νὰ τὸ στορήσης.
 — Τὸ βράδυ σὰν πλαγιάσαμεν ἀπ' τίς δουλιὲς κομμένοι
 (θυμᾶσαι πὸν δειπνήσαμε καὶ χθὲς καθὼς καὶ πάντα
 καὶ δὲν παραφορτώσαμε καθόλου τὸ στομάχι)
 εἶδα πὸς τάχα καθιστὸς ἀπάνω σ' ἕνα βράχο
 τὰ ψάρια παραμόνευα μ' ἕνα μακρὸν καλάμι.
 Συντάραξα τὸ δόλωμα καὶ κᾶποιο τρυφεροῦδι
 γλυκάθηκε κι' ἐτίσιμπησε καὶ πιάστηκε στ' ἀγκίστρι.
 — Ὅποιος πεινᾷ στὸν ὕπνον του πάντα καρβέλια βλέπει
 κι' ἐγὼ ὅλο βλέπω ψαρικές καὶ στ' ὄνειρό μου ἀκόμα—
 Δοιπὸν τὸ ψάρι ἐπιάστηκε καὶ μάτωσε τ' ἀγκίστρι,
 κι' ἐγὼ σφιχτὰ στὰ χέρια μου κρατοῦσα τὸ καλάμι,
 γιὰτὶ τὸ ψάρι ἐσπάρραξε καὶ τὸ καλάμι ἔλῳγα.
 Κι' εἶχα λαχτάρια στὴν καρδιά, ἐσάστιζεν ὁ νοῦς μου·
 πῶς μ' ἕνα ἀγκίστρι τόσο δὰ νὰ σύρω τέτοιο ψάρι;
 Ἐπειτα μιὰ τὸ τίναξα κι' ἀπόλυσα τ' ἀγκίστρι,
 γιὰ νὰ τὴ νοιώσῃ τὴν πληγὴν στὰ σπάρραχά του μέσα
 καὶ σὰν δὲν ἐσπαρτάριζεν, ἐπάνω τᾶνασέρνω

καὶ βλέπω πλούσια πληρωμὴ σὶόν τόσο μου τὸν κόπο :
 ψάρι μεγάλο δλόχρυσο καὶ χρυσοπλουμισμένο !

Μ' ἀληθινὰ φοβήθηκα, γιὰτ' εἶπα μήπως εἶναι
 κανένα ψάρι ξωτικὸ καὶ ψάρι μαγεμένο.

Προσεχικὰ ξεκάρφωσα τ' ἀγκίστρι ἀπὸ τὰ χεῖλη,
 μήπως τεχὸν τὸ σίδερο τοῦ ξύση τὸ χρυσάφι
 τῶριξα ἀπάνω στὴ στεριά κι' ἔκαμα τέτοιον ὄρκο :

πὼς δὲ θὲ γὰ πατήσω πιά σὶὸ πέλαγος τὸ πόδι,
 παρὰ θὰ ζήσω στὴ στεριά μὲ τὸ χρυσάφι ποῦχω.

Καὶ μέσ' στὴν ὥρα ξύπνησα. Καὶ τώρα, σύντροφέ μου,
 πές μου καὶ σὺ τὴ γνώμη σου, γιὰτὶ πολὺ φοβοῦμαι,
 μ' αὐτὸν τὸν ὄρκο πῶκανα, μὴν πέσω σ' ἁμαρτία.

— Κ' ἐγὼ σοῦ λέω, φίλε μου, καθόλου μὴ φοβᾶσαι,
 γιὰτὶ μηδ' ὄρκον ἔκανες καὶ μηδὲ ψάρι βρωχες
 ἦτανε φεύτικ' ὄνειρο, κι' ἂν θὲς γὰ βγῆ σιἀλήθεια,
 ψάρευε ψάρια ἀληθινὰ μὲ κόκκαλα καὶ κρέας,
 γιὰτὶ μ' ὄνειράτα χρυσᾶ τῆς πείνας θὰ πεθάνης.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΝΑΥΤΗ

Ὁ ναύτης ὁ βαριόμοιρος, ὁ κακοπαθημένος,
 ἂν γιοματίση δὲ δειπνᾷ, κ' ἂν στρώσῃ, δὲν κοιμᾶται.
 Κρίμα στὸ γιὸ τὸν ἄθροιστο στοῦ караβιοῦ τὴν πλώρη,
 μάνα δὲν ἔχει γὰ τὸν δῆ, κύρη* γὰ τὸν λυπᾶται,
 οὐδ' ἀδερφόν, οὐδ' ἀδερφή, κανένα μέσ' τὸν κόσμο
 μόνο τοῦ λέει ὁ ναύκληρος μὲ τὸν караβοκύρη
 — Αἶ σήκω ἀπάνω, ναύτη μας καὶ καλογνωριστή μας,
 γὰ κομπασάσης τὸν καιρό, γὰ μποῦμε σὲ λιμάνι.
 — Ἐγὼ σᾶς λέγω «δὲν μπορῶ» καὶ σεῖς μοῦ λέτε «σήκω».
 Γιὰ πιάστε με γὰ σηκωθῶ, βάλτε με γὰ καθίσω,
 σφίξετε τὸ κεφάλι μου μὲ δνὸ, μὲ τρία μαντίλια,
 καὶ φέρετε μου τὴ χάριτα μου τὴν παντερημασμένη.
 Βλέπετε ἐκεῖνο τὸ βουνὸ τὸ πέρα καὶ τὸ δῶθε,
 πῶχει ἀνταρούσα* στὴν κορυφή καὶ καταχνιὰ στὴ ρίζα;
 Πάγει' ἐκεῖ ν' ἀράξετε' ἔχει βαθὺ λιμάνι.
 Πρὸς τὰ δεξιὰ τὰ σίδερα, ξερβιὰ τὰ παλαμάρια*
 καὶ τὴ μεγάλην ἄγκυρα ρίξετε πρὸς τὸ νότο.
 Τὸ ναύκληρο παρακαλῶ καὶ τὸν караβοκύρη,
 γὰ μὴ μὲ θάψουν σ' ἐκκλησιά, μηδὲ σὲ μοναστήρι,
 μόνο στὴν ἄκρη τοῦ γυαλοῦ, στὸν ἄμμον ἀποκάτω
 ἐκεῖ κι' οἱ ναῦτες νᾶρχωνται, γὰκούγω τὴ φωνή τους.
 Ἔχετε γειά, συνιρόφοι μου, καὶ σὺν караβοκύρη,
 καὶ σὺ ἔγρια λέεσα μου γλυκό, γλυκότερο ἔγρια μὸλα.—
 Ἐλυωσαν τὰ ματάκια του, ἔλυωσαν καὶ δὲ βλέπει!

Ο ΕΛΛΗΝ ΝΑΥΤΗΣ

Τὰ νέφη ἀστράφτουν σιὸ βροντό,
βροντοῦν καὶ μουμπουνίζουν,
ἐσκέπασαν τὸν οὐρανό,
τὸ κῆμα φοβερίζουν.

Ὁ νέος ναύτης τραγουδεῖ
καὶ τὸ παρὶ του σιάζει:
— «Ἐγὼ εἶμ' Ἑλληνικὸ παιδί
τὸ νέφος δὲ μὲ σιάζει».

Ἀγέρας πέφτει σιὰ πανιά,
τὰ σχίζει καὶ τ' ἀσπάζει,
καὶ σιβντινίζει* τὰ σχοινιά
καὶ τὸ κατάρτι σπάζει.

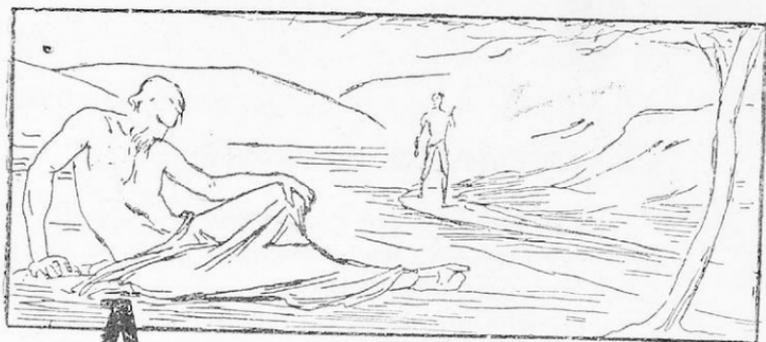
Ὁ νέος ναύτης τραγουδεῖ,
παρῶν ὅπου προστάζουν.
— «Ἐγὼ εἶμ' Ἑλληνικὸ παιδί,
ἄνεμοι δὲ μὲ σιάζουν!».

Ἡ θάλασσα λεσσομανῆ
καὶ κωματεῖ κι' ἀφρίζει
τὸ πλοῖο του καταπονῆ,
τὸ σπῆ καὶ τὸ σκορπίζει.

Ὁ νέος ναύτης τραγουδεῖ
καὶ μὴ σανίδ' ἀσπάζει:
— «Ἐγὼ εἶμαι Ἑλληνικὸ παιδί,
φοροτούρα δὲ μὲ σιάζει».

Τὸ ἕνα κῆμα τὸν πειτῆ
καὶ τ' ἄλλο τότε χάφτει
κι' ἡ μαύρη θάλασσα ζητῆ
νά καταπιῇ τὸ ναῦτη.

Μὰ αὐτὸς ἀκόμα τραγουδεῖ
καὶ κολυμβῆ καὶ πάει:
— «Ἐγὼ εἶμ' Ἑλληνικὸ παιδί
κι' ὁ πλάστης μὲ φυλάει!»

ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ι. ΚΟΝΔΥΛΑΚΗ

ΝΑ ΗΜΟΥΝ ΠΛΟΥΣΙΟΣ

Τὸν εἶδα πρὸ 4-5 ἡμερῶν νὰ ἐξέρχεται ἀπὸ ἓνα ὑπόγειον. Ἦτο ὠχρὸς καὶ ἐφαίνετο συντετριμμένος. Ἐξεπλάγην νὰ ἴδω εἰς μέρος τοιοῦτον τὸν καθαρότατον καὶ λεπτὸν πρεσβύτερον. Ἀπὸ τὴν εἴσοδον τοῦ ὑπογείου, ὁμοῦ μὲ ἓνα στεναγμὸν ἀρρώστου, μοῦ ἤλθε μιὰ πνοὴ ναυτιώδους καὶ ὑγρᾶ.

—Τί γυρεύατε σ' αὐτὸν τὸν κόσμον; τοῦ εἶπα, ὅταν ἐξῆλθεν εἰς τὸν δρόμον.

—Ἀληθινὸς Ἄδης, εἶπεν ἀναπνέων βαθέως. Μία φίλη μου κυρία μοῦ ἀνέφερε γιὰ ἓνα δυστυχῆ πὸν κατοικεῖ ἐδῶ καὶ ἤλθα νὰ τὸν ἴδω. Ἡ δυστυχία δὲ πὸν βοῆκα ὑπερβαίνει καὶ τὴν τραγικὴν περιγραφὴν πὸν μοῦ ἔκαμιν ἡ κυρία. Ἐνας πατέρας ἀρρωστος στὸ κρεβάτι, μιὰ μητέρα φθισικὴ, φαίνεται, ἡ ὁποία μόλις σύρεται, καὶ τρία παιδιὰ ἀνήλικα, καχεκτικὰ καὶ ἄθλια. Καὶ δὲν ἔχουν οὔτε νὰ φᾶνε, οὔτε νὰ ζεσταθοῦν, οὔτε ν' ἀνάψουν φῶς. Ἐχουν μόνο κάτι κουρέλια ρουπαρά, τὰ ὁποία τοὺς χορηγεύουν ὡς κλίνη. Αἶ, γιατί νὰ μὴν εἶμαι πλούσιος!

—Εἶναι πολλὴ δυστυχία.

—Μπορεῖ νὰ μετριασθῇ πολὺ, ἂν ἔκαναν ὅλοι οἱ δυνάμενοι τὸ καθήκον, πὸν ἔχουν πρὸς τοὺς ὁμοίους των.

Καθ' ὁδὸν εἰσῆλθεν εἰς φανασιζίδικον καὶ παρήγγειλεν ἓνα ἐλαιόλυχνον, ἔπειτα ἐχωρίσθημεν. Ὅταν δὲ τὸ βράδυ διέβαινα ἀπὸ τὴν ὁδόν, ὅπου τὸ πρῶτ' ὅταν τὸν εἶχα συναντήσει, εἶδα φωτισμέ-

νον τὸ ὑπόγειον, διέκρινα δὲ καὶ φωτιάν, τῆς ὁποίας αἱ λάμπεις ἐσημαίτιζαν φαιδρὸν χορὸν. Καὶ τρία παιδάκια καθήμενα πρὸ τῆς πυρᾶς ἐφαίνοντο γελαστὰ καὶ εὐχαριστημένα.

Ἐμάντευσά ποῖος ἐφώτισε τὸν ἄδην ἐκείνον· ἀπὸ τὴν ὑπηρετρίαν δὲ τοῦ φίλου μου ἔμαθα τὰ καθέκαστα. Κατὰ τὸ δειλι-
νὸν μετέβη εἰς τὴν οἰκίαν του κρατῶν διάφορα δέματα.

— Ἐλένη, τῆς εἶπε κάπου ἔχομε ἓνα παλαιὸ μαγκάλι. Νὰ τὸ φέρης. Εἰς τὴν ὁδὸν τάδε, ἀριθμὸν τάδε, εἶναι ἓνα ὑπόγειον, ὅπου κατοικεῖ μιὰ πολὺ δυστυχῆς οἰκογένεια. Θὰ πάρης ἓνα λουστριο νὰ κουβαλήσῃ τὸ μαγκάλι· καὶ ξύλα ἀπ' αὐτὰ ποὺ ἔχομεν. Ἐγὼ φωτιά δὲν θέλω. Τὸ δωμάτιό μου εἶναι ζεστό, ἔχω καὶ ζεστὰ σκεπάσματα. Πάρε καὶ λάδι ἀπ' αὐτὸ ποὺ ἔχομε. Θὰ πᾶς νὰ τοὺς ἀνάψῃς φωτιά καὶ φῶς. Τοὺς ἔχω δῶ ἓνα λυχνάρι γιὰ λάδι. Ἐχω ἐδῶ καὶ λίγο ρίζι καὶ ὄσπρια γιὰ νὰ τοὺς κάμῃς μιὰ σούπα. Κι' αὐριο πάλιν βλέπομε. Ἄ! μὴ λησμονήσῃς νὰ τοὺς πῆς, ὅτι αὐριο θὰ τοὺς πάω γιατρό.

Ἡ ὑπηρετρία ἐξετέλεσε πιστῶς τὴν παραγγελίαν καὶ ὁ ἄδης μετεβλήθη εἰς παραδείσον, ὅπως τὸν εἶδα διερχόμενος.

Τὴν ἐπιούσαν, διερχόμενος, εἶδα τὰ τρία παιδάκια τοῦ ὑπογείου νὰ παίζουν εἰς τὸν δρόμον.

— Ἦλθε σήμερον ὁ καλὸς κύριος, εἶπα πρὸς τὸ μεγαλύτερον Μ' ἐννόησεν ἀμέσως.

— Ἦλθε, μοῦ εἶπε, χωρὶς νὰ ἐρωτήσῃ ποῖος. Κι' ἔφερε καὶ τὸ γιατρό. Ὑστερα ἔστειλε καὶ γιατρικὰ γιὰ τὸν μπαμπά. Ἐδῶκε καὶ λεπτὰ τῆς μαμᾶς.

Χθὲς τὸν συνήντησα εἰς τὴν ὁδὸν Κανάρη.

— Πῶς εἶναι οἱ κροστατενόμενοί σου;

— Καλύτερα ἀπὸ πρὶν. Ἐλπίζω γρήγορα νὰ γίνῃ καλὰ ὁ πατέρας γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ ἐργασθῇ. Τοὺς βοηθῶ, ὅσον ἠμπορῶ. Δυστυχῶς αἱ δυνάμεις μου εἶναι μικραὶ. Ξέρεις ὅτι τὸ εἰσόδημά μου μόλις μὲ ἄρκει διὰ νὰ ζῶ. Λιὰ νὰ βοηθήσω ἄλλον, πρέπει νὰ ὑποβληθῶ εἰς στέρεσιν. Ἀλλὰ τοιαύτην στέρεσιν τὴν ὑποφέρω εὐκόλα, διότι ἡ μεγαλυτέρα εὐχαρίστησις τῆς ζωῆς μου εἶναι, ὅταν ἠμπορῶ νὰ βοηθήσω ἓνα πάσχοντα καὶ δυστυχῆ. Ἄλλ' εἶναι τόση ἡ δυστυχία! Γιατί νὰ μὴν εἶμαι πλούσιος; Ποτὲ δὲν ἐπεθύμησα, ὅσον σήμερον νὰ ἦμουν πλούσιος.

— Ὡστε ἤθελες νὰ εἶσαι πλούσιος; Καὶ ὅμως ἐνῶ ἠδύνασο νὰ γίνῃς, δὲν τὸ ἐπεδίωξες.

— Διὰ τὸν ἑαυτὸν μου ὄχι, ἤθελα διὰ τοὺς ἄλλους. Ἐγὼ εἶμαι ὀλιγαρκῆς καὶ ὅσα ἔχω μὲ ἀρκοῦν. Ἐχω βιβλιοθήκην καὶ κῆπον, ὡς λέγει ὁ Κικέρων. Ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζα κατὰ βάθος τὰς ψυχικὰς μου διαθέσεις· ὅταν δὲ τὰς ἐγνώριζα ἦτο πλέον ἀργὰ διὰ νὰ προσπαθῆσω νὰ κάμω καὶ μεγάλην περιουσίαν. Εἶναι μεγάλη εὐτυχία, ἢ μεγίστη ἴσως, νὰ ἠμπορῇ κανεὶς νὰ πολεμῇ τὴν δυστυχίαν, νὰ ἐλαττώσῃ τὸν πόνον καὶ νὰ αὐξάνῃ τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἐλπίδα. Ἀλλά...

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ

ΤΟ ΔΩΡΗΤΗΡΙΟΝ

Σὰς παρακαλῶ, μίαν ὑπογραφήν, κύριε.

Κοντὰ εἰς τὸ τραπέζι τοῦ συμβολαιογράφου κάθονται τρία πρόσωπα: ἓνας γέρος χωρικός, ἢ γιὰ τοῦ καὶ ἓνα καλοδεμένον παλικάρι, χωρικός κι' αὐτός. Ὁ γέρος ἔχει μεγάλα γαλανὰ μάτια, γεμᾶτα ἀπὸ ἄγνοιαν ὄλων τῶν πραγμάτων ποὺ εὐρίσκονται ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα τοῦ χωραφιοῦ. Ἡ γυναῖκα του εἶναι συνηθισμένος τύπος γραιῖας χωρικῆς, ἠλιοκαμένη καὶ λιπόσαρκος.

Ὁ συμβολαιογράφος μὲ τὰ γυαλιὰ κατεβασμένα εἰς τὸ τελευταῖον σημεῖον τῆς μύτης του διαβάζει τὸ συμβόλαιον· ἐπρόκειτο περὶ δωρεᾶς τῆς γραιῖας πρὸς τὸ παιδί ἐνὸς σπιτιοῦ, ποὺ τὸ εἶχε ἀπὸ κληρονομιά.

— Δὲν μᾶς λέτε, δά, νὰ ξέρωμε καὶ μεῖς γιὰ ποιά αἰτία χαρίζει ἡ κυρὰ στὸ παιδί τὸ σπίτι;

— Καλύτερα νὰ σᾶς τὸ πῆ ἢ ἴδια ἢ κουμπάρα ἀπὸ ἐδῶ, ἀπαντᾷ ὁ συμβολαιογράφος μὲ ἑλαφρὸν χαμόγελο στὰ χεῖλη του. «Πές του τα ἐσύ, κερά κουμπάρα· καλὸ εἶναι νὰν τὰ ξέρη καὶ ὁ μάστρας ποὺ θὰ ὑπογράψῃ, τῆς λέγει.

Σηκώθηκε αὐτὴ τότε, πλησίασε περισσότερο στὸ τραπέζι, ἀκούμπησε καὶ μὲ τὰ δυὸ της τὰ χέρια ἐπάνω. Ξερόβηξε, ξεροκατάπιε, κοκκίνισε ὀπωσδήποτε, ἴδρωσε, σκουπίστηκε καὶ ἄρχισε:

—Τὸ παιδί αὐτὸ δὲν ἴσχω γενιά· οὔτε συμπεθεριά δὲν ἔχομε.

—Ἔχει πατέρα;

—Καὶ πατέρα ἔχει καὶ μάνα.

—Ἔσεῖς δὲν ἔχετε παιδιά;

—Ἔχομε δυό· κορίτσι δὲν ἔχομε.

—Μά, τότε γιατί χαρίζεις στὸν ξένο τὸ σπίτι;

Ἡ χωρική ἐστενοχωρήθη· κοίταξε τὸν ἄνδρα της, παρετήρησε γύρω της (ὁ συμβολαιογράφος ἔκανε πὸς ἐπρόσεχε ἄλλοῦ) καὶ μὲ φωνὴν δυνατωτέραν τοῦ συνήθους, φωνὴν ποῦ μεταχειρίζεται ὁ χωρικός, ὅταν τὸν ἀναγκάζη νὰ πῆ καίτι ποῦ δὲν τὸ πολυθέλει καὶ τὸ ἀποφασίση στὰ τελευταῖα, ἄρχισε νὰ λέγῃ.

—Τὰ παιδιά μας τὰ καλοπαντρέψαμε. Καὶ πήρανε κι' ἡῶρανε. Αὐτουνοῦ τοῦ κακομοίρη (καὶ ἔδειξε τὸ παιδί) ὁ πατέρας ἦτανε κι' αὐτὸς καλὸς νοικοκύρης· εἶχε σπίτια, εἶχε ἀμπέλια, εἶχε ζᾶ, εἶχε κάρφο... μὰ ἔπαθε ζημιές καὶ τοῦ τὰ πουλήσανε οὐλα.

Τώρα καθόντουνε μὲ νοίκι· ἀκοῦς; μὲ νοίκι.

Μοῦ λέει ὁ ἄντρας σὰν ἔμαθε τὴ συμφορὰ ποῦ τοὺς βροῖκε· «γυναῖκα, τί θ' ἀπογίνῃ ὁ γείτονας δίχως σπίτι, ποῦχει καὶ παιδί καὶ τρία κορίτσια τῆς παντριᾶς;» Ἦθελα νὰ τοῦ πῶ τὸ καλὸ ποῦ μοῦφθε στὸ νοῦ μου· ἦθελε νὰ μοῦ τὸ πῆ κι' αὐτός, μὰ φοβηθήκαμε μὴν ἀποπάρη ὁ ἓνας τὸν ἄλλον.

Ξεθαρρεῦτηκα ἐγὼ καὶ τοῦ λέω: «Ἄντρα, σὰν πεθάνωμε, σὲ ποιὸν ἀπὸ τὰ παιδιά μας θ' ἀφήσωμε τὸ σπίτι ποῦχω κληρονομιά;»—«Σ' ὅποιον ἀπ' τοὺς δυὸ τ' ἀφήσωμε θὰ βαρυνκομάη ὁ ἄλλος», λέει ὁ γέρος μου. «Νὰν τ' ἀφήσωμε καὶ στοὺς δυὸ, θὰ μαλλώσουν», τοῦ λέω ἐγὼ. «Νὰν τὸ πουλήσωμε, τί θὰ πιάσωμε, καὶ τί νὰν τὰ κάνωμε τὰ λεφτά; Δόξα νάχη ὁ Μεγαλοδύναμος, ἔχομε νὰ φᾶμε», μοῦ λέει αὐτός. «Ξέρεις τί συλλογίστηκα;» τοῦ λέω ἐγὼ, «νὰν τὸ δώσωμε γιὰ τὴν ψυχὴ μας στὸ παιδί τοῦ γείτον». «Καλὰ λὲς γυναῖκα», μοῦ λέει. «Ἔτσι νὰ κάμωμε· θὰ μαζώξῃ τὴ φαμελιά του μέσα, θάχη κι' αὐτὸς μιά μέρα δικό του σπίτι καὶ θὰ μᾶς συχωρᾷ». Αὐτὸ εἶναι, γχο... γχο... μὲ κάνετε καὶ τὸ εἶπα.

Ξεροκατάπτε πάλι, σφουγγίσει τὸν ἰδρωτὰ της καὶ ξανακάθισε στὴ θέση της.

ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗ

(Πρώτη τοῦ ἔτους)

Αἶ σεις ὅπου σκορπίζετε τὰ πλοῦτη στὸν ἄερα,
τὸ χέρι σας τὸ ἄσωτο καὶ σφαλιστὸ ἀπλώστε,
καὶ δώστε καὶ στὸν ἄρρωστο καὶ στὴ φτωχὴ μητέρα . . .

Ἐλεημοσύνη, χριστιανοί, ἐλεημοσύνη δώστε!

Ποιὸς λέγει, ποιὸς πὸς ὅλα αὐτά, πὸν τώρα σεις πετᾶτε,
εἶναι δικὰ σας; . . . Ἀύστεχοι, αὐτὸ πὸν περισσεύει
εἶναι τῆς χήρας, τ' ὄρφανοῦ καὶ μὴ τὸ σπαταλᾶτε.

ἌΟποιος τὰ πλοῦτη του σκορπᾷ ἀπ' τοὺς φτωχοὺς τὰ
[ζλέβει!

Ἐλεημοσύνη, Χριστιανοί, ἀδέρφια ἐλεημοσύνη
λίγο φωμὶ γιὰ τὸ φτωχὸ καὶ λίγη καλωσύνη!

Συλλογισθῆτε εἰς αὐτὴν τὴν ὥρα γυμνωμένα
πόσα παιδάκια κρυώνουνε, πόσα μικρὰ πεινᾶνε
πόσα δὲν ἔχουνε γιατρὸ καὶ γιατρικὸ κανένα!

Ἄλίμονο εἰς τίς καρδιὲς πὸν σήμερα γελᾶνε!

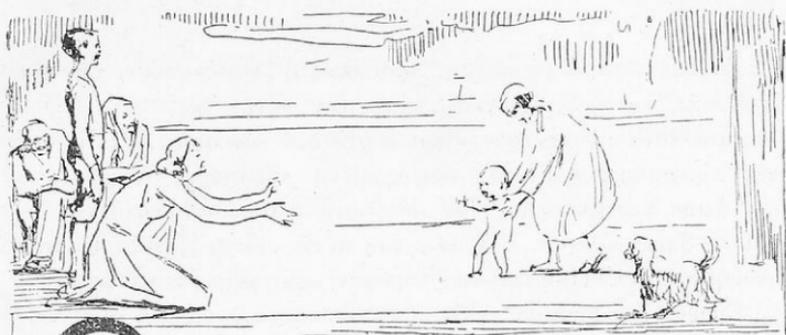
ἌΧ! δώσεται ἓνα φόρεμα στὸ γέροντα πὸν κρυώνει
λίγο φωρὶ μ' ἓνα γλυκὸ χαμόγελο στὸν ξένο,
ἓνα ραβδὶ εἰς τὸν τυφλὸ πὸν στὸ σκοτάδι λυώνει,
κι' ἓνα παιγνίδι στὸ παιδί τὸ παραπονεμένο!

Ἐλεημοσύνη, χριστιανοί, ἀδέρφια ἐλεημοσύνη
χαρὰ σ' ἐκεῖνη τὴν καρδιά πὸν τὸ φωμάκι δίνει . . .

Τὰ ἕλαφρὰ μεταξωτὰ καὶ τὸ μαργαριάρι,
ὅπου ὁ πλοῦτος σήμερα καὶ ἡ σπατάλη δίνει,
δὲν ἔχουν τόσην ἐμορφιά δὲν ἔχουν τόση χάση,
δὲν εἶναι ὠραιότερα ἀπ' τὴν ἐλεημοσύνη.

Πόσοι χαρίζουν σήμερα σ' ἀνθρώπους πὸν μισοῦνε
γιὰ νὰ φαντάζων μοναχὰ καὶ νὰ φανοῦνε μόνο,
καὶ τὰ φτωχὰ τ' ἀδέλφια τους ἀφήνουν νὰ χαθοῦνε;
Αὐτοὶ νὰ μὴ γελᾶσουνε εἰς τὸν καινούργιο χρόνο!

Ἐλεημοσύνη, χριστιανοί, ἀδέρφια, ἐλεημοσύνη
πολλὰ χαρίζει ὁ Θεὸς σ' ἐκεῖνον ὅπου δίνει!

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

ΜΙΧΑΗΛ ΜΗΤΣΑΚΗ

ΟΙΩΝΟΣ

Σήμερα, ανελπίστως, ξεύπησεν ὀλίγον καλύτερα ἡ ἀσθενής. Εἶναι ἡ πρώτη ἡμέρα, μετὰ τριάκοντα ἄλλας ὀλοκλήρους, καθ' ἃς ἡ νεαρὰ κόρη κατάκειται παλαιούσα πρὸς τὸν θάνατον. Ἀπὸ μηνὸς ἤδη ὁ πυρετὸς φλογίζει τὰς σάρκας τῆς καὶ κατατρύχει τὸ σῶμα τῆς. Ὁχρὰ, ἡμιπνέουσα, ξηντημένη, μόλις ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ὀμιλῇ ἔτι. Διὰ τῶν φλεβῶν φαίνεται, κυανοῦν, μόλις ρέον τὸ ὀλίγον ὑπολειφθὲν αὐτῇ αἷμα, καὶ ἀλακοῦντα τοὺς ἰσχνούς τῆς βραχίονας διακρίνονται ὑπὸ τὴν πάλλευκον ἐπιδερμίδα τὰ νεύρα. Ἡ κόμη τῆς ἀπλοῦται ἀτημέλητος ἐπὶ τῶν προσκεφαλαίων καὶ τὸ ἀλγοῦν στήθος τῆς ὑπεγείρει συνεχῆ καὶ ἐπώδυνος στεναγμός. Ριγοῦσα, παρ' ὄλην τοῦ δωματίου τὴν θερμότητα καὶ τὸ πάχος τῶν ἐφαπλωμάτων, συνέχει ταῦτα σφιγκτὰ περὶ ἑαυτήν, καὶ ἔξω αὐτῶν προβάλλουσιν ἀφήνει μόνην τὴν ξανθὴν κεφαλὴν τῆς, ἣς ἐμάρανεν τὴν ἀνθηρότητα καὶ ἐροφόρησε τὴν δρόσον ἢ μυστικὴ νόσος. Καὶ ἀπὸ μηνὸς ἤδη ἔρχεται καὶ ἀπέρχεται ὁ ἰατρός, περίσκεπτος καὶ σκυθρωπός, νὰ ἐννοήσῃ τοῦ λαθραίου κακοῦ τὸ αἷτιον, μὴ γνωρίζων πῶς νὰ πολεμήσῃ τὸν κρύφιον ἐχθρόν, μὴ ἀποκρινόμενος εἰς τῶν οἰκείων τ' ἀνήσυχια ἐρωτήματα.

Θὰ σωθῇ; Δὲν θὰ σωθῇ;

Κανεὶς δὲν ἠξεύρει.

Μόνον, ἡμέρα τῆ ἡμέρα, προδήλως ἡ ζωὴ ἐκφεύγει τῶν χειλέων της, καὶ ἡ ἐλπίς ἐγκαταλείπει τὴν ψυχὴν της.

Διὰ τοῦτο ἡ σήμερον εἶναι ἐορτὴ διὰ τὸν οἶκον. Ἡ μορφὴ τῆς πασχούσης φαίνεται ἐμψυχωμένη πλειότερον παρὰ ποτε, ἀφ' οὔτου κατέπεσεν εἰς τὴν μοιραίαν κλίνην. Ἡ χεὶρ της δὲν καίει, ὅπως ἄλλοτε. Ἡ ἀναπνοὴ αὐτῆς εἶναι ἐλευθέρα καὶ ἡ φωνὴ καθαρά. Πρώτην τῶρα φορὰν μόνη ἐξήτησε νὰ φάγη καὶ τῆ ἔδωκεν ἓνα κύαθον* γάλακτος, ὃν ἔπιε λαιμάργως.

Καὶ ἡ μήτηρ αὐτῆς, ἡ μήτηρ της, ἣτις παρίσταται ἀπὸ τριάντα ἡμερῶν συμπάσχουσα καὶ αὐτῆ, ἄγρυπνος ἡμέραν καὶ νύκτα εἰς τὴν ἀγωνίαν της, καὶ δὲν ἀπομακρύνεται τῆς κλίνης, ἐφ' ἧς ταλαιπωρεῖται ἡ πτωχὴ ἄρρωστος, καὶ τὴν περιθάλλει καὶ προλαμβάνει πᾶσαν της θέλησιν καὶ τὴν φιλεῖ καὶ τὴν θωπεύει καὶ τὴν βρέχει διὰ τῶν δακρῶν της — ἡ μήτηρ της, ἣτις εἶδεν ἤδη ἐν ἄλλο της τέκνον, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὁμοίως καὶ ἀπαραιλάτως ἐκλιπὸν, τὴν παρατηρεῖ ἀτενῶς διὰ τῶν φλογερῶν της ὀμμάτων καὶ αἰσθάνεται τὴν καρδίαν της ἀνοιγομένην πάλιν εἰς τὴν ἐλπίδα καὶ ἀναμένει μετὰ παλμῶν τί θὰ εἴπῃ ἐπὶ τῆ μεταβολῇ ταύτῃ ὁ ἰατρός, καὶ κύπτει ἀπὸ τοῦ παραθύρου διὰ νὰ τὸν ἴδῃ ἐρχόμενον . . .

Ἡ πρωΐα, ἀνέμελος ἀττικὴ πρωΐα, εἶναι φαιδροτάτη. Ἀπὸ τοῦ Ὑμηττοῦ ὁ ἥλιος ἀνέρχεται κατὰ μικρὸν, βραδύς, λαμπρός, μεγαλοπροεπής, ὡς ἐν ἀποθεώσει δόξης καὶ θριάμβου. Ἡ διαφανὴς ὀμίχλη, ἡ περιβάλλουσα τὸ ὑπνωτικὸν ἄστυ, διαλύεται βαθμιδῶν—νωχτερινὸν κάλυμμα, ὅπερ ἀποτινάσσει ἐγειρομένη ἡ πόλις. Ἐν τῷ φωτὶ τῆς ἀρχομένης ἡμέρας αἱ οἰκίαι διαγράφονται λευκαὶ καὶ χαρωπαί, ὄρθιαι ἐν μακροῦ παρατάξει, κατὰ στίχους, ἑκατέρωθεν τῶν δρόμων. Τὰ παράθυρα ἀνοίγονται, αἱ θύραι ἀναπετάννυνται, ἡ μακρὰ σιγὴ τῶν σκοτεινῶν ὥρων φρυγαδεύεται ὑπὸ τὰς λάμπεις τῆς αὐγῆς. Αἱ ὑπηρέτριαι ἐμφανίζονται εἰς τοὺς ἐξώστας, κρατοῦσαι τὰ σάρωθρά των, με ἀνασεσυρμένας χειρίδας καὶ βεβαρημένους ὑπὸ τοῦ ὕπνου ὀφθαλμούς. Εἰς τὸ καφενεῖον τῆς γειτονιάς προσῆλθον ἤδη οἱ ἐσθινότεροι τῶν πελατῶν καὶ κάθηνται ἀναγινώσκοντες τὴν ἐφημερίδα. Ὁ παντοπώλης χύνει ἀπὸ τοῦ οὐδοῦ* του ἄλλεπαλλήλους κἀδους ὕδατος ἐπὶ τῶν πλακῶν, καταβρέχων τὸ πρὸ τοῦ καταστήματός του πεζοδρόμιον. Εἰς τοῦ ὑποδηματοποιοῦ οἱ μαθητευόμενοι κόπτουν εἰς τμήματα

τὰ δέρματα καὶ προετοιμάζουν τὴν ἐργασίαν. Τὰ αὐτόματα τῶν οἰκιῶν χουσοῦνται ὑπὸ τοῦ ἀνατέλλοντος φωτός. Μία ἀκτίς θραύεται εἰς μυρίους σπινθῆρας ἔντος τοῦ ρυπαροῦ παροδίου θυακίου, ἐν ᾧ ῥίπτονται τὰ νερὰ ἀπὸ τῶν πέριξ αἰλῶν, ὅπερ ἀναλάμπει. Πλήμμυρα αἴγλης καὶ ζωῆς ἀντικαθιστᾷ τὴν βραδεῖαν τῆς νυκτὸς σιάν.

Καὶ ἀπὸ τῆς ἐξεγειρομένης ὁδοῦ ἀναβαίνει θόρυβος σύμμικτος, βοή μυριόφωνος, ἀλαλαγμὸς καὶ πάταγος ποικίλος. Οἱ πρωῖνοὶ διαβάται περῶσι μεταβαίνοντες εἰς τὰς ὑποθέσεις των. Τὰ παῖδιά τῶν σχολείων διέρχονται μὲ τὰ βιβλία ὑπὸ μάλης, πηδῶντα. Γηραιά τις οἰκοκυρὰ κάμπει τὴν γωνίαν ἀκολουθουμένη ὑπὸ τῆς θεραπεινίδος τῆς κρατούσης διὰ τῆς δεξιᾶς κάλαθον, μεταβαίνουσα βεβαίως εἰς τὴν ἀγοράν. Κάρρον φορτωμένον διὰ λίθων καὶ δοκῶν κωλίζεται μετὰ δυσκολίας πολλῆς καὶ κρότου περισσοτέρου ὡς μέθυσοσ, ἐπὶ τῶν ἐξηρθρωμένων τροχῶν του. Καὶ βαθμηδόν, βαθμηδόν, ἐφ' ὅσον προχωρεῖ ἡ ἡμέρα, ἀλλήλοδιαδόχως διέρχεται κραυγάζον, ἐν ἔκκωφenoύσῃ συναυλίᾳ, ἐν ἧ ἀντιπροσωπεύονται πάντες τῆς μουσικῆς κλίμακος οἱ τόνοι, ὄλον τὸ ὄκληρότατον πλῆθος τῶν μικροπωλητῶν, τῶν μικροεμπόρων ἢ τῶν παραγγελιοδόχων, οἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν ζωὴν τῶν ἀπομεμακρυσμένων συνοικιῶν. Διῆλθεν ἤδη ὁ γαλακτοπώλης, ὁ ὑψηλὸς καὶ ἄγριος λιθωρικιώτης, ὁ δι' ἀπαισίον ὑποκώφον μυκηθμοῦ διαλαλῶν τὰ ἐμπορεύματά του. Παρῆλθεν ἡ ἀντιπολιτευομένη αὐτὸν συνοδεία αἰγῶν, ἣν ἀμέλγει λαοῦ ἑκάστην θύραν, χάριν τῶν ἐπιθυμούντων νωπὸν γάλα παροίκων, ὁ ὄδηγός τῆς, κραυγάζουσα τοὺς κωδωνίσκους τῆς καὶ βληχωμένη*. Παρῆλθον δύο ἢ τρεῖς πωληταὶ βελονῶν καὶ καρφίδων καὶ δακτυληθρῶν καὶ νημάτων. Ἦκούσθη τοῦ ἀρτοποιοῦ ἡ χονδρῆ φωνὴ καὶ ἡ μελιτώδης φλυαρία τῆς γραίας τῆς πωλοῦσης βότανα καὶ φύκη. Καὶ ἀκολουθοῦντες αὐτοὺς διέρχονται κατόπιν ἰχθυοπῶλαι, πραγματευταί, λαχανοπῶλαι, ὄπωροπῶλαι, ὄψοπῶλαι, ὅλα τῶν ἐμπορευμάτων τὰ γένη καὶ τὰ εἶδη, κύπτοντες τὸν αἰθέρα ὑπὸ τὸ βάρος τῶν προμηθειῶν των ἢ ἐπιφορτίζοντες δι' αὐτῶν, τὴν ῥάχιν ψωραλέου ὄναριου.

* Ἀλλά, δεσπόζουσα τῶν λοιπῶν, παρὰδοξος κραυγὴ ἤχησε μαζρόθεν :

— Τύχες, καλὲς τύχες! . . .

Εἶναι εἰς τῶν γνωστῶν ἐκεῖνων πλανήτων πωλητῶν τυχῶν, οὓς συναντᾷ τις συχνότατα ἀνὰ τοὺς ἀποκέντρους δρομίσκους καὶ τὰς ἀπομεμαρυσμένας γειτονίας. Περίεργον εἶδος ἀλητῶν, περιεργον ἐπάγγελμα ἀσοῦντες, περιεργον ἐμπόρευμα προσφέροντες εἰς πώλησιν, — τὴν τύχην τοῦ ἀγοραστῶν — ἐξ ἧς ζητοῦν νὰ κάμουν τὴν ἰδικήν των. Φέρει ἐπὶ τοῦ ἐνὸς τῶν ὤμων του εἶδος τι τρίποδος καὶ ἐπὶ τοῦ ἄλλου κλωβίον, ἐν ᾧ ἔγκλειστον πτηνόν, προχωρεῖ βραδέως διὰ τῆς ὁδοῦ, φωνῶν ἀδιακόπως, κηρύττων ὅτι γνωρίζει χάρις εἰς τὸ θαυμάσιον πτηνόν του, τὰ μυστήρια τῆς εἰμασμένης, καὶ ἀνακοινοῖ ταῦτα εἰς τὸν βουλούμενον, πλανόδιος Πυθία, ἀπονέμουσα ἀντὶ δεκαλέπτου ἑκατομμύρια ἢ στέμματα, στεφάνους γάμων, δακτυλίους ἀρραβῶνων, ἀνώτατα ὀξιώματα ἢ μακρὰ καὶ εὐδαίμονα ἔτη. Καὶ ἐξέρχονται ἐν σπουδῇ, ἀναμένουσαι τὴν διάβασίν του, εἰς τὰς θύρας ἢ τὰ παράθυρα νεάνιδες φλεγόμεναι νὰ μάθουν, ἂν θ' ἀναφθῶσι ταχέως καὶ δι' αὐτὰς τῆς ὑπανδρείας αἱ λαμπάδες, γραῖται ὁρεγόμεναι νὰ πληροφορηθοῦν πύσος ὑπολείπεται αὐταῖς μέχοι τοῦ πεπρωμένου τέρατος καιρός, νεανίσκοι ἢ παιδία περιεργα καὶ ἐπιθυμοῦντα νὰ γλάσσουν. Καὶ ὁ πρόθυμος χρησιμοδότης καταβιβάζει ἀμέσως ἀπὸ τῶν ὤμων του τὸν τρίποδά του, ἀνοίγει τὸν κλωβὸν τοῦ πτηνοῦ καὶ παρουσιάζει αὐτῷ πολύχρωμά τινα ἔντυπα καὶ δεδιπλωμένα χαρτία, ἐσκορπισμένα ἐντὸς ἰδιαιτέρου σιδηροῦ δισκαρίου καὶ ἐκεῖνο ραμφίζει, ἐν, καὶ ὁ ὑποφῆτης* τὸ παραλαμβάνει καὶ τὸ ἐγγειρίζει εἰς τὸν χρησιμοδοτούμενον. Καὶ ἡ πορεία του, οὕτω βαίνοντος, καθίσταται σχεδὸν θριαμβευτικῇ, καὶ ἀνὰ ἕκαστον σταθμόν, ὃν κάμνει, πυκνοῦται γύρω του τὸ πλῆθος, καὶ οἱ ἀγνιόπαιδες παρακολουθοῦν αὐτὸν ἐξόπισθεν κατὰ σμήνη ἀλαλάζοντες, καὶ οἱ ἔξῳστα πληροῦνται κεφαλῶν κατὰ τὴν διάβασίν του, καὶ τὰ παραπετάσματα ἀνασύρονται καὶ καρδοκοῦσι τὴν ἔλευσίν του ἀνυπόμονοι μορφαί. Καὶ ἐκεῖνος προβαίνει, ἀργά, σχεδὸν ὑπερηφάνως, ὡς νὰ εὐρίσκετο πράγματι ἐν μέσῳ λαοῦ, τῶν τυχῶν τοῦ ὁποίου εἶναι κύριος.

* Ἡ φωνὴ αὐτοῦ ἐντείνεται, ὀξύτερα, διαυγεστέρα, ζωηροτέρα.

* Ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν προσεγγίζει, ἀκούεται ἐγγύτερος, ἀντηχεῖ σχεδὸν ὑπὸ τὸ παράθυρον τῆς ἀσθενοῦς.

* Ἡ μήτηρ της εἶναι ἀκόμη ἐκεῖ, ἀναμένουσα μὴ φανῆ ὁ ἰατρός.

Καὶ ὁ τυχοπώλης ὑψώνει τὴν ρινά του πρὸς τὸ ἀνοικτὸν παρᾶθρον.

— Θέλεις νὰ ἴδῃς τὴν τύχη σου κυρά;...

Τὴν τύχην της!

Τῆς κόρης της τὴν τύχην θὰ ἐπεθύμει νὰ ἴδῃ, θὰ ἠύχεται νὰ ἤξευρον! Ἀπὸ τὴν τύχην ἐκείνης κρέματαί καὶ ἡ ἰδική της. Ἄλλ' ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ τῆς τὴν εἶπῃ: Τίς οἶδε; Γελῶσα καὶ ἡ ἴδια διὰ τὴν αἰφνιδίαν προληπτικὴν ἐπιθυμίαν, ἥτις τὴν κατέλαβε, δὲν ἀντέχει εἰς τὸν πειρασμὸν νὰ ἴδῃ τί θὰ δυνηθῇ ἄρα γε νὰ τῆς προφητεύσῃ τὸ πτηνὸν αὐτό, τὸ σοφὸν πτηνὸν ὅπερ περιάγει ὁ ἀγύρτης. Ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἔλθῃ ὁ ἰατρὸς καὶ θὰ τῆς εἶπῃ τί πρέπει νὰ πιστεύῃ καὶ τί ὄχι, τί πρέπει νὰ ἐλπίζῃ καὶ τί μὴ. Ἔως τότε ἄς ἐρωτήσῃ καὶ τὸ ἀστεῖον αὐτὸ μαντεῖον τῆς ὁδοῦ χάριν περιεργείας...

Καὶ κολεῖ τὴν ἀλήτην καὶ τῷ λέγει νὰ τῆς δώσῃ μίαν τύχην διὰ τὴν κόρην της.

Ὁ πλάνης ἀποθέτει τὸν τρίποδά του κατὰ γῆς στηρίζει ἐπ' αὐτοῦ τὸν κλωβὸν του, ἀνοίγει τὴν θύραν του καὶ ἐξάγει τὸ πτηνόν. Τὸ χειρόηθες* πειρωτὸν δίπουν περιπατεῖ ἐπὶ μικρὸν ἐντὸς τοῦ ἔξωθεν σιδηροῦ δισκαρίου, παρατηρεῖ, ὡς ν' ἀναζητῆ τι, τὰ πρὸ αὐτοῦ ἠπλωμένα πολύχρωμα χαοτία, καὶ τυχαίως ραμφίζει ἐν κίτρινον, ὅπερ ἐκεῖνος οἶπτει πρὸς τὴν πελάτιδά του.

Ἐκείνη τὸ ἀρπάζει πετῶν καὶ τὸ ἐκδιπλώνει μὲ ἀκουσίως τρέμουσαν κατὰ τι παραδόξως χεῖρα.

Εἶναι εἰς τῶν συνήθων τούτων χρησιμῶν, ἀνόητος καὶ ἀσυνάρτητος προφητεία γεγραμμένη εἰς σόλοικον καὶ ἰδιορρουθμον γλῶσσαν:

«Κυρία μου, εἶσαι κακὴ τύχη καὶ δὲν περνᾷς καλά. Θὰ ὑποφρέῃς πολὺ, καὶ θὰ κακοπεράσῃς ἀκόμη περισσότερον. Ἀλλὰ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ θὰ νικήσῃς τὰς περιπετείας καὶ θὰ προοδεύσῃς. Καὶ θὰ ὑπανδρευθῆς ἕνα πλούσιον καὶ θὰ κάμῃς παιδιὰ πολλὰ καὶ καλά, καὶ θὰ σοῦ ζήσουν ὅλα. Καὶ σὺ θὰ ζήσῃς ὀγδοῆντα χρόνια καὶ ἴδῃς ἔγγονα καὶ δισέγγονα...»

Καὶ ἡ ἐκ τοῦ προχείρου ἀποκάλυψις αὕτη τῶν μελλόντων ἐξακολουθεῖ ἀκόμη, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόνου καὶ διὰ τῶν αὐτῶν φράσεων. Ἡ μήτηρ ἀναγινώσκει βραδέως καὶ μεγαλοφώνως μειδιῶσα κατ' ἀρχάς ἀλλὰ βαθμηδὸν ἀόριστος συγκίνησις χαρᾶς

τὴν καταλαμβάνει καὶ τρέμει βαιότερον ἤδη ἢ χεῖρ της καὶ πάλλι σφοδρῶς ἡ καρδιά της. Ἀπὸ τοῦ ἀψύχου καὶ κακοτυπωμένου χαρτίου νομίζει, ὅτι ἐξέρχεται φωνὴ μυστηριώδους μόντεως ἀληθοῦς, καὶ νομίζει, ὅτι πράγματι κρατεῖ μεταξὺ τῶν δακτύλων της τῆς κόρης της τὴν τύχην. Καὶ ἐφ' ὅσον ἀκούονται ἐν τῇ σιγῇ τοῦ δωματίου τ' ἀνορθόγραφα καὶ ἀσύντακτα καὶ συγκεχυμένα, ἀλλ' εὐάγγελα ἐν τούτοις ρήματα, τοῦτο φαίνεται ὡς νὰ πληροῦνται φωτός, καὶ καταγλαΐζεται τῆς μητρὸς τὸ πρόσωπον καὶ μειδιᾷ τὸ ὄχρανθὲν τῆς ἀσθενοῦς χεῖλος...

ΠΑΥΛΟΥ ΝΙΡΒΑΝΑ

ΜΙΚΡΗ ΤΡΑΓΩΔΙΑ

Ἦμαστε στὴν Κρήτη, κι' ἐγὼ ἤμουνα ἓνα μικρὸ κοριτσάκι τόσο δά! Ἐνα πρωτὶ ἡ μάνα μου εἶχε δουλιὰ, μιὰ ὥρα μακριὰ ἀπ' τὸ χωριό μας, κι' ἔπρεπε νὰ φύγη ὅπως κι' ὅπως.

—Κοίταξε, μοῦ λέγει, ἐγὼ θὰ φύγω καὶ θὰ σ' ἀφήσω μοναχὴ σου στὸ σπίτι. Τὰ μάτια σου τέσσερα. Πρῶτα πρῶτα νᾶχης τὸ νοῦ σου τὰ κλωσσόπουλα, μὴν κατεβῆ ὁ ἀετὸς καὶ μᾶς τ' ἀρπάξῃ· νὰ μὴν κουνήσῃς, κακομοίρα, καθόλου ἀπὸ σιμάτους. Κι' ἄλλο ἓνα πρόσεχε, νὰ μὴν ἀνεβῆς στὸ ντουλάπι καὶ φᾶς τὸ γλυκό, γιατί ἀλίμονό σου, συφοριασμένη! Ὅπατέρας σου ἔχει βάλει μέσα ποντικοφάρμακο γιὰ νὰ ξεκάνῃ τὰ ποντίκια. Μιὰ κουταλιὰ νὰ φᾶς χάθηκες κακομοίρα.

Αὐτὰ μοῦ εἶπε ἡ μάνα μου, μοῦρριξε καὶ μιὰ ἄγρια ματιὰ καὶ βγήκε ἀπὸ τὴν πόρτα. Ἐγὼ τὰ χρειάστηκα. Πρῶτη φορὰ εἶχα βάλει τέτοια σκοτοῦρα στὸ κεφάλι μου. Κατέβηκα στὴν αὐλή, μάζεψα γύρω μου τὴν κλωσσα καὶ τὰ κλωσσόπουλα καὶ τὰ τάξιζα μὲ ψίχουλα, κοιτάζοντας ποῦ καὶ ποῦ μὲ τρομάρα τὸν οὐρανό. Πολλὲς φορὲς εἶχε κατεβῆ ὁ ἀετὸς καὶ μᾶς ἀρπάξε στα νύχια του τίς κόττες καὶ κοττόπουλα.

Ἐκεῖ πού καθόμουνα καὶ λαχταροῦσα, νά σου δυὸ κορίτσια, φιλενάδες μου, μπουκάρανε στὴν αὐλή.

—Ἐδῶ κάθεσαι, μωρή; μοῦ λένε. Τώρα πού λείπει ἡ μάνα σου, πᾶμε νὰ κουνηθοῦμε πέρα στὸν πλάτανο.

Ὁ πλάτανος μὲ τὴν κούνια ἦτανε ἔξω ἀπὸ τὸν ἀδλόγυρο κι' ἐγὼ φοβόμουνα νὰ τὸ κουνήσω μακριὰ ἀπ' τὰ κλωσσόπουλα. Μὰ ὁ πειρασμὸς δὲν μ' ἄφηνε. Καλοσυλλογίσθηκα λίγη ὥρα, οἱ φιλενάδες μὲ τραβούσανε ἀπὸ τὸ φουστάνι, καὶ στὸ τέλος μιὰ ἰδέα μοῦ κατέβηκε στὸ ξερό μου. Παίρνω ἓνα σπάγγο, δένω ἓνα ἓνα τὰ κλωσσόπουλα ἀπὸ τὰ ποδαράκια τους κι' ὕστερα, ὅλα μαζί τὰ δένω στὸ πόδι τῆς κλώσσας. Ἔτσι, εἶπα μέσα μου, δὲ θὰ μπορέση νὰ τὰ σηκώση ὁ αἰτός. Οἱ φιλενάδες μου σατίσανε μὲ τὸ μυαλό μου καί, τραβώντας με μὲ γέλια καὶ χαρὸς πήγαμε στὴν κούνια.

Νὰ μὴ σᾶς τὰ πολυλογῶ, ἐκεῖ πού κουνιόμουνα ἀκούω ἓνα φροῦ φροῦ στὸν ἀέρα μὲ χίλιες δυὸ ψιλὲς τρομαγμένες φωνούλες. Καὶ τί βλέπω; Ἀνατριχιάζω πού τὸ συλλογίζομαι ἀκόμα. Ὁ αἰτός ἀνέβαινε φτερουγίζοντας στὸν οὐρανὸ καὶ σέρνοντας στὰ νύχια του τὴν κλώσσα μὲ ὅλα τὰ κλωσσόπουλα μαζί, κρεμασμένα τὸ ἓνα κάτω ἀπ' τὸ ἄλλο.

Αὐτὰ ἀνεβαίνανε κι' ἐγὼ ἔπεφτα κάτω στὸ χῶμα λιγοθυμισμένη. Οἱ φιλενάδες μου τρομάζανε κι' ὅπου τὶς πιάσης.

Σὰν ἤρθα στὸν ἑαυτό μου, δὲν ἤθελα πιά τὴ ζωὴ μου. Γύρισα στὸ σπῆτι, ἔπεσα ἐπάνω στὸ σοφά κι' ἄρχισα τὰ κλάματα καὶ τ' ἀναφιλητά. Ἐκλαιγα τὰ κλωσσόπουλα κι' ἐκλαιγα καὶ τὸν ἑαυτό μου.

Μέσα στὰ κλάματά μου, συλλογίσθηκα τὸ φασμακωμένο γλυκό. Νὰ φάω μιὰ κουταλιά, εἶπα μέσα μου, νὰ πεθάνω, νᾶρθῃ ἡ μάνα μου νὰ μὲ λυπηθῇ. Ἄλλο δὲν γίνεται. Μιὰ καὶ δυό, κατεβάζω τὸ βάζο ἀπ' τὸ ντουλάπι καὶ τρέμοντας ὀλάκαιρη, καταπίνω μιὰ κουταλιά. Σταύρωσα τὰ χέρια μου καὶ περιμένα τὸ θάνατο.

Πέρασε μισὴ ὥρα καὶ δὲν εἶχα πεθάνει. Θὰ ἦτανε λίγο τὸ φαμάκι, συλλογίσθηκα. Παίρνω καὶ δευτέρη κουταλιά, τίποτα. Καὶ τρίτη, τίποτα. Ἔτσι κι' ἔτσι ἀποφασισμένη εἶμαι, εἶπα μέσα μου. Πρέπει νὰ τελειώσω. Πῆρα τὴν ἀπόφαση κι' ἄδειασα ὅλο τὸ βάζο.

Πέρασε μιὰ ὥρα, δυὸ ὥρες, τρεῖς, τίποτε. Οὔτε κόψιμο δὲν μὲ πείραξε . . .

Ἄπάνω πού περιμένα τὸ θάνατο, νά σου κι' ἡ μάνα μου! Μὲ βροῖσκει μέσα στὰ κλάματα.

— Ποῦναι ἡ κλώσσα, μωρή, μὲ τὰ κλωσσόπουλα;

Τσιμουδιά ἐγώ. Ἔκρουσα τὸ κεφάλι μου στὴν ποδιά μου κι' ἔκλαιγα ἀπαρηγόρητα.

Τὸ μάτι τῆς μάνας μου πέφτει στὸ βάζο τοῦ γλυκοῦ.

— Καὶ τὸ γλυκό, θεοσκοτωμένη, ποῦ εἶναι; Τώρα νὰ σοῦ δείξω ἐγώ!

Καὶ μ' ἀρπάζει ἀπὸ τὴν κοτσίδα.

Τότε πέφτω στὰ γόνατά της καὶ τῆς λέγω ὅλη τὴν ἱστορία τῆς κλώσσας μὲ τὰ κλωσσόπουλα.

— Καὶ τὸ γλυκό, μωρή, μοῦ λέγει ἄγρια, γιατί τόφαγες;

— Τόφαγα γιὰ νὰ φαρμακωθῶ, τῆς λέγω. Κι' ἀκόμα δὲν πέθανα. Γιατὶ βιάστηκες μανούλα, νὰ γυρίσης;

Ἡ μάνα μου, καλὴ τῆς ὥρα, ἠμέρευε μονομιᾶς. Στὴν ἀρχὴ ἔμπηξε τὰ γέλια. Ὑστερα μὲ πῆρε στὴν ἀγκαλιά της κι' ἄρχισε τὰ κλάματα. Κλάψαμε κι' οἱ δυὸ μας σφιχταγκυλισμένες ὥρα πολλή, χωρὶς νὰ ξέρωμε τὸ γιατί.

ΣΠΥΡΟΥ ΜΕΛΛ

ΤΟ ΔΡΑΜΑ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥΛΗ

Ἡ γιαγιά ἐτινάχθη ἐπάνω.

— Μπά, τρομάρα μου! . . .

Αἱ οὐτίδες, πού κατεβαίνουν ἀπὸ τὰ πτερόγυια τῆς μύτης της πρὸς τὸ σαγόνι, διεστάλησαν ἐκπληκτικῶς, εἰς τὰ βαθιά της γαλάζια μάτια, πίσω ἀπὸ τὰ γυαλιὰ τῶν αὐτιῶν, ἐξωγραφίσθη ἀνησυχία, ἡ πλάκα τὸ σαπούνι τῆς ἔπεσε ἀπὸ τὰ χέρια, ἐπέταξε τὸ ροῦχο πού ἔτριβε στὴ σκάφη κι' ἐβγήκε ὡς ἄνεμος ἀπὸ τὴν πόρτα. Ὁ κόκορας τῆς αὐλῆς, μὲ τὸ λειρὶ πῖπτον κουτσαβάκικα, ὡς φέσι

ασίκη εὐζώνου τῆς φρουρᾶς, καὶ ὅλους τοὺς θησαυροὺς τοῦ Κροίσου εἰς τὴν οὐρανόν, ἐφαντάσθη, ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ αἰωνίου ζητήματος τῶν ἀκαθαρσιῶν του κι' ἐτρόπη πάλιν εἰς φυγὴν, με κραυγὴν κινδύνου. Κότ - κότ - κότ - κότ! . . Καθαρὰ παρεξήγησις. Δὲν ἐπρόκειτο τώρα περὶ αὐτοῦ. Ἡ γιαιὰ εἶχε οἶξει πρῶτα τὴ ματιὰ της εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἰσογείου κατοικίας, ὅπου φηγουράρει ὁ παλαιὸς κομμός, ἡ λάμπα με τὸ θαμβὸ ἀμπαζούρι, τὴ φουρκέτα καὶ τὸ χάρτινο τριαντάφυλλο (δὲν τὴν ἀνάβου ποτέ, εἶναι ὡς κἄτι ἀπιστεύτως πολύτιμον, γιαιὰ τὴν ἔχουν;), ἐκοίταξε κατόπιν τὴν θέσιν, ὅπου ἔπαιζεν ὁ μικρὸς πρὸ ὀλίγου, καὶ ὅταν ἔβγαιεν ἀπὸ τὴν πόρταν τῆς μάνδρας, ἐφῶναξε :

—Τὸ παιδί!

Τὰ πάντα ἦσαν πράγματι ἐν τάξει, κάτω ἀπὸ τὴ μικρὴ γαζία : τὰ περίεργα χωματένια κάστρα, τὰ παλαιὰ τενεκεδένια κουτιὰ σαφελῶν, μιὰ κουβαρίστρα καὶ μάλιστα ἓνα μικρὸ στεφάνι ἀπὸ βαρέλι. Ὁ Λάκης ὁμως, ὁ τοσοδούλης, ὁ μπόμπιρας, με τὴ μεγάλη ξανθὴ κεφάλια, τὴν πλατσουδερὴ μύτη καὶ τὰ ξυπνα μάτια, εἶχεν ἐξαφανισθῆ.

Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ. Ὁ διαβολάκος αὐτός, ἀπὸ τὴν ἡμέραν ποὺ ἤρχισε νὰ περπατῆ, κατελήφθη κατ' ἐπανάληψιν ἀπὸ παραφροσύνην τῶν κάτω ἄκρων. Ἡ συνοικία στέλνει ὀπισθὲν του ὀλόκληρον καταδιωκτικὸν ἀπόσπασμα. Τῆς δὲ γιαιᾶς, τῆς καυμένης, τῆς πηγαίνει τὸ στόμα ἐκᾶστοτε στὸ αὐτὶ.

Διότι στὸν κόσμον δὲν ἔχει ἄλλον ἀπ' αὐτὸ τὸ παιδάκι. Ὁ Λάκης ὁμοίως : δὲν ἔχει ἄλλον ἀπ' αὐτὴν. Ἡ μητέρα του, κόρη τῆς γοιᾶς, ἀπέθανε, ὁ πατέρας του ἔπεσεν εἰς τὴν μάχην. Καὶ ὁ μικρὸς δὲν ἔχει ἄλλα χέρια νὰ τὸν χαϊδέψουν, ἀπ' αὐτὰ τ' ἀδύνατα καὶ ὀστεῶδη, τὰ ὁποῖα ὄλην τὴν ἡμέραν ξενοπλένουν γιὰ νὰ τὸν θρέψουν. Ἡ γιαιὰ τοῦ χρησιμεύει ὡς πατέρας, ὅχι μόνον ὑπ' αὐτὴν τὴν ἔννοιαν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὴν ἄλλην : ὅτι τῆς τραβᾷ τὰ μουστάκια (διότι ἔχει).

Μὲ μιὰν λέξιν τὸν λατρεύει, με τὴν τρυφερότητα ἐκείνην τῆς ζωῆς ποὺ σβῆνει πρὸς τὴν ἄλλην ποὺ μόλις βλαστάνει. Ἄν ὁ βίος της δὲν εἶναι μαῦρος ὡς κατράμι, τὸ χροεωσιεῖ σ' αὐτόν. Ἐνα χαμόγελο, ἓνα λογάκι δικό του, καὶ ξεχνᾷ ὅλα τὰ πάθη της. Τὴν κόρη ποὺ ἔχασε, τὸ γαμπρὸ της, τὸν ἄντρα της, τοὺς ἀφορήτους κόπους τοῦ καθημερινοῦ της ἀγῶνος. Τὸν πλένει, τὸν

κτενίζει, τὸν ταΐζει, τὸν ντύνει «σὺν ποιγκιπόλουλο», τὸν χορεύει, τὸν τραγουδάει. Ὅλα γίνονται θωπεῖα λέξις του.

Καὶ αὐτός, ὁ ἄθλιος φεύγει. Μὰ γιατί; Τί τὸν πιάνει; Ξέρω κι' ἐγώ; Φαντασία: Πίσω ἀπὸ τὴν μάντρα, μὲ τὴ σκάφη καὶ τὶς αἰώνιες σαπουνάδες, εἶναι ὁ μέγας, ὁ ἀχανὴς κόσμος. Διατηρεῖτε τὰς ἀναμνήσεις τῶν παιδικῶν σας χρόνων; Ἐνθυμεῖσθε τί κολοσσαῖον πράγμα σὰς ἐφαίνετο τὸ τελευταῖον παλισοσάκι; Καὶ τί ἐκπλήξεις, τί θελκτικά, τί νέα καὶ ἄγνωστα πράγματα!...

Ἀπὸ τὴν ἡμέραν ποῦ ὁ μικρὸς ἐπρόβαλε τὴν κεφαλή του ἀπὸ τὴν μεγάλην αὐλόπορταν εἰς τὸν δρόμον, δὲν ἔχει μαζεμούς. Ἐννοεῖ νὰ μεταναστεύῃ. Ἐχει τὸ αἶσθημα δεσμώτου, καταδίκου, ὁ ὁποῖος ἄλλην σκέψιν δὲν ἔχει ἀπὸ αὐτὴν: νὰ διαφύγῃ τὴν προσοχὴν τῆς φρουρᾶς, γιὰ νὰ δραπετεύσῃ. Ἀρχεῖ νὰ λησμονηθῇ γιὰ μιὰ στιγμοῦλα ἢ γιαγιά, ἐκεῖ ποῦ ἀνεβοκατεβάζει ρυθμικῶς τοὺς ὄμους, ἐπάνω στὴ σκάφη, καὶ ν' ἀρχίσῃ νὰ συλλογίζεται τὰ περασμένα, τὸ μακαρίτη μὲ τὶς μπότες, τὸν ἀραμπὰ ποῦ «τοὺς τὸν ἔκαναν κατάσκηση», τὸ σπιτάκι ποῦ «ἀποθήκεψαν» κι' ὕστερα τὸ πούλησαν, γιὰ νὰ βρῇ ὁ Λάκης καιρὸ—φράστ! . . . νὰ τὸ στρίψῃ.

Τὴ μιὰ φορὰ τὸν ἔπιασαν πέντε δρόμους παρακάτω, ἐν μέσῳ παρῆας ἐκ μικροσκοπικῶν, οἱ ὁποῖοι τὸν ἔκαναν ἄλογο.

Ἀλλὰ ὁ φίλος ἐδευτέρωσεν. Αὐτὴ τὴ φορὰ εἶχεν ἀγκυροβολήσει ἐνώπιον ἑνὸς ταβλᾶ μὲ παστέλι. Τὰ τρουφερά του μέλη ἐγνώρισαν τώρα τὰ κεντήματα τῆς καρφίτσας.

Ἀλλ' αὐτὴ του ἦ τελευταία, μοῦ φαίνεται ἀπόδροσις κἄπως δικαιολογημένη. Μὰ ἦτο ζωὴ αὐτὴ; Ἐκεῖ κάτω στὸν ἄλλο δρόμο, στὸ χαρτοπωλεῖο, τί πράγματα, σὰς παρακαλῶ! Μιὰ φούσκα τόσο μεγάλη, πιὸ μεγάλη, κι' ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ Λάκη, γυαλιστερὴ καὶ πράσινη, γεμάτη ποιὸς ξέρει μὲ τί, καραγκιοζῆα καὶ κόνον τοῦμπες, ἀλογάκια, σιδηρόδρομοι, σάλπιγγες, τοῦμπανα, στρατιωτάκια κι' ἕνας φασουλῆς ποῦ κλείνει τὰ χέρια του καὶ κτυπάει δυὸ τενεκεδάκια. Κι' αὐτὸν τὸν Λάκη, ὁ ὁποῖος τὰ εἶδε ἀντίπροχθες ποῦ περάσανε μὲ τὴ γιαγιά, δὲν τὸν ἀφήνουν νὰ κἀνῃ βῆμα! Δὲν τὸν ἀφήνουν οὔτε νὰ τὰ ἰδῇ! Τὸ σκᾶς ἢ δὲν τὸ σκᾶς;

Ὁ φουκαρὸς συνελήφθη, ἐνῶ ἐχάζευσεν ἔμπρὸς εἰς αὐτὰ τὰ ἐξαίσια πράγματα. Ποῖν βάλουν χέρι ἐπάνω του, ἤρχισε νὰ κλαίῃ

σπαρακτικώτατα. Ἰκέτευε τὴ γιαιγιά του νὰ τοῦ τ' ἀγοράσῃ ὄλα. Τὸν ἀπήγαγεν ἐν σιωπῇ, ἐνῶ αὐτὸς κλωτσοῦσε τὸν ἀέρα. Τὰ μάγουλά του καὶ ἡ πλατσουδερόη του μυτίτσα ἐμούσκευαν στὰ δάκρυα. Ὁ προῦπολογισμὸς τῆς γριᾶς δὲν ἀντέχει δυστυχῶς εἰς τὰς πολυτελείας αὐτάς. Ἄλλωστε δὲν ἔχει ἀκόμη πληρωθῆ αὐτὴ τὴν τελευταία πλύση! Σᾶς παρακαλῶ, ἂν συναντήσετε μεθαύριο στὸ χέρι της, αὐτὸν τὸν ὄρφανούλη, στὸ μεγάλο δρόμο μὲ τὰ παιγνίδια, πάστε του ἓνα φασουλή—ἓνα μεγάλο φασουλή πού νὰ κλείνῃ τὰ χέρια. Γιατὶ φοβοῦμαι πολὺ, ὅτι θὰ δώσῃ γι' αὐτὸν ἡ γριουλά τοὺς κόπους μιᾶς ὀλοκλήρου μαστρυκῆς ἑβδομάδος.

ΓΕΡ. ΜΑΡΚΟΡΑ

ΜΑΝΑ

1

*Μάνα! Δὲ βρίσκειται
λέξη καμία
νάχη στὸν ἦχο της
τέτοια ἁρμονία.
Σὰν ποιὸς νὰ σ' ἄκουσε
μὲ σιῆθος κοῦο,
ὄνομα θεῖο;*

2

*Παίδι, ἀπὸ σπάργαλα
ζωμένο ἀκόμα,
μὲ χάση ἀνοιγιότητας
γλικὰ τὸ στόμα,
γρογάει στὸν ἄγγελο
πού τ' ἀγκαλιάζει.
καὶ «Μάνα!» κορᾶζει.*

3

Στὸν κόσμιο τρέχοντας
ὁ νέος διαβάτης,
πέφτει στ' ἀγνώριστα
βρόχια τ' ἑσπέρης
καί, ἀγαστενάζοντας,
«Μάνα μου!» λέει,
«Μάνα!» καὶ κλαίει.

4

Τῆς νιότης φεύγουσε
τ' ἄνθια κί' ἡ χάρις
τριγύρω σέρεται
μ' ἀργὸ ποδάρι,
ὡς πὸν στήν κλίνη του
σὰ βαρεμένος
πέφτει, ὁ καῦμένος.

5

Καὶ πρὶν τὴν ὕστερη
πνοή του στείλλει,
ἀργὰ ταράσσεται
τὰ κρῦα του χεῖλη
καὶ μὲ τὸ «Μάνα μου!»
πρώτη φωνή του,
πειτᾶ ἢ ψυχὴ του.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Η ΑΔΕΛΦΙΚΗ ΑΓΑΠΗ

Ἐνάθεμά τον πού τὸ εἶπῃ: «Τ' ἀδέρφια δὲν ποιοῦνται».
 Τ' ἀδέρφια σχίζουσι τὰ βουνὰ καὶ δέντρα ξερορίζουσι.
 Τ' ἀδέρφια ἐκνηγήσανε κι' ἐνίκησαν τὸ Χάρο.
 Δυὸ ἀδέρφια εἶχαν ἀδερφή, στὸν κόσμον ξακουσμένη,
 Τὴ φθόναγεν ἢ γειτονιά, τὴ ζήλευεν ἢ χώρα,
 Τὴ ζήλευε κι' ὁ Χάροντας καὶ θέλει νὰ τὴν πάρῃ.
 Στὸ σπίτι τρέχει καὶ βροντᾷ, σὰν νῆπιον νοικοκύρης:
 —"Ἄνοιξε, κόρη, γὰ νὰ μπῶ, ἰτοιμάσον νὰ σὲ πάρω,
 Τί ἐγὼ εἶμ' ὁ γιὸς τῆς μαύρης γῆς, τ' εἶ ἀραχνιασμένης πέτρας.
 —"Ἄσε με, Χάροντ' ἄσε με, σήμερον μὴ μὲ πάρῃς
 Ταχιά Σαββάτο νὰ λουσιῶ, τὴν Κυριακὴν γ' ἀλλάξω,
 Καὶ τὴ Δευτέρα τὸ ταχὺ ἔρχομαι μοναχὴ μου.
 Ἄπ' τὰ μαλλιά τὴν ἄρπαξε κι' ἡ κόρη κλαίει καὶ σκούζει
 Νὰ καὶ τ' ἀδέρφια πῶφτασαν ψηλὰ ἄπ' τὸ κορφοβούτι,
 Τὸ Χάροντα κινήγησαν καὶ γλύτωσαν τὴν κόρη.

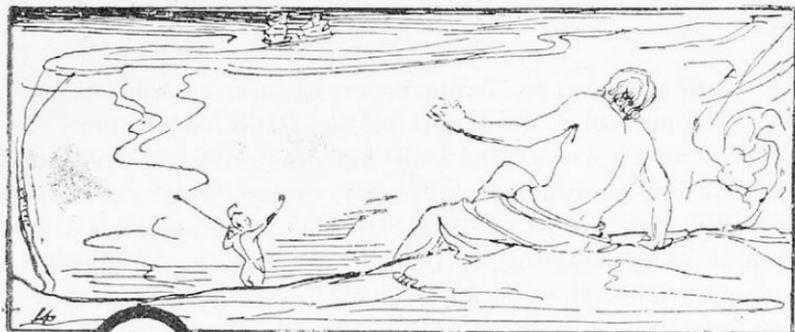
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Ο ΣΚΥΛΟΔΗΜΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΔΕΛΦΟΣ ΤΟΥ

Ὁ Σκυλοδημος ἔτρωγε σιὰ ἔλαι' ἀποκάτω
 κι' ἐκεῖ πρὸς τὰ χαράματα περνοῦσαν δυὸ διαβάτες.
 Εἶχαν τὰ γένια τους μακριά, τὸ πρόσωπό τους μαύρο.
 Κοιτᾷ σταθήκανε κι' οἱ δυὸ καὶ τότε χαιρετοῦνε:
 —Καλὴ σου μέρα, Δῆμο μου.
 — Καλῶς τους τοὺς διαβάτες.
 Διαβάτες, πῶς τὸ ξέρετε πῶς εἶμαι ὁ Σκυλοδημος;

- Φέρονουμε χαιρετίσματα ἀπὸ τὸν ἀδερφό σου.
 — Διαβάτες ποῦ τὸν εἶδατε ἐσεῖς τὸν ἀδερφό μου ;
 — Στὰ Γιάννινα, σιὴ φυλακὴ τὸν εἶδαμε κλεισμένον
 εἶχε στὰ χέρια σίδερα καὶ κλίπες στὰ ποδάρια.
 Ὁ Στυλοδημιος δάκρυσε, πετιέται γιὰ τὰ φύγη.
 — Ποῦ πάγεις, Δῆμο μ' ἀδελφέ, ποῦ πάγεις καπετάνιε ;
 — Τὸν βγάξω ἀπὸ τὰ σίδερα ἢ πάω κι' ἐγὼ μὲ δαῖτον !
 — Ἐγὼ εἶμαι τ' ἀδερφάκι σου ! Ἔλα γὰ φιληθοῦμε !
 Κι' ἐκεῖνος τὸν ἐγνώρισε, στὰ χέρια του τὸν πῆρε.
 Γλῶκὰ κι' οἱ δυὸ φιλήθηκαν στὰ μάτια καὶ στὰ χεῖλια.
 Κι' ὁ Δῆμος τὸν ἐρώτησε κι' ὁ Δῆμος τὸν ρωτᾷει :
 = Κάθου, ἀδερφέ, κίθου, πιστέ, κι' ἔλα μολόγησέ μας,
 πῶς ἔκαμες κι' ἐγλύτωσες ἀπὸ τοὺς Ἀρβανίτες ;
 — Νύχτα τὰ χέρια μου ἔλυσα κι' ἐτσάκισα τὶς κλίπες,
 κι' ἐσύντριψα τὴ σιδεριά κι' ἐροίχιτχα στὸ βάλτο.
 Ἐνα μονόξυλο ἤῤορα ἐκεῖ κι' ἐπέρασα τὴ λίμνη.
 Προφές τὰ Γιάννινα ἄφησα καὶ τὰ λαγκάδια πῆρα.

Ο

ΧΩΡΙΣΜΟΣ

ΧΡ. ΧΡΙΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΓΕΝΝΩΝ

Α'

Ξημέρωναν Χριστούγεννα στο χωριό.

Ἡ μέρα ἔδειχνε κλεισμένη, ἡ γῆ ἦταν χιονοστρωμένη, ὁ οὐρανὸς χιόνιζε καὶ τὸ μάτι δὲν μπορούσε νὰ ἰδῆ πιότερο ἀπὸ μιὰ ντουφεκιά τόπο. Φοβερὸ ἀγριοκαίρι. Χριστούγεννα, καρδιά τοῦ χειμῶνα!

Καβάλλα ἀπάνω σ' ἓνα γερό, ὄμορφο καὶ ψηλὸ ἄλογο, καὶ κουκουλωμένος μὲ μιὰ μεγάλη καπέλα, ἔμπαινα μὲ μεγάλη χαρὰ στὰ πολυπόθητα σύνορα τοῦ χωριοῦ μου, ὕστερα ἀπὸ νυχτοπερπάτημα δέκα πέντε ὥρων, δρόμο δέκα πέντε μερῶν καὶ ξενιτιὰ δέκα πέντε χρόνων, μακριά, πολὺ μακριά, σὲ ξένα σύνορα καὶ σὲ ξένα βασίλεια.

Στὸ ποτάμι πῶναι κάτω ἀπὸ τὸ χωριό μου, πότισα διαβαίνοντας, τὸ κατακουρασμένο ἄλογό μου. Μετὰ τὸ πότισμα τράβηξα τὸν ἀνήφορο, πὺν βγαίνει ἴσα-ἴσα στ' ἀγαπημένο μου χωριό ἀνάμεσα ἀπὸ βράχους, ἀπὸ γρομμῶδες, ἀπὸ μεγάλες πέτρες, ἀπὸ δέντρα κι' ἀπὸ λίγα ἀμπελοχώφαρα.

Ἦταν πολὺ πρωΐ. Στιγμή, πὺν πολεμάει τὸ φῶς τῆς ἡμέρας πῶρχονταν μὲ τὸ σκοτάδι τῆς νύχτας πῶφηνγε, καὶ τ' ἄλογο ἀνέβαινε ἀργά-ἀργά καὶ βαριά-βαριά τὸν ἀνάποδο καὶ κακοπάτηγο ἀνήφορο ἀπὸ τὴ μεγάλη του τὴν κούραση καὶ τὴ μεγάλη του τὴν κομμάρα.

Ἦκανε φοβερό κρύο. Ἄγριος βοριάς φυσούσε σὰ λυσσασμένους ἀπὸ πίσω μου καὶ μὲ ἀνασήκωνε ἀπὸ τὴ σέλλα τ' ἀλόγου μου. . . Τὸ χιόνι προντίζονταν* ἀπὸ κατὰ γῆς στὸ μανιωμένο φύσημά του, σὰν ἀλεύρι κατάσπρω, πότε ἀπὸ τὰ κάτω πρὸς τ' ἄπάνω, πότε ἴσια πέρα, πότε ἴσια δῶθε, καὶ πότε μὲ περικύκλωνε ὀλόγυρα σὰν ἀνεμοστρόβιλος. Καὶ ὅμως δὲν αἰσθανόμουν καθόλου κρύο μέσα μου. Μόνο τὰ δάχτυλα τῶν ποδαριῶν μου κρύωναν λίγο καὶ τὰ χέρια μου λιγώτερο ἀκόμα, γιατί κρατοῦσα μὲ τὸ δεξὶ τὸ βοϊδοτσούλι καὶ μὲ τὸ ξεροβὶ τὰ χαλινάρια τ' ἀλόγου.

Ἡ καρδιά μου κτυποῦσε τικ-τάκ σὰν λιθοπάτημα ἀπὸ τὴ συγκίνηση, πὺ ἐβλεπα ὅτι βρισκόμουν καὶ περπατοῦσα στὸν τόπο τῶν ὀνείρων μου, στὸν τόπο πὺ γεννήθηκα.

Σὲ κάθε πατημασιά τ' ἀλόγου μου ξάνοιγα κι' ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὰ παιδιακίσια μου. Κομμάτι ζωῆς χαρωπῆς, γλυκιᾶς καὶ πολυαγαπημένης. Ἐβλεπα τὸ μεγάλο βράχο π' ἀνέβαινα ψηλά, καὶ γλιστρώντας ἴσια κάτω, ἔφθανε ὡς στὸν πάτο, στὸ λάκκωμα, εἴτε μὲ ξεγδάσματα εἴτε χωρὶς ξεγδάσματα στὸ τρυφερό μου τότε κορμί. Ἐβλεπα τὸ μεγάλο πουρνάρι π' ἀνέβαινε τὸ καλοκαίρι κι' ἔπιενα τὰ πουλιά μέσα στὶς φωλίτσες τους, πρὶν φτερουγίσουν ἀκόμα, χωρὶς νὰ μὲ μέλη καὶ χωρὶς νὰ μὲ νοιάζη γιὰ τὰ τσιουρίσματα τῶν μανάδων τους, πὺ φτερουγίζαν ψηλὰ ἀπὸ τὸ κεφάλι μου, χωρὶς νάχουν οἱ καϋμένες τὴ δύναμη νὰ μοῦ τὰ ἀρπάζουν μέσα ἀπὸ τὰ χέρια μου, τὰ σκληρά. Ἐβλεπα τὸ χωράφι μου, πὺ πηδοῦσα σὰν τὸ ζαρκάδι, μὲ τὰ συνομήλικά μου, κι' ἔπαιζε τὰ ἀγαπημένα μου παιγνίδια, πὺ δὲν μποροῦσα νὰ τὰ χορτάσω ποτέ. Ἐβλεπα τ' ἀμπέλι μου μὲ τὴ μεγάλη βελανιδιά στὴν κορφὴ του, πὺ περνοῦσα τὶς καλύτερες καὶ τὶς πρὸ εὐτυχισμένες ὥρες τῆς παιδιάτικης ζωῆς μου, τρώγοντας γλυκύτατα σταφύλια, ὄριμώτατα σῦκα καὶ ζουμερώτατα ροδάκινα.

Ἦταν ὅλα ὅπως τὰ εἶχα ἀφήσει ἐδῶ καὶ δέκα πέντε χρόνια. Ὅλα στὸν τόπο τους καὶ στὴ θέση τους.

Τὸ χιόνι ἐξακολουθοῦσε νὰ πέφτη. Ὁ βοριάς ἐξακολουθοῦσε ν' ἀγριοφυσᾷ. Τὸ κρύο ἐξακολουθοῦσε ν' ἀντρειεύεται καὶ τ' ἄλογο ἐξακολουθοῦσε ν' ἀνεβαίνει τὸν ἀνήφορο ἀργὰ-ἀργὰ «γκροῦπ γκροῦπ-γκροῦπ. . .»

Εἶχα σκαπετήσει* μιὰ μικρὴ ραχοῦλα καὶ δὲ μοῦ εἶχε μείνει, παρὰ νὰ σκαπετήσω ἀκόμα μιὰ, γιὰ νὰ μπορέσω ν' ἀγναντέψω

τὸ χωριό μου, πὸν κάθε σπίτι του καπνίζει ἀδιάκοπα χειμώνα καλοκαίρι καὶ νὰ ἰδῶ τὸ σπίτι μου, μὲ τὸ πλατύχωρο αὐλόγυρο του καὶ μὲ τὸ μεγάλο δέντρο του στὴ μέση τῆς αὐλῆς του, πὸν χρησιμοποιεῖ τὸ καλοκαίρι κι' ὡς κατοικίῳ, κι' ὡς τραπεζαρία, κι' ὡς σάλλα, κι' ὡς τόπος ὕπνου, κι' ὡς χωροστάσι * πὸν μαζεύεται τὸ χωριό, γιὰ νὰ κρίνῃ τὶς διαφορὰς του καὶ τὰ χωριανὰ ζητήματά του, καθὼς τὸ θέλει ὁ προεστός, πὸν ἡ γνώμη του πάντα εἶναι σύμφωνη μὲ τὴ γνώμη τῶν πολλῶν.

Μόρχονταν στὸ νοῦ πόσες φορὲς ξεπόστασα καὶ ξεκουράστηκα κάτω ἀπὸ τὸν ἴσκιό αὐτουνοῦ τ' ἀγαπημένου δένδρου, καὶ πόσες φορὲς μάλωσα μὲ τὸ φτερωτὸ κοπάδι τῆς μάνας μου, τὶς κόττες, πὸν ἤθελαν νὰ μ' ἀρπάξουν ἀπὸ τὰ χέρια τὸ νόστιμο ψωμοτύρι μου.

Ἀμέτρητη χαρὰ πλημμυροῦσε τὴν καρδιά μου, ἐπειδὴ ξανάβλεπα τὴ γῆ τῶν παπούδων μου, τὴ γῆ πὸν εἶδα γιὰ πρώτη φορὰ τὸ γλυκὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ κατάλαβα γιὰ πρώτη φορὰ τὸν ἑαυτό μου ὡς ἄνθρωπο. Μόρχονταν νὰ ξεκαβαλλικέψω καὶ κατεβαίνοντας νὰ φιλήσω καὶ ν' ἀγκαλιάσω ὅ,τι ἔβλεπα κι' εὑρισκα μπροστά μου· χῶμα, πέτρες, χαμόκλαδα, δένδρα. Ἄλλὰ ὁ πόθος μου νὰ φτάσω ὅσο τὸ δυνατό γληγορότερα στὴ ράχη, πὸν ἦταν μπροστά μου, καὶ μ' ἐμπόδιζε νὰ ἰδῶ τὸ χωριό μου καὶ τὸ σπίτι μου δὲ μ' ἄφηνε νὰ κατεβῶ καὶ νὰ ἐκτελέσω τὸν ἄγιο μου σκοπὸ.

—“Α! ἔλεγα μέσα μου, πότε νὰ φτάσω ψηλὰ σ' ἐκείνη τὴ ράχη γιὰ νὰ ἰδῶ ἀπ' ἐκεῖ πὸν ὠνειρευόμουν δέκα πέντε χρόνια στὰ ξένα καὶ νὰ ριζῶ τὸ ντουφέκι τοῦ ξενιτεμένου, γιὰ νὰ μάθῃ τὸ χωριό τὸν ἔρχομό μου.

Καὶ λέγοντας αὐτὰ χτυποῦσα τὸ κακόμοιρο τ' ἄλογο μὲ τοὺς φτεροιστῆρες μου, κι' αὐτὸ τὸ καυμένο πηδοῦσε ἀγκομαχώντας καὶ μοῦ φαίνονταν, ὅτι πηδοῦσε στὰ σύννεφα, ἀλλὰ ὁ δρόμος δὲν τελείωνε!

Τὸ χιόνι ἐξακολουθοῦσε νὰ πέφτῃ. Ὁ βοριάς ἐξακολουθοῦσε ν' ἀγριοφυσᾷ. Τὸ κρύο ἐξακολουθοῦσε ν' ἀντρεῖεται καὶ τὸ ἄλογο ἐξακολουθοῦσε ν' ὀνεβαίνει τὸν ἀνήφορο ἀργὰ-ἀργά. «γκροῦπ - γκροῦπ - γκροῦπ».

Χίλια δυὸ πράματα γεμάτα γλυκὲς ἀνάμνησες τοῦ παιδικίου μου καιροῦ, σὰν ἀφροστεφανωμένες εἰκόνες, ζωγραφισμένες

μέ ουράνια χρώματα, εμφανίζονταν προστά μου κι' άρχιζαν νά καταπραΰνουν τήν άνυπομονησιά μου. Έδω έβλεπα τόν έαυτό μου μικρό παιδί, νά τρέχω ξυπόλυτος καί στό τρέξιμο νά μου μπή στό ποδάρι ένα φοβερό παλιουρίσιο άγκάθι. Έκει για πρώτη φορά έβλεπα νά σκοτώνω μιá πυκνόμαλλη καί μάυρονούρα άλεπου, πού κράταε άκόμα στό στόμα της τήν όμορφότερη καί βαρύτερη κόττα του χωριού, πύσκουζε ή καυμένη βραχνά· βραχνά κι' αδύνατα-αδύνατα «κράαα-κράαα . . .». Προέκει, πίσω από μιá μεγάλη πέτρα, έβλεπα νά με πιάνη ό δάσκαλός μου από τ' αυτί σφιχτά-σφιχτά, γιατί μ' ήρε νά στιώ λάκες για νά τσακώσω κοτσύφια κι' άλλα στερόπουλα, πρᾶμα, πού μᾶς τό είχε άπαγορευμένο καί νά με τραβήη για νά με πάη προστά στ' άλλα μαθητούδια του χωριού, πού κάναμε σχολειό χειμώνα καλοκαίρι στό νάθημα τής εκκλησίας, καί τό Ψαλτήρι ήταν για μεγαλύτερο μάθημα άπ' όλα τά μαθήματα. Έβλεπα ν' ανεβοκατεβαίνω στό δρόμο του ποταμού χιλιάδες φορές, πότε άπάνω στις πλάτες τής μάνας ή τής αδελφής μου, πότε περπατώντας καί πότε καθάλα.

Έβλεπα σε μιá πλαγιά, εκεί πέρα, τήν αδερφή μου νά βόσκη ζυγούρια* καί κατσίκια καί νά μου λέγη τραγούδια, καί μου φαινόταν πώς άκουα άκόμη τήν άγγελική της φωνή.

Μ' ένα λόγο, έβλεπα τόσα πού δέν μπορούν νά μπουνε σ' αυτό έδω τό χαρτί. Νιάτα σπαρμένα κατά γής, σαν λουλούδια άπριλιάτικα, σαν άνθια μαγιάτικα. σαν τριαντάφυλλα μοσκομυρωδάτα.

Τό χιόνι εξακολουθοϋσε νά πέφτη. Ό βοριάς εξακολουθοϋσε ν' άγριοφυσάη, τό κρού εξακολουθοϋσε ν' άντρείεϋεται καί τ' άλλογο εξακολουθοϋσε ν' ανεβαίνη άργά-άργά τόν άνήφορο «γκρούπ-γκρούπ-γκρούπ . . .».

Άίγος δρόμος μου είχε άπομείνει άκόμα, όσο ν' ανεβῶ στη ρίζη, αλλά δέν τελείωνε ποτέ! Τήν ύπομονή μου δέχονταν άνυπονησιά καί τήν άνυπομονησιά μου ύπομονή. Έκει καταστεινωχωριόμουν για τ' άγορβάδισμα τ' άλλόγου μου, για τήν όρμη του άνέμου, για τίς τουλοϋπες του χιονιού πῶδερναν τό πρόσωπό μου, για τό κρού πᾶρχιζε νά μ' ανεβαίνη από τά πόδια ως τήν καρδιά, καί νά μου τρουπήη τά κόκκαλα, για τόν άτέλειωτο δρόμο, κι' εκεί βρισκόμουν ήσυχος-ήσυχος στη ζεστή καί γλυκιά άγκαλιά τής ύπομονής, καί στοχαζόμουν τή στιγμή πού θά έμπαινα στό σπίτι μου, τί χαρά θά έκανε ή μανούλα μου πού μῶγραφε

στο ύστερό της γράμμα, ότι τὰ συμφώνησε μὲ τὸ χάρο νὰ τὴν καρτερέσει νὰ μὲ δεχτῆ πρώτα ἀπὸ τὰ ξένα, κι' ὕστερα νὰ τοῦ παραδώσῃ τὴν ψυχὴ της. Στοχαζόμενον τὸ πανηγύρι πού θὰ ἔκανε ἡ ὄρφανὴ μοναχοθυγατέρα μου, πού τὴν εἶχα ἀφήσει μικρὴ, πολὺ μικρὴ, βυζαντινικὴ, σαράντα μερῶν φώσινο, ὅταν κίνησα νὰ πάω μακριὰ στὰ ξένα, νὰ προκόψω καὶ νὰ πλουτίσω τὸ σπίτι μου. Στοχαζόμενον τὸν ἀναγαλλιασμὸ τῆς ἀδελφῆς μου, πού τὴν εἶχα ἀφήσει μικρούλα καὶ θὰ τὴν εὔρισκα παντρεμένη μὲ ἓνα δυὸ παιδάκια τριγύρω της, καὶ τὴν εὐχολογία πού θὰ αἰσθανόνταν οἱ χωριανοὶ μου, πού ἅμα θὰ μ' ἔβλεπαν νὰ μπαίνω στὸ ἀντροσημασμένο πατρικὸ μου, θὰ ἔτρεχαν νὰ μ' ἀγκαλιάσουν καὶ νὰ μὲ φιλήσουν ὅλοι, μικροί, καὶ μεγάλοι, ἄντρες καὶ γυναῖκες.

Ὅλα αὐτὰ ἀνακατεύονταν μέσα στὸ μυαλό μου, τὸ ἓνα κατόπι τ' ἄλλου, σὰν κῆμα. π' ἀκολουθαίει τὸ κῆμα, καὶ μάχραιναν ὡς χίλιες ὄργυνες τὴν ὑπομονή μου. Ἄλλ' ἅμα ἔρχονταν τὰ μάτια μου, πρὸς τὴ ράχη, πού ἦταν πάντα μπροστά μου, μοῦ φαίνονταν, ὅτι ἔφευγε κι' αὐτὴ μὲ τὴν ἴδια γρηγοράδα πού κυνηγοῦσα νὰ τὴν φτάσω, μ' ἔπιανε ἡ στενοχώρια τῆς ἀνυπομονησιᾶς κι' ἔπιανε μὲ μανία νὰ κεντάω τὰ πλευρὰ τοῦ κακομοιριασμένου ζώου, πού εἶχα κάτωθι μου, κι' αὐτὸ τὸ δύστιχο γεμάτο ὑπακοὴ σκλάβου, κι' ὑπομονὴ Ἰώβ, ἀφήνοντας μικρὸ βογγητὸ μέσα ἀπὸ τὰ στήθια του, τραβοῦσε μπροστά μ' ὅση ὀρμὴ μπορούσε νὰ βάλῃ χωρὶς νὰ δείξῃ τὸ παραμικρὸ κίκιωμα γιὰ τὰ σκληρὰ κι' ἀπάνθρωπα κεντρίσματα πού τοῦ τραβοῦσα στὰ πλευρὰ μὲ τοὺς φτεριστῆρες μου.

Τὸ χιόνι ἐξακολουθοῦσε νὰ πέφτει. Ὁ βοριάς ἐξακολουθοῦσε ν' ἀγριοφυσάει. Τὸ κρύο ἐξακολουθοῦσε ν' ἀντρειεύεται, καὶ τ' ἄλογο ἐξακολουθοῦσε ν' ἀνεβαίνει τὸν ἀνήφορο ἀργὰ ἀργὰ «γκροῦπ - γκροῦπ - γκρούπ . . .».

Λίγες δρασκελιές μοῦ εἶχαν μείνει ἀκόμα ὅσο νὰ φτάσω στὴν κορφὴ τῆς ράχης πού ἔκρυφτε τὸ πολυλόπητο χωριό μου, καὶ λίγες ἀκόμα στιγμές, ὅσο πού νὰ ρίξω τὴ χαρμόσυνη ντουφεκιὰ τοῦ ξενιτεμένου, πού θὰ ἔκανε ὅλες τὶς καρδιές τοῦ χωριοῦ νὰ λαχταρήσουν ἀπὸ χαρὰ καὶ λίγες θὰ ἦταν οἱ καλότυχες, πού θὰ δεχόνταν ξενιτεμένο, ἀλλὰ ἡ ἀνυπομονησιά μου σήκωνε κεφάλι, μέσα στὰ στήθια μου πάλι, κακομούτσουνη καὶ φοβερή, καὶ μ'

Έκανε νά νομίζω, ὅτι τὰ ποδάρια τ' ἀλόγου μου ἦταν καρφωμένα ψηλά στή γῆ, καί βρισκόμουν ἀπό πολλήν ὥρα στήν ἴδια μεριά. Τό χτύπησα τότε τ' ἄλογο γιά ὕστερη φορά, μ' ὅση δύναμη εἶχα ἀπάνω μου καί σά νά ἔκανε φτερά τὸ καυμένο τὸ ζῶο, βρεθήκαμε στήν κορφὴ τῆς χλιοπόθητης ράχης! Δόξα σοι ὁ Θεός!

B'

Ἐκεῖ τὸ κρού τοῦ βοριά καί τὸ χιόνι θά ἦταν δυνατώτερο, ἀλλὰ τὸ χωριό μου ποὺ ἔδειχνε τὸ συμπαθητικὸ πρόσωπό του ἀπὸ δυὸ ντουφεκιᾶς τόπο μακριά, μ' ἔκαμε νά μὴν αἰσθάνωμαι τὴν ἀγοιᾶδα τους.

Ἐκεῖ τὸ χωριὸ ἦταν συμμαζεμένο στήν πλαγιὰ τοῦ βουνοῦ, σὰν κοπάδι καλογραικισμένο. Κάθε σπίτι ἔμοιαζε μὲ πρόβατο καί κάθε παράσπιτο μὲ ἀρνί. Τὸ σπίτι τὸ δικό μου, μεγαλύτερο ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα, φαίνονταν σὰν βαρुकούδουνο γκεσέμι ποὺ μπορεῖ νά σύρη πίσω του χίλια κεφάλια πρόβατα.

Ἄμα τὸ ξεκάμπισα τὸ χωριό μου, ἔροξα μιὰ βαρुकιομάτη ντουφεκιὰ, γιὰ νά νοιώσουν οἱ χωριανοί, ὅτι «ξενιτεμένος ἔρχεται!» καί ἀπὸ τὸν πολὺν τὸ βρόντο τρεῖς φορές ἀχολόγησαν τὰ λακκώματα οἱ ρεματιᾶς καί τὰ βουνόπλαγα.

Καρφώνοντας τὰ μάτια μου στὸ ταπεινὸ καί συμπαθητικὸ χωριό μου, νόμιζα ὅτι οἱ σκελές του ἔκείνες, ποὺ κάπνιζαν ἤσυχα-ἤσυχα, οἱ κολύβες του, τ' αὐλόδεντρά του, οἱ αὐλόγυροί του, οἱ φράχτες του, οἱ ριζιμιόπετρές* του, ποὺ στέκουν σκόρπια, ἐδῶ κι' ἐκεῖ σὰν ἀπολιθωμένοι γιγάντοι, οἱ δρόμοι του, οἱ κῆποι του, τὰ ὅλα του, ὅτι ζωντάνειψαν, ὅτι ἔτρεχαν χαμογελώντας καί χοροπηδώντας τὸ ἕνα κατόπι τ' ἄλλουνοῦ, καί προχωροῦσαν κατ' ἐπάνω μου, γιὰ νά μ' ἀποδεχτοῦν καί νά μοῦ ποῦνε τὸ γλυκὸ χαιρετισμό:

—«Καλῶς ὄρισες ἀπὸ τὰ ξένα! Δόξα σοι ὁ Θεός, ποῦρθες γερός καί καλά!»

Ἀπέραντο πέλαγο χαρᾶς κι' ἀναγαλλιαμοῦ εἶχε πλημμυρίσει τότε τὴν καρδιά μου. Ὅτι ἔβλεπα μπροστά μου ἦταν μαγευτικὸ καί μοῦ φαίνονταν, πὼς ἔπλεα μ' ὀλάνοιχτα πανιά σὲ πέλαγο δίχως ἄκρη εὐτυχίας.

Τὸ χιόνι ἔπαψε νά πέφτει πιά καί μεταβάλληκε σὲ γλυκιὰ

ζεστασιά. Ὁ μανιωμένος βοριάς ἔπαιψε νὰ βουίξει πιά καὶ μεταβλήθηκε σὲ δροσόπνιχτο καὶ μοσχοβολᾶτο καλοκαιρινὸ ἀγεράκι, καὶ τ' ἄλογό μου ἔπαιψε ν' ἀνεβαίνει πιά τὸν ἀνήφορο ἀργά-ἀργά, καὶ βρέθηκε μέσα στὸν αὐλόγυρο τοῦ σπιτιοῦ μου!

Στὸ ἔμπα μου, ἔτρεξε πρῶτος-πρῶτος ὁ γέρικος σκύλος τοῦ σπιτιοῦ μου, ὁ Μούργκας, καὶ ρίχτηκε μὲ τὰ μπροστινά του ποδάρια ἐπάνω στὴ σέλα τοῦ ἀλόγου καὶ μὲ κάτι κουνήματα τοῦ κεφαλιοῦ του, καὶ μὲ κάτι φωνές, πού ἔβγαζε ἀπὸ τὸ στόμα του, ἤθελε ν' ἀποδείξει τὴ μεγάλη χαρὰ του γιὰ τὸν ἐρχομὸ τοῦ ξενιτεμένου ἀφέντη του. Στὰ μάτια του μέσα ἔλαμπε σὰν ἀνοιξιὰ-τικὴ δροσιά, ἀνάμεσα σὲ φύλλα τριανταφυλλιοῦ, ἓνα ἀναγάλιασμα πού δὲν μπορεῖ νὰ γραφτῆ. Ἐκείνη τὴ στιγμή, πού ὁ Μούργκας εἶχε ρηγμένα τὰ ποδάρια ψηλὰ στὴ σέλλα, καὶ παραπονιόταν μέσα του, γιατί νὰ μὴ ἔχη χαρίσει κι' αὐτουνοῦ ὁ Θεὸς λόγος, γιὰ νὰ καλωσορίσῃ τὸν ἀφέντη του ἀνθρωπινά, ὁ γάτος τοῦ σπιτιοῦ, ὁ Λιάρος, πήδησε πίσω ἀπὸ τὴ στέγη κι' ἔγινε καπνός!

Ἔστερα κατάφρασε ἡ μάνα μου κουτσά-στραβὰ ἀπὸ τὰ γροτιά, ξεσκουφωτὴ ἀπὸ τὴ χαρὰ της, καὶ μὲ τὰ μάτια γεμάτα δάκρυα, ἅγια δάκρυα μητρικά. Τρίτη κατάφρασε ἡ θυγατέρα μου, κορίτσι ὄμορφο, γερὸ κι' ἀσπροκόκκινο, μὲ δυὸ μεγάλα-μεγάλα καὶ μαῦρα-μαῦρα μάτια, πού βρῖσκονταν στὸ σύνορο τῆς ἡλικίας τοῦ παιδιοῦ τῆς νύφης. Τετάρτη κατάφρασε ἡ ἀδελφή μου μὲ τὸν ἄνδρα της καὶ τὰ παιδιὰ της, πού ἔβλεπα γιὰ πρώτη φορὰ, καὶ σὰν νὰ ἦμουν ἄψυχο πρᾶγμα, μ' ἄρπαζαν στὴν ἀγκαλιά τους καὶ μ' ἔφεραν καὶ μ' ἀπόθεσαν μέσα στὸν καλὸ τὸν ὄντι.

Ἐφερα γύρω τὰ μάτια μου στὸ σπίτι, καὶ εἶδα πὼς δὲν εἶχε ἀλλάξει τίποτε ἀπὸ μέσα. Νόμισα πὼς ἔλειπα ἀπὸ τὰ χτές. Ὅλα ἦταν στὴν ἴδια τους θέση, ὅπως τὰ εἶχα ἀφήσει, καὶ μοναχὰ οἱ ἄνθρωποι εἶχαν ἀλλάξει ὅλοι. Ἀπ' αὐτουνοῦς, ἄλλοι ἀπὸ παιδιὰ ἔγιναν νύφες, ἄλλοι ἀπὸ νιοὶ γερόντοι, ἄλλοι ἀπὸ τὸ τίποτε φύτρωσαν ἄνθρωποι, καὶ ἄλλοι—ἀλίμονο!—ἔλειψαν ὀλό-τελα! Ἡ μιὰ ἀδελφή μου, ὁ ἓνας ὁ θεῖος μου, ἡ γυναίκα μου κι' ὁ πατέρας μου, δὲν βρῖσκονταν πιά στὸ δευτέρου τῶν ζωντανῶν, ἀλλὰ εἶχαν ταξιδέψει γιὰ τ' ἀνεγύριστο ταξίδι τοῦ Κάτω-

Κόσμου, ἀπ' ὁποῦθε οὔτε γυρίζει κανεὶς ποτὲ οὔτε γράμματα ἢ χαιρετίσματα ἔρχονται.

Ἡ καρδιά μου ἐκείνη τῇ στιγμῇ εἶχε γίνει ἀπέραντο πέλαγο καὶ μέσα σ' αὐτὸ τὸ πέλαγο πότε ἡ λύπη ἀρμένιζε μ' ὀλόανοιχτα πανιά καὶ σηκώνονταν τὰ κύματα γύρω της ὡς τὸν οὐρανό, πότε ἡ χαρὰ ἔβγαινε στὴ μέση κι' ἔκανε τὸ νερόχτιστο κάμπο του ἤσυχο καὶ μαλακὸ σὰν πρόσωπο ἀπέραντο κρυσταλλένιου καθρέφτη.

Ἄν κι' ἀπὸ πολλὰ χρόνια εἶχα μάθει τοὺς σκληροὺς θανάτους, πῶχουν γίνει στὸ σπίτι μου, κι' ὁ Γιατρο-Καιρὸς ἔχυσε τὸ σωτήριο μπάλαμό του στὶς ἀνοιγμένες πληγές τῆς καρδιάς μου, πάλι δὲν μπορούσα νὰ μὴ αἰσθανθῶ ἄλλη μιὰ φορὰ τὴ λύπη ἀκέρια γιὰ τὸν παράκαιρο χαμὸ τῶν πολυαγαπημένων μου. Τὰ δάκρυά μου πλημμύριζαν σὰν ποτάμια καὶ πάσκιζαν νὰ μὲ πνίξουν, ἀλλ' ἅμα ἔρριχνα τὰ μάτια μου στὴ μάνα μου, πὺ τὰ γεράματά της κι' ἡ μητρικὴ της λαχτάρα μοῦ φυσοῦσαν ἄγιο σέβας, στὴ θυγατέρα μου, πὺ ἡ ἀγάπη της κι' ἡ δροσερὴ της νιότη φύτευαν στὴ ματωμένη μου καρδιά τὴν πιὸ γλυκύτερη χαρὰ καὶ τὴν πιὸ μεγαλύτερη ἐλπίδα, καὶ στὴν ἀδελφή μου καὶ στὸ γαμπρό μου, πὺ ἡ ἀγάπη τους καὶ ἡ εἰλικρινὴς τους ἔγνοια μ' ἔκαναν νὰ γεμίζω παρηγοριά, σταματοῦσαν τὰ δάκρυά μου καὶ σκορποῦσε ὁ πόνος μου, σὰν πῶς σκορπίζονται τὰ σύννεφα στὸν οὐρανό, ὅταν φυσίῃ δυνατὸς βοριάς. Πάντα τὸ *Τώρα* νικάει τὸ *Πρίν*.

Σ' αὐτὸ ἀπάνω κατάφθασαν κι' οἱ σιμώτεροι γειτόνοι νὰ μὲ καλωσορίσουν. Ὑστερα ἀπ' αὐτούνοὺς κι' οἱ μακρυνώτεροι, καὶ λίγο λίγο τὸ σπίτι μου δέχτηκε μέσα στοὺς κόρφους του, ὅλο τὸ χωριό, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ, γιὰτὶ εἶναι χρέος ἄγιο νὰ τρέχη κανεὶς νὰ χαιρετῆ ξενιτεμένο καὶ νὰ πανηγυρίῃ τὸν ἔρχομό του.

Φιλήματα ἀπ' ἐδῶ, ἀγκαλιάσματα ἀπ' ἐκεῖ, ἀναγάλλιασμα ἀπὸ τούτη τὴ μεριά, γέλια ἀπὸ ἐκείνη, σταυρώνονται κάθε στιγμῇ σ' ἐκεῖνο τὸ χαρούμενο πανηγύρι, πὺ ἐγὼ ἤμουν αἰτία καὶ κέντρο.

Στὴν τιμημένη μας καὶ ποθητὴ μας Πατρίδα ἢ Ξενιτιά τὰ συμπαθαίει ὅλα. Ζήλιες, διαφορές, μαλλώματα καὶ ὄχτριες,* τὰ λυώνει ὅλα ἡ Ξενιτιά, σὰν πῶς λυώνει ἡ νοτιά τὸ χιόνι. Ὁ Ξε-

νιτεμένος είναι ἅγιο πρᾶγμα, πού σέρνει τὸ σεβασμὸ καὶ τὴν ἀγάπη τῶν χωριανῶν καὶ ὅλου τοῦ κόσμου πέρα καὶ πέρα.

Τὴ στιγμὴ ἐκεῖνη τὸ σπίτι μου ἔμοιαζε κρινί* μελισσιῶν στὸν καιρὸ τοῦ καλοκαιριοῦ, πού μαζεύονται στὴ θύρα καὶ μπαινοβγαίνουν τὰ μελίτσια.

Τέλος ἡ μάνα μου ἀνοίξε τὴ νυφικὴ τῆς κασέλα, πού εἶχε μέσα φυλαγμένα ἀπ' ὅλα τὰ πωρικὰ πού βγαίνουν στὸ χωριό μου κι' ὅλα τὰ γλυκίσματα πού κάνουν ἐκεῖ: σῦκα, σταφίδες, μῆλα, καρύδια, ρόιδα, κυδῶνια, μουστόπηττες, σιουμπέκια,* καὶ συκομαΐδες,* κι' ἄρχισε νὰ τὰ μοιράζει πολλά-πολλά σιὰ λιανοπαῖδια, πού εἶχαν τρέξει ὅλα, ἅμα ἔμαθαν τὸν ἐρχομὸ μου γνωρίζοντας ὅτι θὰ καλοπλερώνονταν ὁ κόπος τους γι' αὐτό. Ἡ ἀδελφή μου ἄρχισε νὰ πλάθη πῆττα, ἡ θυγατέρα μου κερνοῦσε τοὺς μεγάλους ρακί μὲ τὸ μισοκάρικο τὸ παγούρι, ὁ γαμπρός μου κάθονταν σιμά μου καταχαρούμενος, κι' ἐγὼ μολογοῦσα σ' ἐκείνους πού μὲ ρωτοῦσαν πῶς πέρασα τὸν καιρὸ μου στὴν ξενιτιά, τί εἶδα, τί ἄκουσα, τί ἔμαθα, τί ἔκανα, ποιὸν πατριώτη εἶδα κι' ἀντάμωσα, ὅπο ποιοὺς καὶ σὲ ποιοὺς ἔφερα γράμματα, πῶς εἶναι ὁ τάδε χωριανός μας, τί δουλιὰ κάνει ὁ τάδε πλησιοχωρίτης μας, μ' ἔνα μὲν ἔδινα τακτικὴ ἀναφορὰ καὶ ταχτικὸ λογαριασμὸ τοῦ τί ἔκανα, τί ἄκουσα, τί εἶδα καὶ τί ἔμαθα, σ' ὅλο τὸν καιρὸ τῶν δεκαπέντε χρόνων, πού βρισκόμουν στὴν ξενιτιά.

Ὅστερα ἄρχισαν νὰ φεύγουν λίγοι-λίγοι ὅλοι οἱ χωριανοί μου κι' ἔμεινα μόνος μὲ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ σπιτιοῦ μου. Καθήσαμεν ὅλοι σταυροπόδι γύρω στὴ σιὰ* πού ἔκαιε σὰν καμίνι περιμένοντας νὰ ἐτοιμαστῆ τὸ γιόμα,* ἐνῶ μπροστά μας ἦταν ξαπλωμένος ὁ γάτος τοῦ σπιτιοῦ, καὶ πίσω μας καθόνταν σιὰ πισινὰ του ποδάρια ὁ σκύλος, ὁ Μούργκας. προσέχοντας στὶς κουβέντες μας, σὰν πῶς προσέχουν τὸ Βαγγέλιο, βλέποντάς μας κατὰματα ὅσους δὲν τοῦ εἶχαν γυρισμένες τὶς πλάτες καὶ πλιότερο ἔμένα τὸ νοικοκύρη καὶ τόσο πολὺ πρόσεχε τ' αὐτί του καὶ τόσο πολὺ κάρφωνε τὰ μάτια του ψηλά μου, πού μ' ἔκανε σὲ λίγο νὰ πιστέψω, ὅτι θὰ ἀνακατώνονταν στὶς κουβέντες μας, μιλώντας μὲ ἀνθρώπινη γλῶσσα!

Γ'

Ἡ ζέστα, ἡ χαρά, τ' ἀναγάλισμα, οἱ κόποι τοῦ δρόμου,

ἡ ἀϋπνία καὶ ἡ συγκίνηση νάρκωσαν τόσο πολὺ τὸ πνεῦμα μου καὶ τὸ κορμί μου, ὥστε καθὼς βρισκόμουν ἐκεῖ, γύρισα τὸ κεφάλι μου στὴ μοσκοβολημένη παρθενικὴ ἀγκαλιὰ τῆς θυγατρὸς μου, ἔκλεισα γλυκὰ-γλυκὰ τὰ μάτια μου, κι' ἀποκοιμήθηκα. . . κι' ὅταν ξύπνησα, κι' ἀνοιξα τὰ μάτια μου, δὲν εἶδα τίποτα μπροστά μου.

Μάνα, θυγατέρα, ἀδερφή, σπίτι, χωριό, πατρίδα, ἦταν ὅλα φευγάτα! Βρισκόμουν καὶ βρίσκομαι ἀκόμα στὰ ἔρημα τὰ ξένα, κι' ὅλα ὅσα εἶδα δὲν ἦταν ἄλλο παρὰ μιὰ γλυκιὰ ὑπνοφαντασία, ἓνα εὐτυχισμένο ὄνειρο, ποὺ μοῦ δώρησε ἡ ἀγάπη τῆς Πατρίδας μου, ξημερώνοντας τῶν Χριστουγέννων.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Ο ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Σ' ἀφήνω γειά, μανούλα μου, σ' ἀφήνω γειά, πατέρα,
 ἔχετε, γειά, ἀδελφάκια μου καὶ σεῖς ξαδερφοπούλες.
 Θὰ φύγω, θὰ ξεπτενθῶ, θὰ πάω μακριὰ στὰ ξένα.
 Θὰ φύγω, μάνα, καὶ θὰ ρθῶ, νὰ μὴν πολυλυπίσαι.
 Ἀπὸ τὰ ξένα ποὺ βρεθῶ μηνύματα σοῦ στέλνω
 μὲ τὴ δροσιὰ τῆς ἀνοιξης, τὴν πάχνη τοῦ χειμῶνα,
 καὶ μὲ τ' ἀστέρια τοῦ θορανοῦ, τὰ ρόδα τοῦ Μαΐου.
 Θεὰ σοῦ στέλνω μάλαμα, θεὰ σοῦ στέλνω ἀσῆμι,
 Θεὰ σοῦ στέλνω πράματα π' οὐδὲ τὰ συλλογιέσαι.
 — Παιδί μου, πάαινε στὸ καλὸ κι' ὅλοι οἱ ἀγιοὶ κοντὰ σου,
 καὶ τῆς μανούλας σου ἡ εὐχὴ νὰ εἶναι γιὰ φυλακτὸ σου
 νὰ μὴ σὲ πιάη βάσκαμα καὶ τὸ κακὸ τὸ μάτι.
 Θυμήσον με, παιδάκι μου, κι' ἐμὲ καὶ τὰ παιδιά μου,
 μὴ σὲ πλανέση ἡ ξεπιτιὰ καὶ μᾶς ἀλησμονήσης.
 — Κάλλιο, μανούλα μου γλυκιὰ, κάλλιο νὰ σκάσω πρώτα,
 παρὰ νὰ μὴ σᾶς θνηθῶ στὰ ἔρημα τὰ ξένα!

Γ. ΒΙΖΗΥΝΟΥ

ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ

Ἐπὲς ὁ ἥλιος ἔδυνε στήν ἄγια μου πατρίδα
Κι' ἔνα τοῦ δῶκαν φίλημα σὲ θλιβεροὴν ἀχιίδα

Νὰ μοῦ τὸ φέρ' ἐμένα.

Θέλω νὰ ἰδῶ τὴ μάνα μου, τ' ἀδέρφια νὰ φιλήσω,
Στὸν τάφο τοῦ πατέρα μου θέλω νὰ προσκυνήσω.

Βαρέθηκα τὰ ξένα !

Μικρὸ - μικρὸ μ' ὁρφάνεψε ἡ ἀλόπητή μου μοῖρα,
Μικρὸ - μικρὸ τῆς ξενιτιᾶς τὸ μοιόπατι πῆρα

Μὲ χεῖλη πικραμένα.

Μὰ τώρα πιά τὰ χόρτασα τῆς ξενιτιᾶς τὰ κάλλη,
Ἄν καὶ παράδεισος, θὰ τὴν ἀφήσω πάλι,

Βαρέθηκα τὰ ξένα !

Μικρὸ χελιδνάκι μου, γιὰ μιὰ σταλίτσα σιάσου,
Γιὰ μιὰ σταλιά λυπήσου με καὶ δῶσ' μου τὰ φτερά σου,

Τὰ λεφτοκαμωμένα !

Θέλω στὸ δύστυχο κι' ἐγὼ στὸ σπίτι μας νὰ πάγω,
Θέλω στῆς μάνας τὸ πλευρὸ λίγο ψωμί νὰ φάγω,

Βαρέθηκα τὰ ξένα !

Ἀνδρειωμένα μου βουνά, γιὰ λίγο χαμηλώστε,
Γιὰ λίγο, λίγο κλίνετε, λίγη βοήθεια δῶστε

Σὲ πόδια κουρασμένα !

Πεδύμησα νὰ στολιστῶ μὲ γιορτερὸ στολίδι,

Νὰ πάγω στήν πατρίδα μου, στ' ἀγαπητὸ ταξίδι,

Βαρέθηκα τὰ ξένα !

Φύσα κοσμογονίστρια, χαριτωμένη αὔρα,

Κι' ἂν δῆς μιὰ μάν' αὐτοῦ ποὺ πᾶς, βαμμένη μέσ' τὰ μαῦρα

Μὲ μάτια δακρυσιμένα,

Μ' ἔνα κορφὸ σου φίλημα ψιθύρισε στ' αὐτί της,

Πηγαίνω πιά νὰ τὴν ἰδῶ, τ' ἀγαπητὸ παιδί της,

Βαρέθηκα τὰ ξένα !

Καὶ σεῖς, ποῦ μεγαλώσατε στὸν κόρφο τῆς μητέρας,
 Ἐσεῖς, ποῦ δὲν σὰς ἔφαγε τῆς ξενιτιᾶς ἀγέρας,
 Καθὼς μὲ τρώγει ἐμένα,
 Μὴ μοῦ κακοκαρδίσετε σὰν κλαίγω τὸν καῦμό μου !
 Καὶ ψάλλω στὴν πατρίδα σας σὲ κάθε στεναγμό μου :
 « Βαρέθηκα τὰ ξένα ! »

Κ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗ

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΞΕΝΙΤΙΑΣ

Ἄνάθεμά σε, ξενιτιά, μὲ τὰ φαρμάκια πῶχεις !
 Θὰ πάρω ἕναν ἀνήφορο γὰ βγῶ σὲ κορφοβούνη,
 γὰ βρῶ κλαράκι φουντωτὸ καὶ ριζιμιό* λιθάρι,
 γὰ βρῶ καὶ μιὰ κροβόρυση γὰ ξαπλωθῶ στὸν ἴσκιο,
 γὰ πιῶ νερὸ γὰ δροσιστῶ, γὰ πάρω λίγη ἀνάσα,
 γὰ ἀρχίσω γὰ συλλογιστῶ τῆς ξενιτιᾶς τὰ πάθη,
 γὰ εἰπῶ τὰ μαῦρα νιέρτια μου καὶ τὰ παράπονά μου.
 Ἄνοιξε θλιβερὴ καρδιά καὶ πικραμένο ἀχέλι,
 βγάλε κᾶνα χαμόγελο καὶ πὲς κᾶνα τραγούδι.
 — Τραγούδια ἂν ἔχ' ἢ μαύρη γῆ, κι' ὁ τάφος χαμογέλια,
 ἔχει καὶ τοῦ παιδιοῦ ἢ καρδιά, ποῦ περπατεῖ στὰ ξένα !
 Τὰ ξένα ἔχουν καῦμούς πολλοὺς καὶ καταφρόνια πλήθος !
 Στὰ ξένα δὲν ἀνθίζουνε τὴν ἄνοιξη τὰ δέντρα
 καὶ δὲ λαλοῦνε τὰ πουλιά, ζεστός δὲ λάμπει ὁ ἥλιος,
 δὲ φουλουριάζουν* τὰ βουνά, δὲν πρασινίζει ὁ κάμπος
 καὶ δὲ δροσιίζει τὸ νερὸ, καὶ τὸ ψωμί πικραίνει ! . . .
 Στὰ ξένα ποιὸς θὰ σὲ χαρῆ καὶ ποιὸς θὰ σοῦ γελᾶση ;
 Ποῦν' τῆς μανούλας τὰ φιλιὰ, τὰ χάρδια τοῦ πατέρα ;
 Ποῦναι τὰ γέλια τ' ἀδερφοῦ, κι' ἢ συντροφιά τοῦ φίλου ;
 Ἄν ἀρωστίσης ποιὸς θάρθη στὴν ξενιτιὰ σιμά σου,
 γὰ σὲ ρωτᾷ τὸν πόνο σου, τὰ γιαιτριὰ γὰ δίνῃ,
 στὸ ἔρμο τὸ προσκέφαλο γὰ ξενυχτᾶν μαζί σου ;
 Κι' ἂν ἔρθῃ μέρ' ἀγλύκαντη στὰ ξένα γὰ πεθάνῃς,

ποιὸς θὰ βρεθῆ στὸ πλάϊ σου τὰ μάτια νὰ σοῦ κλείσῃ ;
 Ποιὸς θὰ σοῦ λούσῃ τὸ κορμί ; Ποιὸς θὰ σὲ σαβανώσει ;
 Στὸ λείψανό σου ποιὸς θὰ ῥθῆ λουλούδια νὰ σὲ ῥάνῃ ;
 Καὶ ποιὸς μὲ πόνο θὰ ριχτῆ στὸ νεκροκορέββατό σου
 γὰ νὰ σὲ κλάψῃ ; Ποιὸς θὰ εἰπῆ γιὰ σένα μοιρολόγι ;
 Ἀνάθεμά σε ξενιτιά, μὲ τὰ φαρμάκια πῶχεις !

Ποῦ νὰ τὸν πῶ τὸν πόνο μου, ποῦ νὰ τὸν ἀπορρίξω ;
 Νὰ τὸν εἰπῶ στὰ τρισιτρατα, τὸν παίρνουν οἱ διαβάτες,
 νὰ τὸν ἀφήσω στὰ κλαριά, τὸν παίρνουν τ' ἀγριοπούλια.
 Κι' ἂν κλάψω, τὰ φαρμακερὰ τὰ δάκρυα ποῦ νὰ πέσουν ;
 Ἄν πέσουνε στὴ μαύρη γῆ, χοιτάρι δὲ φτυρώνει,
 ἂν πέσουνε στὸ ποταμό, ὁ ποταμὸς θὰ στύψῃ,
 ἂν πέσουνε στὴ θάλασσα, πνίγονται τὰ καράβια
 κι' ἂν τὰ βαστάξω σὴν καρδιά, μὲ καῖν, μὲ φαρμακώνουν.
 Ἀνάθεμά σε, ξενιτιά, μὲ τὰ φαρμάκια πῶχεις !

ΔΙΟΝ. ΣΟΛΩΜΟΥ

Ἡ ΞΑΝΘΟΥΛΑ

1

Τὴν εἶδα τὴν Ξανθοῦλα
 τὴν εἶδα πρὸς ἀργά,
 ποὺ ἐμπῆκε στὴ βαρκούλα
 νὰ πάῃ στὴ ξενιτιά.

2

Ἐφούσκωνε τ' ἄεροι
 λευκότερα πανιά,
 ὡσάν τὸ περιστέρι
 ποὺ ἀπλώνει τὰ φτερά

3

Ἐστέζονταν οἱ φίλοι
 μὲ λύπη, μὲ χαρά,

κι' αὐτὴ μὲ τὸ μαντήλι
τοὺς ἀποχαιρετᾷ.

4

Καὶ τὸ χαιρετισμὸ τῆς
ἐστάθηκα γὰ ἰδῶ,
ὡς πὸν ἦ πολλὴ μακρότης
μοῦ τῶκρονψε κι' αὐτό.

5

Σ' ὀλίγο, σ' ὀλιγάκι
δὲν ἤξερα γὰ πῶ,
ἂν ἔβλεπα πανάκι
ἢ τοῦ πελάγον ἀφρό.

6.

Κι' ἀφοῦ πανί, μαντήλι
ἐχάθη στὸ νερό,
ἐδάκρυσαν οἱ φίλοι
ἐδάκρυσα κι' ἐγώ.

7.

Δὲν κλαίγω τὴν βαρκούλα
μὲ τὰ λευκὰ πανιά,
μόν' κλαίγω τὴν Ξανθοῦλα,
πὸν πάει στὴν ξενιτιά.

ΘΑΝΑΤΟΣ

ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

. . . Είχεν ἀπολύσει ἡ λειτουργία μετὰ τὴν παννυχίδα εἰς τὸ παρεκκλήσι τοῦ Ἁγίου Ἐλισσαίου, καὶ τὴν ὥραν τοῦ ἀντιδώρου ἢ γυνὴ τοῦ Μπούκη, τοῦ φίλου μου, ἀκολουθουμένη ἀπὸ τὴν μικρὰν κόρην τῆς τὴν Ἀγγελικοῦλα, μ' ἐπλησίασεν εἰς τὸ στασίδι διὰ νὰ μοῦ ὑπομνήσῃ, ὡς συνήθως, ὅτι ἔπρεπε νὰ ὑπάγω εἰς τὸ γεῦμα, Τότε ἡ μικρά τῆς παιδίσκη (ἦτο ὡς ἑννέα ἔτων, ροδίνη καὶ καστανή), μ' ἐχαιρέτισε καὶ μοῦ λέγει :

— Ἐσὺ μπάρομπ' Ἀλέξανδρε, ψέλνεις τὰ τραγούδια τοῦ Θεοῦ.

Τραγούδια τοῦ Θεοῦ ! Ἐκτοτε ἡ μικρὰ μὲ ἤκουε νὰ ψάλλω συνεχῶς τὰ «τραγούδια τοῦ Θεοῦ» εἰς τὸν πενιχρὸν ναῖσκον, ὅπου ἐσύναξε τακτικὰ μὲ τὴν μητέρα τῆς . . . Κι' ἡ μικρὰ κόρη τὰ ἠσθάνετο καὶ τὰ ἐπόθει καὶ τὰ ἐχαρακτήριζε μὲ ἀγγελικὸν αἶσθημα ὡς τραγούδια τοῦ Θεοῦ.

Ἐκτοτε ἀπουσίασα ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. Εἶχα ἐνθυμηθῆ τοὺς πτωχοὺς οἰκείους μένοντας εἰς τὴν μικρὰν πατρίδα μου, μακρὰν τῆς ὁποίας εἶχα ζήσει ἐκ μικρῶν διαλειμμάτων ὑπὲρ τὸ ἥμισυ τῆς ζωῆς μου. Ὅταν τέλος μὲ εἶχον βαρυνθῆ κι' ἐκεῖ, ἐτόλμησα μετὰ τρία ἔτη νὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν πρωτεύουσαν μὲ τὴν ἀμυδρὰν ἐλπίδα, ὅτι δὲν θὰ ἐγενόμην καὶ πάλιν βαρετὸς εἰς τοὺς φίλους μου.

Ἄφου ἐκρούβην ἐπὶ ἐβδομάδα εἰς κοινόν τινα ξενῶνα, ἐπῆγα λάθρα μίαν πρωΐαν νὰ ἀνταμώσω τὸν φίλον μου Νικόλαον τὸν Μπούκην. Φεῦ! τί ἔμαθα; Ἡ μικρὰ Κούλα, ἣτις ἦγε τώρα τὸ ἐνδέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας της, ἦτο ἄρρωστη βαριά. Εἶχε δέκα ἡμέρας στὸ κρεβάτι, κι' ὁ ἰατρὸς εἶπεν, ὅτι ἦτο κακὸς πυρετός, ἴσως τυφοειδοῦς φύσεως.

Ἐπῆγα κατ' εὐθείαν, ὅπως μὲ προέτρεψε ὁ Νικόλαος, διὰ νὰ βοηθήσω μὲ λόγια καὶ ἐνθαρρύνω τὴν μητέρα. Ἡ πτωχὴ, ἣτις τὴν ἠγάπα, μοῦ ἔδειξε τὴν κλίνην, καὶ ἡ μικρὰ Κούλα ἦτο ἰσχνή, κάτωχρος, πυρέσσουσα κι' ἔκειτο σχεδὸν ἀναίσθητος ἐπὶ τῆς κλίνης. Εἶπα εἰς τὴν μητέρα τὰ συνήθη λόγια τῆς παρηγορίας καὶ τῆς ἐνθαρρύνσεως· ἔμεινα δύο ὥρες ἐκεῖ. Εἶτα ἐπανῆλθον πάλιν τὸ δειλινόν, καὶ τὴν νύκτα, καὶ τὴν ἄλλην πρωΐαν. Ἡ Κούλα ἔβαινε χειρότερα. Εἶτα τὴν τρίτην ἡμέρα ἐφάνη νὰ εἶχε βελτιωθῆ κάπως ἡ υγεία της καὶ ἠσθάνετο. Ἡ μητέρα της μοῦ εἶπε νὰ πλησιάσω καὶ νὰ τῆς ὁμιλήσω.

—Περαστικά, Κούλα. Δὲν ἔχεις τίποτα, κορίτσι μου.

—Ἄ! Μπάρμπ' Ἀλέξανδρε, ἐφέλλισεν ἀσθενῶς. Πότε θὰ μοῦ πῆς πάλι τὰ θεῖα... τραγούδια;

—Ὅποτε θέλεις, Κούλα μου. Ἄμα γίνῃ ἀγρυπνία εἰς τὸν ἅγιον Ἐλισσαῖον νὰ ἔλθῃς νὰ σοῦ τὰ πῶ.

—Νὰ μοῦ τὰ πῆς. Μὰ θὰ τ' ἀκούσω;

—Ἄμα προσέχῃς, θὰ τ' ἀκούσῃς...

—Ὦχ!

Ἐστέναξεν, ἔκλεισε τὰ ὄμματα καὶ δὲν μοῦ ὁμίλησεν πλέον. Ἐφαίνετο ὅτι εἶχε πολὺ κουρασθῆ (ἔφερον ἀσθενῶς τὴν ἰσχνὴν χεῖρα πρὸς τὸ οὖς, ἐνῶ ἐστέναξε. Φαίνεται ὅτι εἶχε πάθει βαρυκοίαν ἕνεκα τῆς νόσου). Τῆς ἔφεραν χοίσιμα, ἔλαιον ἀπὸ τὴν κανδήλαν. Αὐτὴ ἀνέλαβε πρὸς στιγμὴν τὰς αἰσθήσεις της, κι' ἐψιθύρισε:

—Μοσχοβολᾷ ἡ ψυχὴ μου. Λάδι, γαλήνη, ἡρεμία. Θὰ πλέψω καλά.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας τὴν προεπέμπομεν εἰς τὸν τάφον. Οἱ ἐπαγγελματικοὶ ἱερεῖς κι' οἱ ψάλλται ἔπαλλον τὰ κατὰ συνθήκην, ἀπὸ τὴν «Ἄμωμον ὁδὸν» ἕως τὸν «Τελευταῖον ἀσπασμόν». Μόνον ὁ παπα-Νικόλας ἀπ' τὸν Ἄι-Γιάννη τοῦ Ἄγρου, ὁ Να-

ξιότης, φαίνεται, ὅτι ἔλιανε χωριστὴν ἀκολουθίαν, ἐμουρομούριζε μέσα του καὶ τὰ ὄμματά του φαίνοντο δακρυσμένα.

—Τί μουρομούριζεις, παπά; τοῦ εἶπα ἀπὸ τὰ ὀπισθεν τοῦ στασιδίου, ὅπου εἶχεν ἀκουμβήσει.

—Λέγω τὴν ἀκολουθία τῶν νηπίων μέσα μου, εἶπεν ὁ παπᾶ-Νικόλας. Εἰς αὐτὸ τὸ ἄκακον ἀρμόζει ἡ κηδεία τῶν νηπίων.

Τρόντι, κί' ἐγὼ μὲ ὄλον τὸν πόνον καὶ τὰ δάκρυά μου, εἶχα ἀναλογισθῆ ἑκείνην τὴν στιγμὴν τὴν ἀκολουθίαν τῶν νηπίων καὶ ἀκουσίως ἔλεγα μέσα μου τὰ «τραγουδία τοῦ Θεοῦ», τὰ ὁποῖα πρὸ τριῶν ἡμερῶν εἶχε προφητεύσει ὅτι δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ τ' ἀκούσῃ. Ἄλλὰ τὰ ἤκουε τάχα ἡ ἀγνή ψυχὴ, ἂν ὁ ἄγγελός της τῆς ἐπέτρπε νὰ ἀκούσῃ ἐκεῖ γύρω;

ΣΠ. ΛΑΜΠΡΟΥ

$$\begin{array}{r} \text{Τραγ.} \quad 16 \\ \text{Θροφ.} \quad 13 \\ \hline = 29 \end{array} \quad \begin{array}{r} 8 \\ \frac{6}{14} \end{array}$$

ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΜΑΝΙΑΤΙΚΟ ΜΟΙΡΟΛΟΪ

Ἐψηλὸν ὀρθοῦται τὸ Ταίναρον, καὶ μακρὰν ταλαντεύεται ἡ σκιά του ἐν μέσῳ τῶν μαινομένων κυμάτων. Ἡ χιὼν σκεπάζει τὰς ράχεις τοῦ βουνοῦ καὶ ἡ ἀντανάκλασις αὐτῆς ἐν τῷ πελάγει συγγέεται μὲ τῶν κυμάτων τὸν ἀφρόν. Ἐν ἀγωνίᾳ παλαίει ὁ ναύτης ἐναντίον τοῦ ἀγρίου στοιχείου. Τὸ ἀκάτιόν* του κλυδωνίζεται καὶ προχωρεῖ βραδέως.

Ἡ νῆξ ἐπεροχομένη ἐπιταχύνει τὰς προσπάθειάς της νὰ φθάσῃ ταχύτερον εἰς τὸ πάτριον χωρίον, ὅπου φαντάζεται ἐορτασίμως ἐνδεδυμένους καὶ ἀναμένοντας αὐτὸν τοὺς οἰκείους. Ἄλλὰ μάτην διακρίνει τὰ φῶτα τῶν οἰκίσκων καὶ ἀκούει τὸν κώδωνα τοῦ ἐκκλησιδίου, καλοῦντος τοὺς πιστοὺς εἰς τὴν φαιδρὰν πανήγυριν τῶν Χριστουγέννων. Νομίζει ὅτι πλησιάζει καὶ εἶναι ἀκόμη μακρὰν, πάντοτε μακρὰν. Φθάνει μόνον τὴν ὑστεροαίαν. Ἐχει παρῆλθαι ἡ χαρμόσυνος ἐορτή.

Ἄλλ' εὐρίσκει τοὺς συγχωριανοὺς συνοιθροισμένους. Εἶναι λυπηρὰ ἡ συνάθροισις. Εἶναι κατηφεῖς αἱ ὄψεις. Εἶναι περισ-

σότεραι ἐκεῖ γυναῖκες καὶ ὀλίγοι ἄνδρες. ἡλιοκαεῖς πρεσβύται, στηριζόμενοι εἰς τὰς ράβδους των, ἄνδρες ἡλικιωμένοι, παιδιά ἀνήλικα. Λεῖπουν οἱ νέοι.

Εἶναι λυπηρὰ εἰς τὰ Παχιάνικα, τὸ μικρὸν χωρίον του, ἢ συνάθροισις. Ἀνήμερα τῶν Χριστουγέννων, τὴν ἐσπέραν, ἤλθε μῆνυμα θλιβερὸν καὶ λυπητερὰ σημαίνει σήμερον ὁ κώδων τοῦ μικροῦ ναοῦ, καὶ ἀντιλαλοῦσι τοὺς θρηνώδεις του ἤχους οἱ βράχοι.

Ὁ Μῆτρος ὁ Λιβανάς, ὅπου τὸν ἐκαμάφωσαν ὅλοι εἰς τὸ χωρίον, «ἐφρονεύθη ἀπὸ μίαν ὄβριδα ἐπάνω εἰς τὸ Μπιζάνι», ἤλθε καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος τῶν κακῶν εἰδήσεων. Καὶ ἔπειτα προσέθηκε, κινῶν τὴν κεφαλὴν, «καὶ ὁ Γεῶργος ὁ Κουβαράς ἀπὸ τὴν Κοκκάλαν, ὅπου εἶχε λαβωθῆ εἰς τὸ Σαραντάπορον, ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ παντός».

Ἡ μήτηρ τοῦ Κουβαρά ἀρχίζει νὰ μοιρολογᾷ τὸν Λιβανᾶν, νὰ θρηνηῖ τὸν ἴδιον υἱόν. Ἀλλὰ δὲν τοὺς κλαίει, τοὺς ψάλλει. Καί, ἀποτεινομένη πρὸς τὸν πατέρα τοῦ Λιβανᾶ, λέγει περὶ τοῦ ἰδίου ἑαυτῆς υἱοῦ:

*Ἔλα κοντά μου, Λιβανά,
Ἐσὺ τὸ γνώριζες καλά,
ὅτι τὸ χαϊδανόστησα
καὶ τὸ ἐσπούδασα γιατρὸ
γιὰ τὰ καλὰ γεράματα
κι' ἀπὲρ μου τὸ σκοιῶσασι
ἐκεῖ στὸ Σαραντάπορο.
Χαλάλι του ὁ θάνατος
γιατὶ ἔλευτέρωσε λαό.*

Καὶ μὲ τρεμούσας τὰς χεῖρας, μὲ κλονιζόμενα γόνατα προσέρχεται ἡ μάμμη τοῦ ὑπὲρ πατριδος πεσόντος Λιβανᾶ. Καὶ θέλει κι' ἐκεῖνη νὰ ψάλλῃ, ἀλλὰ κλαίει. Καὶ δικαιολογεῖ τὰ δάκρυά της λέγουσα:

Τὸ τί ἔναι πὸν εἶπεκες
ὅτ' εἶναι νιρέπος* καὶ κακὸ
νὰ κλαῖμε τὰ παιδιά μας;
Τὰ κλαῖσι τὰ παιδιά τους,
τὰ κλαῖσι κι' οἱ Σπαρτιάτισσες
κι' οἱ Μαυρομιχαλιάντισσες.*

Ἄλλ' ἐκράτησε μίαν στιγμήν τὰ δάκρμά της ἢ γηραιά μοιολογίστρια καί, ρίπτουσα βλέμμα αὐστηρόν πρὸς τοὺς παρισταμένους ἄνδρας, εἶπεν :

Ἄντρες, ὅπ' ἔχετε ἄρματα
γιὰ φεύγετε στὰ Γιάννενα
βοηθᾶτε τὰ παιδιά μας
τοὺς Τούρκους νὰ νικήσουμε.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

ΤΟΥ ΛΕΒΕΝΤΗ ΚΑΙ ΤΟΥ ΧΑΡΟΥ

Λεβέντης ἔρροβόλαγεν ἀπὸ τὰ κορφοβούτια
μὲ τὸ μαντήλι στὸ λαιμό, τὸ βαριοκεντημένο.
Εἶχε τὸ φέσι του στραβὰ καὶ τὰ μαλλιά κλωσμένα
κι' ἔστριφε τὸ μουστάκι του καὶ φιλοτραγουδοῦσε.

Κι' ὁ Χάρος τὸν ἀγνάντεψε ἀπὸ ψιλή σαχούλα
καστέρι πάει καὶ τοῦβαλε σ' ἓνα στενὸ σοκάκι.
—Γιὰ σου, χαρά σου Χάροντα.

—Καλῶς τὸν τὸν λεβέντη.

Λεβέντι, πόθεν ἔρχεσαι, λεβέντη, πὸν πηγαίνεις ;
—Ἀπὸ τῆ μάντρα μου ἔρχομαι, στὸ σπίτι μου πηγαίνω,
Πάω νὰ πάρω τὸ ψωμί καὶ πίσω νὰ γυρίσω.
—Λεβέντη, μ' ἔστειλε ὁ Θεὸς νὰ πάρω τὴν ψυχὴ σου.
—Χωρὸς ἀνάγκη κι' ἀρρωστιά, ψυχὴ δὲν παραδίνω
Μόν' ἔβγα νὰ παλέψουμε σὲ μαρμαρένιο ἀλώνι.
κι' ἂν μὲ νικήσης Χάροντα, νὰ πάρῃς τὴν ψυχὴ μου
κι' ἂν σὲ νικήσω πάλι ἐγώ, πήγαινε στὸ καλὸ σου.

Πιαστῆκαν καὶ παλεύανε ἀπ' τὸ ποταμὸ ὡς τὸ βράδυ,
κι' ἐκεῖ στὸ γύρισμα τοῦ ἡλιοῦ πὸν πάει νὰ βασιλέψῃ,
ἀκοῦν τὸ νιὸ πὸν βόγγιζε καὶ βαριαναστενάζει :

— Ἄσε με, Χάρε μου, ἄσε με, παρακαλῶ νὰ ζήσω
 τί ἔχω πρόβατ' ἄκουρα καὶ τὸ τυρὶ στὸ ζύγι
 τί ἔχω γυναῖκα παρανά καὶ χήρα δὲν τῆς πρέπει,
 τί ἔχω παιδὶ κι' εἶναι μικρὸ κι' ὀρφάνια δὲν τοῦ μοιάζει.
 — Τὰ πρόβατα κουρεύονται καὶ τὸ τυρὶ ζυγιάται
 καὶ τ' ὀρφανὸ πορεύεται κι' ἡ χήρα κυβερνιέται.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

ΜΟΙΡΟΛΟΪ

Ἐσύ παιδί μου, ἐκίνησες νὰ πᾶς στὸν Κάτω Κόσμο
 κι' ἀφήρεις τὴν μαρούλα σου πιερή, χαροκαμένη.
 Παιδάκι μου, τὸν πόνο σου ποῦ νὰ τὸν ἀπιθώσω;
 Ποῦ κι' ἂν τὸν ρίξω τρίστρατα, τὸν παίρνουνε οἱ διαβάτες,
 κι' ἂν τὸν ἀφήσω στὰ κλαριά, τὸν παίρνουνε πουλάκια.
 Ποῦ νὰ βαλθοῦν τὰ δάκρμά μου γιὰ τὸν ξεχωρισμὸ σου;
 Ἄν πέσουνε σιτὴ μαύρη γῆς, χορτάρι δὲν φτυρώνει,
 ἂν πέσουνε σιτὴ θάλασσα πνίγονται τὰ καράβια.
 κι' ἂν τὸν σφαλίσω στὴν καρδιά, γρήγορα σ' ἀνταμώνω.

ΔΙΟΝ. ΣΟΛΩΜΟΥ

Η ΨΥΧΟΥΛΑ

1

Ῥσάν γλυκόπνοο
 Δροσᾶτ' ἀεράκι
 Μέσα σὲ ἀνθότοπο,
 Ῥκειὸ τὸ παιδάκι
 Τὴν ὕστερη ἐβγαλε
 Ῥναπνοή.

2

Καὶ ἡ ψυχούλα του
 Εἰς τὸν ἀέρα
 Γλήγορα ἀνέβαινε,
 Πρὸς τὸν αἰθέρα,
 Σὰν λιανοτρέμονιλη
 Σπίθα μικρή.

3

Ῥλα τὴν ἐκραζαν,
 Ῥλα τ' ἀστερία,
 Κε' ἐκείνη ἐξάπλωνε
 Δειλὴ τὰ χέρια,
 Γιατὶ δὲν ἤξευρε
 Σὲ ποιὸ νὰ μπῆ.

4

Ῥλλά, νά, τοῦδωσε
 Ῥνα ἀγγελάκι
 τὸ φιλὶ ἀθάνατο
 Στὸ μαγονλάκι,
 πὸν ἐξαφνα ἔλαμψε
 Σὰν τὴν ἀγρή.

Ο ΤΑΦΟΣ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ

Τοῦ πατέρα σου, ὅταν ἔλθῃς,
δὲν θὰ ἰδῆς παρὰ τὸν τάφο·
εἶμαι ὀμπρός του καὶ σοῦ γράφω
μέρα πρώτη τοῦ Μαριοῦ.

Θὰ σκορπίσουμε τὸ Μάη
πάνου σι' ἄκακα τὰ στήθη,
γιατὶ ἀπόψε ἀποκοιμήθη
εἰς τὸν ὕπνο τοῦ Χρισιοῦ.

Ἦταν ἡσυχος κι' ἀκίνητος
ὡς τὴν ἕσπερη τὴν ὄρα,
καθὼς φαίνεται καὶ τώρα
πὺρ τὸν ἄφησε ἡ ψυχί.

Μόνο μιὰ στιγμή πρὶν φύγη
τ' οὐρανοῦ κατὰ τὰ μέρη,
ἀρροζίνησε τὸ χέρι,
ἴσως γιὰ τὰ σ' εὐχηθῆ.

Γ. ΖΑΛΟΚΩΣΤΑ

Ο ΒΟΡΙΑΣ ΠΟΥ Τ' ΑΡΝΑΚΙΑ ΠΑΓΩΝΕΙ

Ἦταν νύχτια. Εἰς τὴν στέγη ἐβογγοῦσε
ὁ βοριάς, καὶ ψηλὸ ἔπεφτε χιόνι.
Τὴν μεγάλο κατὸ τὰ ἐμνηοῦσε
ὁ βοριάς πὺρ τ' ἀρνάκια παγώνει;

Μέσ' στὸ σπῆτι μιὰ χαροκαμένη,
μιὰ μητέρα ἀπὸ πόνοους γεμάτη,

στοῦ παιδιοῦ τῆς τὴν κούνια σκευμμένη
δέκα νύχτες δὲν ἔκλειψε μάτι.

Εἶχε τρία παιδιά πεθαμένα.
Ἄγγελούδια, λευκά σὰν τὸν κρίνο.
Κι' ἓνα μόνο τῆς ἔμεινεν, ἕνα,
καὶ στὸν τάφο κοντὰ ἦταν κι' ἐκεῖνο.

Τὸ παιδί τῆς μὲ κλάμα ἐβογγοῦσε,
ὡς τὰ ἐξήταε τὸ δόλιο βοήθεια
κι' ἡ μητέρα σιμά του ἐθρηνοῦσε,
μὲ λαχτάρα χτυπώντας τὰ στήθια.

Τὰ γογγύσματα ἐκεῖνα κι' οἱ θρηνοὶ
ἐπαῶναν βαθιὰ τὴν ψυχὴ μου
σύνηχοφός μου ἢ ταλαίπωρος ἐκεῖνη.
Ἄχ! καὶ τὸ ἄρρωστο ἦταν παιδί μου.

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴ στέγη ἐβογγοῦσε
ὁ βοριάς, καὶ ψιλὸ ἔπεφτε χιόνι.
Ἄχ! μεγάλο κακὸ μοῦ ἐμηροῦσε
ὁ βοριάς ποὺ τ' ἀρνάκια παγώνει!

Τὸ γιατρὸ καθὼς εἶδε, ἐσηκώθη
σὰν τρελλή! Ὅλοι γύρω ἐσωπαῖναν
φλογεροὶ τῆς ψυχῆς τῆς οἱ πόθοι
μὲ τὰ λόγι' ἀπ' τὸ στόμα τῆς βγαῖναν:

— «ὦ! κακὸ ποὺ μ' εἰδοῆκε μεγάλο!
Τὸ παιδί μου, γιατρέ, τὸ παιδί μου...
Ἔνα τῶχω, δὲν μ' ἔμεινεν ἄλλο·
σῶσε μοῦ το καὶ παρ' τὴν ψυχὴ μου.

Κι' ὁ γιατρός μὲ τὰ μάτια σκευμμένα
πολλὴν ὥραν δὲν ἄνοιξε στόμα.
Τέλος πάντων - ἄχ! λόγια χαμένα,
«Μὴ φοβᾶσαι, τῆς εἶπεν, ἀκόμα».

Κι' εξαμώθη πῶς θέλει γὰ σκύφη,
 καὶ γὰ ἰδῆ τὸ σφυγμὸ του.
 Ἔνα δάκρυ ἐπροσπάθει γὰ χρούφη,
 πὸν κατέβη στὸ ὄχρὸ πρόσωπό του.

Στοῦ σπιτιοῦ μας τὴ στέγη ἐβογγοῦσε
 ὁ βοριάς, καὶ ψιλὸ ἔπεφτε χιόνι.
 Ἄχ! μεγάλο κακὸ μᾶς μηροῦσε
 ὁ βοριάς πὸν τ' ἀργία παγώνει.

Ἡ μητέρα ποτὲ δακρυσμένο
 τοῦ γαιροῦ γὰ μὴ γιῶση τὸ μάτι,
 ὅταν ἔχη βαριά ξαπλωμένο
 τὸ παιδί της σὲ πόνου κρεββάτι!

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

ΣΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΜΟΥ

(Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸν «Γάφον»)

Α΄

Ἄφκιστο κι' ἀστόλιστο
 Τοῦ Χάρου δὲ σὲ δίνω.
 Στάσου μὲ τ' ἀνθόνερο
 Τὴν ὄψη σου γὰ πλύνω.

Τὸ στεγνὸ τὸ χτένισμα
 Μὲ τὰ χροσὰ τὰ χτένια
 Πάρτε ἀπ' τὴ μαρούλα σας
 Μαλλάκια μεταξένια.

Μήπως καὶ τοῦ Χάρουτα,
 Καθὼς θὰ σὲ κοιτάξῃ,
 Τοῦ φανῆς ἀχάιδευτο
 καὶ σὲ παραπειτάξῃ!

Β΄

Στὸ ταξίδι ποὺ σὲ πάει
 Ὁ μαῦρος καβαλλάρης,
 Κοίταξε ἀπ' τὸ χέρι του
 Τίποτα γὰ μὴν πάρῃς,

Κι' ἂ διψῆσῃς, μὴν τὸ πιῆς
 Ἀπὸ τὸν κάτω κόσμον
 Τὸ νερὸ τῆς ἀρνησιᾶς
 Φτωχὸ κομμένο δυόσμον!

Μὴν τὸ πιῆς, κι' δόλοτελα
 Κι' αἰώνια μᾶς ξεχάσῃς,
 Βάλε τὰ σημάδια σου.
 Τὸ δρόμον γὰ μὴ χάσῃς.

Κι' ὅπως εἶσαι ἀνάλαφρο,
Μικρό, σὰ χελιδόνι,
Κι' ἄρματα δὲ σοῦ βροντᾶν
Παλικαριοῦ σιῆ ζώνη.

Κοίταξε καὶ γέλασε
Τῆς νύχτας τὸ Σουλτάνο,
Γλόστηρησε σιγά, κρυφά.
Καὶ πέταξ' ἐδῶ πάνω,

Καὶ στὸ σπῆτι τᾶραγγο
Γυρνώντας ὦ ἀκριβέ μας,
Γίνε ἀεροσφύρημα
Καὶ γλυκοφίλησέ μας!

Γ'

Στὸ δροσᾶτο μνηῆμα σου,
Κι' ἀπάνω του καὶ γύρω,
Τίποτε ξεχωριστὸ
Λουλούδι δὲ θὰ σπείρω,

Τίποτε ξεχωριστὸ
Λουλούδι δὲ θ' ἀνθίσῃ
Κάτω ἀπ' τὴς φωλίτσας σου
Τὸ μαῦθο κυπαρίσσι.

Μοναχὰ τ' ἀγνώριστα
Χορτάρια, καὶ τὰ χίλια
Μύρια χρυσολούλονδα,
Καὶ τ' ἄγρια χαμομήλια.

Ὅμως τὰ φτωχούλια αὐτὰ
Καὶ τὰ συνηθισμένα,
Ποὺ μὲ δίχως φύτεμα
Καὶ πότισμα κανένα

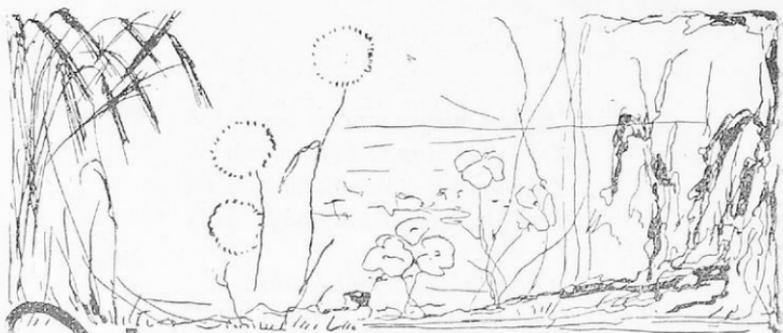
Ἔχουν μόνο φντεντή
 Κί' ἔχουν πιριβολάση.
 Τῆς δροσιᾶς τὸ σιτάλαγμα
 Τοῦ ἡλιοῦ τὴ θεία χάση,

Ὅμως τὰ φτωχούλια αὐτά,
 Στοῦ λάκκου σου τὴν ἄζη
 Θὰ σκορποῦν κάποιων ματιῶν
 Τὸ φέγγος καὶ τὸ δάκρυ.

Θὰ σκορποῦν κάποιων μαλλιῶν
 Τ' ἀνέμισμα, καὶ θᾶναι
 Σὰν ψευδὰ παιδιάτικα
 Λογάκια, πὸ μεθᾶνε.

Θᾶχοντε τὸ σάλεμα
 Κάποιων χεριῶν, κι' ἀκόμα
 Θὰ μοιράζοντε φιλιὰ,
 Σὰν ἀπὸ κάποιου στόμα.

Χαρακτήρες καὶ τύποι

ΑΔΑΜ. ΚΟΡΑΗ

Ο ΚΑΛΟΣ ΙΕΡΕΥΣ ΤΗΣ ΒΟΛΙΣΣΟΥ

(*Ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς*)

Ἡ συναναστροφή μου εἶναι μὲ τὸν ἐφημέριον τοῦ χωρίου, ἄνδρα, ὅστις, παρὰ τὰ ἄλλα του προτερήματα, καυχᾶται καὶ ὅτι εἰς ὅλην τὴν νῆσον δὲν εὐρίσκεται παπὰς ν' ἀναγινώσκη παρ' αὐτὸν ἐγγρηγορώτερα τὰ καθίσματα τοῦ ψαλτηρίου. Εἰς τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων τὸν ὄρθρον τὸν συνέβη νὰ πτερινισθῆ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τόσον σφοδρά, ὥστε νὰ σβέσῃ τὴν λαμπάδα. Ὅταν τὴν ἀναψαν, συλλογιζόμενος πόσον ἔχασε καιρὸν εἰς τὴν μεταξὺ σκοτίαν, ἐπροτίμησε νὰ πηδήσῃ ψαλμὸν ὀλόκληρον, τὸν μακρότερον, παρὰ τὸ ὄνειδος νὰ μακρύνῃ τὸν καιρὸν τῆς ἀναγνώσεως ὑπὲρ τὸ σύνηδες. Δὲν ἔξεύρω, ἂν διὰ τὴν ταχυτάτην ταύτην ἀνάγνωσιν ἢ διὰ τὴν φυσικὴν ἡμῶν τῶν Χίων κλίσιν εἰς τὰ σκωπτικὰ παρωνύμια, ὁ βολισσινὸς ἐφημέριος ὀνομάζεται ἀπὸ τοὺς πολίτας τῆς Χίου Παπα-Τρέχας, καὶ τὸ παρωνύμιον ἤρесе τόσον εἰς τὸν παρονομαζόμενον, ὥστε δὲν σ' ἀκούει πλέον, ἔαν τὸν καλέσῃς μὲ τὸ κύριόν του ὄνομα.

Καυχᾶται πρὸς τούτοις καὶ εἰς ἐξήκοντα τέσσαρα ταξίδια, καὶ φαντάζεται ἑαυτὸν ὡς ἄλλον Ὀδυσσεά, ἀπὸ τὸν ὁποῖον τοῦτο μόνον διαφέρει, ὅτι τὰ ἔκαμεν εἰς αὐτὰ τῆς νήσου τὰ ἐξηκοντατέσσαρα χωρία, χωρὶς κίνδυνον κανένα τῆς θαλάσσης.

Διὰ νὰ σὲ δώσω, φίλε, μικρὸν παράδειγμα τῆς ὁποίας ἀπέκτησεν ἀπὸ τὰ ταξίδια πολυπειρίας, ἐπέρασεν ἔδῳ πρὸ μηνῶν Ἕλληνας τὶς περιηγητῆς μὲ σκοπὸν ν' ἀνακαλύψῃ κανὲν ὑπόμνημα τῆς εἰς Βολισσὸν διατριβῆς τοῦ Ὀμήρου. εἶχε σιμὰ καὶ δύο του μικρὰ παιδάκια. Μόλις τὰ ἄκουσεν ὁ Παπα-Τρέχας νὰ συλλαλῶσι μὲ τὸν πατέρα των, καὶ μ' ἐρώτησεν ἐκστατικὸς :

— «Ποίαν γλῶσσαν λαλοῦσι;» — «Τὴν ἀγγλικήν», τοῦ ἀπεκρίθη· καὶ ἡ ἐκστασις του ἐγένεν ἀπολίθωσις. Δὲν ἠμπόρει νὰ χωρήσῃ τοῦ βολισσινοῦ Ὀδυσσεῶς ἡ κεφαλή, πῶς τόσον νεαρὰ παιδάκια ἦτο δυνατὸν νὰ λαλῶσι γλῶσσαν εἰς αὐτὸν ἄγνωστον. Δὲν ἐξεύρω πλέον ποίαν γλῶσσαν καὶ εἰς ποίαν ἡλικίαν κατ' αὐτόν, ἔπρεπε νὰ λαλῶσι τῶν Ἑλλήνων τὰ τέκνα. Εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ γελᾷ τὴν ὥραν ταύτην διὰ τὴν ἀπορίαν τοῦ Παπα-Τρέχα. Ἄλλὰ τί ἤθελες κάμει, ἐὰν παρῶν παρόντος ἤκουες αὐτολεξεῖ ἀπὸ τὸ στόμα του τοὺς λόγους τούτους : «Τὰ διαβολόπουλα, τόσον μικρὰ νὰ μιλοῦν ἐγγλέζικα!»

Γέλα, φίλε, ὅσον θέλεις, ἀλλὰ πρόσεχε μὴ καταφρονήσης διὰ τοῦτο τὸν σεβάσιμον Παπα-Τρέχαν. Naί, σεβάσιμος, ἀληθῶς εἶναι, ὡς σὲ τὸ λέγω. Μ' ὅλην ταύτην τὴν ἀπλότητα, δὲν ἠμπορεῖς νὰ στοχασθῆς πόσον εἶναι φιλόανθρωπος ὁ καλὸς οὗτος ἱερεὺς, πόσον φροντίζει διὰ τὴν χρησιότηθειαν τοῦ μικροῦ του ποιμνίου, μὲ ποίαν ψυχῆς διάθεσιν παρηγορεῖ τοὺς ἐνορίτας εἰς τὰς δυστυχίας αὐτῶν καὶ τοὺς συμβουλεύει, ὅταν εὐτυχῶσι, νὰ ἔχωσι πρόνοιαν τῶν δυστυχούντων.

Ἡ ἀρετὴ δὲν εἶναι εἰς αὐτὸν γέννημα παιδείας, ἐπειδὴ παιδείαν δὲν ἔλαβε· δὲν εἶναι καρπὸς τῆς ἀσκήσεως, ἐπειδὴ κανένα κόπον δὲν δοκιμάζει εἰς τὴν γύμνασιν αὐτῆς· ἀλλ' ἐφρυτεύθη οὐρανοκατέβατος εἰς τὴν ψυχὴν του.

Λυπεῖται πολλάκις διὰ τὴν στέρησιν τῆς παιδείας· καὶ διὰ ν' ἀναπληρώσῃ ὅ,τι δὲν ἔκαμον οἱ γονεῖς του εἰς αὐτόν, ἔπεμψε τὸν υἱόν του εἰς τὴν πόλιν νὰ μάθῃ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ ν' ἀκούσῃ τὰ μαθήματα τοῦ διδασκάλου Ὑσελεπῆ.

Εἶναι ἀνεκδιήγητος τὴν ὁποίαν ἐδοκίμασε χαρὰν, ὅταν ἔμαθεν, ὅτι ὁ Ὀμηρος ἐδιέτριψεν εἰς τὴν Βολισσὸν καὶ ὅτι ἀσχολοῦμαι εἰς τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ. Τοῦτο μόνον μὲ ἠρώτησεν, «ἂν ὁ Ὀμηρος ἦτο Χριστιανός» «Ἄδύνατον ἦτο», τὸν εἶπα, «ἐπειδὴ ἔζη χρόνους ἑνεακοσίους σχεδὸν πρὸ Χριστοῦ.»

Τί με ἀπεκρίθη εἰς τοῦτο ; — «Ὁ Θεὸς εἶναι καλὸς πατέρας, ποίησιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωσιν». Μετὰ τὸ πρῶτον ἐνόησε φανερὰ ὁ φιλόφρωνος παππᾶς, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν θέλει καταδικάσει τὸν Ὅμηρον, διότι ἐγεννήθη τόσον ἀρχύτερα τοῦ Χριστοῦ, τοῦ δευτέρου προσμένω ἀπὸ τὴν ἀγγινοϊάν σου τὴν ἐξήγησιν. Ποίαν, εἰπέ μοι, συγγένειαν ἔχει τοῦ Ὁμήρου ἢ ποιήσις μετὰ τὴν θανατοζομένην ὑπὸ τοῦ Δαβὶδ ποίησιν τοῦ κόσμου ; Εἰς πολλὰς τοιαύτας ἀπορίας με βάλλει καθ' ἡμέραν προσαρμόζων ρητὰ εἰς πραγμάτων περιστάσεις, ὅπου ὁ ἰδικὸς μου νοῦς δὲν βλέπει καμμίαν προσαρμογήν.

Μ' ἐρώτησε προχθές, ἂν τυπώνεται γρήγορα ὁ Ὅμηρος. Ἄφ' οὗ ἤκουσε τὰς δυσκολίας πρῶτον τῆς συντάξεως τῶν σχολίων, ἔπειτα καὶ τῆς δαπάνης τοῦ τύπου. «Διὰ τὴν σύνταξιν», με εἶπε, «δὲν εἶμαι καλὸς νὰ κρίνω, τῆς δαπάνης ὅμως τὸ πρῶγμα με φαίνεται εὐκολώτατον». — «Πῶς, Δέσποτά μου ;» — «Ἐχομεν», ἀπεκρίθη, τόσους ἀρχιερεῖς, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν λείπει μήτε πλοῦτος, μήτε ζῆλος ὑπὲρ τῆς παιδείας τοῦ ἔθνους ; εἶναι ἀναμφίβολον, ὅτι ἂν γράψῃς περὶ τοῦ σκοποῦ πρὸς τὸν ἅγιον . . . τὸν ἅγιον . . . τὸν ἅγιον . . . (ἀπυριθμήσας ὅτι ἡ δέκα ἀπὸ τοὺς ἐγκρίτους ἡμῶν ἀρχιερεῖς), θέλουν σὲ γνωρίσει χάριν ἐπειδὴ τοὺς δίδεις ἀφορμὴν νὰ δεῖξωσι πόσον ἡ παιδεία τοῦ γένους εἶναι πρῶγμα ἱερὸν εἰς τὴν πανιερότητά των». — «Πολλοὺς», ἀπεκρίθη, «ἀπ' ὅσους ὠνόμασες, ἐγνώρισα προσωπικῶς ἀληθῶς ἄνδρας ἱεροὺς καὶ σεβασμίους, μηδ' ἀμφιβάλλω περὶ τῆς εἰς τὰ καλὰ προθυμίας των, ἀλλ' ὅμως ἀποστρέφεται νὰ κάμω τώρα ὅ,τι δὲν ἔκαμα τὴν περασμένην ὄλην μου ζωὴν ἢ θέλεις, δέσποτά μου, διὰ δέκα πέντε μηνῶν εἰς τὴν Βολισσοῦν διατριβὴν νὰ κατασταθῶ ψωμοζήτητης ;»

— «Ἄλλ' ἐὰν εἰς τοῦτο», με λέγει, «ἀντιπαθῆς, δὲν θέλεις, ἐλπίζω, ἀποστραφῆν τὴν ἰδικήν μου βοήθειαν». Εἰς τὰ ἀπροσδόκητα ταῦτα λόγια, φίλε, ὀλίγον ἔλειψε νὰ πάθω τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἔπαθεν ἐκπληξιν, ὅταν ἤκουσε τοῦ Ἄγγλου τὰ τέκνα λαλοῦντα τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν διότι εἰς τὴν πολυδάπανον ἔκδοσιν τοῦ Ὁμήρου ποίαν ἀπὸ τῆς Βολισσοῦ τὸν ἐφημέριον ἔπρεπε νὰ ἐλπίζῃ τις βοήθειαν ; Χωρὶς νὰ δώσῃ προσοχὴν εἰς τὴν ἐκπληξιν μου, με προβάλλει ὁ καλὸς οὗτος παπὰς δύο γρόσια *. — «Γαῦτα», λέγει, «ἔλαβα σήμερον ἀπὸ στεφάνωμα ταῦτα μόνα

ἔχω, ταῦτα σὲ δίδω· πλείοτερα ἂν εἶχα, πλείοτερα μετὰ χαρᾶς ἠθέλα σὲ δώσειν, διὰ νὰ τυπωθῇ τοῦ πατριώτου ἡμῶν Ὀμήρου ἡ ποίησις, τὸν ὁποῖον ἐπεθύμουν νὰ ἐξεύρω εἰς ποίαν κατάστασιν νὰ εὐρίσκεται εἰς τὸν ἄλλον κόσμον. Πλὴν ὁ Θεὸς εἶναι καλὸς πατέρας, ποίησιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα».

Μαντεύω τώρα, φίλε, τὴν περιέργειάν σου νὰ μίθης πῶς ἐφέρθην εἰς τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην συνεισφορὰν τοῦ καλοῦ παπαῖ τὴν ἔλαβα, ἀσπαζόμενος μὲ δακρυσμένους ὀφθαλμούς τὴν πλουσίαν τοῦ πένητος ἱερέως χεῖρα, ὅχι μόνον διὰ νὰ μὴ λυπήσω μὲ τὴν ἀκαιρον παραίτησιν τὴν ἀγαθὴν αὐτοῦ ψυχὴν, ἀλλ' ὅτι καὶ μ' ἐράνη νόστιμον νὰ ὀνομάσω τὴν ἔκδοσιν ταύτην τοῦ Ὀμήρου βολισσινὴν ἔκδοσιν, ἐπειδὴ καὶ εἰς τὴν Βολισσὸν ὑπέμεινα τοὺς κόπους τῆς καὶ ἀπὸ τὴν πτωχὴν ταύτην Βολισσὸν ἔλαβα πρώτην βοήθειαν τῆς ἐκδόσεως.

Ἄκουσε ἄλλο θαυμαστότερον. Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου εἶναι τόσον ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν, ὥστε ἡ πολλὰ μικρά των ἐκκλησία ἠμπορεῖ νὰ χωρέσῃ τριπλασίους αὐτῶν. Μ' ὄλον τοῦτο τινὲς ἀπὸ τοὺς προεστῶτας, οἱ πλουσιώτεροι, ἐπεθύμησαν νὰ πλατύνωσι τὴν οἰκοδομήν.

Ἐκοινωνήσαν τὴν γνώμην αὐτῶν εἰς τὸν ἐφημέριον, καὶ οὗτος τοὺς ἐσυμβούλευσε νὰ συναθροίσωσι πρῶτον τὴν χρειάζομένην δαπάνην, διὰ νὰ τελέσωσι καὶ αὐτὴν καὶ τὸ ἔργον.

Ἄφ' οὗ ἔμαθε συναγμένα τὰ ἀργύρια ὁ σεβάσμιος οὗτος παπᾶς, μίαν τῶν Κυριακῶν μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας τοὺς εἶπε: «Γένοι μοι, ὁ Θεὸς δὲν κατοικεῖ εἰς πέτρας καὶ ξύλα, ἀλλ' εἰς τὰς ψυχὰς τῶν καλῶν Χριστιανῶν. Τῆς ἐκκλησίας τὸ μέγεθος, βλέπετε, ὅτι δὲν εἴμεθα ἀρκετοὶ νὰ τὸ γεμίσωμεν. Ἄπὸ σᾶς οἱ περισσότεροι δὲν ἐξεύρουν μῆτε νὰ ἀναγινώσκωσι, μῆτε νὰ γράφωσι· πρᾶγμα ἀσυγκρίτως ἀρεστότερον εἰς τὸν Θεὸν ἠθέλομεν πράξειν, βάλλοντες εἰς τόκον τὰ συναγμένα ἀργύρια, διὰ νὰ πληρῶνεται ἀπ' αὐτὸν ἐτησίως διδάσκαλος γραφῆς καὶ ἀναγνώσεως, καὶ τὸ περισσεῦον νὰ μοιράζεται εἰς τοὺς πτωχοὺς ἀδελφοὺς μας, ὅσων ἡ πτωχεία δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα ἀργίας καὶ μὲ τοῦτον τὸν τρόπον νὰ ἐλευθερωθῶμεν καὶ ἀπὸ τὸ ὄνειδος, ὅτι μόνοι ἡμεῖς εἰς τὴν νῆσον ἀγαπῶμεν τὴν ψωμοζητίαν». Τί λέγεις εἰς τοῦτο, φίλε;

Ἄφήνω ἄλλα πολλὰ καὶ θαυμαστὰ τῆς ἀρετῆς τοῦ ἱερέως

τούτου δείγματα, φοβούμενος τὸ ὑπέρομετρον μάρκος τῆς ἐπιστολῆς, καὶ ἀρκοῦμαι εἰς ἓν ἀκόμη, τὸ ὁποῖον μὲ φαίνεται ἀσυγχώρητον νὰ σιωπήσω. Ἦκουσεν ὅτι ἱερεὺς τις, εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐπειρήχεται τὴν νῆσον, ζητῶν νὰ ἐμβῆ εἰς καμμίαν ἐκκλησίαν ἐφημέριος. Τί κάμνει ὁ καλός σου Παπα-Τρέχας; Τρέχει πρὸς αὐτὸν νὰ τὸν προβάλλῃ νὰ δεχθῆ ἀντ' αὐτοῦ τὴν ἐφημερίαν τῆς Βολισσοῦ.

Μόλις ἔμαθαν οἱ ταλαίπωροι Βολισσινοὶ τὸ ἀπροσδόκητον εἰς αὐτοὺς μέγα δυστύχημα τοῦτο, κί' ἔτρεξαν ἄνδρες καὶ γυναῖκες μὲ δάκρυα παρακαλοῦντες με νὰ τὸ ἐμποδίσω.

Ἀφήνω σε, φίλε, νὰ στοχασθῆς πόσῃ ἀπορίαν ἐπροξένησεν εἰς ἐμὲ τὸν μεσίτην τὸ κίνημα τοῦτο τοῦ ἱερέως, καὶ μάλιστα ὅταν, ἐρωτήσας αὐτὸν διατὶ ἀπεφάσισε νὰ παραιτηθῆ τὴν ἐφημερίαν, ἔλαβα ταύτην τὴν ἀπόκρισιν: «Ἐγώ, τέκνον, εἶμαι ἀγράμματος τὸν ὁποῖον ἐπιθυμῶ νὰ βάλω εἰς τόπον μου ἐφημέριον, εἶμαι βέβαιος, ὅτι εἶναι ἐπιτηδειότερος παρ' ἐμὲ νὰ διδάσκη καὶ νὰ κυβερνᾷ τὰς ψυχὰς τῶν καλῶν μου τούτων χωρικῶν».

Εἰς τοιαύτην γενναίαν ἀπόκρισιν τί εἶχα ν' ἀνταποκριθῶ; Συνέκλαυσα κί' ἐγὼ μὲ τοὺς Βολισσινοὺς καὶ ἐπρόσμενα μὲ λύπην τῆς ψυχῆς μου τὴν στέρησιν τοῦ καλοῦ τούτου ἱερέως, τὴν ὁποίαν καὶ ἠθέλαμεν πάθει, ἐὰν οἱ κάτοικοι τῶν Θωμιανῶν δὲν ἐπρόφθαναν νὰ λάβωσι τὸν λόγιον ἱερέα ὡς ἐφημέριον καὶ νὰ ἀρήσωσι πάλιν εἰς ἡμᾶς τὸν ἰδικόν μας.

Τοιοῦτος εἶναι, φίλε, ὡς σὲ τὸν περιγράψω, ὁ ἀπλούστατος καὶ φιλόανθρωπος ἐφημέριος τῆς Βολισσοῦ.

ΝΕΟΦ. ΒΑΜΒΑ

ΑΤΑΡΑΞΙΑ ΨΥΧΗΣ

Ἐάν ὅλα τὰ συμβαίοντα εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν ἔπρεπε νὰ ταράττωσι καὶ νὰ μᾶς ρίπτωσιν εἰς ἀνησυχίαν, ἡ ψυχὴ μας ἤθελε βασανίζεσθαι ἀκαταπαύστως καὶ ἡ εὐθραυστος αὕτη μηχανὴ τοῦ σώματος δὲν ἤθελεν ἠμπορεῖν νὰ ἀντέχη πολὺν καιρὸν εἰς τόσας ἀλλεπαλλήλους προσβολὰς τῆς τύχης, τὸ στάδιον τῆς ζωῆς μας ἤθελε τελειῶναι δυστυχῶς καὶ παρὰ τοὺς ὁρισμένους ὅρους ἀπὸ τὴν φύσιν. Ὁ φρόνιμος λοιπὸν καὶ σοφὸς ἄνθρωπος πρέπει νὰ περιλαμβάνῃ μὲ βλέμμα γενικὸν ὅλον τὸ σύστημα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς· νὰ προβλέπῃ τί ἠμπορεῖ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ καὶ νὰ μὴ ταράττεται εἰς τὰ συμβαίοντα.

Ἡ διάθεσις αὕτη λέγεται Ἰσότης ψυχῆς καὶ Ἄταραξία, ὥστε ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴ συμεταβάλλεται μὲ τὴν ἄστατον τύχην, ἀλλὰ νὰ φυλάττῃ πάντοτε τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα. Δὲν εἶναι βέβαια ἄλλο δυστυχέστερον παρὰ τὸν ἄστατον καὶ εὐμετάβλητον ἄνθρωπον, ὅστις κλίνει ὅπου φυσᾷ ὁ ἄνεμος τῆς τύχης· ὅστις λαλεῖ καὶ πράττει σήμερον οὕτω καὶ αὔριον ἀλλέως· ὅστις δὲν ἔχει καμμίαν σύστασιν οὐτ' εἰς τὸ πνεῦμα αὐτ' εἰς τὴν καρδίαν του. Ἐκ τούτων ψευδεῖς ὑποσχέσεις· ἐκ τούτων προδοσίαι κρυφαί, ἐκ τούτων ἀπάται, κολακεῖαι, δολιότητες καὶ ἐπιβουλαί. Δὲν ἔξεύρει κανεὶς πῶς νὰ φερθῇ μὲ ἀνθρώπους τοιοῦτον πολυμόρφου εἶδους. Τὸ παραμικρότερον συμβεβηκὸς τοὺς μεταβάλλει· ἢ πλεον ἑλαφρὰ δυστυχία τοὺς ἀπελπίζει· ἢ παραμικροτέρα ἐναντιότης τοὺς ἀνατρέπει, ὡς νὰ ἀγνοοῦσαν τὴν ἀστασίαν τῶν ἐπιγείων πραγμάτων.

Ἄλλ' ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος καὶ σοφὸς πολὺ διαφέρει ἀπὸ τοὺς τοιοῦτους· γνωρίζει τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἀληθινὴν ἀξίαν τῶν πραγμάτων καὶ ἔξεύρει νὰ τὰ μεταχειρίζεται προπόντως καὶ ὄχι νὰ ὑποδουλῶνεται. Δὲν ἐκπλήττεται εἰς τὰ συμβαίοντα, διότι τὰ προβλέπει· εἰς ὅλα εἶναι ἔτοιμος.

Ἐξεύρων καλῶς τὰ χρῆματά του, ἐκτελεῖ αὐτὰ εὐχαρίστως. εἶναι πιστὸς καὶ ἀσφαλὴς εἰς τὰ συναλλάγματά του, εὐλοκρῆνης εἰς τὴν φιλίαν του, τίμιος καὶ σύμφωνος μὲ τὸν ὀρθὸν λόγον εἰς ὅλους τοὺς τρόπους του. Ὅ,τι εἶναι σήμερον, τοῦτο καὶ αὔριον

καὶ μετὰ τὴν αὔριον καὶ πάντοτε. Ἐξέρχεται καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ μὲ τὴν αὐτὴν ἰλαρότητα· τὰ πλέον παράδοξα εἰς τοὺς ἄλλους φαινόμενα εἰς αὐτὸν δὲν προξενοῦν καμμίαν ἔκπληξιν, διότι ἔξεύρει τὰς αἰτίας των· αἰσθητικώτερος εἰς τὰς δυστυχίας τῶν ἄλλων παρὰ τὰς ἰδικὰς του, ἀντὶ νὰ χύνη μάταια ἢ ὑποκριτικὰ δάκρυα, μεταχειρίζεται τὰ πλέον δραστήρια μέτρα διὰ νὰ παρηγορῇ τοὺς δυστυχεῖς.

ΣΠΥΡΟΥ ΜΕΛΑ

Ο ΛΕΟΝΤΑΡΗΣ

Ἐσυνήθισαν νὰ παραβάλλουν τοὺς καλῶς ὠπλισμένους μὲ ἀστακόν. Ἡ πανοπλία ἐν τούτοις τοῦ ὀρεκτικοῦ τούτου ὀστρακοδέριμου εἶναι τίποτε, ἂν τὴν συγκρίνη κανεὶς μὲ τὴν πολεμικὴν ἐξάρτησιν ἑνὸς ἕκ τῶν συμπολεμιστῶν μου.

Διὰ λόγους, τοὺς ὁποίους ἄμελῶ ἐπίτηδες νὰ ἐξηγήσω, τὸν ἄνθρωπον αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἀναμφιβόλως εἶναι λείψανον ἄλλων ἐνδόξων ἐποχῶν τῆς Πλάκας* καὶ τοῦ Μεταξουργείου*, ἡ ἀρμοδία ὑπηρεσία ἐπροίκισε μὲ ἕν γκρά, μίαν ξιφολόγην καὶ ποσότητα φυσιγγίων, ἀρχετὴν διὰ τὴν ἀτομικὴν του ἄμυναν. Δὲν ἐπρόκειτο νὰ πολεμήσῃ αὐτὸς εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τοῦ πυρός. Ὁ γκράς, αὐτὸ τὸ θηρίον, τὸ ὁποῖον ξεσχίζει κρέατα καὶ σακατεύει ἀνθρώπους, τοῦ ἐφάνη ἀνεπαρκής. Ἐφρόντισε λοιπὸν νὰ καλέσῃ εἰς ἐπικουρίαν μίαν τεραστίαν μαυροβουνιώτικην καραπιστόλαν. Ἡ ξιφολόγη ἐπίσης φαίνεται, ὅτι δὲν τοῦ ἐνέπνεε καμμίαν ἀπολύτως ἐμπιστοσύνην, διότι μαζὶ μ' αὐτὴν ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ ἐπιστρατεύσῃ ὑπερμεγέθη κρεμαστὴν κάμαν. Ἐπρεπε νὰ τὸν ἐβλέπατε ὠπλισμένον. Ἦτο ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος ὄλων τῶν μικρῶν παιδιῶν εἰς τὰ χωριά τῆς Μακεδονίας, ὅπου ὁ στρατὸς εἰσήρχετο νικηφόρος.

Ἐψηλός, μὲ μουστάκες ὡς μακρὰ βοῦδοκέρατα, μὲ τὴν ὄψιν διαρκῶς ἀγριεμένην, ὡς νὰ τοῦ εἶχαν σκοτώσει πρὸ μικροῦ ὄλους τοὺς στενοὺς συγγενεῖς του, μὲ ἕνα γείσον πιλικίου τετρα-

γωνον ὡς ὑποστέγασμα καταστήματος, με ἓνα πανταλόνι φρουσχω-
 μένον ὡς φουφούλα εἰς τὰ γόνατα καὶ σφιγμένον εἰς τὰ σφυρά,
 ὅπως αὐτὰ τῶν ποδηλατούντων, ἐβάδιζεν ἢ μᾶλλον με τὸν ἓνα
 ὄμιον σταθερῶς ὑψωμένον ἐκολύμβα πλαγίως ὡς σαρογός, ἔχων
 τὸν γκράν εἰς θέσιν «ἀναρτήσατε», τὰ φυσίγγια τοῦ γκρά χιαστί,
 ὅπως οἱ ἀντάρται, εἰς τὴν μέσην του ζωσμένην τὴν καρπιστό-
 λαν, ὑπὲρ τὴν καρπιστόλαν τὰ φυσίγγια τῆς καρπιστόλας καὶ
 τέλος παρὰ τὴν λόγγην κρεμασμένην τὴν τεραστίαν κάμαν.

Οὕτω πως μετημαρτισμένοι παρουσιάσθη κατὰ τὰς παραμο-
 νὰς τοῦ πολέμου πρὸ τοῦ ὑπασπιστοῦ τοῦ σώματος, εἰς τὸ
 ὁποῖον προσεκληθῆ, καὶ ὁ ὑπασπιστής, ὡσάν ἐμπαίζων τὴν πα-
 νοπλίαν του, τὸν διώρισε τί νομίζετε; Μάγειρον τοῦ Ἐπιτελείου!
 Πρὸς στιγμὴν ἐνόμισα, ὅτι θὰ γεμίση τὸ γκρά, θὰ βγάλη τὴν
 ξιφολόγγην, τὴν καρπιστόλαν, τὴν κάμαν, ὅτι θὰ μεταβάλῃ τὸ
 ὑπασπιστήριον εἰς λίμνην αἵματος πρὸ τοιαύτης βαθυτάτης
 ὕβρεως. Ἀπεναντίας ὅμως, τὸ πρόσωπόν του ἐξέφραζε μίαν ἱκα-
 νοποίησιν, τὴν ὁποίαν ἀναλόγως τῆς πανοπλίας του θὰ ἔπρεπε
 νὰ ἐκφράσῃ μόνον, ἐὰν τὸν διέτασσον νὰ κάμῃ αὐτὸς καὶ μόνος
 ἔφροdon ἐναντίον τουρκικοῦ τάγματος.

Ἐπιστεύσαμεν, ὅτι παραλαμβάνων τὰ μαγειρικά σκεύη τοῦ
 Ἐπιτελείου θὰ ἐλάμβανε καὶ τὴν πρόνοιαν νὰ ἐλαφρώσῃ κάπως
 τὸν ὄπλισμόν του. Ἄλλ' ἠπατήθημεν. Ὁ ἄθλιος ἔψηνε τὸν κα-
 φῆν τοῦ μερόζου εἰς τὸ καμινέτο με ὀλόκληρον τὸν βαρὺν ὄπλι-
 σμόν του, εἰς τὸν ὁποῖον μάλιστα καὶ προσέθεσε μίαν τουρκι-
 κὰν παλάσκαν καὶ μίαν ἀκόμη ξιφολόγγην, τὴν ὁποίαν ἐσκύλευ-
 σεν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς δόξης δύο ἡμέρας μετὰ τὴν μάχην εἰς
 τρόπον ὥστε κατήντησεν ἀληθῆς κινητὸν ὄπλοστάσιον.

Ἐν τούτοις δὲν ἐπιθυμῶ διόλου νὰ ἀδικήσω τὸν ἥρωά μου.
 Ἐδρασεν εἰς πολλὰς κρίσιμους περιστάσεις. Εἰς τὴν ἐποποιίαν
 τῶν Γεντισῶν ἔσφαξε δύο χῆνας, τὰς ὁποίας καὶ ἐμάδησε.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐλάμβανεν μέρος εἰς ὅλας τὰς μάχας.
 Ὅταν δέ, ἐκεῖ ποὺ παρηκολούθει τὸν κοχλασμόν τῆς χύτρας,
 ἤκουσεν ἀπὸ ἀποστάσεως μιᾶς καὶ ἡμίσειας ὥρας τὰς ἐχθρικὰς
 ὀβίδας νὰ ἐκρήγνυνται, ἀνέσπα τὴν κάμαν του, τὴν ἐκράδαινε
 εἰς τὸν ἀέρα καὶ ἐκράυαζε στερεοτύπως:—Ἄχ! καὶ νὰ μὴν εἶ-
 μαι τώρα κεῖ πάνου, νὰ φάω αὐτιὰ καὶ μύτες!

Ἐβαζε κατόπιν τὴν μάχαιραν εἰς τὴν θήκην της καὶ ἀνεκὰ-

τευεν ἡσύχως τὸ φαγητὸν μὲ τὴν κουτάλαν. Ἦτο θρασὺς καὶ φορτικὸς πρὸς τοὺς συναδέλφους του, ἔγινε δὲ ἀκόμη αὐθαδέστερος, ὅταν ἐνόησεν ὅτι ὁ μέραρχος εὗρισκε τὰς ἀρεσκείας του τὰ φαγητά. Ἦρχισε νὰ διατάσῃ ὅλον τὸν κόσμον, νὰ ἐπεμβαίη παντοῦ, εἰς τὴν ὑγειονομικὴν, τὴν οἰκονομικὴν, ἀκόμη καὶ τὴν μάχιμον ὑπηρεσίαν. Ἡ μόνη ἐκδίκησις ὅλων ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ὑπέφεραν τὰς ἐνοχλήσεις του, ὑπῆρξεν ὅτι τὸν ἀπεκάλουν :

— Ὁ κύριος ὑπομέραρχος!

Πρᾶγμα τὸ ὅποιον, ἀντὶ νὰ τὸν δυσαρρεστῇ, ἀπεναντίας τὸν ἔκαμνε νὰ λάμπη ἀπὸ ὑπερηφάνειαν.

— Καὶ μ' ὅλα ταῦτα, φίλε μου, μοῦ ἔλεγε μίαν ἡμέραν κάποιος ἀξιωματικὸς, ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς παρέσχεν ἀληθεῖς ὑπηρεσίας. Ἡ κακὴ ἢ καλὴ κατάστασις τοῦ στομάχου τοῦ Διοικητοῦ μιᾶς μεραρχίας δὲν εἶναι πρᾶγμα μικρὸν εἰς ἓνα πόλεμον. Τὸ νὰ κατορθώσῃ ἓνας ἄνθρωπος νὰ διατηρήσῃ αὐτὸν τὸν στόμαχον εἰς ἀμεμπτον κατάστασιν, εἶναι ὡς νὰ συνεισέφερον ὑπὲρ τῆς νίκης τὴν δρᾶσιν δύο τοῦλάχιστον ταγμάτων.

Ζατυρικά

Γ. ΣΟΥΡΗ

Η ΖΩΓΡΑΦΙΑ ΜΟΥ

Μπότ δύο πῆχες,
κόψη κακή,
γένια μὲ τρίχες
ἐδῶ κι' ἐκεῖ.

Κούτελο θεῖο,
λίγο πλατύ,
τραγὸ σημεῖο
τοῦ ποιητῆ.

Δυὸ μάτια μαῦρα
χωρὶς κακία,
γεμίτα λαύρα
μὰ καὶ βλακεία

Μαζοὺν ρουθοῦνι
πολὸν σχιστό,
κι' ἕνα πηροῦνι
σὰν τὸ Χριστό.

Πηγάδι στόμα
μαλλιὰ χιτιά...
γεμίξεις σιροῦμα
μόνο μ' αὐτά.

Μούρη ἀγρία
καὶ ζαρωμένη,
χλωμὴ καὶ χροῖα,
σὰν πεθαμένη.

Κανένα χοῦμα
δὲν τῆς ταιριάζει
καὶ τὴν ἀκόμα
βαφὲς ἀλλάζει.

Δόντια φαφούτη,
ὄλο σχισμάδες
ἕφος τσιφούτη*
γιὰ μαστραπάδες.*

ΝΑ ΗΜΟΥΝ ΠΑΠΠΟΥΣ

«Α! ἔλεγ' ὁ Κοκκός:
 Παππούς νὰ ἦμουν τώρα,
 Νὰ γάνω τὸ σοφό,
 Νὰ βήχω, νὰ ρουαῶ
 ταμπάκο κάθε ὥρα.

»Νὰ ἔχω ἄσπρα γένια,
 Ποτὲ νὰ μὴ διαβάζω,
 Σχολειῶ, νὰ μὴ πηγαίνω,
 Στὸ σπίτι μου νὰ μένω
 Καὶ ὄλο νὰ ρυστάζω.

»Νὰ παίζω ὅλη μέρα
 Μὲ ἕνα κουμπολόγι,
 Νὰ μὴ μοῦ λέν δουλιὰ,
 Καὶ νὰ φοροῶ γυαλιὰ,
 Καὶ νᾶχω καὶ ρολόγι.

»Νὰ λέω παραμύθια
 ἀπάνω ἀπὸ τὸ στρῶμα,
 Καὶ ὄλοι στὴ μιλιὰ μου
 Νὰ στέζουν ἐμπροστί μου
 μὲ ἀνοιχτὸ στόμα.

»Νὰ μοῦ φιλοῦν τὸ χέρι,
 Εὐχῆς πολλῆς νὰ δίνω,
 Καὶ σ' ὄλους σεβαστός,
 Νὰ τρώγω καὶ νὰ πίνω.

»Νᾶχω καὶ μιὰ μαγκούρα
 Νὰ γάνω τὸν καζό,
 Κι' ἅμα θυμὸς μὲ πάση,
 Ν' ἀρχίζω στὸ στελιάρη
 Καὶ τὸν τρελλο - Κοκκό».

Ἀὐτὰ καὶ ἄλλα λέει
 Μὲ γνώση παιδική.
 Μὰ ὁ Κοκκὸς δὲν ξέρει,
 Πῶς θέλουν ὄλ' οἱ γέροι
 Νὰ γίνουνε Κοκκοί.

ΙΩ. ΒΗΛΑΡΑ

Ο ΨΕΜΑΤΑΡΗΣ

Τόσο ὁ Μυθούλης τὰ ψεματὰ
 ἀπὸ μικροῦθε τὸ συνηθάει,
 ὅπου ἢ γλῶσσα τὰ τοῦ λαθέψῃ
 δὲν εἶναι τρόπος καὶ ν' ἀληθέψῃ.
 Κι' ἂν κανένα ἀπ' ὅσα λέγει,
 τὸ δέχει' ἄλλος καὶ τοῦ τὸ στρέγει
 τὰ ψέμματά του διπλὰ ἀρμαδιάζει,*
 μὲ γληγοράδα τ' ἀπανωτιάζει,
 σὰ τὰ φοβοῦνται, μὴν ἐποπτέψουν
 ἀλήθειαν εἶπε καὶ τὸν πιστέψουν.
 Μεγάλῃ ἀνάγκῃ τὸν καταφέρει
 μὰ κἄποια ἀλήθεια τὰ ἀναφέρει.
 Μόν' δὲν προφτάνει τὰ τὴν προβάλλῃ,
 κἀναὶς δὲν μνήσκαι* αὐτὶ τὰ βάλῃ
 καὶ τὸν ἀφήνουν, προτοῦ ἀκόμα
 καλαρχινήσῃ ν' ἀνοίξῃ στόμα.
 Λοιπὸν ὠρκίστη ἀπ' ὅ,τι ξέρει
 τὰ μὴν τραβήσῃ ποτέ του χέρι
 κι' ὡς τὰ πεθάνῃ, τὰ μὴ θελήσῃ
 ποτέ του ἀλήθεια τὰ ξεφωνήσῃ.
 Πολλοὶ παντέχουν πὼς μᾶς γελάει
 τοῦ ψεύτη ὁ λόγος, λέν, δὲ φελάει*.
 Ἐγὼ σὰς ἰάζω, πὼς τὸν κρατάει,
 αὐτὸν τὸν ὄρκο δὲν τὸν πατάει.

ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΙ ΑΛΛΗΓΟΡΙΑΙ ΜΥΘΟΙ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΠΛΟΥΤΟΣ ΚΑΙ Η ΕΥΤΥΧΙΑ

— Γιαγιά, ἀλήθεια ἀπόψε ἀνοίγει ἔ οὐρανός;

— Ναί, παιδάκι μου, γιατί ξεμερώνουν τ' ἅγια Θεοφάνεια. Καὶ ὅποιος ἀγροπνήση καὶ προσφθάση σ' ἐκείνην τὴν ἀπόκρυφην ὥρα...

— Τὸ ξέρω, γιαγιά μου, τὸ ξέρω! Μπορεῖ νὰ ζητήση ὄ,τι θέλει ἀπ' τὸ Θεὸ καὶ τοῦ γίνεται.

— Ναί, μὰ φτάνει νὰ τοῦ ζητήση ἓνα προῶμα μονάχα.

Τὸ παιδάκι ἀπεφάσισε ν' ἀγροπνήση. Κοντὰ στὴν κάμαρά του ἀπάνω ψηλά, ἦταν ἡ πόρτα ποὺ ἔβγαινε στὸ ἡλιακωτό*. Χωρὶς νὰ τὸ ἰδῆ κανεὶς, κουκουλώθηκε μὲ τὸ παλωματάκι του, πῆρε τὸ προσκεφάλι του καὶ πῆγε νὰ ξαπλωθῆ ἐκεῖ ἔξω. Δὲν εἶχε φόβο κανένα ὁ παπὰς εἶχε βγῆ ἐκείνη τὴν ἡμέρα μὲ τὴν ἁγιαστοῦρα του καὶ εἶχε διώξει ὅλους τοὺς καλικαντζάρους ποὺ περπατοῦσαν στὴ χώρα κι' ἔπαιρναν τὰ παιδιά. Στὴ ζειμωνιάτικη νύχτα τὸ ζέστανε τὸ πάλωμα κι' ἡ ἐλπίδα.

* Ἦταν ἀργά... Σκοτάδι καὶ σιωπὴ ἀπλωνότανε κάτω σ' ὅλη τὴν κοιμισμένη πόλη. Ἐδῶ κι' ἐκεῖ μονάχα ἐτρεμόζαιγε κανένα φανάρι σὰν μάτι νυσταγμένο, καὶ τ' ἁγιασμένα νερά τῆς λίμνης ἐκεῖ πέρα ἐλαμπύριζαν στὴ μυστικὴ ἀστροφεγγιά. Ἀπέραντος θόλος σὰν ἀπὸ μαῦρο βελούδο, καρφωμένο μὲ διαμαντένια καρφιά, τὸ σκέπαζε ὁ οὐρανός. Καὶ τὸν ἐκοίταζε μὲ ἀνήσυχτα μάτια τὸ παιδάκι κι' ἐπερίμενε ἥσυχα ν' ἀνοίξη. Ὅ,τι ζητοῦσε τότε θὰ

γινόταν—μὰ φτάνει νὰ ζητοῦσε ἓνα μονάχα—καὶ τὸ παιδί εἶχε τὸ σκοπὸ του . . .

Οἱ ὄρες ἐπεροῦσαν ἔτσι κι' οἱ πετεινοί, ζωντανὰ ρολόγια, τὶς ἔλεγαν μὲ τὴ βραχνή τους φωνὴ ὁ ἕνας στὸν ἄλλον.

Ἦλθε τέλος πάντων κι' ἡ ἀπόκρυφη ὥρα, πὸν ἀνοιξεν ὁ οὐρανός. Μέσ' στὴν ἀστροσπαρμένη μαυροῖα ἐπρόβαλε ἕξαφνα μιὰ λάμψη ζωηρή, πὸν ἔσβησε ὅλα τ' ἀστέρια. Ἐνα φῶς γλυκὸ χύθηκε τότε στὴν κτίση, καὶ τ' ἁγιασμένα νερὰ τῆς λίμνης ἐκεῖ πέρα ἔλαμψαν σὰν ἀναμμένα.

Στὸ θέαμα αὐτὸ, τὸ παιδάκι τὰ σάστισε. Τοῦ φάνηκε σὰν νὰ εἶδε ἀγγέλους νὰ πετοῦν ἐκεῖ ψηλὰ μέσ' στὸ φωτεινὸ ἀνοιγμα καὶ ἓναν ὀλόχρυσο ποταμὸ νὰ τρέξη, τὸν οὐράνιο, καθὼς ἔλενε τὸν Ἰορδάνη. . . Στὸν τρόμο του, στὴ θάμπωσή του, στὴ σαστισμῶρα του, λησιμόνησε τί εἶχε νὰ ζητήσῃ κι' ἔβλεπε βουβὸ . . .

Μονάχα τὴν τελευταία στιγμή πὸν συνῆλθε λιγάκι, ἐπρόφθασε νὰ πῆ ἓνα λόγο. Καὶ σβηνόταν πιά ἡ θεία λάμψη, σὰν ἀκούστηκε στὸν ἄερα τῆς νύχτας ἡ ψιλὴ φωνοῦλα τοῦ παιδιοῦ :

—Πλοῦτο !

Ἐγύρισε τρέμοντας στὸ κρεββατάκι του. Σκεπάστηκε ἀπὸ τὸ κεφάλι κι' ἐπροσπάθησε νὰ κοιμηθῆ ! Μὰ τὸ ἄφησε γιὰ πολλὴ ὥρα ἀγρυπνο τὸ ἐκπληκτικὸ θέαμα ἀπ' τὸνα μέρος πὸν ἐβασάνιζε ἀκόμα τὰ μάτια του καὶ μιὰ ἀνήσυχη σκέψη ἀπὸ τᾶλλο, πὸν ἐβασάνιζε τὸ μυαλό του . . . Τὶ λαμπρὸ καὶ ἀπίστευτο θᾶμα ! Νὰ τὸν ἄκουσε τάχα ὁ Θεός ; Ἐπρόφθασε νὰ μιλήσῃ σὲ κατάλληλη στιγμή ; Ἄχ ! καὶ θ' ἀποκτιοῦσε τὸν πλοῦτο, τὸ ἓνα προῖμα πὸν ζήτησε μὲ τὴν καρδιά του τὸ φτωχὸ παιδάκι ;

Σὰν ἀποκοιμήθηκε κατὰ τὸ πρωτὶ εἶδ' ἓνα παράξενο ὄνειρο· ἓνα ὄνειρο τόσο ζωηρό, πὸν ἀκόμα καὶ τώρα δὲν ἔξερει, ἐὰν ἐκοιμότανε πραγματικῶς ἢ ἂν ἀγρυπνοῦσε μὲ πυρετό.

Τοῦ φάνηκε πὸς μπῆκε ἕξαφνα στὴν κάμαρά του ἓνας ἄνθρωπος. Ἦταν νέος, παιδί μάλιστα ἀμούστακο. Τὸ πρόσωπό του ἔλαμπε ἀπ' τὴν ἐμορφιά, καὶ ἡ φορεσιά του ἀπ' τὴν πολυτέλεια. Ἀπὸ πάνω ὡς κάτω ἦταν πνιγμένος στὸ χρυσάφι, στὸ μετᾶξι, στὰ πετράδια. Ἐνα σύννεφο κάτασπρο ὑποστήριζε τὰ πόδια του. Στὰ χέρια του κρατοῦσε ἓνα χρυσὸ ραβδί. Εἶχε φτερούγια χιονᾶτα καὶ χαμόγελο γλυκὸ.

—Νά με ! Τὶ θέλεις ; εἶπε μὲ τρομερὴ φωνή.

— "Ἄγγελος . . . ἐπιθύρισε τὸ παιδάκι τρομαγμένο.

— Δὲν εἶμαι ἄγγελος, ἀποκρίθηκε ὁ νέος· εἶμαι ὁ Πλοῦτος, πού ζήτησες ἀπόψε. Ἐκείνος πού ὀδηγεῖ τὰ βήματά μου εἶδε τὴ φωτιά τῆς καρδιάς σου καὶ μ' ἔστειλε. Μιὰ στιγμή πρωτύτερα ἂν πρόφτανες νὰ πῆς τὸνομά μου, θάρχόμου νὰ σέ φωτοθῶ ἀνερώτητα. Μὰ τώρα πού ἄρχησες νὰ μιλήσης κι' ἔγινε ζήτημα ἂν ἔπρεπε νὰ σοῦ γίνῃ ἡ χάρη ἢ ὄχι, ἀποφασίστηκε νὰ ἔλθω μονάχα καὶ νὰ σέ ξαναρωτήσω . . . καὶ ὅ,τι μοῦ πῆς, θὰ κάνω. Ἐπιμένεις ἀκόμα στὸ λόγο σου; Ἐμένα ζητεῖς καὶ ἐπιθυμοῦμαι πραγματικῶς, ἀφοῦ ξέρεις, ὅτι μονάχα ἓνα πράγμα ἔχεις δικαίωμα νὰ ζητήσης; "Ἄν εἶν' ἔτσι, πές μου το νὰ μὲνῶ μαζί σου γιὰ πάντα.

Τὸ παιδάκι πῆρε θάρρος, βγῆκε περισσότερο ἀπ' τὸ σκέπασμά του καὶ εἶπε:

— Σένα θέλω, Πλοῦτε μου. Σὲ θέλω νὰ μείνῃς πάντα μαζί μου. Εἶδα, ὅτι ὅλη ἡ εὐτυχία βρίσκεται πάντα μὲ σένα, καὶ ἀπὸ πολὺν καιρὸν σὺ εἶσαι τὸνειρό μου.

. . . — Βλέπω, ὅτι μ' ἀγαπᾷς πραγματικῶς καὶ ἤθελα νὰ μείνω μαζί σου. . . Ἀλήθεια! Τί ἔμορφη ζωὴ πού θὰ περνοῦμε! Παντοῦ ὁ κόσμος θὰ σκύφτῃ στὸ διάβα μας σὰν θὰ βγαίνομε συντροφιασμένοι. Θὰ κατοικοῦμε σὲ παλάτια ὀλομόρμαρα, θὰ κοιμόμαστε σὲ ὀλόχρυσο κρεβάτι, θὰ σκελαζώμαστε μὲ σεντόνια μεταξωτά. Τὸ γυαλιστερὸ ἀτλάζι καὶ τὸ χνουδωτὸ βελουδο θὰ μᾶς τριγυρίζουν παντοῦ, στὸ πάτωμα, στοὺς τοίχους, στὸ ταβάνι, στὰ καθίσματα, παντοῦ ὅπου θ' ἀκκουμπᾷ τὸ κορμί, ἢ θ' ἀναπαύεται τὸ βλέμμα. Θὰ φοροῦμε λαμπρὰ φορέματα καὶ στολίδια. Θᾶχομε δούλους καὶ δούλες καὶ γνώριμους πολλούς. Βαλσαμωμένος θὰ εἶναι ὁ ἀέρας πού θ' ἀναπνέομε, ἀπὸ τ' ἄνθη καὶ τὰ μυρωδικά. Τὸ τραπέζι μας θὰ λάμπῃ στὸ χρυσάφι καὶ στὸ κρυστάλλο. Θὰ βγαίνομε στὸν περίπατο μὲ ἀμάξια καταστόλιστα· θὰ πηγαίνομε στὰ θέατρα, στοὺς χορούς, στὰ ἱποδρόμια, πάντα στὴν καλύτερη θέση. Θὰ ταξιδεύομε μὲ κάθε ἄνεση τὸ καλοκαίρι ἢ τὸν χειμῶνα. Καὶ θὰ ἔχομε μέσα σὲ μιὰ κάμαρα, ζεστὴ σὰν φωλιά, ἓνα ντουλάπι λουστραρισμένο μὲ πολλὰ κλειδιά, γεμάτο χρυσὰ φλουριά τόσα, ὥστε νὰ μποροῦμε νὰ κάνωμε καθ' ἐπιθυμία, πού ἤθελε μᾶς γεννηθῆ . . .

— "Ἄ! Τί καλά! ἐφώνηξε τὸ παιδάκι, καὶ τὸ γέλιο δὲν θὰ

λείπη ἀπὸ τὸ χεῖλη μας καὶ ἡ χαρὰ ἀπ' τὴν καρδιά μας. Κάθισε, Πλούτε. Θέλω νὰ εἶμαι μαζί σου δοξασμένος καὶ εὐτυχής!

Ὁ νέος ἔχασε μὲ μιᾶς τὸ γέλιο του, ἀκκοῦμπησε ἀπάνω στὸ ραβδί του καὶ εἶπε μὲ περιύλητη φωνή:

— Αὐτὸ εἶναι ἴσα-ἴσα, πὺν θέλω νὰ σοῦ πῶ . . . Ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ σοῦ ἐγγυηθῶ, ὅτι δὲν θὰ λείπη ἀπὸ τὸ χεῖλη σου τὸ γέλιο κι' ἀπὸ τὴν καρδιά σου ἡ χαρὰ . . . Ἄ, ὄχι, ὄχι . . .

— Μὰ γιατί;

— Γιατί; Δὲν σὲ ἄφησε λοιπὸν ἡ ἀγάπη πὺν μοῦ ἔχεις νὰ σκεφθῆς ποτέ; . . . Καὶ τί μπορῶ τάχα νὰ σοῦ κάμω ἐγώ, ὅταν θὰ ἔρχεται ὁ πόνος καὶ ἡ θλίψη; . . . Ποιὸς ξέρει, ἂν δὲν θὰ μὲ θέλῃς, γιὰ νὰ πληρώνης πάντα γιαιτροὺς καὶ γιαιτρικά; Ποιὸς σοῦπε πὺς μαζί μου δὲν θὰ δοκιμάσης ποτὲ ἀγωνία βασάνου σὲ δικαστήριο; . . . Ποιὸς σοῦ εἶπε, πὺς δὲν θὰ σὲ πληγώσῃ ὁ θάνατος σ' ὅ,τι ἔχεις πὺ ἀγαπημένο στὸν κόσμο καὶ πολῦτιμο; Ποιὸς σοῦ εἶπε, ἂν μὲ μένα θὰ βρῆς τὴν ἀληθινὴ ἀγάπη, τὴν ἀδελφικὴ φιλία ἐκείνη πὺν θέλεις, καὶ τί θὰ σοῦ χρησιμεύω, σὰν θὰ σὲ μαχαιρώνῃ ἡ ἀχαριστία, ἡ κακία, τὸ ψέμα, ὁ φθόνος, ἡ ἐπιβουλή; . . . Ποιὸς σοῦ ὑποσχέθηκε, ὅτι μαζί μου θ' ἀπολαύσης τίς χάρες τῆς καλῆς καρδιάς, τοῦ φωτισμένου μυαλοῦ, τῆς καθαρῆς συνειδήσεως; Ποιὸς σ' ἐβεβαίωσε, ὅτι στὸ σπῆτι σου θὰ βασιλεύῃ ἡ τιμὴ, ἡ ἀγάπη, ἡ χαρὰ, ἡ ἁρμονία; . . . Ἄ, πόσο ἐσιάθηκες παιδάκι μου ἀπατημένος! Ἐγύρευες ἀπὸ μένα, ἐκείνο πὺν ἔπρεπε νὰ γυρέψῃς ἀπὸ τὴν Εὐτυχία.

Ἄπὸ τὴν Εὐτυχία . . . ἐψιθύρισε τὸ παιδάκι μὲ ἀπελπισμένη φωνή.

— Μάλιστα, ἀπὸ τὴν Εὐτυχία. Καὶ πὺς; Δὲν τὴν ξέρεις; Εἶν' ἓνα κοριτσάκι μικρὸ αὐτὴ ἡ Εὐτυχία, ἔμορφο, γελαστό, μὲ κάτασπρη ἀπλὴ φορεσιά σὰν τὸ χιόνι. Φιλία σταθερὴ μαζί της δὲν ἔχομε, γιαιτὶ μ' ἀφήνει τίς περισσότερες φορὲς καὶ πηγαίνει μὲ τὴ Φτώχεια, ὅπως κι' ἐγὼ πηγαίνω καμιά φορὰ μὲ τὴ Δυστυχία. Τί τὰ θέλεις, παιδί μου! Αὐτὴ εἶναι δῶρο ἀληθινὸ καὶ ἀπόλαυση! Τὴν ἀκολουθεῖ σὰν σωματοφυλακὴ, ἓνα πλῆθος παιδάκια μὲ γέλια καὶ φωνὲς πὺν γεμίζουν τὸν ἄερα. Αὐτὴ μονάχη εἶναι ἱκανή, ὅταν σὲ πάρῃ καὶ σένα στὴν ἀκολουθία της, νὰ σὲ κάμῃ νὰ μὴ λείπῃ ἀπ' τὸ χεῖλι σου τὸ γέλιο κι' ἀπ' τὴν καρδιά

σου ἡ χαρά, ἀδιάφορο ἂν θὰ κατοικῆτε στὴν καλύβα ἢ στὸ παλάτι, ἂν θὰ φορῆτε χρυσὰ ἢ κουρέλια.

— Πλοῦτε μου, καλέ μου φίλε, συγχώρησέ μου, δὲν τὸ σκέφτηκα. Ἐκανα λάθος. Τὴν Εὐτυχία ἔπρεπε νὰ ζητήσω, τὴν Εὐτυχία ζητοῦσα, τὴν Εὐτυχία ζητῶ. Ἐνα προῶμα μονάχα, βλέπεις, μοῦ εἶναι συγχωρεμένο νὰ ἔχω, καὶ ἄλλο καλύτερο ἀπὸ τὴν Εὐτυχία δὲν ὑπάρχει . . . ἄχ, οὔτε σύ, καλέ μου Πλοῦτε! Τὸ βλέπω, τώρα τὸ ἐννοῶ.

—Θέλεις λοιπὸν τὴν Εὐτυχία. Καλά, φεύγω. Καὶ φεύγω, ἄκουσε, ὄχι γιατί δὲν μέ θέλεις, ἀλλὰ γιατί δὲν ἐπρόφθασες νὰ με ζητήσης τὴν κατάλληλην ὥρα. Τί τυχερὸς ποὺ στάθηκες! Ἄλλιώτικα δὲν θὰ ἔφρουγα ἀπὸ κοντά σου καὶ θὰ ἦταν περιττὴ κάθε σου μετάνοια . . . Χαῖρε· εἶπε ὁ Πλοῦτος κι' ἔξαφανίστηκε.

Τὸ παιδάκι ἐδόξασε τὸ Θεό. Ἔτσι εἶχε καιρὸ πάλι τοῦ χρόνου, πιὸ φωτισμένο καὶ πιὸ ἥσυχο, ν' ἀγορεύνησῃ τὴν ἴδια νύχτα καὶ νὰ ζητήσῃ ἀπ' τὸν οὐρανὸ τὴν Εὐτυχία, μονάχα τὴν Εὐτυχία.

I. Π Ο Λ Ε Μ Η

ΔΥΟ ΛΑΜΠΑΔΕΣ

*Ἀπὸ τίς ἴδιες μέλισσες ἀνάλυσαν κερὶ
καὶ δυὸ λαμπάδες ἔπλασαν μὲ σκαλιστὰ στολίδια.
Δίδυμες κι' ὅμοιες ἀδελφές ὁ κόσμος τίς θαρρεῖ,
μὰ ἂν ἦταν ἴδια ἢ ὕψη των, μοῖρα δὲν εἶχαν ἴδια.*

*Τὴ μὰ ἀπ' τίς δυὸ τὴν ἀναφαν σὲ γάμους καὶ χαρές,
κι' ἡ φλόγα τῆς χρυσοφεγγε στὴν πύρινην δομὴ τῆς
κι' δλόγησά τῆς σιάζοντας ἀναλυτὲς σειρές,
δάκρυα χαρᾶς ἐστάλαζε σι' ὠχρολένκο κορμὴ τῆς.*

*Τὴν ἄλλη, ὠϊμέ! τὴν ἀναφαν στὸ πλάϊ ἐνὸς νεκροῦ,
κι' ἡ φλόγα τῆς παράδεσνε, τὴ λάμψη τῆς γιὰ ναῶν
ἄκουγε λόγια θλιβερὰ παράπονον πιεσοῦ,
καὶ δάκρυα λύπης στάλαζε στὴ σκέπη τῆς τὴ μαύρη.*

Τέλειωσ' ὁ γάμος· ἔθασαν καὶ τὸ νεκρὸ στὴ γῆ...
 Κι' ὅταν τὴ μιὰ τὴν ἔσβησαν κι' ἔσβῆσαν καὶ τὴν ἄλλη,
 καμιὰ ἀλλαγὴ στὴν ὄψη των, καμιὰ, καμιὰ ἀλλαγὴ...
 Δίδυμες κι' ὅμοιες ἀδελφές ἐφαίρονταν καὶ πάλι...

"Ἀνθρώπε, σὺ ποὺ χαίρεσαι καὶ ζῆς μεσ' στὴ χαρά,
 κι' ἄνθρωπε, σὺ ποὺ θλίβεσαι καὶ καρτερεῖς ἀκόμα,
 ὅταν θὰ σβῆση τῆς ζωῆς ἡ λάμψη μιὰ φορὰ,
 δίδυμους κι' ὅμοιους ἀδελφούς θὰ σὰς δεχθῆ τὸ χῶμα.

ΑΧ. ΠΑΡΑΣΧΟΥ

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΦΙΛΟΙ

Α'

Μέσ' σὲ λαγκάδι σκιερὸ καὶ ἤσυχο μιὰ μέρα,
 ρυάκι κρυσταλλένιο,
 τὸ πράσινο διαμάντιωνε χορτάρι πέρα-πέρα,
 κι' ἄγρια κρύνα μὲ νερὸ ἐδροσίζε ἀσημένιο.
 Ἦταν ἡμέρα ὁμορφη κι' αὐγὴ πολὺ ἀκόμη,
 ὅταν ἐφάνησαν ἐκεῖ μαζὶ τρεῖς πεζοδρόμοι.

Β'

Συνομιλοῦσαν κι' ἔρχονταν σὰν φίλοι ἀγαπημένοι,
 κι' εἰς ρίζα δέντρον ἐκάθησαν ἀπάνω κουρασμένοι.
 Ὁ ἕνας ἄντρας ἦτανε θρασύς· μὲ φτερωμένα
 τὰ πόδια· μ' ἄταχτα μαλλιά καὶ γένεια μεροδεμένα.
 Τὸν ὀνομάζανε **Βορριά**. Οἱ σύντροφοί του πάλι
 γυναῖκες ἦτανε· ἡ μιὰ, σὰν γίγαντας μεγάλη
 κάθε πνοή της ἔκαιγε, σπινθήροις· ἡ ματιὰ της,
 καὶ σὰν δυὸ φλόγες μοιάζανε τὰ δυὸ μάγουλά της...
 Ὁ κόσμος τὴ φοβότανε καὶ τὴν ἐπιθυμοῦσε
 καὶ τ' ὀνομά της ἔλεγαν **Φωτιά**, ὅπου περνοῦσε.
 Ἡ ἄλλη ἦταν ὀρθοσερή, γλυκιά, γαλανομάτα

καὶ ὁ Βοριάς καὶ ἡ Φωτιά μὲ σέβας τῆς μιλοῦσαν.
τὰ μάτια τῆς ἐντροπαλὰ καὶ ἀγγελισμὸ γεμῶτα
κάτω στὴ γῆ ἐβλέπανε· **Τιμὴ** τὴν ἐγαλοῦσαν.

I'

Ἄφου ξεκουρασθήκατε, εἶπ' ὁ Βοριάς : «Φοβοῦμαι,
μῆπως ἐκεῖ ποῦ τρέχομε καμμιὰ φορὰ χαθοῦμε,
γιὰ πέστε, ποῦ μπορεῖ κανεὶς νὰ βρῆ τὸν ἄλλο πάλι,
ἂν χωρισθοῦμε τρέχοντας σὲ μιὰ μεριά καὶ σ' ἄλλη ;
«Εὐκόλα, εἶπε ἡ Φωτιά, νὰ μ' εὔρετε μπορεῖτε :
"Οπου κοιτάξετε καπνὸ, ἐκεῖ θεὰ μὲ ἴδητε. . . »

Κι' εἶπ' ὁ Βοριάς : «Σὲ κύματα ἐπάνω φουσκωμένα
κι' ὅπου τὰ φύλλα σείρονται, θὰ μ' εὔρετε κι' ἐμένα !»
—«Ὅμως ἐσένα ποῦ, Τιμὴ, ἂν κάποτε χαθοῦμε,
μποροῦμε νὰ σὲ βροῦμε ; »

Κι' ἐκείνη ἀνεστέναξε· «Ἄν ἴσως μ' ἀγαπάτε,
τοὺς ἀποκρίθηκε, ποτὲ νὰ μὴ μὲ παραιτᾶτε.

"Ἄν φύγω, μῆτε "Ἄνεμος μῆτε Φωτιά μὲ φθάνει.
Κεῖνος ποῦ χάνει τὴν τιμὴ, γιὰ πάντα τήνε χάνει !

Δ. ΒΙΚΕΛΑ

ΤΙ ΛΕΓΕΙ Η ΘΑΛΑΣΣΑ

"Όταν ἡ θάλασσα γλυκὰ
στὴν ἄμμο ψιθυρίζει,
σὰ νὰ τὴ ναουορίζει,
τί τάχα λέγει μουσικά,
τί λέγει σὶ ἀκρογιάλι ;
Τοῦ λέγει : — Ἄκρογιάλι,
μὴν ἀπ' τὸ φλοῖσβο γελασθῆς
καὶ σὶ τῶν νερῶν μου κοιμηθῆς
τὴν ἥσυχην ἀγκάλῃ
Μὴ σὶ τὴν γαλήνη πιστευθῆς·
θάρθῃ κι' ἀνεμοζάλη.

Κι' ὅταν ἡ θάλασσα μ' ὀργῇ
 κυλᾷ τὰ κύματά της,
 κι' ἀφρίζουν τὰ βουνά της
 καὶ φοβερὰ ἠχολογῇ,
 τί λέγει ἄραγε στή γῆ
 μὲ τὰ μονγκρῖσματά της
 ἢ ἄγριά της ἢ κραυγῇ;
 Λέγ' ἢ κραυγῇ ἐκείνη:
 — Τὸν κόσμο θὰ χαλάσω,
 ἀλλ' ὅμως θὰ περάσω,
 καὶ θᾶρθῃ καὶ γαλήνη.

I. ΒΗΛΑΡΑ

ΚΟΡΑΚΑΣ ΚΑΙ ΑΛΕΠΟΥ

1

Στὸ δέντρο ἀπάνω ὁ Κόρακας
 Ἐκάθισε ἀπειτώντας,
 Στὴ μύτη του βασιτώντας
 Μιά γρούδα * ἀπὸ τυρί.

2

Ἡ ἀλεποῦ διαβαίροντας
 Καταλλαγοῦ ἀπέχει,
 Τὸν βλέπει κοιτιστέκει
 Ἡ παραποιηρή.

3

Καὶ μὲ τὸ νοῦ σοφίζεται
 Τὸ πῶς νὰ τὸν γελάσῃ
 Καὶ τὴ χαριὰ νὰ φτάσῃ
 Ὅχ τὸ κλαοῖ ψηλά.

4

Κοντὰ στὴ ρίζα ἐξύγωσε
 Καὶ μὲ ταπειωσύνη,
 Πλαστὴν ἀγαθοσύνη,
 Τὰ μάτια χαμηλά:

5

«Κῦρ Κόραζα», τοῦ φώναξε,
 «Πειτούμενο ἀντρειωμένο,
 Μὲ χάρες στολισμένο,
 Ἐγὼ σὲ προσκυνῶ.

6

ὦ! πόσο ὠραῖα καὶ ὄμορφα
 Ἀστράφτου τὰ λαμπρά σου
 Ἀμίμητα φτερά σου
 Σὲ χρῶμα ἔτσι σεμνό.

7

ὦ! πόσο μέλη σύμμετρα.
 Ὅρεχτηκε ἡ φύση
 Ἐσένα γὰ χαρίση
 Μὲ τέχνη χωριστή.

8

Ἄμ' ἢ λαλιά σου τάχατε
 Σὰν τί γλυκάδες γάχη;
 Καλότυχος πὸν λάχη
 Νὰ τὴν ἀφηγορασιῶ*».

9

Καὶ ἐκεῖνος, ὅμοιον ἔπαινο
 Ν' ἀκούση, δὲν κρατιέται,
 Σὲ τόπο, δὲν χωριέται,
 Μήτ' ἔχει ὑπομονή.

10

Τὸ λιάραγκά του ἐτέντωσε,
 Τὶς γροάβρες* ἀρχινάει.
 Καὶ τὸ τοῦ ἀπολνάει,
 Νὰ δείξη τὴ φωνή.

11

Ἡ ἀλεποὺν ἀρπάζοντιας
 Τῇ γρούδα, τὸν τηράει,
 Τὸν ἀποχαιρεταίει,
 Τοῦ λέγει: «Ὅλα καλὰ

12

Τὰ ἔχεις, φίλε, ἐξαίρετα·
 Μόν' ἕνα γὰ πασχίσης
 Ἀκόμα γ' ἀποκτίσης,
 Κύρ Κόρακα: μὲν ἀλά!».

I. ΠΟΛΕΜΗ

ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ ΚΑΙ ΜΥΡΜΗΓΚΙ

(Διάλογος)

ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ

Ἔχω πολλὰ παρόπονα, μυρμῆγκι μου, μαζί σου.

ΜΥΡΜΗΓΚΙ

Πολὺν λυποῦμαι, τζίτζικα, γι' ἀμέσως ἐξηγήσου.
 Ποτὲ δὲν ἔκανα κακὸ καὶ βλάβη σὲ κανένα·
 γι' ἔπειτα, τίποτε κοινὸ δὲν ἔχω ἐγὼ μὲ σένα.
 Λοιπὸν;

ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ

Μ' ἐκακολόγησες καὶ μὲ τὸ παραπάνω,
 γι' ἔτσι καὶ τὴν ὑπόληψη καὶ τὴν τιμὴ μου χάνω,
 γι' ἐγίνηκα παράδειγμα μωρίας στοὺς ἀνθρώπους.

ΜΥΡΜΗΓΚΙ

Σ' ὀρκίζομαι στὸ ψίχουλο πὸν κουβαλῶ μὲ κόπους,
 πὼς δὲν σὲ νοιώθω τὶ μοῦ λές.

ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ

Ἀμέσως θὰ μὲ νοιώσης,
 ἂν θέλῃς λίγη προσοχὴ στὰ λόγια μου γὰ δώσης.
 Καὶ πρῶτα-πρῶτα γνώριζε, πὼς πρὶν στὰ δέντρ' ἀνέβω,
 ἐκατοικοῦσα μέσ' τῇ γῇ γι' ἐγώ.

ΜΥΡΜΗΓΚΙ

Δὲν σὲ πιστεύω.
Τότε, ποῦ βροῆκες τὰ φτερά;

ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ

Μεγάλωσαν ἀγάλι,
ὅταν στὸ πρόσωπο τῆς γῆς ἐπρόβαλα καὶ πάλι,
γιατὶ προιοῦ χωθῶ στὴ γῆ, ἤμουν ψηλὰ στὸ χῶμα
μικρὸς, μικρὸς σὰν τὸν κοριὸ καὶ πῶ μικρὸς ἀκόμα,
κι' ἀνοιξα τρύπα καὶ βαθιὰ μέσα στὴν γῆ ἐμπῆκα
κι' ἔκανα τὸ σπιτάκι μου κι' ἐκεῖ τροφήν εὐρήκα.

ΜΥΡΜΗΓΚΙ

Καὶ δὲν ἀνέβαινες ποτὲ κι' ἀπάνω ἀπὸ τὴν τρύπα;

ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ

Ποτὲ μου δὲν ἀνέβαινα, γιατί, καθὼς σοῦ εἶπα,
δὲν μοῦλειπ' ἡ τροφή.

ΜΥΡΜΗΓΚΙ

Δοιπὸν;

ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ

Στῆς γῆς τὰ καταχθόνια
σιγὰ-σιγὰ μεγάλωνα κι' ἔμεινα δέκα χρόνια.

ΜΥΡΜΗΓΚΙ

Πῶ! πῶ! δὲν ἐβαρέθηκες;

ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ

Καὶ τ' ἤθελες γὰ κάνω;
Ἔτσι τὸ πρόσταξ' ὁ Θεός. Κι' ἤρθα στὴ γῆν ἀπάνω
ἐφέτος, μόλις ἄρχισε ζεστὸ τὸ καλοκαίρι
καὶ τὰ φτερά μου ἐστέγνωσεν ὁ ἥλιος καὶ τ' ἀγέρι,
καὶ στὴ στιγμούλα πέταξα στοῦ δένδρου τὰ κλαδιὰ
κι' ἄρχισα τὸ τραγούδι μου μὲ πρόσχαρη καρδιά.
Οἱ γεωργοὶ ποῦ σβάβουνε κι' ἐκεῖνοι ποῦ θερίζουν
μ' ἔχουν χρυσὴ των συντροφιά καὶ χάρη μου γνωρίζουν.
Ἐσὺ μονάχα βρέθηκες γὰ μὲ κατηγορήσης.

ΜΥΡΜΗΓΚΙ

Ἐγὼ δὲν εἶπα τίποτα καὶ γὰρ μὲ συγχωρήσης·
οὔτε καὶ ξέρω τί μοῦ λές, μὰ τὸ σπυρὶ τὸ στάρι !

ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ

Ὁ κόσμος τῶχει τούμπανο καὶ σὺ κρυφὸ ζωμάρι.
Ἐσὺ δὲν μ' εἶπες ἄεργο, δὲν μ' εἶπες ἀκαμάτη
κι' ἄμναλο κι' ἀσυλλόγιστο ;

ΜΥΡΜΗΓΚΙ

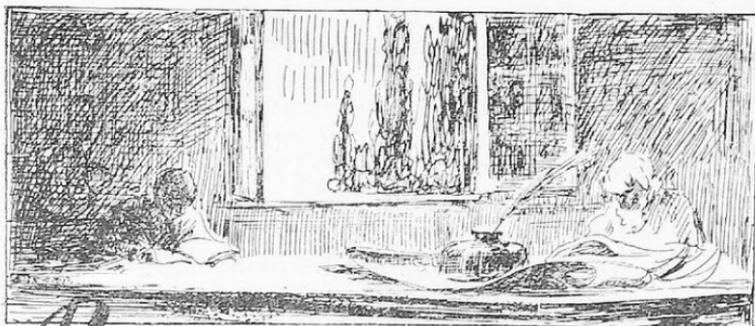
Γιὰ πρόσεχε ζωμιάι !
Δὲν εἶμαι ἐγὼ κακόγλωσσος, κι' αὐτὸ δὲν εἶν' ἀλήθεια.

ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ

Ναί, τῆδες καὶ τὰ κήρυξες κι' ἔπλασες παραμύθια,
πὼς τὸ χειμῶνα κάποτε μὲ χιόνια καὶ μὲ πάγο
ἐπείνασα κι' ὁ δυστυχῆς δὲν εἶχα τί γὰρ φάγω
καὶ σὰν ζητιάνος ταπεινὸς ἦρθα, καθὼς ἐκεῖνοι,
μὲ γλάμματα στὸ σπύριχσον ζητώντας λεημοσύνη.
Κι' ὅταν ἐσὺ μ' ἐρώτησες : — Σὰν ἦταν καλοκαίρι.
Τί ἔκανες, παρακαλῶ ; σοῦ εἶπα — Ποιὸς δὲν ξέρεи
πὼς τραγοδοῦσα ὀλημερῆς χωρὶς ζωμιά φροντίδα ;
Καὶ τότε μ' ἀποκρίθηκες ; — Αἶ ! τότε χοροπήδα !
Πὼς ἦρθα τὸ χειμῶνα ἐγὼ τροφή γὰρ σοῦ ζητήσω,
ἀφοῦ χειμῶνα μῆτε ζῶ μῆτε μπορῶ γὰρ ζήσω ;
Κι' ἔπειτα τί εἶν' αὐτὴ ἡ τροφή ποῦ θὰ ζησοῦσα τάχα,
ἐνῶ ὁ καυμένος τρέφομαι μὲ τὴ δροσιὰ μονάχα ;

ΜΥΡΜΗΓΚΙ

Αὐτὸ τὸ ψέμα, τζιτζικα, ὁ κόσμος τῶχει βγάλει.
Τὸ ξέρω πὼς δὲν μοιάζομε, ἀλλ' ὅμως ξέρω πάλι,
πὼς ὁ Θεὸς ποῦ ἔπλασεν ἐσέ, ὅπως κι' ἐμένα,
ξεχωριστὸ προορισμὸν ἔδωκε στὸν καθένα.
Κι' εἶμαστε χρήσιμοι κι' οἱ δνὸ, φίλιται τζιτζικά μου,
ἐσὺ μὲ τὸ τραγοῦδι κι' ἐγὼ μὲ τὴ δουλιὰ μου.
Λοιπὸν, ἄς λησμονήσωμε τὰ ψέματα τοῦ κόσμου
κι' ἀγκάλιασέ με γρήγορα κι' ἕνα φιλάκι δός μου !
(Ἐναγκαλίζονται καὶ φιλοῦνται)

Βιογραφικοί σημειώσεις

Βαλαωρίτης Ἀριστοτέλης

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Λευκάδα τὸ 1824. Κατὰ πρῶτον ἔξεπαιδευθῆ ἐν Κερκύρα, εἶτα δὲ ἐσπούδασε τὰ νομικὰ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐν Γαλλίᾳ.

Ἀπὸ νεαρῆς ἡλικίας ἠγάπησε τὴν ποίησιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀφωσιώθη μέχρι τοῦ θανάτου του. Τοῦτο δὲν τὸν ἠμπόδισε ν' ἀναμιχθῆ εἰς τὴν πολιτικὴν, κινούμενος κυρίως ὑπὸ τῆς φλογερᾶς του φιλοπατρίας. Πρὸ τῆς ἐνώσεως τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος, διετέλεσε βουλευτὴς τοῦ Ἰονίου Κοινοβουλίου καὶ ἠγωνίσθη εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν ὑπὲρ τῆς Ἐνώσεως. Ὅταν δὲ τέλος τὸ 1864 ἡ Ἑπτάνησος ἠνώθη μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἐξελέγη μεταξὺ τῶν πρώτων βουλευτῶν, οἵτινες, ὡς ἀντιπρόσωποι τῆς ἐλευθέρως πλέον Ἑπτανήσου, εἰσηλθον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Βουλὴν, διεκρίθη δὲ διὰ τὴν πατριωτικὴν εὐγλωττίαν του καὶ τὰ φιλελεύθερα φρονήματά του. Μετὰ τινὰ ὄμως χρόνον ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς καὶ ἔμεινε σχεδὸν διαρκῶς εἰς τὸ κτῆμα του Μαδουρή, εἰς τὴν Λευκάδα, συνεχίζων τὴν ποιητικὴν του παραγωγὴν καὶ καταγινόμενος ἐπίσης εἰς μελέτας ἱστορικὰς ἐπὶ διαφόρων ἐπεισοδίων τοῦ ἐλευθερωτικοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος.

Τὰ σπουδαιότερα ποιητικὰ ἔργα του εἶναι: 1) «Στιχογραφήματα», συλλογὴ τῶν πρώτων αὐτοῦ ποιημάτων. 2) «Μνημόσυνα», μὲ τὰ ὁποῖα ἤρχισε νὰ γίνεταί πανελληνίως γνωστός. 3) «Κυρὰ Φροσύνη», μακρὸν ἐπικὸν ποίημα, τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται

εἰς διάφορα τραγικά γεγονότα τῆς σκληρᾶς τυραννίας τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ ἐν Ἡπειρῷ, 4) «Ἀθανάσιος Διάκος», ἐπικολυρικὸν ποίημα, τὸ ὁποῖον ἀρχίζει μὲ τὴν τόσον συγκινητικὴν προσευχὴν τοῦ Διάκου. Εἰς τὸ ποίημα τοῦτο παρελαύνουν καὶ ἔξυμνοῦνται οἱ ἀγῶνες καὶ ὁ μαρτυρικὸς θάνατος τοῦ ἥρωος τούτου, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν Ἀλαμάναν προτάξας τὰ στήθη του ἔσωσε τὴν Ἐπανάστασιν. 5) «Φωτεινός», ποίημα ἀναγόμενον εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς Ἐνετοκρατίας τῆς Ἑπτανήσου, τὸ ὁποῖον ἔμεινεν ἀσυμπλήρωτον λόγῳ τοῦ ἐπελθόντος ἐν τῷ μεταξὺ θανάτου (1879).

Γνωστὰ εἰς ὅλους ποιήματα τοῦ Βαλαωρίτου εἶναι ὁ «Ἄημος καὶ τὸ καριοφύλλι του», ἡ «Φυγὴ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ», ὁ Βράχος καὶ τὸ κῦμα, ἡ προσφώνησις εἰς τὸν Πατριάρχην Γρηγόριον τὸν Ε΄, ὁ «Κίττος καὶ τὸ Γεράκι» κλπ.

Τὰ «Ἀπαντα» τοῦ Ἀρ. Βαλαωρίτου, ἔμμετρα καὶ πεζά, ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὴν βιβλιοθήκην Μαρασλῆ εἰς τρεῖς τόμους.

Τὰ σπουδαιότερα χαρακτηριστικὰ τῆς ποιήσεώς του εἶναι ζωηροτάτη φαντασία, θαυμασία παραστατικότης καὶ ἀσυγκράτητος πατριωτισμός.

Ὁ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης ἀναγνωρίζεται ἀπὸ ὅλους ὡς εἷς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ποιητῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος μετὰ τὸν κορυφαῖον Διονύσιον Σολωμόν.

Βάμβας Νεόφυτος

Εἷς τῶν λογίων κληρικῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Χίον τὸ 1770. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1855. Ἡ πρώτη δρᾶσις αὐτοῦ ἤρχισεν εἰς Παρισίους, ὅπου συνειργάσθη μετὰ τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ πρὸς ἔκδοσιν τῶν συγγραμμάτων του. Ἀργότερον ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ πατρίδα καὶ διηύθυνε τὴν ἐκεῖ Σχολὴν μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας. Μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἔσπευσεν εἰς Ὑδραν, ὅπως διὰ τῶν λόγων του ἐνθαρρύνῃ τοὺς ἀγωνιζομένους. Βραδύτερον διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἐν Κορυζῶν Ἰονίου Ἀκαδημίας καὶ τέλος μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἐξελέγη καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ρητορικῆς εἰς τὸ ἀριστούστατον τότε ἐν Ἀθήναις Πανεπιστήμιον.

Ἐγραψε πολλὰ ἔργα φιλοσοφικὰ καὶ φιλολογικὰ, ὡς «Στοιχεῖα Φιλοσοφικῆς ἠθικῆς», «Συντακτικὸν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς

γλώσσης», «Στοιχεία Φιλοσοφίας», «Ἐγχειρίδιον ἠθικῆς» κ. ἄ.

Ὁ Νεόφυτος Βάμβας εἰς τὰ ἔργα του, ὅπως ὅλοι οἱ λόγιοι κληρικοὶ τῆς προγενεστερᾶς καὶ τῆς συγχρόνου του γενεᾶς, συνενώνει τὴν θρησκευτικὴν πίστιν μὲ τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν κλασικὴν παιδείαν.

Βηλαρὰς Ἰωάννης

Ἐγεννήθη τὸ 1771 εἰς Ἰωάννινα. Τὸ 1789 μετέβη εἰς Πατάβιον τῆς Ἰταλίας, ὅπου ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν. Ἐπανελθὼν εἰς Ἰωάννινα προσελήφθη ὡς ἰατρός εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Βελῆ, ἀδελφοῦ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ. Μετὰ τὴν εἴσοδον εἰς Ἰωάννινα τῶν σουλτανικῶν στρατευμάτων ἢ οἰκία του κατεστράφη καὶ ὁ Βηλαρὰς κατέφυγεν εἰς Ζαγόριον, ὅπου μετὰ δύο ἔτη ἀπέθανεν ἐν πενίᾳ (1823). Τὸ 1814 ἐξέδωκε τὸ πρῶτον ἔργον του «Ρομῆικη Γλῶσσα», τὸ ὁποῖον περιέχει διαφόρους στίχους καὶ μετάφρασιν τοῦ Πλατωνικοῦ «Κρίτωνος». Ἡ γλῶσσα τοῦ ἔργου τούτου εἶναι δημοτικὴ μὲ τοπικοὺς ἰδιωτισμοὺς καὶ μὲ πλήρη κατάργησιν τῆς ἰσχυροῦσης ἱστορικῆς ὀρθογραφίας. Τὸ 1827 ἐν Κεοκὺρα ἐξεδόθησαν τὰ «ποιήματα καὶ Πεζὰ» μὲ μετάφρασιν τῆς «Βατραχομουμαγίας», τοῦ μικροῦ ἀρχαίου ἔπους, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ παρωδίαν τῆς Ἰλιάδος. Τὰ περισσώτερα ποιήματά του εἶναι ἕμμετροι ἀποδόσεις ἢ ἀπομιμήσεις τῶν αἰσωπειῶν μύθων καὶ τῶν «Χαρακτῆρων» τοῦ Θεοφράστου.

Ὁ Βηλαρὰς ὑπῆρξεν ἐπιτυχῆς καὶ χαριεῖς στιχουργός, προσέφερε δὲ μεγάλην ὑπηρεσίαν εἰς τὴν Νεοελληνικὴν ποίησιν, διότι εἶναι ἀπὸ τοὺς πρῶτους, οἱ ὁποῖοι ἔγραψαν τὰ ποιήματά των εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ καὶ διότι οἱ στίχοι του ὑπῆρξαν ὑποδείγματα εἰς τὸν σύγχρονόν του Σολωμόν εἰς τρόπον, ὥστε ὁ Βηλαρὰς (ὅπως ἐπίσης ὁ σύγχρονός του Χριστόπουλος) θεωρεῖται ὁ πρόδρομος τοῦ μεγάλου μας Σολωμοῦ.

Βιζυηνὸς Γεώργιος

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Βιζύην τῆς Θράκης τὸ 1848. Ἦλθεν εἰς Ἀθήνας νέος καὶ ἐσπούδασεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, ἔπειτα δὲ συνεπλήρωσε τὰς σπουδὰς του εἰς Εὐρώπην παρακολουθῆσας ἐκεῖ φιλοσοφικὰ μαθήματα.

Ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας διετέλεσε καθηγητής. Μετά τινα ὄμως χρόνον παθὼν διανοητικὴν διατάραξιν ἀπέθανεν εἰς τὸ φρενοκομεῖον τὸ 1896.

Ὁ Βιζυηνὸς ὑπῆρξε ποιητὴς καὶ διηγηματογράφος. Τὰ θέματα τοῦ ἐλάμβανεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς ἰδιαίτερας τοῦ πατρίδος. Ἐγραψε ποιήματα, εἰς ἰδιαίτερους τόμους ἐκδοθέντα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀτθίδες Αὔραι» Λονδίνον 1884, «Ποιήματα» Ἀθῆναι 1886, ἐπίσης δὲ Πεζά: «Τὸ ἁμάρτημα τῆς μητρὸς μου καὶ ἄλλα διηγήματα». Πλὴν τούτων ἔγραψε πλῆθος ποιημάτων καὶ διηγημάτων δημοσιευθέντων εἰς πλεῖστα περιοδικά.

Τὰ ἔργα τοῦ Βιζυηνοῦ εἶναι γραμμένα μὲ χάριν καὶ ἀπλότητα, κατορθώνουν δὲ πολλάκις νὰ κινήσουν τὴν βαθεῖαν συγκίνησιν καὶ τὴν συμπάθειαν τοῦ ἀναγνώστου.

Βιζέλας Δημήτριος

Ἐγεννήθη εἰς Ἐρμούπολιν τὸ 1835 καταγόμενος ἀπὸ πατρὸς μὲν ἐκ Βεροσῆς ἀπὸ μητρὸς δὲ ἐξ Ἰωαννίνων. Ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἔδειξε μεγάλην κλίσιν εἰς τὰ γράμματα. Τὸ 1852 μετέβη εἰς Λονδίνον καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ἀσχολούμενος εἰς τὸ ἐμπόριον ἐπὶ 24 ἔτη. Εἶτα ἐγκατεστάθη ἐπ' ἀρχετὸν εἰς Παρισίους καὶ τέλος τὸ 1900 ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, ἔνθα ἀνέπτυξεν πρὸς τοῖς ἄλλοις μεγάλην κοινωνικὴν δρασιν. Ἰδρυσε τὸν «Σύλλογον πρὸς διάδοσιν ὀφελίμων βιβλίων,» τὸν Οἶκον τῶν Τυφλῶν, τὴν Σιβιτανίδειον Ἐπαγγελματικὴν Σχολὴν κλπ. Ἀπέθανε τὸ 1908.

Ἔργα τοῦ εἶναι: «Στίχοι», ἦτοι συλλογὴ ποιημάτων, «Λουκῆς Λάρας», μακρὸν διήγημα μεταφρασθὲν καὶ εἰς ξένας γλώσσας, «Διηγήματα», «Σουηδία», «Γυναικεία ἀγωγή». Πλὴν τούτων ἔξεπόνησεν ἐμμέτρους μεταφράσεις εἰς ἀπλὴν καὶ ὁμαλὴν γλῶσσαν τμημάτων τῆς «Ὀδυσσεΐας» καὶ τῶν δραμάτων τοῦ μεγάλου Ἀγγλοῦ δραματικοῦ Σαίξπηρ, ἐπίσης δὲ ἔγραψε καὶ τὰ ἀπομνημονεύματά του, τὰ ὁποῖα ἐξεδόθησαν μετὰ θάνατον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Ζωὴ μου».

Μ·*Οἰκονόμου*, Νεοελλ. Ἀναγνώσματα Α' τάξ. ἔκδ. 7η 1937 10

Όλα τὰ ἔργα τοῦ Βικέλα καὶ ἰδίως τὰ διηγήματά του χαρακτηρίζονται διὰ τὰς ἠθικὰς ἰδέας των, τὴν λεπτότητα τοῦ αἰσθηµατος καὶ τὴν ἀπλότητα τῆς ἐκφράσεως.

Βλαχογιάννης Γιάννης

Ἐγεννήθη εἰς Ναύπακτον τὸ 1868. Ἀπὸ νεαρῆς ἡλικίας κατέγινεν εἰς ἱστοριοδιφικὰς μελέτας. Κυρίως ἠσχολήθη καὶ ἠρευνήτε λεπτομερείας, ἔγγραφα, ἐπεισόδια καὶ ἀνέκδοτα τῶν προεπαναστατικῶν καὶ τῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 χρόνων. Τὰ προϊόντα δὲ τῶν ἐρευνῶν του ἐδημοσίευσεν εἰς ἐπιστημονικὰς ἱστοριοδιφικὰς μελέτας, ἀνέλαβε δὲ ὡς εἰδικός, τὴν διεύθυνσιν τῶν Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους, εἰς τὴν ὁποίαν διατελεῖ μέχρι σήμερον. Πλὴν ὅμως τῶν καθαρῶν ἐπιστημονικῶν μελετῶν του ἔγραφεν ἔργα λογοτεχνικὰ ἐμπνευσµένα καὶ αὐτὰ ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς ἐποχῆς, τὴν ὁποίαν ἠρευνήσε. Ἐξεδόθησαν ὑπ' αὐτοῦ: «Ἱστορίαι τοῦ Γιάννου Ἐπαχτίτη», «Ἔρμος κόσμος», διήγημα, «Τοῦ Χάρου ὁ χαλασµὸς» πεζὴ σάτυρα, καὶ τέλος τὰ ἐκλεκτότερα διηγήματά του ὑπὸ τὸν τίτλον «Μεγάλα Χρόνια» εἰς πρώτην ἔκδοσιν τὸ 1913 καὶ εἰς δευτέραν συμπληρωµένην ἔκδοσιν τὸ 1930.

Εἰς τὸν τελευταῖον τοῦτον τόμον περιέχονται διηγήµατα ἐμπνευσµένα ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας τοῦ Σουλίου, τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 21 καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ Μεσολογγίου, εἶναι δὲ ὑποδείγµατα ὕφους καὶ γλώσσης.

Γρανίτσας Στέφανος

Ἐγεννήθη τὸ 1880 εἰς Γρανίτσαν τῆς Εὐρυτανίας. Νέος ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, εἰς τὴν ὁποίαν διεκρίθη. Ἐπί τινα χρόνον ἐξελέγη βουλευτῆς Αἰτωλοακαρνανίας. Παράλλῃως πρὸς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν πολιτικὴν ἠσχολήθη ὡς φυσιολόγος µὲ ἐπιστημονικὰς μελέτας διὰ τὴν φύσιν, τὰ δάση τῆς καὶ τὰ ζῶα τῆς, ἐπίσης δὲ κατέγινεν εἰς τὴν ἔρευναν τῶν πλουτοπαραγωγικῶν ζητηµάτων τῆς Ἑλληνικῆς γῆς. Ἐγραψε χρονογραφήµατα, διηγήµατα, ἀγροτικά ποιήµατα, περιγραφὰς καὶ λαϊκὰς παραδόσεις διὰ τὰ ζῶα τῆς πατρίδος του, αἱ ὁποῖαι

ἔξεδόθησαν μετὰ τὸν τίτλον: «Τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου». Τὰ ἔργα του εἶναι ἐμπνευσμένα ἀπὸ βαθὺ αἶσθημα τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν ἑλληνικὴν φύσιν. Ἐπέθανε τὸ 1915.

Δάφνης Στέφανος

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ κ. Θρασυβούλου Ζωϊοπούλου.

Ἐγεννήθη τὸ 1882 εἰς Ἄργος. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, διετέλεσε καθηγητῆς, εἶτα διωρίσθη τμηματάρχης εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην, εἰς τὴν θέσιν δὲ ταύτην διατελεῖ μέχρι σήμερον. Ποιητῆς καὶ θεατρικὸς συγγραφεὺς ἔδημοσίευσεν ἀπὸ τοῦ 1902 μέχρι σήμερον εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ ἔξέδωκεν εἰς ἰδιαιτέρους τόμους ποιητικὰς σειρὰς ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Ἑλληνικοὶ Ἀγῶνες», «Ἀνθισμένος Δρόμος», «Φθινοπωρινὸς Ἄρπες», «Ρόδακες καὶ Ἀνθέμια», «Τὸ Ἄνοικτὸ Παράθυρον». Τὰ ποιήματά του, μετὰ ἁρμονικοὺς στίχους, εἶναι ἐμπνευσμένα ἀπὸ ποικίλα θέματα, κυρίως ἀπὸ τοὺς ἑλληνικοὺς ἀγῶνας καὶ τὴν ἑλληνικὴν ζωὴν. Ἐβραβεύθη δις εἰς διαγωνισμοὺς τῶν ποιημάτων τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν στρατιωτικῶν διηγημάτων. Ἀπὸ τὰ θεατρικὰ του ἔργα τὸ σπουδαιότερον εἶναι τὸ ἐπίσης βραβευθὲν «Πατρικὸ σπίτι».

Δροσίνης Γεώργιος

Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1859 ἐκ γονέων Μεσολογγιτῶν. Νέος ἔτι ἐχοματίσσε συνδιευθυντῆς μετὰ τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ Ν. Γ. Πολίτη τοῦ φιλολογικοῦ περιοδικοῦ τῆς «Ἐστίας». Ἐπειτα ἴδρυσεν καὶ διηύθυνεν τὴν πολιτικὴν ἐφημερίδα «Ἐστία». Ἐξέδωκεν ἐπίσης τὰ περιοδικὰ «Μελέτη» καὶ «Ἐθνικὴ Ἀγωγή». Βραδύτερον διετέλεσε τμηματάρχης τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ τελευταίως διευθυντῆς τοῦ Μουσείου Χειροτεχνιμάτων. Εἶναι δὲ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν γραμματεὺς τοῦ Συλλόγου πρὸς ἔκδοσιν τῶν Ὁφελίμων Βιβλίων.

Εἰς ἡλικίαν εἴκοσιν ἐνὸς ἐτῶν ἔδημοσίευσεν τὰ πρῶτα ποιήματά του. Ἡ ποίησις ὑπῆρξε ἡ κυριώτερα ἀσχολία του. Εἶναι ὅμως καὶ πεζογράφος μετὰ πλουσίαν παραγωγὴν. Ἐργα του ποιητικὰ εἶναι: «Ἰστοὶ Ἀράχνης», «Σταλακίται», «Εἰδύλλια»,

«Ἀμάραντα», «Γαλήνη», Φωτεινὰ Σκοτάδια», «Κλειστὰ Βλέφαρα», «Θὰ βοαδιάζῃ». Πεξὰ δὲ εἶναι «Ἀγροτικά ἐπιστολαί», «Διηγήματα καὶ ἀναμνήσεις», «Διηγήματα τῶν ἀγρῶν καὶ τῆς πόλεως», «Ἀμαρουλλίς» καὶ ἄλλα. Ἐπίσης ἐξέδωκε καὶ εἰς τὴν σειρὰν τῆς βιβλιοθήκης τῶν «Ὁφελίμων Βιβλίων» τὰ ἑξῆς: «Αἶ μέλισσαι», «τὸ ψάρευμα», «οἱ Τυφλοί», «ὁ κυνηγός», κ. ἄ.

Τὰ ποιήματά του, εἰς στίχους πλαστικούς καὶ γλυκεῖς, μὲ διαφόρων εἰδῶν ρυθμούς, εἶναι ἐμπνευσμένα, ὅπως καὶ τὰ διηγηματά του, ἀπὸ ποικίλης πηγᾶς, κυρίως δὲ ἀπὸ τὸ γλυκὺ περιβάλλον τῆς ἑλληνικῆς φύσεως. Ἀπὸ τὰ ὠραιότερα διηγηματά του εἶναι ἡ «Ἀμαρουλλίς», ἡ ὁποία ἔχει μεταφρασθῆ εἰς ἕξ εὐρωπαϊκὰς γλώσσας.

Ἑφταλιώτης Ἀργύριος

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ λογίου Κλεάνθου Μιχοηλίδου. Ἐγεννήθη εἰς Μυτιλήνην τὸ 1849 καὶ ἀπέθανε τὸ 1924.

Συνειργάσθη εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ ἐδημοσίευσε διηγήματα εἰς τελείαν δημοτικὴν γλῶσσαν, ἐπίσης δὲ καὶ ποιήματα. Τὰ ἔργα του ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς πατρίδος του, ἀπὸ ἀναμνήσεις καὶ λαϊκὰς παραδόσεις φέρουν τοὺς τίτλους: «Φυλλάδες τοῦ Γεροδήμου», «Νησιώτικες ἱστορίες», «Παλαιοὶ σκοποὶ», «Ἱστορία τῆς Ρωμιοσύνης» κ. ἄ.

Ζαλοκώστας Γεώργιος

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκον τῆς Ἠπείρου τὸ 1805. Ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1858. Νέος μετέβη εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἐσπούδασεν ἰατρικὴν. Ἐπολέμησεν εἰς τὸ Μεσολόγγι καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἡρωϊκὴν ἔξοδον. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος διετέλεσεν ἀνώτερος ὑπάλληλος. Ὡς πατὴρ ὑπῆρξε πολὺ ἀνυγής, διότι ὁ θάνατος ἀφήσασεν ἑνωρὶς τὸ ἔν μετὰ τὸ ἄλλο καὶ τὰ ἑπτὰ τέκνα του. Πολλὰ ποιήματα ἔχει γράψῃ

ἐμπνευσμένοι ἀπὸ τὰ ὀδυνηρὰ αὐτὰ πλήγματα. Ἐπίσης ἔγραψε πολλὰ ποιήματα πατριωτικά (λυρικά καὶ ἐπικολυρικά), διὰ τῶν ὁποίων ἔμνησε διάφορα κατορθώματα καὶ πρόσωπα τοῦ ἀγῶνος τῆς ἀνεξαρτησίας.

Καμπούρογλους Δημήτριος

Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1852. Ποιητὴς εἰς τὴν νεότητά του ἐξειλίχθη βραδύτερον εἰς πεζογράφον καὶ ἱστοριοδίφην. Ἦσολήθη εἰς ἱστορικές, λαογραφικὰς καὶ τοπογραφικὰς ἐρεῦνας τῆς ἱστορίας κυρίως τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Τουρκοκρατίας. Τοιοῦτοτρόπως ἐμελέτησεν διαφόρους τοποθεσίας, ὀνόματα, παραδόσεις καὶ θρύλους τῆς ἐποχῆς ταύτης, κατόρθωσε δὲ νὰ ἐκλαϊκεύσῃ τὰ προϊόντα τῶν μελετῶν του εἰς ἔργα πλήρη χάριτος καὶ ἀπλότητος.

Ἐδημοσίευσεν λαογραφικὰ ἔργα, ὡς τὴν «Ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας», εἰς τρεῖς τόμους, τοὺς «Ἀρματολοὺς καὶ κλέφτες», τὸν «Ἀναδρομάρην» καὶ ἄλλα. Καθαρῶς λογοτεχνικὰ ἔργα του εἶναι: «Μῦθοι καὶ διάλογοι», «Θρύψαλα», «Περασμένα χρόνια», «Ἀθηναϊκὰ Διηγήματα», ἢ «Κυρὰ Τρισεύγην» κ. ἄ.

Καρκαβίτσας Ἀνδρέας

Ἐγεννήθη εἰς Λαχεϊνὰ τῆς Ἠλείας τὸ 1866 καὶ ἀπέθανεν εἰς τὸ Ἀμαρούσιον τὸ 1922. Ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν καὶ κατ' ἀρχὰς ὑπηρετήσεν εἰς τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, ἔπειτα δὲ ὡς στρατιωτικὸς ἰατρός. Γνωστὸς ὅμως ἐγένετο ὡς λογοτέχνης καὶ κυρίως ὡς διηγηματογράφος. Τὰ διηγήματά του εἶναι ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαόν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον παρέλαβε πλείστας παραδόσεις, καὶ τοῦ ὁποῖου τὴν ζωὴν περιέγραψεν, εἶναι δὲ πλήρη ἀγάπης καὶ πίστεως πρὸς τὴν πατρίδα. Ἐδημοσίευσεν πλεί-

στα ἄρθρα καὶ διηγήματα εἰς διαφόρους ἑφημερίδας καὶ περιοδικά, ἔξεδωκε δὲ εἰς χωριστοὺς τόμους τὰ ἔξῃς ἔργα του: «Διηγήματα», «Ἡ Ἐλευθερία», «Ὁ Ζητιάνος», «Τὰ λόγια τῆς πλόρης», «Ὁ Ἀρχαιολόγος» καὶ ἄλλα.

Ὁ Καρακίβιτσας κατέχει μίαν ἀπὸ τὰς πρώτας θέσεις εἰς τὴν Νεοελληνικὴν διηγηματογραφίαν.

Κονδυλάκης Ἰωάννης.

Ἐγεννήθη ἐν Βιάνῳ τῆς Κρήτης τὸ 1862, ἀπέθανε τὸ 1920 ἐν Ἡρακλείῳ. Ἔλαβε μέρος εἰς τὰς Κρητικὰς ἐπαναστάσεις τοῦ

1877 καὶ 1896. Διετέλεσεν ἐπὶ τινα χρόνον διδάσκαλος εἰς τὴν Κρήτην, ἔπειτα δὲ ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν. Διεκρίθη κυρίως ὡς χρονογράφος εἰς τὴν ἑφημερίδα «Ἐμπρός», εἰς τὴν ὁποίαν ἔγραφεν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Διαβάτης. Ἀνήγαγε τὸ χρονογράφημα εἰς λο-

γοτεχνικὸν εἶδος καὶ ἀνεδείχθη δι' αὐτοῦ ἔξοχος φιλοσοφικὸς παρατηρητὴς τῆς καθημερινῆς ζωῆς καὶ λεπτὸς σατυρικός, κωμηριάζων τὰ ἐλαττώματα τῶν συγχρόνων του. Ἐξ ἴσου ὅμως διεκρίθη καὶ ὡς διηγηματογράφος, ἀντλῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ θέματά του, ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς Κρήτης. Ἔργα του ἐκδοθέντα ἰδιαιτέρως εἶναι ὁ «Πατούχας», «Ὅταν ἦμουν δάσκαλος», «Ἐνῶ διέβαινα» (ἐκλογὴ ἀπὸ τὰ χρονογραφήματά του) καὶ ἄλλα.

Κοραῆς Ἀδαμάντιος

Ὁ διαπρεπέστερος ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἕλληνας λογίους τοῦ 18ου αἰῶνος. Κατήγετο ἐκ Χίου, ἀλλ' ἐγεννήθη εἰς Σμύρνην τὸ 1748. Ἀπέθανεν εἰς Παρίσιους τὸ 1833. Ἀπὸ μικρῆς ἡλικίας ἠγάπησε τὰ γράμματα. Εἰς τὴν Σμύρνην, ὅπου ἔλαβε τὴν πρώτην του μόρφωσιν, ἔμαθε τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ μὲ τὴν βοήθειαν καθολικοῦ ἱερέως. Ὁ πατὴρ του ὅμως, ἔμπορος ὑφασμάτων, προώριζεν αὐτὸν διὰ τὸ ἐμπόριον. Διὰ τοῦτο τὸν ἀπέστειλεν εἰς τὸ Ἀμστελλόδαμον τῆς Ὀλλανδίας δι' ἐμπορικὰς ὑποθέσεις. Ὁ Κοραῆς ὅμως εἰς Ἀμστελλόδαμον εὗρισκόμενος

ἠσχολήθη περισσότερο εἰς τὰ γράμματα παρὰ εἰς τὸ ἐμπόριον. Τέλος ὁ πατήρ του ἀφῆκεν ἐλευθέραν τὴν κλίσιν του καὶ τὸν ἀπέστειλεν εἰς τὸ Μομπελιὲ τῆς Γαλλίας, ἵνα σπουδάσῃ τὴν ἰατρικὴν. Ὁ Κοραῆς ἀνεκρούθη διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς καὶ ἔπειτα ἐγκατεστάθη εἰς Παρισίους, ὅπου κυρίως κατέγινεν εἰς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα. Ἐμελέτησε τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας συγγραφεῖς καὶ ἐξέδωκεν αὐτοὺς μὲ περισπούδαστα σχόλια καὶ ἐρμηνείας πρὸς φωτισμὸν καὶ ἐκπαίδευσιν τῶν ὁμοειδῶν του. Τοιοῦτοτρόπως ἐξέδωκε: 1) Τὸν Ἰσοκράτην, μὲ πολλὰς σημειώσεις καὶ μακρὰ προλεγόμενα, 2) τοὺς παραλλήλους βίους τοῦ Πλουτάρχου, 3) Τὰ γεωγραφικὰ τοῦ Στράβωνος, 4) Τμῆμα τῆς Ἰλιάδος τοῦ Ὀμήρου, 5) Τὰ Πολιτικά καὶ ἠθικά Νικομάχεια τοῦ Ἀριστοτέλους, 6) Πλήρη συλλογὴν τῶν Αἰσωπεῶν μύθων, συμπληρωθεῖσαν μὲ ἀρκετοὺς ἰδικούς του, καὶ πλεῖστα ἄλλα, ἐν ὧν 66 τόμοις. Ἀξιωμακμόνετον ἔργον του εἶναι καὶ ἡ «Ἀδελφικὴ διδασκαλία», μὲ τὴν ὁποίαν ἠθέλησε νὰ φρονηματίσῃ τοὺς Ἑλληνας καὶ νὰ τοὺς παρακινήσῃ εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνα. Ἐπίσης εἰς τὰ μετὰ θάνατον ἐκδοθέντα ἔργα του περιέχονται 3 τόμοι ἐπιστολῶν, τὰς ὁποίας ἔγραψεν εἰς διαφόρους περιστάσεις.

Ὁ Κοραῆς διὰ τὴν ἐργασίαν του ὑπὲρ τῆς μορφώσεως καὶ ἀφρυπνίσεως τοῦ ἔθνους θεωρεῖται ὡς εἷς ἐκ τῶν κυριωτέρων προδρόμων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Κατέχει ὅμως πολὺ σπουδαίαν θέσιν καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων διὰ τὴν σοβαρὰν ἐπίδρασιν, τὴν ὁποίαν ἤσκησεν ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς νεολληνικῆς γλώσσης.

Κροστάλλης Κώστας

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρακόων τῆς Ἠπείρου τὸ 1868. Ἀπὸ πολὺ νεαρῶς ἠλίκιας ἔδειξε τὸ ποιητικόν του ἄλγαντον. Τὸ πρῶτον ποίημά του ἐδημοσίευσεν, ἐνῶ ἦτο ἀκόμη μαθητὴς εἰς τὸ γυμνάσιον τῶν Ἰωαννίνων, ὑπὸ τὸν τίτλον «Σκιαὶ τοῦ Ἄδου», εἰς τὸ ὁποῖον ἐξύμνει τοὺς ἀγῶνας τῶν ἠρώων τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Ἐνεκα τούτου κατεδιώχθη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ

κατέφυγεν εἰς Ἀθήνας, ἔνθα ἔζησε βίον πλήρη στερήσεων. Εἰλογάσθη ὡς στοιχειοθέτης τυπογραφείου καὶ ὡς ἰδιωτικὸς υπάλληλος. Παρ' ὅλην ὅμως τὴν βιοπάλην ἔγραψε καὶ ἐδημοσίευσε τὰ ἑξῆς ἔργα: «Ὁ καλόγηρος τῆς Κλεισοῦρας τοῦ Μεσολογγίου», «Γ' ἀγροτικά», «Ὁ τραγουδιστὴς τοῦ χωριοῦ καὶ τῆς στάνης», «Πεζογραφήματα».

Αἱ στερήσεις ὅμως, εἰς τὰς ὁποίας υπεβλήθη κατὰ τὴν ἐν Ἀθήναις διαμονὴν του, ἐκλόνισαν τὴν ὑγείαν του. Ἀναχωρήσας δὲ διὰ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του ἀπέθανεν ἐν Ἄρῳ τὸ 1894.

Εἰς τὰ ποιήματά του ὁ Κρουσάλλης ἐξύμνησε τὴν ἐλευθερίαν ἀγροτικὴν καὶ ποιμενικὴν ζωὴν τῆς ἰδιαίτερας του πατρίδος, ὅπως εἰς τὰ ποιήματα «Ἡλιοβασίλευμα», ὁ «τρούγος», ὁ «κοῦρος», κλπ. Ἡ νοσταλγία τῆς ζωῆς αὐτῆς τὸν ἐνέπνευσε νὰ γράψῃ τὰ ὑπέροχα ποιήματά του «Στὸ σταυραστὸ» καὶ τὸ «Τραγοῦδι τῆς ξενιτιάς». Οἱ στίχοι του ὁμοιάζουν πολὺ τὰ δημοτικὰ τραγοῦδια, τὰ ὁποῖα ἐπιτυχῶς ἐμιμήθη.

Δάμπρος Σπυρίδων

Καταγόμενος ἐξ Ἠλείου ἐγεννήθη εἰς τὴν Κέρκυραν τὸ 1851. Ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1919. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἠσχολήθη μὲ ἱστορικὰς μελέτας. Ἀπὸ τοῦ 1890 διετέλεσε τακτικὸς καθηγητὴς τῆς γενικῆς ἱστορίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον μέχρι τοῦ 1916, ὅτε ἐγένετο Προϋπουργὸς τῆς Ἑλλάδος δι' ὀλίγους μῆνας εἰς περίοδον ἀνώμαλον διὰ τὴν χώραν. Τὰ ἔργα του εἶναι πολυάριθμα καὶ περισπούδαστα. Μεταξὺ τούτων εἶναι ἡ *Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος* εἰς 6 τόμους. Ἐπίσης ἐδημοσίευσεν εἰς τόμους διαφόρους πανηγυρικοὺς λόγους του καὶ διάφορα κατὰ καιροὺς γραφέντα ἄρθρα ὑπὸ τοὺς τίτλους «*Δόγματα καὶ ἄρθρα*» καὶ τὰ «*Ἐλευθέρια*».

Λυκούδης Ἐμμανουήλ

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Ναύπλιον τὸ 1849. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1924. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ὑπηρετήσεν ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν δικαστικὴν ὑπηρεσίαν διατελέσας ἐφέτης καὶ νομικὸς σύμβουλος τοῦ Κράτους. Ἐξεπρόνησε πλεῖστα νομικὰ συγγράμματα. Παράλλῃως ὅμως ἀνεδείχθη ὡς λογοτέχνης δημοσιεύσας πλῆθος διηγημάτων μικρῶν καὶ ἐκτεταμένων εἰς ἡμερολόγια καὶ περιοδικά. Εἰς ἰδιαιτέρους τόμους ἔξεδωκε τὰ ἑξῆς: 1) Δύο συλλογὰς διηγημάτων ὑπὸ τοὺς τίτλους «Διηγήματα» καὶ «Γύρω εἰς τὸν τόπον μας», 2) δύο μυθιστορήματα ὑπὸ τοὺς τίτλους «Κίμων Ἀνδρεάδης καὶ τὸ «Σπιτάκι τοῦ γιαιοῦ». Ἐπίσης ἐντυπώσεις ὑπὸ τοὺς τίτλους «Σελίδες» καὶ «Ὀδοιπορικαὶ ἐντυπώσεις» κ.ἄ. Εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἐκδόσεων τοῦ Συλλόγου Ὁφελίμων Βιβλίων ἐδημοσίευσεν τὰ «Καθήκοντα τοῦ πολίτου» καὶ τοὺς «Μετανάστas».

Μαβίλης Λαυρέντιος

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κέρκυραν τὸ 1858. Νεὸς ἐσπούδασε εἰς τὸ Μόναχον ὅπου ἐσπούδασε φιλολογίαν. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα παρέμεινεν εἰς τὴν Κέρκυραν ἀσχολούμενος περὶ τὰ γράμματα καὶ τὴν ποίησιν, εἰς τὴν ὁποίαν διεκρίθη. Φλεγόμενος ὑπὸ φιλοπατρίας ἔλαβε μέρος εἰς τὰς τελευταίας ἐπαναστάσεις τῆς Κρήτης καὶ εἰς τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897. Τέλος κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1912 κατετάχθη ὡς ἐθελοντῆς ἀξιωματικὸς εἰς τὸ σῶμα τῶν Γαριβαλδινῶν, μαχόμενος δὲ εἰς τὸν Δρίσκον τῆς Ἠλείου ἐφρονεύθη. Τὰ «Ἔργα» αὐτοῦ (κατὰ τὸ πλεῖστον πρωτότυπα ποιήματα καὶ μεταφράσεις) ἔξεδόθησαν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν τὸ 1915.

Μαρκοράς Γεράσιμος

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κεφαλληνίαν τὸ 1826. Ἐσπούδασε κατὰ προῶτον εἰς Κέρκυραν, τὸ δὲ 1849 μετέβη εἰς Ἰταλίαν ἵνα παρακολουθήσῃ τὰ νομικά, διακόψας ὅμως τὰς σπουδὰς του λόγῳ οἰκογενειακοῦ ἀνυγμήματος καὶ ἐπιστρέψας εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα, ἀφωσιώθη ἔκτοτε εἰς τὴν ποίησιν. Ἀπὸ τὰ ποιήματά του διακρίνεται τὸ ἐπικολυρικὸν ποίημα ὃ «Ὁρκος», τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσεν τῷ 1875, ἀναφέρεται δὲ εἰς τὴν Κρητικὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1866 καὶ εἰς τὴν γενομένην τότε ὀλοκαύτως τῆς μονῆς τοῦ Ἀρκαδίου. Ἄλλα ἐκδοθέντα ποιήματά του φέρουν τοὺς τίτλους «Ποιήσεις» καὶ «Μικρὰ ταξίδια». Ὁ Μαρκοράς ἠκολούθησε πιστῶς τὸ ὑπόδειγμα τῆς ποιήσεως τοῦ Σολωμοῦ.

Μελάς Σπύρος

Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1883. Ἐπίδοθεις εἰς τὴν δημοσιογραφίαν διετέλεσε συντάκτης πολλῶν Ἀθηναϊκῶν ἡφημερίδων. Διεκρίθη δὲ ὡς χρονογράφος καὶ δραματικὸς συγγραφεύς. Ἐδημοσίευσεν πληθὺς διηγημάτων, ἠθογραφῶν, χρονογραφημάτων, ταξιδιωτικῶν ἐντυπώσεων, ἱστορικῶν μελετῶν κλπ. Ἔργα του ἐξεδόθησαν εἰς ἰδιαιτέρους τόμους τὰ ἑξῆς: 1) «Πολεμικαὶ Σελίδες» (ἐντυπώσεις ἀπὸ τὸν Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1913), 2) «Ταξίδια», (ἐντυπώσεις ἀπὸ διάφορα ταξίδια εἰς τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον, τὴν ὁποίαν περιώδενσε ὡς ἀνταποκριτὴς ἡφημερίδων), 3) «Σφύριγματα» (ἀπάνθισμα χρονογραφημάτων), 4) «Ὁ Γέρος τοῦ Μωριῶ», εἰς δύο τόμους, ἥτοι ἱστορικὴ βιογραφία τοῦ μεγάλου ἥρωος τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως Θ. Κολοκοτρώνη, γραμμὴν μὲ λογοτεχνικὴν χάριν εἰς δημοτικὴν γλῶσσαν, 5) Δράματα: Ὁ «Γιὸς τοῦ Ἰσκιου», τὸ «Κόκκινον Πουκάμισο», τὸ «Χαλασμένον Σπίτι», τὸ «Ἄσπρο καὶ τὸ Μαῦρο».

Μητσάκης Μιχαήλ

Ἐγεννήθη εἰς τὰ Μέγαρα τὸ 1868. Ἀπέθανε τὸ 1916 ἐν Ἀθήναις κατόπιν μακροτάτης φρενικῆς ἀσθενείας. Νεώτατος ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν. Ἐδημοσίευσε πλεῖστα ἄρθρα, χρονολογήματα, ἐντυπώσεις καὶ διηγήματα εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ εἰς τὰς ἐφημερίδας. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἐξεδόθησαν τινὰ τῶν ἔργων του ὑπὸ τὸν τίτλον «Φιλολογικὰ Ἔργα» εἰς δύο τόμους. Ἄξια ἰδιαίτερας προσοχῆς ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι αἱ «Ἀθηναϊκαὶ Σελίδες» καὶ τὸ «Φύλημα», τὸ ὁποῖον μετεφράσθη εἰς τὴν γερμανικὴν κλπ.

Μωραϊτίδης Ἀλέξανδρος

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σκιάθον τὸ 1850. Ὑπῆρξε σύγχρονος, συμπαθητῆς καὶ φίλος τοῦ ἐπίσης ἐξόχου διηγηματογράφου συμπατριώτου καὶ συνωνύμου του Ἀλεξάνδρου Παπαδιαμάντη, τὸ ὑπόδειγμα τοῦ ὁποῖου ἠκολούθησε. Ἐσπούδασε φιλολογίαν. Κατὰ πρῶτον ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, διατελέσας συντάκτης τῆς «Ἐφημερίδος» τοῦ Κορομηλά. Ὑπηρετήσεν ἔπειτα ἐπὶ μακρὸν ὡς καθηγητής. Συνέγραψε δράματα, διηγήματα, χρονολογήματα, ἐντυπώσεις, αἵτινες ἐδημοσιεύθησαν εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας. Πάντοτε φιλόδοξος καὶ ἀφωσιωμένος εἰς τὰ θεῖα περιεβλήθη ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του (1929) τὸ μοναχικὸν σχῆμα. Τὰ ἔργα του διαπνέονται ὅλα ἀπὸ τὸ φιλόδοξον πνεῦμά του καὶ ἀπὸ τὴν ἀγάπην πρὸς τὰς παραδόσεις. Τὰ θέματα τῶν διηγημάτων ἀντλεῖ καὶ αὐτός, ὅπως ὁ Παπαδιαμάντης, ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς πατρίδος του. Ἔργα του ἐκδοθέντα εἰς ἰδιαίτερους τόμους εἶναι τὰ ἑξῆς: α') δύο δράματα: ἡ «Καταστροφή τῶν Ψαρῶν» καὶ ὁ «Βάρδας Καλλέογης». β.) Διηγήματα ὑπὸ τοὺς τίτλους «Δημήτριος ὁ Πολιορκητῆς» καὶ «Διηγήματα» (εἰς πέντε τόμους), γ') Ταξιδιωτικαὶ ἐντυπώσεις: «Μὲ τοῦ βοριά τὰ κύματα» (τόμοι 6).

Νιρβάνας Παῦλος

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ κ. Πέτρου Ἀποστολίδου. Ἐγεννήθη εἰς Μαριανούπολιν τῆς Ρωσίας τὸ 1866. Ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν καὶ διετελέσεν ἀρχίατρος τοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ. Διεκρίθη ὡς διηγηματογράφος καὶ ἰδίᾳ ὡς χρονογράφος. Ὅπως ὁ Κονδυλάκης (ἄρα βιογραφίαν του), τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ Νιρβάνας ἀντλῶν τὰ θέματα του ἀπὸ τὴν καθημερινὴν ζωὴν ἔγραψε πλῆθος χρονογραφημάτων. Ἐτελειοποίησε δὲ τὸ λογοτεχνικὸν τοῦτο εἶδος τοῦ γραπτοῦ

λόγου τὸ ὁποῖον διὰ πρώτην φοράν ἐδημιούργησεν ὁ Λουκιανὸς καὶ τὸ ὁποῖον κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας ἐνεφανίσθη καὶ ἦνθισεν εἰς τὰς στήλας τῶν καθημερινῶν ἐφημερίδων. Ὁ Νιρβάνας ἐξακολουθεῖ νὰ γράφῃ εἰς τὴν καθημερινὴν ἐφημερίδα «Ἐστία». Τελευταίως ἐγένετο μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Λογοτεχνικὰ ἔργα ἐκδοθέντα εἰς ἰδιαίτους τόμους εἶναι τὰ ἑξῆς: 1) Διηγήματα εἰς 4 τόμους, 2) Ἀπανθίσματα χρονογραφημάτων ὑπὸ τοὺς τίτλους «Ἀπὸ τὴν φύσιν καὶ τὴν ζωὴν», «Ἡ ζωὴ τοῦ δρόμου», «Ἀθηναῖκοι περίλατοι», 3) Γλωσσικὴ Αὐτοβιογραφία, 4) «Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ἀσόφου», 5) Δράματα: «Τὸ χελιδόνι», «Μαρία Πενταγιώτισσα», ὁ «Ἀρχιτέκτων Μάρθας» κλπ.

Ξενόπουλος Γρηγόριος

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ 1867 ἐκ πατρὸς Ζακυνθίου. Ἀνετράφη καὶ ἔλαβε γυμνασιακὴν μόρφωσιν εἰς Ζάκυνθον, τὴν ὁποίαν ἠγάπησε καὶ πολλαχῶς ἐξύμνησεν ἀργότερον εἰς τὰ ἔργα του. Ἐσπούδασε μαθηματικὰ καὶ φιλολογίαν. Ἀπὸ ἡλικίας εἴκοσιν ἐτῶν ἐπεδόθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ ἐκαλλιέργησε πάντα τὰ εἶδη τοῦ γραπτοῦ λόγου. Εἶναι εἷς τῶν πολυγροφετέρων συγγραφέων. Ἐγραψε μυθιστορήματα, διηγήματα, κριτικὰς καὶ αἰσθητικὰς μελέτας, χρονογραφήματα καὶ θεατρικὰ ἔργα. Τὰ θέματα πολλῶν θεατρικῶν ἔργων του ἔλαβεν ἀπὸ τὰ διηγήματα καὶ μυθιστορήματά του.

μετὰ τέχνης διασκευάζων ταῦτα εἰς δράματα. Ἔργα του εἰς ἰδιαιτέρους τόμους ἐκδοθέντα εἶναι : 1) Εἴκοσι περίπου τόμοι διηγημάτων καὶ πλείστα θεατρικὰ ἔργα, 2) «Θέατρον», εἰς τρεῖς τόμους μὲ πλείστα θεατρικὰ ἔργα, 3) «Παιδικὸν Θέατρον» μὲ δράματα, κωμωδίας καὶ διαλόγους διὰ τοὺς μαθητάς. 4) Διάφοροι αἰσθητικαὶ καὶ κριτικαὶ μελέται, ὅπως «Οἱ Παράσχοι» κ.λ.π.

Παλαμάς, Κωστής

Ὁ ὀνομαστότερος καὶ ἐνδοξότερος τῶν συγχρόνων ποιητῶν μας. Ἐγεννήθη εἰς τὰς Πάτρας τὸ 1859 ἀπὸ οἰκογένειαν καταγομένην ἐκ Μεσολογγίου. Ἀφοῦ ἔλαβε τὴν πρώτην μόρφωσιν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα, ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἵνα σπουδάσῃ νομικὰ. Ἀλλὰ ἐγκαταλείψας τὴν νομικὴν, ἣ ὁποία ἦτο ξένη πρὸς τὸν χαρακτῆρά του, ἐπεδόθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ ἰδιαιτέτως εἰς τὴν ποίησιν, τὴν ὁποίαν ἠγάπησε μετὰ πάθους. Τὸ 1897 διωρίσθη γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, εἰς τὴν θέσιν δὲ ταύτην παρέμεινεν ἐπὶ 32 ἔτη, ἕτοι μὲχρι τοῦ 1929, ὅτε παρῆρθη. Ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τῆς ὁποίας διετέλεσε καὶ Πρόεδρος. Γόνιμος καὶ πολυγράφος ἔχει μέχρι τοῦδε ἐκδώσει τὰ ἑξῆς :

1) Ποιήματα λυρικά : 14 συλλογὰς, μετὰ τῶν ὁποίων ὀνομαστότερα εἶναι ὁ «Ὑμνος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν», «Τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μοι», «Ὁ Τάφος» (ποιήματα ἐλπνευσμένα ἀπὸ τὸν θάνατον τοῦ τέκνου του), ἢ «Ἀσάλευτη ζωὴ», «Οἱ Βωμοί», «Τὰ Παράζαιρα» κλπ.

2) Δύο ἐπικολυρικά ποιήματα : «Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου» καὶ «Φλογέρα τοῦ Βασιλιᾶ».

3) Πιεζά : «Ὁ Θάνατος τοῦ παλικαριοῦ», «Διηγήματα», «Τὰ πρῶτα κριτικά», «Γράμματα» (δύο τόμοι) καὶ κριτικὰς μελέτας διὰ τὸν Βιζυηνόν, Κρουσάλλην, Τυπάλλον, Σολωμὸν καὶ Βαλαωρίτην.

4) Δράματα : «Ἡ Τρισεύγενη» καὶ μετάφρασιν τῆς «Ἐλένης τῆς Σπάρτης» τοῦ Βεράρεν.

Πολέμης Ἰωάννης

Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1862 καὶ ἀπέθανε τὸ 1920. Ὑπηρέτησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὡς υπάλληλος τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ ὡς γραμματεὺς τῆς Σχολῆς τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Ἀπὸ νεαρῆς ἡλικίας ἀφωσιώθη εἰς τὴν ποίησιν, ἐνωρίτατα γενόμενος πανελληνίως γνωστὸς διὰ τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν διαύγειαν τῶν ποιημάτων του. Ἐδημοσίευσε πολλὰς συλλογὰς ποιημάτων, ἐξ ὧν σπουδαιότεραι εἶναι: «Χειμώνανθοι», τὸ «Παλιὸ Βιολί», «Σπασμένα μάρμαρα» κλπ. Ἐξέδωκεν εἰδικὰς συλλογὰς ποιημάτων διὰ παιδιά, ὡς «Τὰ πρῶτα βήματα» καὶ τὴν «Παιδικὴν λύραν». Ἐγραψε καὶ ποιητικὰ δράματα, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξεδόθησαν εἰς ἰδιαιτέρους τόμους τὰ ἑξῆς: «Ὁ Τραγουδιστής», ὁ «Βασιλεὺς ἀνήλιαγος», ἡ «Γυναῖκα κλπ. Ἐπίσης μετέφρασεν ἐμμέτρως τὰ «Εἰδύλλια» τοῦ Θεοκρίτου.

Πολίτης Νικόλαος

Ἐγεννήθη εἰς Καλάμας τὸ 1852. Ἀπὸ νεαρῆς ἡλικίας ἤσκολήθη εἰς τὴν ἔρευναν τῶν ἠθῶν, τῶν ἐθίμων καὶ τῶν παραδόσεων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, δημιουργήσας αὐτὸς ἐν Ἑλλάδι τὴν λαογραφικὴν ἐπιστήμην, εἰς τὴν ὁποίαν διεκρίθη. Ἀπὸ τοῦ 1898 μέχρι τοῦ θανάτου του (1920) διετέλεσε καθηγητὴς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Ἀκαταπονήτως ἐργαζόμενος ἔγραψε πλῆθος μελετῶν καὶ μεγάλων ἔργων περὶ τῶν «Παροιμιῶν» (εἰς 4 τόμους) καὶ περὶ τῶν «Παραδόσεων» (εἰς δύο τόμους) Ἐπίσης ἐδημοσίευσεν «Ἐκλογὰς ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ» καὶ ἄλλα πολλά.

Πορφύρας Λάμπρος

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ ποιητοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ πραγματικὸν ὄνομα εἶναι Δημήτριος Σύνφωνος. Ἐγεννήθη εἰς Χίον τὸ 1879. Ἐνωρίτατα ἤρχισε δημοσιεύων εἰς διάφορα περιοδικὰ ποιήματά του. Ἡ γλυκύτης καὶ ἡ χάρις τῶν στίχων του ἀνέδειξαν τὸν Πορφύραν ἓνα τῶν συμπαθεστέρων νεοελλήνων ποιητῶν

τῆς τελευταίας γενεᾶς. Τὰ ἐκλεκτότερα τῶν ποιημάτων του περιλαμβάνονται εἰς τὴν συλλογὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Σκιές».

Προβελέγγιος Ἀριστομένης

Ἐγεννήθη ἐν Σίφῳ τὸ 1850. Ἐσπούδασε φιλολογίαν καὶ νεώτατος ἠσχολήθη μὲ τὰ γράμματα.

Ἐπί τινα χρόνον ἀνεμίχθη εἰς τὴν πολιτικὴν ἐκλεγείν βουλευτῆς τῆς ἰδιαιτέρας αὐτοῦ πατρίδος. Ἔργα του ἐκδοθέντα εἰς ἰδίους τόμους εἶναι τὰ ἑξῆς: 1) Ποιητικὰ δράματα ὡς ὁ «Ρήγας», ὁ «Νικηφόρος Φωκᾶς», ἡ «Φαίδρα» κ. ἄ. 2) Ποιητικαὶ συλλογαὶ ὑπὸ τοὺς τίτλους «Ποιήματα παλαιὰ καὶ νέα», «Ποιήματα» κλπ.

3) Μεταφράσεις ξένων ἔργων ἐκ τοῦ Ἀμλέτου τοῦ Σαίξπηρ καὶ ἄλλα.

Σολωμὸς Διονύσιος

Ἡ μεγαλύτερα δόξα τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ὁ κορυφαῖος τῶν νεοελλήνων ποιητῶν. Ἐγεννήθη εἰς Ζάκυνθον τὸ 1798. Οἱ πρόγονοί του εἶχον ἔλθει ἐκ Κρήτης. Εἰς ἡλικίαν 9 ἐτῶν ἔμεινεν ὀρφανὸς πατρός, παρὰ τοῦ ὁποίου ἐκληρονόμησε πλουσίαν περιουσίαν. Οἱ πρῶτοι διδάσκαλοί του ἦσαν Ἴταλοί, ἔστρεψε δὲ πρὸς αὐτοὺς μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην. Εἰς ἡλικίαν 10 ἐτῶν ὠδηγήθη εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου ἤρχισε μελετῶν τὴν ἰταλικὴν καὶ λατινικὴν φιλολογίαν. Δεκαπενταετιῆς ἦλθεν εἰς τὴν Πάδοβον καὶ ἐσπούδασε τὴν νομικὴν εἰς τὸ ἐκεῖ Πανεπιστήμιον. Ἐκ φύσεως ὅμως ἔκλινε πρὸς τὴν ποίησιν, πρὸς τὴν ὁποίαν «μικρόθεν αἰσθάνθηκε σφοδρὰ τὰ πρῶτα ὀρμήματα τῆς ψυχῆς του», ὅπως γράφει περὶ αὐτοῦ ὁ φίλος του καὶ μαθητῆς του εἰς τὴν τέχνην Ἰάκωβος Πολυλάς. Τὰ πρῶτα ποιήματά του ὁ Σολωμὸς ἔγραψεν εἰς τὴν ἰταλικὴν. Ἐπιστρέψας ἐξ Ἰταλίας καὶ ἐγκατασταθεὶς εἰς Κέρκυραν, διέμεινεν ἐκεῖ διαρκῶς σχεδὸν μέχρι θανάτου του. Ἐν Κερκύρᾳ ἐπεδόθη εἰς συστηματικὴν μελέτην τῆς γλώσσης τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, τὴν

ὅποιαν ἠγάπησε καὶ εἰς τὴν ὅποιαν ἤρχισε γράφων τὰ ποιήματά του. Ὄταν δὲ βραδύτερον ξεροράγη ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις, ἐξεδηλώθη τὸ ποιητικόν του τάλαντον ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ δυνάμει, ὡς συνέπεια τοῦ πατριωτικοῦ του ἐνθουσιασμοῦ. Ἐκδηλῶν τὸν θαυμασμόν του πρὸς τοὺς ἥρωας τοῦ ἀγῶνος τῆς Ἀνεξαρτησίας ἔγραψε τὸν «Ὑμνον εἰς τὴν Ἐλευθερίαν», ὁ ὅποιος βραδύτερον τονισθεὶς ὑπὸ τοῦ Κερκυραίου μουσικοῦ Μαντζάρου ὠρίσθη ὡς ἔθνικὸς ὕμνος. Ἐπίσης συνέθεσε τὴν «Ῥῆν εἰς τὸν θάνατον τοῦ Λόρδου Μπάϊρον» καὶ τοὺς «Ἐλευθέρους Πολιορκημένους». Τὸ τελευταῖον τοῦτο ποίημα, τοῦ ὁποίου δυστυχῶς, δὲν ἐσώθησαν εἰμὴ ἀποσπάσματα, ἀποτελεῖ ὕμνον πρὸς τὸν υπεράνθρωπον ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν πολιορκίαν καὶ τὴν ἡρωϊκὴν ἔξοδον τοῦ Μεσολογγίου. Πλὴν τούτων ὁ Σολωμὸς ἔγραψε τὸν «Κρητικόν», τὸν «Λάμπρον», τὴν «Ξανθούλαν», τὴν «Φαρμακευμένην» κλπ. Ταχύτατα ἔγινε γνωστὸς εἰς τὸν λαόν, πολλὰ δὲ ποιήματά του κατέστησαν κοινὸν λαϊκὸν κτῆμα. Διὰ τοῦτο ὁ θάνατος τοῦ ποιητοῦ (9 Νοεμβρίου 1857) ἐβύθισε τὸν λαὸν τῆς Κερκύρας εἰς βαθυτάτην λύπην. Ἡ Ἐπιανησιακὴ Βουλὴ ἐπὶ τῷ ἀγγέλματι τοῦ θανάτου του διέκοψε τὴν συνεδριάσιν της καὶ ἐκήρυξε δημόσιον πένθος. Βραδύτερον δὲ δλόκληρος ἡ Ἑλλὰς ἐτίμησε τὸν Σολωμὸν ἀνακηρύξασα αὐτὸν ἔθνικὸν ποιητὴν. Δυστυχῶς πολλὰ τῶν ἔργων του ἀπωλέσθησαν, μὴ εὑρεθέντα μετὰ θάνατον, τινῶν δὲ δὲν διεσώθησαν παρὰ ἀποσπάσματα. Τὰ «Ἀπαντα» τῶν διασωθέντων ἔργων του, ἐτακτοποιήθησαν καὶ ἐξεδόθησαν μετὰ προλόγου τοῦ Ἰακώβου Πολυλά ἐν Κερκύρα τὸ 1859.

Σουρής Γεώργιος

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σῦρον τὸ 1853, Χίος τὴν καταγωγὴν. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1919. Ἐπεδόθη εἰς τὴν σατυρικὴν ποίησιν τὴν ὁποίαν, ἀποκλειστικῶς σχεδὸν ἐκαλλιέργησε. Ἀπὸ τοῦ 1884 μέχρι τοῦ θανάτου του ἐξέδιδε τὴν σατυρικὴν ἑμμετρον ἑβδομαδιαίαν ἔφημερίδα «Ὁ Ρωμηός», ἡ ὁποία ἀφῆκεν ἐποχὴν. Τὰ ποιήματά του ἐξεδόθησαν εἰς ἕξ τόμους, ἐκ τῶν ὁποίων δύο τόμοι φέρουν τὸν τίτλον «Φασουλῆς Φιλόσοφος». Ἐπίσης ἔγραψεν ἑμμέτρους κωμωδίας καὶ μετέφρασε τὰς «Νεφέλας» τοῦ Ἀριστοφάνους.

Τσουντας Χρῖστος

Ἐγεννήθη εἰς Στενήμαχον τῆς Θράκης τὸ 1857. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1934. Ἐσπούδασεν ἀρχαιολογίαν εἰς τὴν Εὐρώπην. Ὑπηρετήσε τὸ πρῶτον ἔφορος ἀρχαιοτήτων, ἀπὸ τοῦ 1904 διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπιγραφικῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, βραδύτερον δὲ ἐξελέγη καθηγητὴς τοῦ νεοσυστάτου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Ἐγραψε πλείστας περισπούδαστους ἐπιστημονικὰς μελέτας ἀναφερομένας εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν τέχνην. Ἐξεδόθησαν δὲ ὑπ' αὐτοῦ εἰς ἰδιαιτέρας τόμους τὰ ἑξῆς: 1) Μυκῆναι καὶ μυκηναϊκὸς πολιτισμὸς. 2) Αἱ Ἀκροπόλεις τοῦ Δομνίου καὶ Σέσκλου, 3) Ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν (εἰς τὴν συλλογὴν τῶν ὠφελίμων βιβλίων). 4) Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Τέχνης κ.ἄ.

Χριστόπουλος Ἀθανάσιος

Ἐγεννήθη εἰς Καστορίαν τῆς Μακεδονίας τὸ 1857. Εἰς παιδικὴν ἡλικίαν μετέβη εἰς Βουκουρέστιον πρὸς ἐκμάθησιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Εἶτα μετέβη εἰς Ἰταλίαν καὶ ἐσπούδασε τὴν ἱατρικὴν καὶ νομικὴν. Μετὰ τοῦτο ἐπανελθὼν εἰς Βουκουρέστιον προσελήφθη ὡς οἰκοδιδάσκαλος τοῦ ἡγεμονεύοντος τότε Μουρούζη, βραδύτερον δὲ προσελήφθη εἰς τὴν αἴλην τοῦ ἡγεμόνος Καρατζᾶ, τιμηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ μὲ διάφορα ἀξιώματα. Εἶναι ἐκ

τῶν πρώτων, οἱ ὁποῖοι ἔγραφαν μετὰ τέχνης στίχους εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ. Τὰ «Λυρικά» του ποιήματα ἐξυμνοῦν τὰς διαφόρους χαρὰς τῆς ζωῆς καὶ τῆς φύσεως. Ἀπέθανεν εἰς Βλαχίαν τὸ 1847.

Χριστοβασίλης Χρῖστος

Ἐγεννήθη τὸ 1862 εἰς τὸ Σούλι Χριστοβασίλη τῆς Ἡπείρου ἐκ γονέων Σουλιωτῶν. Μὴ δυνάμενος νὰ ζήσῃ εἰς τὴν ὑπόδουλον τότε πατρίδα του ἦλθε νέος εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἠσχολήθη καὶ διεκρίθη εἰς τὰς γραμίματα. Διηύθυνεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὰ γραφεῖα τῆς ἐταιρείας τοῦ «Ἑλληνισμοῦ». Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἡπείρου ἐγκατεστάθη εἰς Ἰωάννινα. Ἐγραψε πολλὰ ἱστορικά ἔργα. Ἐκ τῶν λογοτεχνημάτων αὐτοῦ ἐξεδόθησαν 1) Διηγήματα ὑπὸ τοὺς τίτλους «Τῆς Στάνης», «Τῆς Ξενιτιᾶς», «Θεσσαλικά», «Ἡπειρωτικά Παροιμῖα» καὶ ἄλλα. 2) Δράματα ἑμμετρα : οἱ «Ἀγῶνες τοῦ Σουλίου», «Γιὰ τὴν Τιμὴ». 3) Ποιήματα «Ὁ Μαρμαρένιος Βασιλιάς» κ. ἄ.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

A

ἀγκουρέτο(τὸ)=μικρὰ ἄγκυρα (ὑποκοριστικὸν τοῦ ἄγκουρα=
ἄγκυρα).

ἀγρωμάρουλα=εἶδος ἀγρίων χόρτων, τὰ ὅποια φύονται συνή-
θως εἰς ὄρεινὰ μέρη.

Αἴας=ὁ ἀρχαῖος ἥρωες τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, ὁ ὕμνηθεις ὑπὸ
τοῦ Ὅμηρου ὡς ἀήττητος, μεγαλόφρονος καὶ πελώριος κατὰ
τὸ σῶμα.

ἀκάτιον(τὸ)=μικρὰ λέμβος.

ἀκοστάριον (καὶ κοστάριον)=πλησιάζω πρὸς τὴν ξηρὰν, κυρίως
οἶπτω λέμβον πρὸς τὴν ξηρὰν (λέξεις ναυτική).

ἄλωνες (αἱ)=τὰ ἄλώνια.

ἀναδένουμαι=κινουῖμαι, σείομαι, σιλεύομαι.

ἀνειμένως=ἐλευθέρως, κατὰ τρόπον ἐλευθέρου (ἐκ τοῦ ῥήματος
ἀνίεμαι=ἀφήνομαι ἐλευθέρως).

ἀνταγοῦσα=ὀμίχλη, καταχνιά.

ἀπανωτιάζω (καὶ ἐπανωτιάζω)=ἐπαναλαμβάνω.

ἀπὲ καὶ *ἀπέθ* (ἀπ' ἐκεῖ)=ἔπειτα, μετὰ τοῦτο.

ἀποσπεροῦ=κατὰ τὸ ἐσπέρας.

ἀποιαχὸ(τὸ)=πρωΐ.

Ἄραπιά (ἡ)=ἡ Αἴγυπτος.

ἄραχνος=γεμάτο ἀράχνες λόγω ἐγκαταλείψεως καὶ ἐρημώσεως,
δυστυχημένο, πένθιμο (ἀραχνιασμένη πέτρα=ὁ τάφος).

ἀρμαθιάζω(ἐκ τοῦ ὀρμαθός=ἀρμάθα)=συναθροίζω, σωρεύω.

ἀχνός=ὠχνός, λεπτός (ἀχνὸ ψιθύρισμα,=ἀδύνατο ψιθύρισμα,
μόλις ἀκουόμενον).

ἀφηγκράζομαι (καὶ ἀφοκράζομαι)=ἀκροάζομαι με προσοχὴν.

B

Βάσκο-Δέ-Γάμας = ὁ μέγας Πορτογάλλος θαλασσοπόρος, ὅστις πρῶτος ἔφθασεν εἰς τὰς Ἰνδίας διὰ τοῦ περιήλου τῆς Ἀφρικῆς (1498).

βαλβίς (ἦ) = ἡ περιφέρεια, σιδηρᾶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἢ ὁποῖα διαγράφει τὰ ὄρια, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἰστάμενος ὁ ἀγωνιστὴς ρίπτει τὸν δίσκον ἢ τὴν σφαῖραν.

βαργωμισμένος = στενοχωρημένος, λυπημένος.

βαρκί (τὸ) = ἡ βαρκούλα (μικρὸν λέμβος).

Βάτικα (τὰ) = ἡ Νεάπολις, πόλις πλησίον τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου, ἐπὶ τῆς Χερσονήσου τοῦ Πάργωνος.

βατήρας (ὀ) = βατήρ, ἢ θέσις ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐξεκίνουν οἱ ἀγωνισταὶ διὰ τὸ ἀγώνισμα τοῦ ἄλματος.

Βίσμארκ = Προΰπουρογὸς τῆς Πρωσσίας καὶ πρῶτος Καγκελάριος τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας, διάσημος πολιτικὸς ἀνὴρ (1815—1895).

βαλι = εἶδος πολυτίμου ὑφάσματος.

βοτάνια (ἦ) = λέγεται καὶ βαντάκια = δέμα (κυρίως ἐπὶ ρούχων).

βρίζι (τὸ) = ἐμπορικὸν πλοῖον μὲ δύο ἴστούς φέροντας κεραίας λέγεται καὶ μπρίκι).

Γ

γιόμα (τὸ) = γεῦμα, καὶ ἔπειτα = ἡ ὥρα τοῦ γεύματος, τὸ μεσημέρι.

γκράβρα (ἦ) = κραυγή.

γολέττα (ἦ) = ἔλαφρον πλοῖον μὲ δύο ἴστούς (= ἡμιολία).

Γουλιέλμος. Πρόκειται περὶ τοῦ Γουλιέλμου Β' (γνωστοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦ Κάιζερ), τέως Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας, ὁ ὁποῖος μετὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον (1918) ἐξεθρονίσθη.

γρῶσι (τὸ) = Τουρκικὸν νόμισμα (23 λεπτὰ περίπου).

γρούδα (ἦ) = τεμάχιον.

γυναικομάχι (τὸ) = μέγα πλῆθος γυναικῶν.

Δ

Δωδεκάδα (ἦ) = συμβούλιον τοῦ βασιλέως ἀποτελούμενον ἐκ δώδεκα γερόντων (εἶδος Γερουσίας).

Ε

εἵπεκα = εἶπα.

ἐπιτάριος = Ἐλέγοντο ἐπιτάριοι οἱ λόγοι, οἱ ὅποιοι πρὸς τιμὴν τῶν ἐν πολέμῳ πεσόντων ἐξεφωνοῦντο εἰς τὸν Κεραμεικόν. Τοιούτους λόγους εἶχον ἔκφωνήσει ὁ Δημοσθένης, ὁ Λυσίας καὶ ἄλλοι ῥήτορες. Σπουδαιότατος ὅμως ὄλον θεωρεῖται ὁ ἐπιτάριος λόγος, τὸν ὅποιον ἐξεφώνησεν ὁ Περικλῆς εἰς τὸ τέλος τοῦ πρώτου ἔτους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (ἴδε τὴν λέξιν Κεραμεικός).

Ζ

Ζίγια (ἦ) = τὸ ὄρος Κυλλίνη (εἰς τὰ βόρεια τῆς Πελοποννήσου).

ζυγούρι (τὸ) = διετές ἀρνίον.

Η

ἡλιακωτὸ (τὸ) καὶ τὸ λιακωτὸ = ταράτσα, προσέκτασις τῆς οἰκίας, ἀκάλυπτος καὶ ἐκτεθειμένη εἰς τὸν ἥλιον.

Ἡλύσια (πεδία) = τὸ μέρος τοῦ Ἄδου, ὅπου οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευον, ὅτι εὐρίσκεται ὁ Παράδεισος, ὁ τόπος ὅπου διέμενον αἱ ψυχαὶ τῶν δικαίων (ἐνῶ αἱ ψυχαὶ τῶν ἀδίκων διέμενον εἰς τὸν Ἰάραρον).

Θ

Θουκυδίδης = ὁ μεγαλύτερος ἱστορικὸς συγγραφεὺς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ὁ ὁποῖος συνέγραψε τὴν ἱστορίαν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Ἐγεννήθη τὸ 470 π. Χ. Ἀπέθανε τὸ 379. *θημωνία* (ἦ). Λέγεται καὶ θημωνιά καὶ ἀθημωνιά = σωρὸς ἀπὸ δέμα σιτηρῶν σχηματιζόμενος πλησίον τοῦ ἀλωνιοῦ.

Ι

Ἰερεμίας = ὁ μέγας Προφήτης τῶν Ἰουδαίων, ζήσας τὸν ἕκτον π. Χ. αἰῶνα, ὁ ὁποῖος θεωρεῖται ὡς συγγραφεὺς συγκλητικῶν θρηνῶν ἐπὶ τῇ καταστροφῇ τῆς Ἱερουσαλήμ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Βαβυλωνίων Ναβουχοδονόσορος. Ἐκ τούτου ἐπεκράτησεν ἡ ἔκφρασις Ἰερεμιάδες (= θρηνηδία).

Κ

κάτεργο (τὸ) = βασιλικὸν πλοῖον κινούμενον με κουπιὰ.
κανκαλίθρα (ἡ). Λέγεται καὶ *κανκαλίδα* (ἀρχ. *κανκαλίς*) = γένος φυτῶν ἐκ τῶν λεγομένων σκιαδοφόρων. Πιστεύεται ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ὅτι ἔχει φαρμακευτικὴν ιδιότητα.
καύκαλο = τὸ ἔμπροσθεν μέρος τοῦ κρανίου, ἔπειτα δὲ ἡ κεφαλὴ καὶ μεταφορικῶς ὁ ἐγκέφαλος, ὁ νοῦς.

Κεραμεικός = δῆμος τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων Β. Α. τῆς πόλεως.

Κατοικεῖτο ὑπὸ κεραμέων καὶ εἶχε πολλὰ κεραμοποιεῖα. Διὰ μέσου τοῦ Κεραμεικοῦ διήρχοντο τὰ τεῖχη τῆς πόλεως τὰ ὁποῖα οὕτως ἐχώριζον αὐτὸν εἰς δύο τιμήματα, εἰς τὸν ἔσω (τῶν τοιχῶν) Κεραμεικὸν καὶ εἰς τὸν ἔξω Κεραμεικόν, ἔνθα καὶ τὸ ἀρχαῖον νεκροταφεῖον. Τοῦτο ἐχωρίζετο εἰς τρία μέρη, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ σπουδαιότερον ἐξετείνετο ἀπὸ τὸ λεγόμενον Δίπυλον μέχρι τῆς Ἀκαδημίας. Εἰς αὐτὸ δὲ ἐθάπτοντο δημοσίᾳ δαπάνῃ οἱ ἐν πολέμῳ πεσόντες.

κιάπα (ἡ) = πέδη, σιδηρὰ δεσμὰ τῶν ποδιῶν.

κλαπατάρια (τὰ) = μεγάλα πτερά.

κόμαρος (ἡ) = ἡ κουμαριά.

κόμπος λόγων. Λέγεται καὶ *κομπορημοσύνη* = ἡ προσπάθεια νὰ ἐπιδειξῆ τις διὰ λόγων ἀξίαν, τὴν ὁποίαν συνήθως δὲν ἔχει.

κορεύω = ἐγκαθίσταμαι κάπου προσωρινῶς, *καταλύω*, «κάνω κονάκι».

κουπαστή (ἡ) = τὸ ἀνώτατον χεῖλος καὶ τῶν δύο πλευρῶν τοῦ πλοίου ἢ τῆς λέμβου.

κράζοντα (τὰ) = βράχοι ἀπότομοι.

κρινὶ (τὸ) = κυψέλη.

κύαθον (τὸ) = φλυτζάνι, τὸ κύπελλον.

κύρης (ὁ) = ὁ πατέρας.

Λ

λατίνι (τὸ) = τριγωνικὸν ἱστίον καραβιοῦ.

λιοβόρι (τὸ) = ὁ πολὺ καυστικὸς ἄνεμος (προερχόμενος ἐκ Β. Α.).

λισγάρι (τὸ) — (ἐκ τῆς ἀρχαίας λέξεως *λίσγος*) = ἐργαλεῖον κλιμακωγίας τοῦ ἐδάφους, ἀποτελούμενον ἀπὸ κοπτερῶν τραπε-

ζοειδές τεμάχιον σιδήρου ὀλίγον κυρωμένον καὶ ἀπὸ ξυ-
λίην λαβήν.

λοστρόμος=ναντόπουλο.

M

μαΐστρα (ἦ)=ἡ μεγίστη σταυρωτὴ κεραία τοῦ ἱστιοφόρου καὶ
τὸ μέγιστον αὐτοῦ ἱστίον.

μαΐστράλα (ἦ)=ἐλαφρὸς Β.Δ. ἄνεμος.

μαστραπάς=πήλινον δοχεῖον ὕδατος ἢ οἴνου (ἐπὶ τῶν πλευρῶν
τοῦ ὁποῖου ὑπάρχουν πολλακίς ἔγχρωμοι κωμικαὶ παρα-
στάσεις).

Μεταξοργεῖον (τὸ)=συνοικία τῶν Ἀθηνῶν, ὅπως καὶ ἡ Πλάκα.
Αὐταὶ ἐφημιζοντο παλαιότερον, διότι ἀπὸ αὐτὰς προήρ-
χοντο ὄρισμένοι τύποι ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἠρέσκοντο νὰ
ἐπιδεικνύουν παλικάρισμόν.

Μίλων Κροτωνιάτης. Ὁ ἐκ Κρότωνος τῆς Κάτω Ἰταλίας ὀνο-
μαστὸς ἀθλητῆς, ὁ ὁποῖος ἐκέρδισεν ἐν ὄλῳ 32 νικητηρίους
στεφάνους εἰς διαφόρους ἀγῶνας. Λέγεται περὶ αὐτοῦ ὅτι
κατὰ τὴν τέλεσιν Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων διέτρεξε τὸ στάδιον
κρατῶν εἰς χεῖρας του τετραετῆ ταῦρον, τὸν ὁποῖον κατέ-
φαγεν ὀλόκληρον εἰς διάστημα μιᾶς μόνον ἡμέρας.

μνήσκω=μένω, ἀπομένω.

μουράγια (τά)=τὸ τεῖχος τῆς πόλεως καὶ κάθε περιτείχισμα.

μοῦτσος (ὁ)=μικρὸ ναντόπουλο.

μπεξερίζω (καὶ μπεξεράω)=κουράζομαι, ἀπανδῶ, δὲν ἀντέχω
πλέον.

μπενετάδα (ἦ)=τὸ κέρασμα, τὸ ὁποῖον προσφέρουν εἰς τοὺς
φίλους των διὰ νὰ τοὺς ἀποχαιρετήσουν, ὅσοι πρόκειται νὰ
ξενιτευθοῦν.

μυρώνι (τὸ)=εἶδος θαμνοειδοῦς φυτοῦ (ἐκ τῶν λεγομένων
σκανδίκων).

N

ντρέπος (τὸ)=ἡ ἐντροπή.

ντουριάς (ὁ)=ὁ κόσμος, ἡ κοινωνία.

Ξ

ξεκαμπίζω=ἐξέρχομαι ἀπὸ τὰ κοιλάματα τοῦ ὄρους καὶ ἀντι-
κρύζω τὸν κάμπον.

Ξωθιό (τό) = τὸ ἐξωτικόν, ἢ Νεραΐδα. Συνήθως συναντᾶται εἰς πληθυντικόν οἱ *Ξωθιές* = Νεραΐδες. *Ξωθιό* — *ξωθιό* ὀ επιφώνησις λεγομένη, ἵνα ἀπομακρυνθοῦν τὰ ἐξωτικά, δηλαδή τὰ κακὰ πνεύματα.

Ο

οὐδός (ὄ) = τὸ κατώφλιον.

ὄχτρια (ή). (Λέγεται καὶ ὄχτρητα) = ἐχθρότης (ἐκ τοῦ ὄχτρος = ἐχθρός).

Π

παγκράτιον = διπλοῦν ἀγώνισμα πάλης καὶ πυγμῆς συγχρόνως.

παλαμάρι = χονδρὸν καραβόσχοινο.

παλιουρίσιο = καμωμένο ἀπὸ ἀγκαθωτὰ χαμόκλαδα (*παλιούρια*)

πάρωρα = ἀργά.

πένταθλον = ἀγώνισμα πενταπλοῦν, τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει τὸν δρόμον, τὸ ἄλμα, τὸν δίσκον, τὸ ἀκόντιον καὶ τὴν πάλην συγχρόνως.

πιχάω (ἐπιχέω) = χύνω ἐπάνω.

Πλάκα (ή) = συνοικία τῶν Ἀθηνῶν (ἴδε τὴν λέξιν *Μεταξουργεῖον*).

Πόλος Μάρκος = Ἴταλὸς περιηγητὴς καὶ ἐξερευνητὴς τῆς Ἀσίας (1254—1323).

πολυκάτοχος = ὁ πολλὰ κατέχων, ἐκεῖνος ποὺ γνωρίζει πολλά.

πούσι (τό) = δμίγλη.

προσιζίζομαι = σκορπίζομαι, ξετινάζομαι.

πύκτης = πυγμάχος.

Ρ

ραϊδιό (τό) = ἀπότομος κατωφέρεια ὄρους.

ριζιμιό λιθάρι ἢ *ριζιμιόπετρα* = μεγάλη πέτρα, ἢ ὁποία ἔχει ριζώσει εἰς τὸ ἔδαφος.

Σ

σαλιάρω = πηδῶ.

σβιντιζώ = κινῶ βιαίως.

- σεῖτρα* (τὰ) = μουσικὸν ὄργανον τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων συνι-
στάμενον ἐκ μεταλλίνων ράβδων, αἱ ὁποῖα σειόμεναι ἀνε-
διδον ἤχους.
- σειρημαγιά* = περιουσία, κεφάλαιον.
- σικλί* (τὸ) = ὁ κουβάς (σικλάκι = ὁ μικρὸς κουβάς).
- σκαπετάω* = ξεπερνῶ.
- σιουμπέκι* = εἶδος γλυκίσματος.
- σπίλλον* = εἶδος θάμνου.
- σκούνα* = εἶδος ἱστιοφόρου μὲ δύο ἴστους.
- σιτιά* (ἡ) = (ἐκ τοῦ ἔστιά) = φωτιά.
- συγκιρνῶμαι* = ἀναμιγνύομαι.
- σκαμαῖδα* (ἡ) = γλυκίσμα κατασκευαζόμενον ἀπὸ ξηρὰ σῦκα
καὶ καρύδια.
- σχεδία* (ἡ) = μικρὰ λέμβος.

Τ

- Τάρταρα* (τὰ) = (ὁ *Τάρταρος*) = σκοτεινὸς καὶ φοβερὸς τόπος
εἰς τὸν Ἄδην, ὅπου διέμενον αἱ ψυχαὶ τῶν ἀδίκων (ἴδε λέ-
ξιν Ἡλύσια).
- ταταλιά* = ἡ χορμαδιά.
- Τριζούπης* (Χαρίλαος, 1832-1885). Εἷς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων
πολιτικῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, διατελέσας πρωθυπουργ-
γὸς ἐπὶ πολλὰ ἔτη.
- τρομπόνι* (τὸ) = ὄπλον ἐμπροσθογεμὲς μὲ μεγάλον στόμιον.
- τσαπατουργιά* (ἡ) = περιεκτικὴ ὀνομασία τῶν ἐργαζομένων μὲ
τσαλί, δηλ. οἱ ἀγρότες.
- τσιφούτης* (ὁ) = ἰδιότροπος, σφιχτοχέρης, στενόκαρδος.

Υ

- ὑπέρεικον* = εἶδος χόρτου.
- ὑποφήτης* (ὁ) = ὁ προφήτης, ὁ ὑπαγορευόμενος εἰς τινα τὰ μέλ-
λοντα νὰ συμβοῦν.

Φ

- φελούκα* (ἡ) = ἕλαφρὰ λέμβος χρησιμοποιουμένη ὑπὸ τοῦ πλοίου.
- φισαίνω* = ὀλιγοστεύω, μικραίνω.
- φουσάτο* (τὸ) = ὁ στρατὸς καὶ γενικῶς τὸ πλῆθος.

Φρειδερίκος. Πρόκειται περὶ τοῦ Φρειδερίκου τοῦ μεγάλου βασιλέως τῆς Πρωσσίας, ὃ ὁποῖος ἔζησε κατὰ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνος.

φουλλονοριάζω = βγάζω πολλὰ φύλλα.

X

χαράμι = ἀδίκως, ματαίως.

χαχλακίζω = χτυπῶ τὸ νερὸ μὲ τὰς χεῖρας ἢ τοὺς πόδας, ὥστε νὰ ἀφρίση.

χειροήθες = τὸ ζῶον, τὸ ὁποῖον δύναται κανεὶς νὰ χρησιμοποιῆ ὅπως θέλει.

χωροστάσι = ἡ θέσις (μεγάλῃ αὐτῇ ἢ πλατεῖα), εἰς τὴν ὁποίαν συγκεντρώνονται οἱ χωρικοί, ὁσάκις παρίσταται ἀνάγκη νὰ συζητήσουν ἐπὶ διαφορῶν ζητημάτων τοῦ χωριοῦ.

Τ Ε Λ Ο Σ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
1. Βαλαωρίτης Ἀριστοτέλης :	
Ἐπιτομή καὶ τὸ καριοφίλι του (ἐπικολυρικὸν ποίημα)	43
Χαρακτηρισμὸς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ (ἐπικολυρικὸν ποίημα)	45
2. Βάμβας Νεόφυτος :	
Ἀταραξία ψυχῆς (χαρακτηρισμὸς)	123
3. Βηλαρὰς Ἰωάννης :	
Ἡ ἄνοιξη (λυρικὸν ποίημα)	52
Ἐπιτομή (μῦθος)	129
Κόρακας καὶ ἀλεποῦ (μῦθος)	137
4. Βιζυηνὸς Γεώργιος :	
Ἐπιτομή τῆς ἐπικολυρικῆς ποίημα)	71
Νοσταλγία (λυρικὸν ποίημα)	101
5. Βικέλας Δημήτριος :	
Τί λέγει ἡ θάλασσα (συμβολικὸν ποίημα)	136
6. Βλαχογιάννης Γιάννης :	
Τὸ σκλαβοπόνοιο (διήγημα)	33
Πειτειάρια (διήγημα)	35
7. Γρανίτσας Στέφανος :	
Ἐπιτομή (περιγραφή)	47
8. Δάφνης Στέφανος :	
Ἐπιτομή τοῦ Διαγόρα (ἐπικὸν ποίημα)	16
9. Δροσίνης Γεώργιος :	
Ἡ πατρίς μας (ἐπικολυρικὸν ποίημα)	40
Οἱ παραδες (Θεοκρίτου Εἰδύλλον—Μετάφρασις Γ. Δροσίνης)	67

10. Ἐφταλιώτης Ἀργύρης :	Σελ.
Στὸ γκρεμνὸ (διήγημα)	38
11. Ζαλοκώστας Γεώργιος :	
Ὁ Βοριάς πὺν τ' ἀρνάκια παγώνει (ἐπιπολυρϊκὸν ποίημα)	112
12. Καμπούρογλους Δημήτριος :	
Δύο μυγδαλιᾶς (διήγημα)	28
Τὸ δωρητήριον (διήγημα)	74
13. Καρκαβίτσας Ἀνδρέας :	
Ὁ χαλασμός (διήγημα)	23
14. Κονδυλάκης Ἰωάννης :	
Νὰ ἤμουν πλούσιος (διήγημα)	72
15. Κοραῆς Ἀδαμάντιος :	
Ὁ καλὸς ἱερεὺς τῆς Βολισσοῦ (χαρακτηρισμός)	118
16. Κρυστάλλης Κώστας :	
Στὸ σταυραῖτο (λυρικὸν ποίημα)	56
Τραγοῦδι τῆς ξενιτιάς (λυρικὸν ποίημα)	102
17. Λάμπρος Σπυροῖδων :	
Σύγχρονο Μανιάτικο μοιρολόι (ἠθογραφία)	107
18. Λυκούδης Ἐμμανουήλ :	
Μαρασμός (διήγημα)	63
19. Μαβίλης Λαυρέντιος :	
Ἡ πιὸ μεγάλη δόξα (λυρικὸν ποίημα)	41
20. Μαροκοᾶς Γεράσιμος :	
Μάνα (λυρικὸν ποίημα)	87
21. Μελάς Σπύρος :	
Τὸ δράμα τοῦ Μικροῦλή (χρονογράφημα)	84
Λεονταρῆς (χαρακτηρισμός)	124
22. Μητσάκης Μιχαήλ :	
Οἰωνός (διήγημα)	77

